

TARIM VE MÜHENDİSLİK

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIM ORGANI SAYI: 86-88/2008-2009 ISSN-1300-0071

ÖZLÜK HAKLARIMIZ

**TÜRKİYE TARIM
POLİTİKALARINDA YAPISAL UYUM**

KAPİTALİZM VE KÖYLÜLÜK

**TARIMSAL FİYATLAR, İSTİHDAM VE
KÖYLÜLÜĞÜN KADERİ**

**BESLENMENİN
DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ**

**TARIM VE GIDA SEKTÖRÜNDE
YABANCILAŞMA VE TEKELLEŞME**

**AMERİKA ve AVRUPA BİRLİĞİ'NDEN
ÖLÜM İTHAL ETMEK**

Özlük Haklarımız 1
Halkın Sağlığı
Oyuncak Değildir!

Özlük Haklarımız 2
Meslektaşlarımızın Peyzaj
Projelerindeki Yetkileri
Meslektaşımız Arınç Berk'in
Öyküsü

Özlük Haklarımız 3
Tarımsal Yayım ve
Danışmanlık

Özlük Haklarımız 4
Bitki Koruma Ürünlerinin
Reçeteli Satış Usul ve Esasları

Özlük Haklarımız 5
Bitki Koruma
Ürünlerinin Toptan ve
Perakende Satılması

15

42

SUNUŞ

2

TARIM VE MÜHENDİSLİK

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIM ORGANI
ÜÇ AYDA BİR YAYIMLANIR-YEREL SÜRELİ YAYIN ISSN-1300-0071

SAHİBİ: Dr. Gökhan GÜNAYDIN

SORUMLU YAZIİŞLERİ MÜDÜRÜ: Özden GÜNGÖR

YAYIN KURULU: Özden GÜNGÖR-Doç. Dr. Melahat AVCI BİRSİN-Kamil BAYRAM

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ekrem KÜN-Prof. Dr. Gülcan ERAKTAN-Prof. Dr. Mustafa ARLI
Prof. Dr. Hasan ÇELİK-Prof. Dr. Filiz ERTUNÇ-Prof. Dr. Mehmet ERTUĞRUL
Prof. Dr. Celalettin KOÇAK-Prof. Dr. Koray HAKTANIR-Prof. Dr. İlhami ÜNVER
Prof. Dr. Fikri AYDIN-Prof. Dr. Belgin ÇAKMAK-Prof. Dr. Metin GÜNER-Prof. Dr. Aydın ÖZTAN

YÖNETİM YERİ

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Karanfil Sokak 28/19 Kızılay / ANKARA
Tel: 0 (312) 425 05 55 - Faks: 0 (312) 418 51 98 www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr

BASIM

KORZA BASIM SANAYİ VE TİCARET LTD.ŞTİ.
Büyük Sanayi 1. Cd. 95/11 İskitler/ANKARA TEL: (312) 384 20 03 FAKS: (312) 341 28 60

TASARIM - DİZGİ: ZMO
10.000 Adet Basılmıştır. 25.07.2009

YAZI YAYIN KOŞULLARI

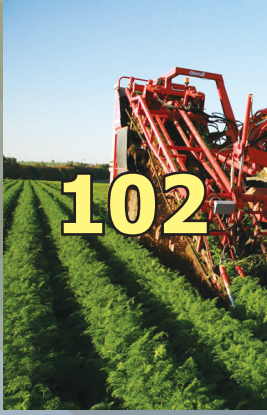
Gönderilen yazılar yayımlansın, yayımlanmasın yazarına geri verilmez. Özgün derleme yazılarda fikir ve görüşler yazarına, çeviriden doğacak sorumluluklar ise çevirene aittir. Ziraat Mühendisleri Odası ve Tarım ve Mühendislik Dergisi yazılardan hiçbir şekilde sorumlu değildir. Yayın Kurulu gönderilen yazı üzerinde gerekli gördüğü değişikliği yapmaya yetkilidir. Dergide yayımlanmış yazılar kaynak gösterilmek koşuluyla başka yayım organlarında kullanılabilir ya da aktarılabilir.

98

Türkiye'de Tarım ve Gıda
Sektöründe Yabancılaşma ve
Tekelleşme
Dr. Necdet Oral

Beslenmenin
Demokratikleşmesi
Prof. Dr. Kenan DEMİRKOL

102

Amerika ve AB'den
Ölüm İthal Etmek: Deli Dana
Prof Dr. Mustafa Kaymakçı
Prof. Dr. Tayfun Özkaya

112

Sizden Gelenler

64

ZMO'nun Yerel Yönetimlerden
Beklentileri

68

Kapitalizm ve Köylülük:
Ağalar - Üretenler - Patronlar
Prof. Dr. Oya Köymen

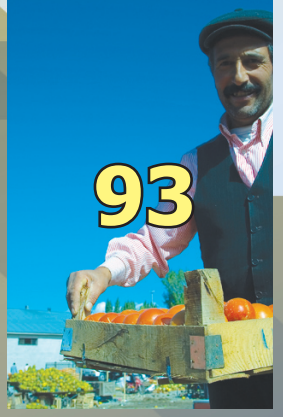
66

Türkiye Tarım Politikalarında
"Yapısal Uyum": 2000'li Yıllar
Dr. Gökhan Günaydın

87

Tarımsal Fiyatlar İstihdam ve
Köylülüğün Kaderi
Prof. Dr. Korkut Boratav

93

114

Bor
Dr. Adnan Öztürk

SUNUŞ

Merhaba Sevgili Meslektaşlarım,

"Tarım ve Mühendislik" Dergimizin 86, 87 ve 88. sayıları ile sizlerle tekrar buluşurken, hepinize, şahsım ve Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım adına, içtenlikle sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

ODA'mız geçtiğimiz dönemde, gerek sosyo-ekonomik bütünüyle ülke tarımı, gerekse mesleğimiz ve özlük haklarımız konusundaki çalışmalarını etkinlikle yürütmüştür. ZMO'nun çalışmalarının ortaklaştırılması ve güçlendirilmesine hizmet eden Danışma Kurulu toplantılarımızdan, 41. Dönem II. Danışma Kurulu 24-26 Ekim 2008 tarihlerinde Eskişehir'de yapılmıştır. Danışma Kurulumuzda ilk gün, Yeni Özelleştirme Sürecinin Değerlendirilmesi: TİGEM'ler, TŞFAŞ ve Çaykur; Birlikçilik Uygulamaları; Asgari Ücret Çalışmaları; Toprak Koruma Kurulları ve tarım - çevre - su sorunları ele alınmıştır.

Resmi açılışın yapıldığı 25 Ekim 2008'de de; "41. Dönem I. Danışma Kurulu Kararlarının İrdelenmesi; Özlük Haklarına İlişkin Çalışmalar, Yeni Açılımlar; Meslek İçi Eğitim Merkezi Çalışmaları; Gıda Sektöründe Yaşanan Gelişmeler; Hukuki Çalışmalar, Yasal Düzenlemeler; Oda Örgütülüğü, Şube - İl Temsilciliği - Üye İlişkileri; Yönetim - Mali İşler" konuları değerlendirilmiştir. Ayrıca Onur Kurulu Toplantısı ile Saymanlar Toplantısı yapılmıştır.

ODA'mızın 41. Dönem III. Danışma Kurulu Toplantısı da 17-19 Nisan 2009 tarihlerinde İstanbul'da yapıldı. Danışma Kurulumuzun 17 Nisan 2009 Cuma günü yapılan ilk gün çalışmaları kapsamında; Yerel Seçimler, Kriz, Tarım Sektörüne Etkileri, Ulusal-Yerel Görünümler; Dünya Su Formu ve Suyun Özelleştirilmesi, Havza Bazlı Destekleme Sistemi, Asgari Ücret Tarifesi ve Revizyon Önerileri, Birlikçilik Uygulamaları, Su Ürünleri-Balıkçılık MEDAK'ın Kuruluşu; Ziraat Fakülteleri, Yeni Açılımlar - Program Değişikliği ve Yetki Tüzüğü'nün revize edilmesi konuları değerlendirildi.

Danışma Kurulu'nda 18 Nisan 2009 Cumartesi günü de "41. Dönem II. Danışma Kurulu Kararlarının İrdelenmesi, Yeni Açılımlar; Meslek İçi Eğitim Merkezi Çalışmaları; Özlük Haklarına İlişkin Çalışmalar Gıda Sektöründe Yaşanan Gelişmeler; Hukuki Çalışmalar; Oda Örgütülüğü, Şube - İl Temsilciliği - Üye İlişkileri; Yönetim - Mali İşler" konuları ele alındı.

Değerli Üyelerimiz,

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Mesleki Denetim ve Asgari Ücret Yönetmeliği uyarınca hazırlanan Asgari Ücret Tarifesi 2008 yılı Aralık ayında bir yayımlanmıştır. Söz konusu tarife ile meslektaşlarımızın somut çalışma alanları için asgari ücretler belirlenmiştir.

Su Ürünleri ve Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği Meslek Dalı Ana Komisyonu kurulmuştur. Komisyon Başkanlığı'na Prof. Dr. Meriç ALBAY, II. Başkanlığa da Prof. Dr. Muhammet BORAN getirilmiştir.

Kamulaştırma Birlikçiliği konusunda bu yıl örnek bir uygulamaya imza atılarak, başvurular internet üzerinden alınmış, Ziraat Mühendisleri Odası'nın herhangi bir yöneticisinin birlikçilik yapması engellenmiş ve birlikçiler 100 puan üzerinden yapılan değerlendirme ile seçilmiştir. Buna göre 100 puanın 20'si ODA üyelik tarihine göre, 40'ı son 5 yıldaki birlikçilik durumuna göre otomatik olarak hesaplanmıştır. Geri kalan 40 puanın 25'i Şube/Temsilcilik, 15'i ise Genel Merkez değerlendirmesi sonucu verilmiştir. Böylece birlikçi seçiminde ölçülebilir bir değerlendirme yaşama geçirilmiştir. Ayrıca geçtiğimiz dönemde tüm Türkiye genelinde birlikçi eğitimleri gerçekleştirilmiştir.

Sevgili Meslektaşlarımız,

ODA'mız fiziki altyapısını güçlendirme çalışmalarına tüm hızıyla devam etmektedir. Bu kapsamda geçtiğimiz dönemde Van Şubemiz, Muğla Şubemiz ve Hatay Şubemizin yeni büroları törenle hizmete girmiştir. Giresun İl Temsilciliğimizin bürosu 11 Nisan 2009'da; Edirne İl Temsilciliğimizin, Harita

Kadastro ve Jeoloji Mühendisleri Odaları İl Temsilcilikleri ile ortak oluşturduğu büro da 13 Haziran 2009 tarihinde törenle açılmıştır. Açılış törenlerine Genel Merkez ve Şube yöneticilerimiz, TMMOB bileşenleri, kamu kurum ve kuruluşlarının yetkilileri, üniversite, sendika ve sivil toplum kuruluşu temsilcileri ile üyelerimiz katılmışlardır. Şubelerimiz ve temsilciliklerimiz artık yeni binalarında üyelerimize çok daha iyi hizmet vereceklerdir.

Meslek İçi Eğitim Merkezimiz, çalışmalarını etkin biçimde sürdürmektedir.

"Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" 11 Mart 2009 gün, 27166 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik ile tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıflara da eğitim düzenleme yetkisi tanınmıştır. ODA'mız

bu düzenlemeye karşı iptal ve yürütmesinin durdurulması istemiyle Danıştay'da dava açmıştır. Konuyla ilgili detaylı bilgi notumuzu Dergimizde bulabilirsiniz.

Şu anda tüm şubelerimiz ve Malatya İl Temsilciliğimiz, Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Eğitimi düzenleme konusunda yetki belgesini almış bulunmaktadır. Ayrıca Aksaray, Giresun, Kırklareli ve Ordu İl Temsilciliklerimizin yetki belgesi alması için gerekli başvuru yapılmıştır. Önümüzdeki günlerde fiziki kapasite ve bölge gereksinimlerine göre başka temsilciliklerimiz için de benzer girişimler söz konusu olabilecektir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü'nce 12-13 Ocak 2009 tarihlerinde Ankara'da "Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Eğitimi Koordinasyon Komitesi Toplantısı" düzenlenmiştir. Toplantıya, Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Eğitimi Yetki Belgesi'ne sahip olan Genel Merkezimiz, Şubelerimiz ve Malatya İl Temsilciliğimizden eğitim sorumluları katılmıştır.

Ekim 2008-Haziran 2009 döneminde Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Diyarbakır, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya, Manisa, Mersin, Muğla, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ ve Trabzon'da Tarımsal Yayım ve Danışmanlık eğitimleri

gerçekleştirilmiştir. Ankara ve Bursa'da Toprak Koruma Projesi Eğitimi; Ankara, Gaziantep ve Kayseri'de Damla Sulama Sistemlerinin Tasarımı Eğitimi; Bursa, Hatay, Samsun, Trabzon ve Tekirdağ'da da HACCP ve ISO 22000 eğitimleri yapılmıştır.

Geçtiğimiz dönemde Adana, Antalya, Ankara, Aydın, Balıkesir, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İzmir, Konya, Kayseri, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ ve Trabzon'da Bitki Koruma Ürünleri Reçeteli Satışı Eğitimi gerçekleştirilmiştir.

Değerli Üyelerimiz,

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün 15 Ocak 2009'da düzenlediği Türkiye Deniz Ürünleri Yetiştiriciliğinde Ekosistem Yaklaşımlı Yer Seçimi ve Alan Tahsisi İçin Yol Haritasının Geliştirilmesi" toplantısına katılarak, görüşlerimizi sunduk.

16-18 Ocak 2009'da yapılan TMMOB II. Ankara Kent Sempozyumu'nda "Kırsaldan Kente Göç ve Kalkınma" konulu bir sunum yaptık.

TMMOB'un 11 Ekim 2008'de yapılan Danışma Kurulu toplantısına etkin katılım sağladık.

TMMOB'un 22 Kasım 2008'de düzenlediği "Krizle, AKP'ye, Gericiliğe, Neoliberalizme, Irkçılığa Karşı Sokakta Sözümlü" başlıklı kitlesel basın açıklamasına üyelerimizle birlikte destek verdik.

Ankara Sıhhiye Meydanı'nda 29 Kasım 2008'de yapılan "İşsizliğe, Yoksulluğa ve Zamlara Karşı Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi"ne katılım sağladık.

TAGEM'de 26 Kasım 2008 ve 1 Haziran 2009 tarihlerinde yapılan AR-GE Değerlendirme Kurulu'na katıldık.

TMMOB Ankara İl Koordinasyon Kurulu Toplantısı, 4 Aralık 2008'de ODA'mızda gerçekleştirildi.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nda 25 Aralık 2008'de "Organik Tarım Ulusal Yönlendirme Komitesi Toplantısı"na katıldık.

Kasım ve Aralık aylarında yapılan TMMOB Özelleştirme Sonuçlarının Değerlendirilmesi Komisyonu toplantılarında görüşlerimizi aktardık.

2010 yılında gerçekleştirilecek VII. Teknik Kongre için hazırlıklara başladık. Bu kapsamda öğretim üyelerinin katılımıyla 3-25 Aralık 2008, 10 Şubat ve 4 Mart 2009 tarihlerinde toplantılar yapıldı.

TZOB tarafından 28 Ocak 2009 tarihinde Tapu Kanunu ve 2B uygulamalarıyla ilgili düzenlenen toplantıya katılarak, görüşlerimizi dile getirdik.

Tarım danışmanı meslektaşlarımızla, 29 Ocak 2009'da ODA'mızda bir toplantı yaparak, sorunlar ve çözüm önerilerini ele aldık.

TMMOB Planlama Yerleşim ve Dönüşüm Komisyonu Toplantısı'na katılarak, görüşlerimizi sunduk.

SUNUŞ

Sevgili Üyelerimiz,

Türkiye'nin Gündemi ve Tarım Sektöründe Yaşanan Gelişmeler Karşısında ODA'mızın Tavrı konusunda, güncel olayları yakından izledik. Yaşanan gelişmeler karşısında kamuoyunu aydınlatmak amacıyla ülkenin birçok yerinde konferanslar verdik; panel, toplantı ve çeşitli etkinliklerde yer aldık, basın açıklamaları yaptık. Ayrıca çok sayıda radyo ve televizyon programına katılarak, görüşlerimizi sunduk.

"Dünya Gıda Günü" nedeniyle Kimya Mühendisleri Odası ile 16 Ekim 2008 tarihinde Milli Kütüphane'de, "Gıda Egemenliği: 21. Yüzyılın Ayıbtı Açlık" Sempozyumu'nu gerçekleştirdik. Ayrıca 3 Kasım 2008'de Bursa Şubemizin, Gıda Mühendisleri Odası Bursa Şubesi ile ortaklaşa düzenlediği Gıda Paneli'ne katıldık.

ODA'mız Denizli Şubesi, Kimya Mühendisleri Odası Denizli Bölge Temsilciliği ve Gıda Mühendisleri Odası İl Temsilciliği'nce düzenlenen "I. Ulusal Bağcılık - Şarap Sempozyumu ve Sergisi" 6-8 Kasım 2008 tarihlerinde gerçekleştirildi.

Ankara'da Cumhuriyetimizin 85. Yıldönümünü geniş katılımlı etkinliklerle kutladık. Etkinliklerimiz, Devlet Opera ve Balesi sanatçılarının konseri ile başladı. Sanatçılar Ayça Nur KİP, Çiçek TEK ve Haser

TEK'in konseri ayakta alkışlandı. Daha sonra Yrd. Doç. Dr. Orhan ÇEKİÇ, "Lozan'dan Cumhuriyet'e" başlıklı bir konferans verdi. Etkinliklerimiz Doç. Dr. Şahin FİLİZ'in, "Ulusal Egemenlik, Siyaset ve Din" konulu konferansı ile devam etti. Yoğun katılım nedeniyle çok sayıda kişi konferansları ayakta izledi. Etkinliklerimiz düzenlenen kokteyl ile sona erdi.

Mesleğimize unutulmaz katkılarda bulunan ve Adana Şubemiz Kurucu Başkanı olan Akın ÖZDEMİR için 17 Aralık 2008'de Adana'da anma etkinliği düzenlendi. "Her Yönüyle Akın ÖZDEMİR" panelinin ardından Akın Özdemir Yazı Yarışması ödülleri törenle verildi. Akın ÖZDEMİR 18 Aralık 2008'de Adana'da öldürüldüğü yere karanfil bırakılarak anıldı. Ardından Mersin Asri Mezarlığı'nda mezarı başında tören gerçekleştirildi. Aynı gün ayrıca Mersin Ticaret Sanayi Odası Konferans Salonu'nda İÜ Çapa Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kenan DEMİRKOL'un konuşmacı olarak katıldığı "Beslenme Demokrasisi" başlıklı konferans düzenlendi.

Yıldız Teknik Üniversitesi İktisat Bölümü Başkanlığı tarafından 20 Ekim 2008'de düzenlenen, "Tarım Sektörünün Gelişimi, Sorunları ve Tarım Politikaları Sempozyumu"na katılarak bir bildiri sunduk.

Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Kulübü tarafından 4 Kasım 2008'de düzenlenen "Uluslararası Kuruluşlar ve Türkiye'de Tarım Politikaları" Paneline katıldık.

Muğla Valiliği, Muğla Üniversitesi ve Muğla Arı Yetiştiricileri Birliği tarafından 25-27 Kasım 2008 tarihlerinde düzenlenen "1. Uluslararası Muğla Arıcılık ve Çam Balı Kongresi"ne katılarak, "Arıcılığın Ekonomik Politikası" konulu bir sunum yaptık.

Muğla Şubemizde 1 Kasım 2008 tarihinde düzenlenen "Dünyada ve Türkiye'de Kültür Balıkçılığı ve Turizm" paneline katılım sağladık.

TEMA Ankara Temsilciliğinde 15 Ekim 2008'de "Gıda Egemenliği" konulu bir konferans verdik.

İzmir Ziraat Odası, Ege İhracatçılar Birliği ve Fransız Konsolosluk Ekonomik Misyonu tarafından 13 Kasım 2008'de düzenlenen "Tohumculuk Konferansı"na katıldık.

Düzce Kızılay Düğün Salonu'nda 29 Kasım 2008'de "Gıda Egemenliği ve Gıda Güvenliği" konulu bir konferans verdik.

ODTÜ Bilim ve Teknik Topluluğu tarafından 20 Aralık 2008'de düzenlenen "I. Ulusal GDO Sempozyumu"na katıldık.

Değerli Meslektaşlarım,

ODA'mızın Tarım Haftası'nın 163. Yıldönümü nedeniyle düzenlediği etkinlik programı kapsamında, 11 Ocak 2009 Pazar günü ZMO Halk Dansları Gösterisi gerçekleştirildi. Büyük ilgi gören gösteriler öncesinde, serbest gazeteci Kerem YÜCEL'in yurt genelindeki şeker fabrikaları ve TİGEM'lere ilişkin fotoğraflarının yer aldığı Ziraat Mühendisleri Odası Fotoğraf Sergisi törenle açıldı. Halk oyunları gösterisinin tamamlanmasının ardından VI. Makarna ve Şarap Şenliği gerçekleştirildi. Ziraat Mühendisleri Odası Türk Halk Müziği Korosu da, akşam bir konser vererek, sevilen şarkıları seslendirdi.

"Tarım, Toprak, Mühendis Sempozyumu" da 12 Ocak 2009 tarihinde düzenlendi. Sempozyumun açılış töreninde ZMO Özel Ödülü 1994 yılında aramızdan ayrılan ünlü beslenme uzmanı Prof. Dr. Osman Nuri KOÇTÜRK ile Tarım Sigortaları Vakfı Genel Müdürü Tanfer DİNLER'e verildi. ZMO Bilim Ödülleri Prof. Dr. Rabia Şeminur TOPAL, Prof. Dr. Burhan KACAR ve Prof.

Dr. Alaettin SABANCI'ya sunuldu. ZMO Hizmet Ödülleri'ne de, Prof. Dr. Bahri ÇEVİK, Prof. Dr. İbrahim OKUMUŞ, Hilmi Serdar YÜREKLİ ve Dr. Necdet ORAL değer bulundular. Ayrıca meslekte 50. Yılıni Dolduran Meslektaşlarımızın Ödülleri de törenle sunuldu. Sempozyumda, "Arazi Toplulaştırması" ve "Bitki Koruma Hizmetleri" konusunda iki ayrı oturum gerçekleştirildi. Etkinliklerimiz, aynı günün akşamında verilen kokteyl ve Ziraat Mühendisleri Odası Türk Sanat Müziği Korosu Konseri ile sona erdi.

Isparta'da 7 Ocak 2009'da tarım sektörü ve tarımsal yükseköğretim konusunda sunum yaptık.

Adıyaman'da 10 Ocak "Türkiye Tarımının Değerlendirilmesi ve Ziraat Mühendislerinin Özlük Hakları" konulu bildiri sunduk.

Tüketici Hakları Derneği'nce 10 Ocak 2009'da düzenlenen "Ankara'da Belediye Hizmetleri" konulu Paneli katıldık.

ODA'mızın TEMA ve İstanbul Valiliği ile birlikte düzenlediği "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı ve Mera Kanunu Uygulamaları Sempozyumu" 20 Ocak 2009'da gerçekleştirildi.

16. Adalet ve Demokrasi Haftası etkinlikleri kapsamında, 25 Ocak 2009'da "İnsan Hakları

Yeni Liberalizm Kriz" konulu açık oturuma katıldık.

ODA'mızın 16. Adalet ve Demokrasi Haftası kapsamında düzenlediği "Bankacılık Sisteminde Yabancılaşma, Üretici Köylü Sömürüsü" konulu Panel, 27 Ocak

2009'da Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde yapıldı. Yoğun katılımın olduğu panelin tamamlanmasının ardından Çetin GÜL tarafından Saz Dinletisi gerçekleştirildi. Daha sonra ODA'mız İzmir Şubesi Halk Dansları Topluluğu oyunlarını sergiledi.

Aksaray İl Temsilciliğimiz tarafından düzenlenen etkinlik kapsamında, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Celalettin KOÇAK

SUNUŞ

tarafından 8 Şubat 2009'da, "Çiğ Sütte Kalite Sorunları ve Çözüm Önerileri" konulu bir konferans verildi.

İzmir'de 12-13 Şubat 2009 tarihlerinde yapılan "Türkiye Koyunculuk Kongresi"ne katılarak, "Koyun Yetiştiriciliğinin Ekonomi Politikası" konulu bir bildiri sunduk.

Dünya Kadınlar Günü'nü ODA'mızda düzenlediğimiz etkinliklerle kutladık.

Ulusal Eğitim Derneği tarafından düzenlenen Cumartesi Konferansları kapsamında, 28 Mart 2009'da "Küreselleşme ve Türkiye Tarımı" konulu bir konferans verdik.

3-4 Nisan 2009 tarihlerinde Dünya Su Günü etkinlikleri kapsamında TÜSKOOP BİR ile beraber Antalya'da konferans ve panel düzenledik.

Suriye sınırındaki mayınlı arazilerin temizlenmesine yönelik yasal düzenleme hakkında 24 Mayıs 2009'da bir basın toplantısı yaparak, bu arazilerin doğru

kullanımı halinde özellikle tarımsal yönden yaratacağı katma değer ve istihdam ilişkileri üzerine açıklamalarda bulunduk.

GDO'ya Hayır Platformu Bileşenleri, 28 Haziran 2009'da ODA'mız Genel Merkezi'nde bir basın toplantısı yaparak, Ulusal Biyogüvenlik Yasa Taslağı'na tepkilerini dile getirdiler.

Siyantür ile işleme yapacak altın madenini istemeyen Niğde, Ulukışla, Maden köylülerinin 30 Mayıs 2009'da düzenledikleri mitinge destek verdik.

TAGEM, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (YYÜ) Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü ve Gıda Mühendisleri Odası ile birlikte 27-29 Mayıs 2009'da Van'da "2. Geleneksel Gıdalar Sempozyumu"nu düzenledik.

İzmir'de 5-6 Haziran 2009 tarihlerinde düzenlenen "Zeytin ve Zeytinyağında Evrensel Kooperatifçilik Sempozyumu"na katıldık.

Sevgili Üyelerimiz,

Ziraat Fakültesi öğrencileri ve tarımsal yükseköğretime yönelik çalışmalarımıza hız verdik. Bu kapsamda, geleneksel hale getirdiğimiz Öğrenci Kurultaylarının 4 üncüsü, 22 Kasım 2008 tarihinde, Çankaya

Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde yapıldı. Coşkulu kurultaya, yurt genelindeki üniversitelere bağlı 34 Ziraat Fakültesi, Su Ürünleri Fakültesi, Deniz Bilimleri Fakültesi ve Tütün Ekspertizliği Yüksekokulu'ndan, 250'yi aşkın öğrenci ve öğretim üyesi katıldı.

ODA'mız Yönetim Kurulu, 17 Kasım 2008'de Ankara Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Nilgün HALLORAN ve Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK'ı ziyaret etti. ODA'mız heyeti, Prof. HALLORAN ve Prof. ÇOLAK'a yeni görevlerinde başarı dileklerini ilettiler.

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK da, 11 Mart 2009 günü ODA'mızı ziyaret etti.

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde okuyan öğrenci üyelerimizin öncülüğünde, 27 Nisan 2009 günü düzenlenen "Kriz ve Tarım" konulu panele katılarak, sunum yaptık.

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Mezunlar Günü, ODA'mızın etkin katılımıyla 10 Mayıs 2009'da Dışkapı Yerleşkesi'nde yapıldı.

ODA'mız üyesi AÜZF öğrencileri, 15 Mayıs 2009'da yaptıkları seçim sonucunda, A.Berkin SARIEFE'yi ZMO Öğrenci Temsilcisi ve Elgin Can ALA'yı da Temsilci Yardımcısı olarak belirlediler.

AÜZF'de 25 Mayıs 2009 tarihinde yapılan Tarım, Orman ve Su Ürünleri Eğitimi Konseyi Başkanlığı

Tarım Eğitimi Konseyi Toplantısı'na katılarak, mesleğimizi ilgilendiren son yasal düzenlemeler, özlük haklarımız ve tarımsal yükseköğretim konularında ODA'mız görüşlerini dile getirdik.

Değerli Üyelerimiz,

ODA'mız yurt genelindeki meslektaşlarımızla bölge toplantıları yaparak, sorunlarını dinlemekte ve çözüm yolları aramaktadır. Bu kapsamda, 16 Aralık 2008 Adana'da serbest ziraat mühendisliği yapan meslektaşlarımızla bir araya geldik. Aynı gün Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde "Bir Meslek Olarak Ziraat

Mühendisliği: Geleceği ve Özlük Hakları" konulu bir konferans verdik.

Artvin, Rize, Gümüşhane, Ordu, Giresun, Bayburt illerinde görevli ODA'mız üyesi Ziraat Mühendislerinin katılımıyla 14 Ekim 2008'de Trabzon'da Bölge Toplantısı gerçekleştirildi. Bartın, Zonguldak, Karabük, Düzce, Bolu, Sakarya ve İzmit'ten gelen meslektaşlarımızın katılımıyla da 18 Ekim 2008 tarihinde Düzce'de Bölge Toplantısı yapıldı.

İzmir Şubemizde düzenlenen etkinlik kapsamında, 5 Kasım 2008 günü meslektaşlarımızla buluşarak, ODA'mız çalışmaları hakkında bilgi verdik.

ODA'mız tüm demokratik kitle örgütleri, siyasi partiler ve kamu yönetimi organları ile ilişkilere de gereken önemi vermektedir.

Türk Mühendisler Birliği Derneği Başkanı Bülent GÜRSOY, 11 Kasım 2008'de ODA'mıza bir ziyarette bulundu.

Çiftçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Abdullah AYSU ve beraberindekiler, 2 Aralık 2008'de ODA'mızı ziyaret etti.

Hayrettin KARACA ve Muazzez İlmiye ÇİĞ, 25 Aralık 2008'de ODA'mızda bir basın toplantısı yaparak, ülke topraklarına sahip çıkılması çağrısında bulundular.

"Gıda Kontrol ve Denetim Faaliyetlerinin Yeterliliği" konulu performans denetim çalışması kapsamında Sayıştay yetkilileri, 3 Şubat 2009 Salı günü ODA'mızı ziyaret ederek, görüş alışverişini yaptılar.

CHP Çankaya Belediye Başkan Adayı Bülent TANIK 10 Mart 2009 günü ODA'mızı ziyaret etti. Ziyarette sayın TANIK'a "Ziraat Mühendisleri Odası'nın Yerel Yönetimlerden Beklentileri" konusunda bilgi verdik.

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şube Başkanı Doç. Dr. Halil AKDENİZ ODA'mızı ziyaret etti.

İspanya Sosyal Bilimler Araştırma Enstitüsü'nün yürüttüğü Tarımsal Dönüşüm Projesi kapsamında, Enstitü'den Maria Escribano ODA'mıza bir ziyarette bulunarak, Türkiye ve Avrupa tarımının temel sorunları hakkında görüş alışverişini yaptı.

Avrupa Birliği Komisyonu'nun daveti üzerine, 12-13 Haziran 2009 tarihlerinde

SUNUŞ

Hırvatistan'ın Başkenti Zagreb'de gerçekleştirilen "TARIM ve GENİŞLEME" başlıklı Program'a katıldık.

ODA Yönetim Kurulumuz 8 Haziran 2009'da Yenimahalle Belediye Başkanı Fethi Yaşar'ı ziyaret ederek, ODA'mızın yerel yönetimlerden beklentileri konusunda görüş alışverişinde bulundu. Yönetim Kurulumuz, 15 Haziran 2009 tarihinde de Çankaya Belediye Başkanı Bülent TANIK'ı ziyaret ederek, görüş alışverişini yaptı.

Sosyal Etkinliklerimiz kapsamında, 30 Kasım 2008'de ODA'mızda "Tavla Turnuvası" düzenleyerek dereceye girenlere plaket verdik.

ODA'mızın Tarımsal Öğretimin Başlamasının 163. Yıldönümü nedeniyle düzenlediği Başak Balosu, 17 Ocak 2009 Cumartesi günü Sheraton Oteli'nde gerçekleştirildi.

Özlük Haklarımız konusunda, ODA'mızda 5 Şubat 2009 Perşembe günü bir toplantı yapılarak, sorumlu yönetici olarak çalışan meslektaşlarımızın sorunları ve çözüm önerileri ele alındı.

ODA'mız, Gıda ve Kimya Mühendisleri Odası yetkililerinin katılımıyla 4 Şubat 2009'da yapılan toplantıda Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na hazırlanan yeni Veterinerlik Hizmetleri, Gıda ve Yem Kanunu Taslağı

değerlendirildi. 12-25 Şubat ve 4-18 Mart 2009 tarihlerinde de toplantılar yapıldı.

Mesleğinizle ilgi hız kazanan gelişmeler çerçevesinde ele alınan "Veteriner, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanun Taslağı" hakkında bilgilendirme amacıyla 1 Nisan 2009 Cuma günü MHP ve CHP Grup Başkan Vekilleri ile TBMM Grup salonlarında bir araya gelindi. Toplantıya 26 Şube Başkanımız ve ODA Yönetim Kurulu Üyelerimiz katıldı. MHP ve CHP grubu, özlük haklarımız konusunda tam destek sözü verdiler.

Ayrıca 26 Şube Başkanımız, üniversitelerimizin öğretim görevlileri ve Genel Merkezimiz Yönetim Kurulu Üyelerinin katılımıyla 3 Nisan 2009'da bir toplantı gerçekleştirildi. Toplantıda, Veteriner, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Yasa Taslağı, BKÜ Reçeteli Satış Eğitimleri ve Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Eğitimleri değerlendirildi.

Sorumlu yöneticiliğin kaldırılmak istenmesi, tüketici sağlığı ile oynanması ve özlük haklarımız ile gıda alanındaki diğer yanlış tasarruflara karşı Gıda Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası ve Tüketici Hakları Derneği ile birlikte 26 Nisan 2009'da Ankara'da ortak basın açıklaması yapıldı. Tüm Türkiye'den ziraat mühendisleri,

gıda mühendisleri, kimya mühendisleri, su ürünleri mühendisleri, balıkçılık teknolojisi mühendisleri ve tütün teknolojisi mühendislerinin katıldığı etkinlik büyük ses getirdi. Güvenpark'ta yapılan basın açıklamasının ardından Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü önüne siyah çelenk bırakıldı.

ODA'mız, Gıda ve Kimya Mühendisleri Odaları ve Tüketici Hakları Derneği ile birlikte, 7 Mayıs 2009'da AKP Grup Başkan vekili Mustafa ELİTAS'ı; 11 Mayıs 2009'da da CHP Grup Başkanvekili Kemal KILIÇDAROĞLU'nu ziyaret ederek, taslak ile ilgili bilgilendirmede bulundu. Ziyaretlerde ayrıntılı bir dosya sunuldu. Ziyaretlerde ayrıntılı bir dosya sunuldu. Ziyaretlerde ayrıntılı bir dosya sunuldu. Ziyaretlerde ayrıntılı bir dosya sunuldu.

Değerli Üyelerimiz,

"Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması ile Depolanması Hakkında Yönetmelik" ile bayilik için yeni başvuracak ziraat mühendislerine sınav koşulu getirilmesiyle ilgili sıkıntı sürmektedir.

ODA Başkanımız Dr. Gökhan GÜNAYDIN, Onur Kurulu Üyemiz Ayhan BARUT, Adana Şube Başkanımız Prof. Dr. Haydar ŞENGÜL, Antalya Şube Başkanımız Vahap TUNCER ve Mersin Şube Başkanımız Mehmet ATEŞ, 3 Ekim 2008'de Genel Merkezimizde bir

basın toplantısı yaparak, zirai mücadele bayii olmak isteyen ziraat mühendisleri için düzenlenen sınava tepki göstermişlerdir. Hukuka ve bilime aykırı sınav uygulamasının mimarı olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdür Yardımcısı Ahmet ARSLAN'ın istifaya çağrıldığı toplantı, görsel ve yazılı basın tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmıştır.

4 Ekim 2008'de yapılan sınavda konulan 80 puan barajını, sınava katılan 2319 kişi içinden yalnızca 26 ziraat mühendisi geçmiştir. Bunun üzerine ODA'mız 30 Ekim 2008 tarihinde "Zirai Mücadelede Skandallar Sürüyor!" başlıklı bir basın açıklaması daha yaparak, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nı bu büyük yanlıştan bir an önce dönmeye çağırmıştır.

Sınavın dayanağı olan ve 2.2.2008 tarih ve 26775 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik değişikliğine karşı açtığımız davada, Danıştay 10. Dairesi, 30.10.2008 tarih ve 2008/6294 sayılı kararıyla yürütmenin durdurulması istemini reddetmiştir. ZMO, Danıştay'ın bu kararına karşı temyiz başvurusu yapmıştır. Sınav duyurusuna karşı açtığımız davada ise Tarım ve Köyişleri Bakanlığı savunmasını 15.10.2008 tarihinde Mahkemeye göndermiştir. Dava halen devam etmektedir.

Öte yandan, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından Şanlıurfa, Gaziantep, Hatay ve Adana Tarım İl Müdürlükleri'ne gönderilen 24.12.2008 gün, 044409 sayılı yazıda, sözü edilen illerde 23 Ocak 2009 tarihinde bir Bayii Eğitimi Toplantısı düzenleneceği ve toplantı sonrasında katılımcı bayii ve toptancılara yönelik bir sınav yapılacağı ifade edilmiştir. Bunun üzerine ODA'mız tüm örgütüne birer yazı göndererek, tüm zirai ilaç bayii üyelerimize, Bakanlığın yapmayı düşündüğü sınavın hukuki bir dayanağının bulunmadığını anlatılmasını istemiştir. Bu girişimimiz üzerine bayiler eğitim toplantısına katılmış ancak eğitim sonunda yapılması planlanan sınava girmemişlerdir. Böylece meslek adına onurlu bir duruş sergilenmiştir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 26 Nisan 2009'da ikinci bir sınav yapmıştır. Sınava katılan 1990 kişiden, 252 ziraat mühendisi, 12 tekniker ve 7 ziraat teknisyeni 80 ve üzerinde puan almıştır.

Bakanlık, 9 Haziran 2009'da Yönetmelikte üçüncü kez değişiklik yapmıştır. 27253 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren yönetmelik ile bitki koruma bölümü mezunu veya bitki koruma alanında yüksek lisans veya doktora yapmış ziraat mühendisleriyle, kamu kurum ve kuruluşlarında veya özel kuruluşlarda bitki koruma hizmetlerinde en az beş yıl süreyle çalışmış ziraat mühendisleri sınavdan muaf tutulmuştur. Başarı notu

da 80'den 60'a indirilmiştir. Ancak bitki koruma dışındaki bölüm mezunu ziraat mühendislerine yönelik sınav zorunluluğunun korunması, bayilik ve toptancı izin belgesi almak isteyen mühendislerin ZMO'ya üye olma koşulunun kaldırılması, mühendislerin tekniker ve teknisyenlerle aynı sınava girmek zorunda bırakılması Yönetmelikteki olumsuz hükümler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özlük haklarımızı korumak için etkin mücadele veren ODA'mız söz konusu yönetmelik değişikliğine karşı iptal ve yürütmenin durdurulması istemiyle dava açmıştır. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi notunu Dergimizde bulabilirsiniz.

Değerli Meslektaşlarımız,

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik de, 12 Şubat 2009 tarih, 27139 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Ancak 4 aylık bir dönemde bakanlık tarafından bu konuda 2 kez düzenleme yapılmıştır. Bu alandaki yeni Yönetmelik, 12 Haziran 2009 tarih, 27256 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bilindiği üzere ODA'mız, görüşleri dikkate alınmadan hazırlanan ilk Yönetmeliğin iptali ve yürütmesinin durdurulması için Danıştay'a dava açmıştı. Yapılan bu 2 inci düzenlemeyle, Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Eğitimi tamamen kaldırılmış ve eğitim yapılmaksızın sınav uygulaması getirilmiştir. Reçete yazma yetkisi alacak ziraat mühendislerinin ZMO'ya üye olma koşulu kaldırılmış, tekniker ve teknisyenlere de reçete yazma yetkisi tanınmıştır. Bakanlığın özel sektör çalışanı ziraat mühendislerine eğitim verme ve sınav yapma yetkisi bulunmamaktadır. Yasa ve Tüzük hükümlerine aykırı bu Yönetmeliğe karşı da iptal ve yürütmenin durdurulması istemiyle dava açılmıştır. Yönetmelik ile ilgili ayrıntılı görüşümüzü Dergimizin ilerleyen sayfalarında bulabilirsiniz.

Sevgili Üyelerimiz,

Önümüzdeki dönemde, ODA'mızın 41. Dönem III. Danışma Kurulu'nu, 24-25 Ekim 2009 tarihleri arasında Aydın'da gerçekleştireceğiz.

16 Ekim'de Dünya Gıda Günü'nü kutlayacağız.

V. Öğrenci Kurultayımızı 14-15 Kasım 2009 tarihlerinde yapacağız.

17-18 Aralık 2009'da Toprak Mülkiyeti Sempozyumu düzenleyeceğiz.

Akın Özdemir'i 18-19 Aralık 2009 tarihlerindeki etkinliklerle anacağız.

Her 5 yılda bir düzenlediğimiz Teknik

Kongre'nin 7 incisini 11-15 Ocak 2010 tarihlerinde gerçekleştireceğiz.

Değerli Meslektaşlarımız,

Dergimizde, son dönemde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın halk sağlığını tehdit eden ve kazanılmış haklarımızı hiçe sayan kimi girişimleri ile Bitki Koruma Ürünleri ve Tarımsal Yayımlar ve Danışmanlık Hizmetleri konusundaki gelişmelerin yanı sıra, bir meslektaşımızın peyzaj hizmetlerine yönelik mücadelesi ve bu alandaki haklarımıza yönelik ayrıntılı çalışmalarımızı "Özlük Haklarımız" başlığı altında sizlerin bilgisine sunuyoruz.

Dr. Gökhan GÜNAYDIN'ın "2000-2008 Uyum Yılları" başlıklı makalesini, 29 Martta yerel seçimlerde aday olan yerel yöneticiler için oluşturduğumuz "ZMO'nun Yerel Seçimlerden Beklentileri" bilgi notunu Dergimizde bulabilirsiniz. Ayrıca, Prof. Dr. Oya KÖYMEN'in "Kapitalizm ve Köylülük: Ağalar - Üretenler - Patronlar", Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden Prof. Dr. Mustafa KAYMAKÇI ve Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA'nın "Amerika ve Avrupa Birliği'nden Ölüm İthal Etmek: Deli Dana" başlıklı makalesine yer veriyoruz.

Dergimizde, Prof. Dr. Korkut BORATAV'ın "Tarımsal Fiyatlar, İstihdam ve Köylülüğün Kaderi" ve Prof. Dr. Kenan DEMİRKOL'un "Beslenmenin Demokratikleştirilmesi" başlıklı makalelerini bilginize sunuyoruz.

Ayrıca, Necdet ORAL'ın "Türkiye'de Tarım ve Gıda Sektöründe Yabancılaşma ve Tekelleşme" konulu araştırması ile Yüksek Mühendis Dr. Adnan ÖZTÜRK'ün "Bor" konulu yazısını da yayınlıyoruz.

Sevgili meslektaşlarımız,

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, bugüne kadar izlediği siyasetler üstü çizgisi doğrultusunda, ülkemiz ve tarım sektörü ile ilgili tüm alanlarda, emekten yana tutumunu dikkatli ve özverili biçimde sürdürmektedir. ODA'mız önümüzdeki dönemde de, ülkemiz ve tarımımızın gereksinimleri doğrultusunda doğru politikaların oluşturulması ve uygulanması ile özlük haklarımızın kararlılıkla korunmasına yönelik çalışmalarını etkinlikle yerine getirecektir.

Selam ve saygılarımla,

Dr. Gökhan GÜNAYDIN

Başkan

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-1 HALKIN SAĞLIĞI OYUNCAK DEĞİLDİR!

26 Nisan 2009

Son dönemde, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından uygulamaya sokulan veya hazırlanan kimi düzenlemeler, halk sağlığı ve kamu yararını ciddi biçimde ihlal etmekte, mesleklerimizden kazanılmış haklarımızı hiçe saymakta ve ekonominin içinde bulunduğu kriz koşullarında, üyelerimizin istihdam koşullarını daha da güçleştirmektedir.

İvedi ve uygun önlemlerle düzeltilmemeleri durumunda halk sağlığı açısından oluşturdukları tehdidin boyutu da artacak olan konuları, kamuoyu ile paylaşmayı görev biliriz.

1 - Bitki koruma ürünleri, yanlış kullanılmaları durumunda insan ve hayvan sağlığı ile çevre için büyük riskler doğuran tehlikeli kimyasallardır. Bu nedenle, tıpkı beşeri ilaçlar alanında olduğu gibi, bitki koruma ürünlerinin de, ilgili alanda yükseköğrenim görmüş uzman mühendisler tarafından satılması ve kullanılması gerekmektedir.

Buna karşılık, Türkiye’de zirai mücadele bayilerinin 1164’ü tekniker ve teknisyen, 502’si ise ilkököl mezunu ve okuryazardır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, tüketici sağlığını hiçe sayan bu tabloyu değiştirmek yerine, ziraat ve kimya mühendislerinin bitki koruma ürünü satışını sınav koşulluna bağlamış ve başarı notu olarak ta 80 puan barajını getirmiştir. Bu çerçevede Bakanlık, Ekim 2008’de yaptığı ve yalnızca 26 kişinin kazandığı ilk sınavın ardından, 26 Nisan 2009 tarihinde, yani bugün, ikinci sınavı yapmıştır.

Nasıl ki Eczacılık Fakültesini bitiren bir eczacının eczane, tıp fakültesini bitiren bir doktorun muayenehane, veteriner fakültesini bitiren bir veteriner hekimin veteriner sağlık ilacı satış ofisi açması için bir sınava girmesi gerekmiyorsa, ziraat ve kimya mühendisinin de bitki koruma ürünü satmaya yönelik zirai mücadele bayii açması için sınava girmesi gerekmez.

Getirilen zorunluluk, hem tarımsal yükseköğrenim hem de mühendislik mesleklerine bir hakaret niteliğindedir.

2 - Tüm Türkiye’de, hiçbir altyapısı hazır olmadan başlatılan bitki koruma ürünlerinin reçeteli satış sistemi, zor koşullarda zirai mücadele bayiliği ve tarım danışmanlığı yapan üyelerimizi, mesleklerini yapamaz duruma getirmektedir. Pilot uygulama olmadan reçeteli satış sistemini başlatan 12 Şubat 2009 tarihli Yönetmelik, mesleki özlük haklarımızı ihlal eden ve kabul edilemez bir içeriğe sahiptir. Gerekli hazırlıklar yapılmadan, tüm Türkiye’de, ruhsatlı tüm bitki koruma ürünlerinin reçeteli satış zorunluluğu, sahte ve kaçak ilaç satışını teşvik etmekte başka hiçbir işe yaramamaktadır. Zirai mücadele ilaç piyasasının en az % 5’ini oluşturan sahte ve kaçak ilaçlar, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın aldığı yanlış kararlarla giderek yaygınlaşmakta, halk sağlığı riski giderek yükselmektedir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın tüm bu kararları tüketici ve halk sağlığını korumak için aldığını iddia etmesi ise, kara mizahtan başka bir şey değildir.

3 - Kurulan tarım danışmanlığı sistemi, hiçbir tarımsal destekleme sistemi ile entegre edilmediği için, arzu edilen gelişmeyi gösterememektedir. Bakanlığın orta ve büyük işletmelere yılda 225 TL tarım danışmanlığı desteği ödeyeceğini ilan etmesi, üzülmeye sebep olmakla birlikte, komiktir. İlkokula giden bir çocuğun bile aylık 20 TL harçlıkla yetinemediği bir ortamda, orta ve büyük tarım işletmelerine bu miktarın da altında bir ödeme yapılarak danışmanlığın geliştirilebileceği iddiasının, ciddiyle bağdaşır bir tarafını olmadığı açıktır. Bu çerçevede, doğrudan tarım danışmanlarına yönelik etkin bir desteğin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

4 - Oda’larımızın tüm ısrarlı talep ve takiplerine

karşılık, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, sektörle ilgili projelerde mühendis imzasını ve Oda onayını aramamakta ısrar etmektedir. Bu durum hem “çantacı projesi” denilen, tarımla ilgisi bulunmayan kişilerin yaptıkları yanlış projelerle kıt kaynakların heba edilmesine neden olmakta hem de üyelerimizin haklarına tecavüz edilen bir ortam yaratmaktadır.

5 - İktidarda bulunan siyasi partinin 2007 Seçim Bildirgesi’nde 10 bin ziraat mühendisi ve diğer meslek disiplinlerinden binlerce mühendis istihdam edeceğini ilan etmesine rağmen, son derecede düşük düzeylerde mühendis istihdamı, aylarca sınava hazırlanan üyelerimizin yaşadıkları güçlükleri daha da derinleştirmiştir. Bu durum hem üyelerimizin işsizlik sorunlarını hem de üyemiz mühendislere en çok ihtiyaç duyulan bir ortamda kamunun mühendis açığını artırmaktadır.

6 - Bakanlıkta TARGEL Projesi kapsamında 4 b statüsünde çalışan meslektaşlarımızın barınma - ulaşım - görev ve yetki sorunları, verilen tüm sözlere rağmen her geçen gün artarak varlıklarını korumaktadır. Bütün bunlardan öte, en doğal insan hakkı olan eş durumu dahi görmezden gelinmekte, çakıllı kadro uygulamasıyla aileler parçalanmaktadır. Oda’larımızın bu sorunların çözümü konusundaki tüm çabaları, sonuçsuz kalmaktadır.

7 - Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve TBMM’ne sevk için Başbakanlığa gönderilen Veterinerlik, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Yasa Tasarısı, 15.000 gıda- kimya - ziraat mühendisi üyemizin çalıştığı sorumlu yöneticiliği tümüyle kaldırmaktadır. Tarımla ilgili kuruluşların toplantılarına katılmayan Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehdi EKER’in, 14 Mart 2009 tarihinde Fırınçlar Federasyonu toplantısında sorumlu yöneticiliği kaldıracağını övünerek ilan etmesi, bardağı taşıran son damla olmuştur. Bu durum, hem kriz ortamında binlerce üyemizin işini kaybetmesine neden olacak hem de halk ve tüketici sağlığını çok önemli ve yeni risklerle karşı karşıya bırakacaktır.

Gümrük Birliği Anlaşması gereği 1995, özellikle 2004 yılından bu yana gıda güvenliğini sağlamaya yönelik olarak, gıda üretimi, denetimi ve kalite kontrolünde tek yetkili kurum Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’dır. Ancak geçen süre içinde, AB mevzuatına uyum sağlanmasında bir yana, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yeterli ve yetkin personel istihdam edememiş, alt yapı ve laboratuvar donanımını geliştirememiş, etkin denetimler gerçekleştirilememiş, mevzuatta öngörülen görevlerini yerine getirememiştir.

Bakanlık, yürürlükte bulunan Gıda Yasası’na yönelik gerek AB yetkililerince AB mevzuatına uyumlu olmadığı, gerekse kamuoyundan gelen Türkiye gerçeklerine uygun olmadığına ilişkin eleştiriler doğrultusunda, yeni yasa hazırlama yoluna gitmiştir.

Yaklaşık 3 yıl önce Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’na hazırlanan, “Veteriner Hizmetleri, Gıda ve Yem Kanunu” taslağı ilgili kurum ve kuruluşların görüşüne sunulmuş, söz konusu taslağa ilişkin Oda’larımızın ortak görüşü Bakanlığa gönderilmiş ve kamuoyu ile paylaşmıştır. Ancak, yasalaşmış üzere hazırlanan son taslakta görüş ve önerilerimizin Bakanlıkça dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın ilgili kesimlerin görüşüne sunulmadan kapalı kapılar ardında hazırlanmış olduğu “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanun Taslağı” nın, bu haliyle yasalaşması durumunda;

- Tamamen veteriner hizmetleri ağırlıklı bir yapı kurulacak, gıda ve gıda güvenliği yeterince sağlanamayacaktır.

- AB’ne uyum adı altında gıda güvenliği sadece hayvansal ürünlere, bunun üzerinden kimi mesleki kazanımlara indirgenerek, ülkemizdeki bitkisel ağırlıklı beslenme göz ardı edilecektir.

- Gıda güvenliği sürecinden mühendisler tasfiye olacağından, bu alanda yaşamakta olan sorunlar daha da yoğunlaşarak, tüketici sağlığı tehlikeye girecektir.

- Gıda alanı, hayvansal ürünlere indirgenerek Veteriner Hekimlerin egemenliğine bırakılacaktır. Resmî Veteriner Hekim tanımı ile kamuda, Yetkilendirilmiş Veteriner Hekim tanımı ile özel sektörde, Veteriner Hekimlere alan ve istihdam yaratılmasına yol açacaktır.

- Kamu sektöründe yer bulmakta zorlanan meslektaşlarımızın özel sektörde de istihdamının önü kesilecektir.

- Ekonomik krizin yoğun biçimde yaşandığı günümüz koşullarında işsiz sayısı hızla artarken, binlerce meslektaşımız işsizler ordusuna katılacak, mesleki çatışmalar gündeme gelecek ve çalışma barışı zarar görecektir.

- Gıda Güvenliğinde ve meslektaşlarımızın istihdamında önemli bir yere sahip olan sorumlu yöneticilik uygulamasına son verilerek, mühendislik mesleğine büyük bir darbe vurulacaktır.

-Devletin asli görevleri arasında yer alan denetim hizmetlerinin özel kişi ve kuruluşlara devredilmesi söz konusu olacaktır.

Ekonomik krizin tüm ülkeyi derinden etkilediği bu süreçte, halk sağlığının tehlikeye atılması ve binlerce mühendisin çalışma olanağının ortadan kaldırılması kabul edilemez. Bu nedenle; Kanun taslağının, bilimsel gerçekler doğrultusunda ve ilgili kesimlerin görüşleri dikkate alınarak, Odalarımızın ve Tüketici Örgütlerinin de içinde yer aldığı bir komisyon tarafından yeniden hazırlanmasını gerekli görüyoruz.

8 - Nihayet, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın mühendislik bilgisine gerekli özeni göstermeyen yönetim yapısı, sorunların çözümünü için ortak bir dil oluşturma çabalarımızı da engellemektedir. Bakanlığın üst kademesinde, Tarım İşletmeleri Genel Müdürü’nün Mimar, Tarım Kredi Kooperatifleri Genel Müdürü’nün Tarih Öğretmeni, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdür Vekili ile Strateji Geliştirme Başkanı’nın Kaymakam olması, hemşirelerin dahi Bakanlıkta Daire Başkanlığı yapıyor olmaları, bu durumun en açık göstergeleridir. Yükselmede kariyer ve liyakat yerine adam kayırmacılığın egemen olması, Bakanlıkta ve bağlı - ilgili Genel Müdürlükleri ile iştiraklerinde çalışan üyelerimizin motivasyonunu kırmakta ve çalışma barışını olumsuz yönde etkilemektedir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nı, yukarıda sayılan tüm konularda mühendislik mesleğine saygılı olmaya, tüketici hak ve yararlarını gözetmeye, katılımcı ortamlarda tüm bu düzenlemeleri Odalar, tüketici örgütleri ve diğer meslek örgütleri ile birlikte tartışmaya açmaya ve kamu yararına uyarlı sonuçlar üretmeye davet ediyoruz.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, sözü edilen Tasarı’nın yasalaştırılmasına yönelik ısrarlı tutumunu sürdürmesi durumunda, Gıda - Kimya - Ziraat Mühendisleri Odaları ve Tüketici Hakları Derneği olarak, hukuksal sınırlarda tüm demokratik haklarımızı kullanacağımızı bildiririz.

Basına ve kamuoyuna saygıyla duyurulur.

Ziraat Mühendisleri Odası
Gıda Mühendisleri Odası
Kimya Mühendisleri Odası
Tüketici Hakları Derneği

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-1 TKB BASIN AÇIKLAMASI

ZİRAİ MÜCADELE İLAÇ BAYİLİĞİ, ZİRAİ İLAÇLARIN REÇETELİ SATILMASI VE GIDA İŞLETMELERİNDE SORUMLU YÖNETİCİLİĞİN KALDIRILMASIYLA İLGİLİ BASIN AÇIKLAMASI

Son günlerde bazı Meslek Kuruluşları tarafından Zirai Mücadele İlaç Bayiliği Sınavı ve kimyasalların reçeteli satılmasına karşı gündeme getirilen konular ile Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu Taslağı ile gıda işletmelerinde Sorumlu Yöneticiliğın kaldırıldığı iddiaları nedeniyle kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi açısından aşağıdaki açıklamanın yapılması zarureti hasıl olmuştur.

Sağlıklı bir toplumun oluşturulmasında halk sağlığı, hayvan sağlığı ve bitki sağlığının korunması halkın güvenilir gıdaya ulaşması açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle Kanun Taslağı "Veteriner Hizmetleri-Bitki Sağlığı-Gıda ve Yem Güvenilirliği" çerçevesinde bir bütün olarak ele alınmıştır. Söz konusu alanlarla ilgili mevcut yasal düzenlemelerin gelişen günün koşullarına yeterince cevap verememesi, bu yasal düzenlemenin bir arada yapılmasını zorunlu kılmıştır.

AB ile uyum çerçevesinde yapılan ve toplum sağlığını da yakından ilgilendiren bu mevzuat da gıda işletmeleri onaylı ve kayıtlı işletmeler olarak sınıflandırılmış; hayvansal gıda üretin işyerlerinin onaylanması, diğer işyerlerinin ise kayıt altına alınması hükmüne bağlanmıştır. Kanun Taslağında, hiçbir meslek ayrımı gözeltmeksiniz bu işyerlerinde işin nevine göre konu ile ilgili en az lisans eğitimi almış gıda mühendisi, ziraat mühendisi, kimya mühendisi, su ürünleri mühendisi, veteriner hekim, kimyager, biyolog gibi meslek mensuplarının istihdamı zorunlu kılınmıştır. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere iddia edildiği gibi sorumlu yönetici istihdamının kaldırılması söz konusu değildir.

Zirai Mücadele İlaç Bayiliği ile ilgili yönetmelik 01.10. 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikle vatandaşlarımızın kalıntısız sağlıklı ürünlere ulaşabilmesi ve çevre ile doğal kaynaklarımızın zehirli kimyasallarla kirlenmesinin önlenmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple kimyasalların çiftçiye intikalinde % 70 oranında bayilerin rol alması nedeniyle ilk defa bayi olacıklara sınav zorunluluğu getirilmiştir.

Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 12 Şubat 2009 tarihinde yayınlanarak Ülkemizde bir ilk başlatılmıştır. Bu yönetmelik hazırlanırken aralarında Ziraat Mühendisleri Odası'nın da yer aldığı tüm ilgili kuruluşların görüşleri alınmış ve oda görüşlerinin % 70'i gibi önemli bir bölümü dikkate alınmıştır. Bundan böyle hiç kimse, eğitim görmüş uzmanlar tarafından yazılmış reçetesi olmadan zehirli kimyasalları alıp kullanamayacaktır. Bu düzenleme ile ülkemizde bu güne kadar sorumsuzca ve kontrolsüz olarak kullanılmış olan zehirli kimyasalların insan ve çevre sağlığı açısından risklerin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Ziraat Mühendisleri Odası'nın Bakanlığımıza ulaşan yazılarında reçeteli sistemin pilot olarak bir ön çalışmayla uygulamaya konulması desteklenmiştir. Bu yönetmelik yürürlüğe girmeden önce tüm alt yapı çalışmaları tamamlanmıştır.

Bakanlığımız tüm bu düzenlemelerde AB ile uyumu esas almıştır. Toplum sağlığını yakından ilgilendiren yukarıda ki konuların tümünde tüketicilerimize ve ihracata güvenilir ürünlerin sunulması, bu yasal düzenlemelerle mümkün olabilecektir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-1 ZORUNLU AÇIKLAMAYA ZORUNLU YANIT!..

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI'NI GERÇEKLERİ SAPTIRMAYA DEĞİL, GÖREVE DAVET EDİYORUZ

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın gıda güvenilirliğine aykırı, tüketici hak ve yararını görmezden gelen ve mühendislik mesleklerine karşı hasmane olarak nitelenebilecek tutum ve uygulamaları nedeniyle, artan gıda terörünü ve özlük haklarımıza yönelik sıkışan saldırıları protesto etmek, gerçekleri kamuoyu ile paylaşmak üzere, 26 Nisan 2009 tarihinde, Ankara'da, 2 binin üzerinde üyemizin katıldığı bir Basın Açıklaması düzenledik.

Sözü edilen Basın Açıklaması'ndan sonra, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, web sayfasında "ZORUNLU AÇIKLAMA" başlıklı bir metin yayımlamaya başlamıştır. Ne yazık ki bu metinde, gerçeğin gücünü ve açıklığını örtmeye yönelik yeni ve yanlış ifadeler bulunmaktadır. Bakanlık, Oda'larımızın açıklamasını düzeltme iddiası ile yaptığı açıklamada, gerçekle bağdaşmayan savlar ileri sürmektedir.

Ziraat Mühendisleri Oda'mız, her zamanki saydam ve gerçekçi tutumu ile Bakanlık Açıklaması'nda yer alan iddiaları, sırasıyla, bilgi ve belgeleri ile birlikte aşağıda ortaya koymakta ve çürütmektedir;

1 - Bakanlık, hazırladığı "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu Tasarısı Taslağı" ile Sorumlu Yönetici istihdamının kaldırılmadığını iddia etmekte ve Odalarımızı kamuoyunu yanlış bilgilendirmekle suçlamaya çalışmaktadır.

BAKANLIĞIN İFADELERİ DOĞRU DEĞİLDİR. GERÇEKLERİ AŞAĞIDA AÇIKLIYORUZ;

A) 560 sayılı KHK ve halen geçerli olan 5179 sayılı Gıda Yasası'nın 6 ncı maddesinde Sorumlu Yöneticilik ile ilgili hükümler varken, yeni hazırlanan Taslağın hiçbir yerinde Sorumlu Yöneticilikten söz edilmemektedir. Yasada bulunmayan bir konu uygulanamayacağına göre, sorumlu yöneticilik tümayle kaldırılmaktadır.

Zaten Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehmet Mehdi EKER, Fırıncılar Federasyonu'nun 14 Mart 2009 günlü toplantısında, sorumlu yöneticiliğın yeni tasarı ile kaldırılacağını, övünerek ilan etmektedir. Bu konuşma, halen Ziraat Mühendisleri Oda'mızın web sayfasında yayımlanmaktadır.

B) Bakanlık, Açıklamasında da belirttiği gibi, hayvansal gıda üreten işyerlerini onaylı, diğer işyerlerini kayıtlı işletme olarak tanımlamakta ve yalnızca onaya tabi gıda ve yem işyerlerinde "işin nevine göre konu ile ilgili en az lisans eğitimi almış personel çalıştırılır" hükmünü getirmektedir (Taslak 22 inci madde 8 inci fıkrı).

Bu Tasarayı hazırlayan herkes bilmekte ve ifade etmektedir ki, onaylı işletme hayvansal gıda üreten işletmeler olacak, buralarda da veteriner hekimler çalıştırılacaktır.

Sözü edilen Tasarayı hazırlayan zihniyet, tümayle AB hukuk - tarım düzenine yönelik bilgi eksikliği çerçevesinde ileri sürdüğü "Avrupa Birliği'nde sorumlu yöneticilik yoktur" iddiası ile sorumlu yöneticiliği kaldırmaya çalışmakta ve gıda işini yalnızca veteriner hekimlere tahsis etmeye gayret etmektedir.

Kamu Yararına Aykırı Amacı Kamuoyuna Duyurulunca Telaşa Düşen Bakanlık, Yeni Yanlışlar Yapmak Yerine Yanlıştan Dönmeye Davet Ediyoruz!

BİLİNMEKTEDİR Kİ, YUVARLAK AÇIKLAMALAR DEĞİL, GIDA TERÖRÜNÜ ÖNLEMENE YÖNELİK SOMUT, AÇIK VE DOĞRU ADIMLAR KAMUOYUNU TATMİN EDECEK VE TARTIŞMALARI BİTİRECEKTİR.

Bu çerçevede Bakanlık, 5179 Sayılı Gıda Yasası'nda ve alt Yönetmeliklerinde Belirtilen Sorumlu Yöneticilik Düzenlemesini Yeni Taslakta da aynen korumalıdır.

Gıda işletmeleri sıkı bir şekilde denetlenmelidir. Sorumlu yönetici çalıştırmayan, hijyen kurallarına aykırı üretim yapan işletmeler, sahipleri kim olursa olsun yaptırma tabi tutulmalıdır.

Bakanlık Gıda Terörünü Önlemek Üzere Göreve Davet Ediyoruz !

2 - Bakanlık, haksız ve hukuksuz bayilik sınavı ve Reçeteli Tarım İlacı Satışı konusunda da kamuoyunu yanıltmaya çalışmakta ve bu uygulamaları Ziraat Mühendisleri Odası'nın görüşlerine % 70 oranında uyarak yaptığı yolunda, gerçeğe tamamen aykırı iddialar ileri sürmektedir.

BAKANLIĞIN İFADELERİ DOĞRU DEĞİLDİR. GERÇEKLERİ AŞAĞIDA AÇIKLIYORUZ;

A) "Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması ile Depolanması Hakkında Yönetmelik Taslağı" hakkında Ziraat Mühendisleri Odası'nın görüşlerini, 30.4.2007 günlü yazımızla Bakanlığa gönderdik. Yönetmelik, bu görüşlerimizin hiçbirine uyulmadan, 11.10.2007 tarihinde yayımlandı. Okur-yazarların ilaç sattığı ülkede, ziraat mühendisi mevcut bayiiiler ve sisteme yeni girecek meslektaşlarımız için sınav zorunluluğu getirildi. Bunun üzerine, önce tüm Türkiye'den Bakanlık faks yağmuruna tuttuk, eşzamanlı olarak Ziraat Mühendisleri Odası olarak, 27.11.2007 tarihinde, Yönetmeliğın iptali için Danıştay nezdinde Dava açtık.

B) Bakanlık 2.2.2008 tarihinde sözü edilen Yönetmelikte bir değişiklik yaparak, mevcut bayiiiler için sınav zorunluluğunu kaldırdı, yeni bayii olacak üyelerimiz için sınavda 80 puan alma zorunluluğu getirdi. Hukuka ve özlük haklarımıza aykırı bu Yönetmelik değişikliği için de, 28 Mart 2008 tarihinde iptal davası açtık.

ŞİMDİ SORUYORUZ: Bakanlığın iddia ettiği gibi, Oda'nın görüşlerine % 70 oranında uyuldu ise, bu davalar neden açılıyor?

C) Zaten, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Müsteşarı Vedat MİRMAHMUTOĞULLARI'nın halen "hurriyetim.com.tr" başlıklı internet sitesinin 22 Nisan 2009 tarihli bölümünde yer alan ve aşağıya aktardığımız sözleri, kendilerini yalanlar nitelikte. Şöyle diyor Bakanlık Müsteşarı;

"Meslek kuruluşları sınava itiraz ettiler, olur mu böyle şey dediler... Hiç hoptamayın dedik. Koç gibi sınavı yaptık"...

Aynı zamanda bir ziraat mühendisi olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Müsteşar'ının kullandığı üslubu kamuoyunun takdirine bırakıyoruz. Ancak üslup sorunu yanında, sözlerin içeriği özlük haklarımız açısından büyük önem taşıyor. Müsteşarın sözleri şöyle devam ediyor;

"Bu bayiiileri de sınava sokacağız. Geçenler bayii olacak. Kazanıyorsa helal olsun. İsterse ilkokul mezunu olsun"...

Görülmektedir ki, Bakanlığa hâkim olan zihniyet, tarımsal yükseköğretim, bilim ve hukuk konusunda ciddi zafiyetler taşımaktadır. Müsteşar'ın ifadesiyle, 6 bin zirai mücadele bayiiinin 2117'si tarım eğitimi almamış kişiler tarafından işletilmektedir. Kaldı ki, bu sayılar konusunda da sürekli spekülasyonlar yapılmaktadır. Saydam ve hesap verebilir bir Bakanlık yapısının, mevcut bayii profili ve bu profile meydana gelen niceliksel ve niteliksel değişimleri, kendi web sayfasında sürekli güncelleyerek yayımlaması gerekmektedir. Bunu yapmayan Bakanlığın, kamuoyuna yansıyan rakamlar üzerinde tartışma yaratma çabası, çağdaş kamu yönetimi anlayışı ile bağdaşmamaktadır.

Bu sorunu hukuk yoluyla çözmek ve ilgisiz kişilerin zehir saçmasının önünde geçmek yerine, Bakanlığın ziraat mühendislerini sınava almak istemesinin anlaşılır bir tarafı yoktur !..

4 Ekim 2008'da yapılan sınava, Müsteşarın açıkladığı gibi 3500 kişi değil, 2319 kişi katılmıştır. Başarı notunun 80 olarak belirlenmesiyle, sınav değil adeta fiili bir engellemeye dönen sınav sonucunda 26 kişinin başarılı olduğu

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-1 ZORUNLU AÇIKLAMAYA ZORUNLU YANIT!..

açıklanmıştır. Tüm ısrarlı sorulara rağmen, bu 26 kişinin kimlikleri ve illeri, Bakanlık tarafından açıklanmamaktadır. Bir kez daha görülmektedir ki, Bakanlık bilgi saklama yolundaki yaygın tutumunu sürdürmekte bir sakınca görmemektedir.

Üstelik yapılan bunca yanlışlığın giderek artan faturasından sakınmak için, "Ziraat Mühendisleri Odası'nın görüşlerine uyuyoruz" gibi gerçekle hiçbir ilgisi olmayan açıklamaların yapılmasından da geri durulmamaktadır.

Yönetmelik yayımlanmadan önce Oda'mızın Bakanlığa gönderdiği görüşlere, yayımlanan Yönetmeliklere ve Dava dilekçelerimize bakıldığında, **BAKANLIĞIN GERÇEKLERİ SAPTIRMA GİRİŞİMLERİ AÇIKÇA ORTAYA ÇIKMAKTADIR.**

3 - Bakanlık, Reçeteli Tarım İlacı Satışı konusundaki plansız - aceleci - yanlış adımları ile sektörde bir kaos yaratmış olup, tüm uyarılarımıza rağmen girdiği bu yanlış yoldan dönmek yerine, Oda'mızı suçlama telaşına girmiştir.

A) "Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Taslağı" hakkında Ziraat Mühendisleri Odası'nın görüşlerini, 12.09.2008 günlü yazımızla Bakanlığa gönderdik. Yazımızda, reçeteli satış uygulamasının üretici ve bitki koruma ürünü açısından kapsamının daraltılarak, 9 tarım bölgesinden seçilecek pilot illerde uygulanmasını, aksi halde ortaya çıkacak kaostan korunmanın mümkün olamayacağını belirttik.

B) Yönetmelik, bu görüşlerimizin hiçbirine uyulmadan, 12.2.2009 tarihinde yayımlandı. Kamuda çalışan teknisyen - teknikerlere reçete yazma yetkisi tanıırken, ziraat mühendislerinin bitki koruma ürünü reçetesi yazma yetkisi, girecekleri sınavda başarılı olma zorunluluğuna bağlandı. Yasa, Tüzük ve bilime aykırı bu Yönetmeliğin tam yirmi bir adet düzenlemesinin iptali için, Ziraat Mühendisleri Odası olarak, 23.02.2009 tarihinde Danıştay nezdinde Dava açtık.

C) Şimdi soruyoruz: "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu Tasarısı Taslağı"nın 13 ve 14 üncü maddeleri ile veteriner tıbbi ürünlerinin toptan ve perakende satışını ve uygulanmasını veteriner hekimlere özgüleyen ve aynı taslağın 11 inci maddesi ile sadece veteriner hekimlerin herhangi bir sınava tabi olmadan muayenehane, klinik ve poliklinik açabileceğine ilişkin düzenleme getiren Bakanlık;

Sıra Zirai mücadele bayilerine gelince ilkökul mezunlarının, okuyuzarların ilaç satmasına; kamuda çalışan tekniker - teknisyenlerin reçete yazmasına göz yummakta; ziraat mühendislerinin bayii olmasını ve reçete yazmasını sınava tabi tutmaktadır.

BU ÇİFTE STANDARTIN SEBEBİ NEDİR?

D) Bakanlık açıklamasında, Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce tüm alt yapı çalışmalarının tamamlandığı iddia edilmektedir. Bu açıklama tümüyle gerçek dışıdır. Şunun altını çizerek ifade etmek isteriz ki, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 12 Şubat 2009 günü, reçete yazma yetkisine sahip bir tek serbest çalışan ziraat mühendisi bulunmamaktaydı.

Bununla birlikte Bakanlık, kamuda çalışan ziraat mühendisi - tekniker ve teknisyenlere yönelik olarak ve alel - acele düzenlediği kurslarla, kamu çalışanlarını yetkilendirmiştir.

Şimdi soruyoruz: Herhangi bir köyde tarım yapan üretici, ürününe ilaç atmak

için, İl ve İlçe Müdürlüğüne gidip masa başında reçete yazdırmak için hangi masraflara ve nasıl katlanacak? Bunun yanında, hastalık ve zararlı teşhisi yapılmadan masa başında yazılan reçete, uygulanmanın da kontrol edilemediği ortamlarda, gıda güvenliğini nasıl sağlayacak?

Reçete yazması karşılığında ortaya çıkabilecek sorunlar karşısında milyonlarca liralık tazminat taleplerinin söz konusu olabileceği ortamda; reçete yazanların bu hizmetleri kapsamında elde edecekleri kazanım ile ilgili hiçbir düzenlemenin getirilmemesi nasıl izah edilebilir?

Bakanlığın, "tüm altyapı çalışmalarını tamamlayarak yürürlüğe soktuk" dediği Yönetmeliğin, yürürlüğe girdiği günkü durumu yukarıda açıklandığı gibidir. Yani kâğıt üzerinde her şey tamam, gerçekte değişen hiçbir şey yok.

Oda'mız, "Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" in yanlış içeriğine karşı çıkmak ve buna yönelik dava açmakla birlikte; üyelerinin hak ve yararlarını korumak adına, mevcut yanlış sistem içinde olabilecek en uygun çözümleri üretmeye gayret etmekte; bitki koruma alanında özverili öğretim üyelerimiz ile birlikte, Ziraat Fakültesi bulunan illerde yalnızca kurs masraflarının karşılanabileceği, bulunmayan illerde ise Oda'nın yaptığı maddi katkılar ile reçete yazma eğitimi verme çabasını sürdürmektedir.

Bazı çevreler tarafından bu dikkatli ve özverili tutumun dahi eleştirilmeye kalkışılması, kimi zaman bilgi, kimi zaman da iyi niyet eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Zirai Mücadele Teknik Talimatları 1996'dan beri yenilenmemiş, birçok ürün-de ruhsatlı ilaç yok, belirtilen dozlar ürün üzerinde çalışmıyor, uygulamada çok ciddi sorunlar var, sahte - kaçak ilaçlar piyasanın en az % 5'ine hakim... Sorun listesini artırmak mümkün; ancak bunları çözmek üzere görev yapması gereken Bakanlık, ziraat mühendisliği camiası ile birlikte çalışmak yerine ben yaptım oldu anlayışı ile yeni sorunlar oluşturuyor...

4 - En trajedi-komik olan ise, Bakanlığın, tüm bu uygulamaları AB uyumu ve tüketicilerimize ve ihracata güvenilir ürünlerin sunulması için yaptığını iddia etmesidir.

A) Gıda sektörünün en az yarısı kayıt dışı iken, 400 binden fazla gıda üreten - satan - dağıtan noktayı 5 bin gıda kontrolörü ile denetlemeye çalışan ancak fiziken bu denetlemeyi etkin olarak gerçekleştirilmesi mümkün olmayan Bakanlık; işletmelerde iç denetim sağlayan tüm Türkiye'deki 6803 ziraat - su ürünleri mühendisi yanında, binlerce gıda ve kimya mühendisinin işini kaybetmesine ve gıda işyerlerinde içsel denetim hizmetlerinden uzaklaşmasına neden olacak düzenleme ile mi tüketici sağlığını koruyacak, AB uyumu sağlayacaktır?

B) Bitki koruma ürünleri alanında, AB'de yasaklanmış 135 aktif maddenin 75'ini yasaklanmış olmakla birlikte, stoklar bitene kadar 2 yıl süreyle kullanımına izin veren, geriye kalan AB'de yasaklı 60 aktif madde konusunda ise hiçbir düzenleme yapmayan Bakanlık, bu bakış açısı ile mi toplum sağlığını koruyacak önlemler almaktadır?

C) Tarım ilaçlarının okuyuzarlarca dahi satılmasına göz yuman, tarım danışmanlığı sistemi konusunda olumlu bir ilk adım atmakla birlikte sistemi reçete yazma - uygulamayı denetleme - nitelikli destekleme ile entegre edemeyerek fiilen işlevsiz duruma getiren Bakanlık, bu tutumuyla mı çağdaş mühendislik uygulamalarını gündeme getirmektedir?

Görülmektedir ki, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan beklenen, ODA'larımızın haklı neden ve gerekçelerle yaptıkları Basın Açıklamalarını temelsiz savlarla yalanlamaya çalışmak değildir...

Bakanlık, çağdaş bir kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda, mühendisliğe - bilime - hukuka saygılı bir tutum çerçevesinde, odalarla birlikte çalışarak sorunlara çözüm üretme görevini yerine getirmelidir.

Bilinmelidir ki, Ziraat Mühendisleri Odası olarak, ilkeli ve yapıcı olmak kaydıyla, meslek sorunlarımızın çözümünü konusunda Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile işbirliğine ve beraber çalışmaya, her zaman olduğu gibi açığız.

Tersi gelişmelerin, ziraat mühendisliği mesleğine saygısız tutumların sürmesi halinde ise, 2 bin kişi ile Basın Açıklaması yapan ODA'mız, 20 bin kişi ile miting yapmak da dahil olmak üzere, özlük haklarımızı korumak amacıyla, hukuk düzeni içinde tüm demokratik haklarımızı kullanma kararlılığı içindedir.

KAMUOYUNA SAYGI İLE DUYURULUR...

Dr. Gökhan GÜNAYDIN

Ziraat Mühendisleri ODASI

Başkan (Yönetim Kurulu Adına)

TARIM BAKANI KİMİN BAKANI?

SORUMLU YÖNETİCİLİK KALDIRILAMAZ

HALK SAĞLIĞI TEHLİKEYE ATILAMAZ!

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

Odası'ndan ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'ndan görüş istenildiği belirtiliyor.(EK:1)

Oda'mızın olumlu görüş verdiği söz konusu yazıya, Peyzaj Mimarları Odası'nın olumsuz yanıt verdiği, Bayındırlık Ve İskan Bakanlığı'nın ise konuyu (TMMOB)Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği'ne ilettiği ve TMMOB'nin de olumlu yanıt verdiği görülüyor.

Yukarıda da değinildiği gibi, bu yazı Arınç Berk'e 2008 yılı Aralık ayında gönderiliyor. Dile kolay... Düşünün ki başvuru tarihinde doğan bebekler, inceleme süreci içerisinde önce emeklemeye başlıyor ve yanıt verilen tarihte artık yürüyor!

Mücadele Başlıyor!

Arınç Berk kendini çaresiz görmüyor. Her meslektaşımızın yaptığını yapıyor ve üye olduğu Oda'mıza başvuruyor. Oda'mız Arınç Berk'e tereddütsüz sahip çıkıyor. Oda'mız Fethiye Belediyesi'ne 30 Aralık 2008 tarihinde mevzuatımız dahilinde Arınç Berk'in durumunu kapsamlı olarak açıklayan bir yazı yazıyor.(EK:2)

Oda Mevzuatı Ne Diyor?

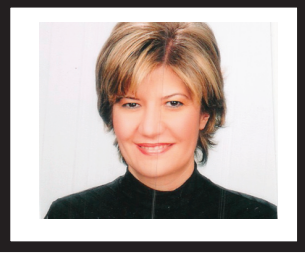
Arınç Berk'in durumu ile ilgili mevzuat çok net. Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün 23'üncü maddesinde "Peyzaj mimarlığı alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri, kentsel planlama, kırsal rekreasyon, tarihi ve doğal koruma alanları, turistik alan, yeşil alan ve park, kırsal yerleşim planları gibi projeler kapsamında yer alan peyzaj projelerinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü işlerini yapmaya yetkilidirler." hükmü bulunuyor.

Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün geçici 1'inci maddesi ise "Bu Tüzük'ün yürürlüğe girdiği tarihten önce diploma aldıkları lisans dalları dışındaki konularda mesleki faaliyette bulunmuş olan ziraat mühendislerinin, durumlarını belgelemeleri koşuluyla bu alandaki yetkileri kullanma hakları saklıdır. Bu belgeler görev yaptıkları kamu kuruluşları veya bağlı oldukları meslek kuruluşları tarafından verilir." hükmünü içeriyor.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin (s) bendinde de, ziraat mühendislerinin tek başına tasarlamaya, uygulamaya, kabule ve imzaya yetkili ve sorumlu olduğu uzmanlık alanları arasında peyzaj ve çevre düzenleme hizmetleri de yer alıyor.

Oda'mız mevzuatı açıklayan yazı ekinde, Petkim tarafından hazırlanmış ve Arınç Berk'in Petkim'de çalıştığı dönemlerde gerçekleştirdiği peyzaj hizmetlerini net olarak açıklayan bir yazıyı da Fethiye Belediyesi'ne gönderiyor.

Diğer yandan, yine söz konusu yazı ekinde, Peyzaj Mimarları Odası'nın tüzüğün 23'üncü maddesi ve geçici 1'inci maddesi ile yönetmeliğin 6/s maddesinin iptali ve yürütmesinin durdurulması için Danıştay 8'inci Dairesi'ne açtığı iki ayrı davanın reddedildiğine ilişkin kararları da Fethiye Belediyesi'ne gönderiliyor.

Kimdir Arınç Berk?

Arınç Berk, Fethiye'de yaşamını sürdüren bir meslektaşımız. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü 1984 yılı mezunu. Mesleğini seven ve meslek adına önemli çalışmalarda bulunmuş bir Ziraat Mühendisi. Yaptıkları "saymakla bitmez" cinsinden! Gurur duymamak mümkün değil.

Arınç Berk Meslek Adına Neler Yapmış?

Arınç Berk, 1990 yılında Petkim bünyesinde ziraat mühendisi olarak park bahçe ünitesinde göreve başlamış, 1995 yılında şef olmuş. Bu değerli meslektaşımız, Şubat 2002 ile Mart 2003 tarihleri arasında Petkim Genel Müdürlüğü, Genel Hizmetler Müdürlüğü, Park-Bahçe Hizmetleri Birimi'nde Müdür Yardımcısı olarak çalışmış. Petkim sahasında tel örgü içi ve tel örgü dışı alanlarda, Güzel Hisar Barajı'nda, Çay Ağzı Eğitim Tesisleri'nde ve 100'üncü yıl Atatürk Ormanı'nda proje, aplikasyon, bakım ve onarım çalışmalarının plan ve programlarını yapmış, Fidanlık ve sera projeleri hazırlamış, Petkim Süs Bitkileri Fidanlığı'nın üretim programlarını gerçekleştirmiş, fide ve fidanların, projelendirilen ve bozulan sahalarda kullanılmasını sağlamış, sera koşullarında üretilen saksı bitkilerini mekan dekorasyonunda değerlendirmiş, Petkim'de yangın tehlikesi altında bulunan alanlarda yabancı ot mücadelesi yapmış, Aliğa Kompleksi'ndeki alanların bakım planlamalarını gerçekleştirmiş, Petkim fabrikalarının tüm ünitelerinde, Çay Ağzı Eğitim Tesisleri'nde ve lojman bölgelerinde, sinek, sivrisinek ve diğer zararlılarla mücadele planları yapmış, halk sağlığına yönelik olarak ilaç araştırmalarını ve teminini gerçekleştirmiş, bu ilaçların uygun koşullarda muhafazasını ve gerek duyulan hallerde kullanımını sağlamış. Kısacası, Petkim'e sunduğu hizmetlerle gerçekten övgüyü hak etmiş Arınç Berk!

Biz onunla gurur duyduk ama, bakalım Fethiye Belediyesi neler yapmış! İşte Arınç Berk'in ibret dolu öyküsü...

Arınç Berk Fethiye Belediyesi'nden Ne İstiyor?

Arınç Berk, 2007 yılının Mart ayında Fethiye Belediyesi'ne bir dilekçe ile başvuruyor ve peyzaj projelerine imza atma yetkisi istiyor. Fethiye Belediyesi bu başvuruyu 2008 yılının Aralık ayına kadar inceliyor. Belli ki oldukça titiz bir inceleme yapmak istiyor Fethiye Belediyesi yetkilileri. Tam 22 ay sürüyor bu inceleme! Yapılan bu kapsamlı inceleme sonucunda Arınç Berk'e Fethiye Belediyesi'nce 2008 yılı Aralık ayında bir yazı gönderilerek, bu yazıda İmar Kanunu gereği, peyzaj projelerine imza atma yetkisinin bulunmadığı ancak, konu hakkında Peyzaj Mimarları Odası'ndan, Ziraat Mühendisleri

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

Bu Durumda Fethiye Belediyesi Ne Yapmalıydı?

Oda Tüzüğü 24 Ocak 1992 tarihinde yürürlüğe girmiş. Arınç Berk ne zaman mezun olmuş? 1984 yılında! Yani tüzük hükmü doğrultusunda tarih dikkate alındığında Arınç Berk hem peyzaj projelerinde çalışmış, hem de bunu Petkim yazısıyla kanıtlamış. Durum oldukça net. Ayrıca kazanılmış iki ayrı dava var.

Artık; hem Oda'mız hem de Arınç Berk Fethiye Belediyesi'nden olumlu yanıt bekliyor. Ama yanıt gelmiyor.

Belediye ne yazık ki yazımızdaki bu netliği ya anlamıyor ya da işine gelmiyor. İnsan, sanki işin içinde başka şey var diye düşünmekten kendini alamıyor.

Belediye Yine İncelemede!

30 Aralık 2008 tarihinde Oda'mız tarafından gönderilen ve net değerlendirmeler taşıyan yazı Fethiye Belediye'sine yeterli gelmiyor ki iş uzadıkça uzuyor. Belediye yine derin bir inceleme sürecini başlatıyor. Şubat 2009 tarihine kadar süren bu inceleme sonucunda Belediye, Türk Mühendis Ve Mimar Odaları Birliği'ne bir yazı yazarak Arınç Berk'in durumu ile ilgili görüş istiyor.(EK:3)

Türk Mühendis Ve Mimar Odaları Birliği bu yazıya bekletmeden yanıt veriyor. Yazıda özetle, Oda'mız tüzüğünden ve Danıştay 8'inci Dairesi'nin kararlarından bahsedilerek, Arınç Berk'in peyzaj projesi hazırlama, imzalama ve Belediye'den ruhsatlandırma isteminde bulunma yetkileri bulunduğu belirtiliyor.(EK:4)

Yazı Fethiye Belediye'sine Bir Türlü Ulaşmıyor!

Oda'mız Arınç Berk'le iletişim kurarak, Türk Mühendis Ve Mimar Odaları Birliği'nin Fethiye Belediyesi'ne yazı gönderdiğini belirtiyor ve durumu takip etmesini öneriyor. Bunun üzerine Arınç Berk günler boyunca Belediye'ye gidiyor. Ama her defasında Belediye yetkilileri yazının kendilerine ulaşmadığını söylüyor.

Yazı Belediye'ye Sonunda Geliyor.

Belediye sonunda dayanmıyor. Arınç Berk uzun uğraşlardan sonra yazının Belediye'ye ulaştığını öğreniyor ve Arınç Berk'e olumlu yanıt veriliyor.

Anlatılan Bu Süreçte Arınç Berk Ne Yaptı, Ne Hissetti, Belediye Arınç Berk'e Nasıl Davrandı?

Arınç BERK, süreç içerisinde yaşadıklarını aşağıdaki satırlarla bize anlattı...

“Ben Arınç Berk. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü 1984 yılı mezunuyum.1990-2003 yılları arasında Petkim'de çalıştım. 2004 yılında emekli oldum. 2007 yılında konusu peyzaj, ilaçlama ve ziraat olan şirkette, şirket müdürü olarak özel iş hayatına

atıldım. Çalışma bölgem Fethiye'dir.

2007 yılında Fethiye Belediyesi'ne, peyzaj projelerine imza atmak için referans belgelerimle birlikte başvuruda bulundum. Belediye yetkilileri, konunun bir ilk olduğunu söyleyerek, Ziraat Mühendisleri Odası'na ve Peyzaj Mimarları Odası'na yazı gönderileceğini belirtti. Ziraat Mühendisleri Odası'ndan olumlu, Peyzaj Mimarları Odası'ndan olumsuz yanıt geldi. Bunun üzerine Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na yazı gönderileceğini söylediler. Yazı gönderildi ve Bakanlık konuyu TMMOB'ne sevketti. TMMOB'den imza yetkimin olduğunu belirten yazı geldi.

Bu durum üzerine 2008 yılında, Fethiye 2. Etap Sahil Şeridi Projesi'yle Belediye'ye yeni bir girişimde bulundum. Fakat Peyzaj kısmının bağlı olduğu birim, benim peyzaj projelerine imza atmamın söz konusu olamayacağını belirtti. Elimde Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun, Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliği ve Danıştay Kararlarıyla kendimi ispatlama mücadelesi verdim. Neticede çeşitli merciler bu konuda yetkimin olmadığı şeklindeki görüşlerini tarafıma iletiler.

Sonunda konuyu Odama ilettim. Genel Başkanımız Sayın Gökhan Günaydın hemen sorunuma eğildi ve Belediye'ye gittiğimde Genel Başkanım Gökhan Bey ve ekibinin desteğiyle bir kez daha girişimde bulundum. Belediye Başkan Yardımcısı'yla görüştüğümde sonra bir kez daha yazışmalar başladı. Mart 2009'da Belediye, peyzajla ilgili konuyu anlamış olduklarını sözlü olarak belirttiler ve bir projeye geldiğim takdirde yetkili olduğumu ve kabul edeceklerini tarafıma bildirdiler.”

Ve sonuç....

Meslek adına yapılan, sözde değil özde olan bu unutulmaz dayanışma, meslektaşların Oda'sına olan güvenini kuşkusuz perçinliyor. Ziraat Mühendisleri Odası hangi koşulda olursa olsun meslektaşını yalnız bırakmıyor. Şu bir gerçek ki inançla yapılan mücadele her zaman kazanılıyor.

Siz, bu gerçek öykünün sonucu nedir dersiniz;

Biz de “Arınç Berk Oda'mızla, Oda'mız da Arınç Berk'le gurur duyuyor” deriz...

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

T.C.
FETHİYE BELEDİYESİ
(İmar ve Şehircilik Müdürlüğü)

Sayı : 6408 - İm 2266
Konu : Dilekçeniz.

Tarih: 18.12.2008

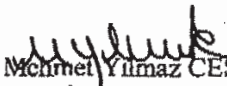
Arınç BERK
Yergüzler Cad.
No:62
FETHİYE

İlgi :05.03.2007 tarih 911-im587 sayılı dilekçeniz.

1985 yılında E.Ü.Ziraat Fakültesi mezunu olduğunuzu , 2004 yılına kadarda çeşitli kamu kuruluşlarında çalışığınızı ve peyzaj konusunda hizmet verdiğinizi beyan ederck bu gerekçelerle tarafınızca hazırlanacak peyzaj projelerinde imza atma yetkisi verilmesini talep etmenize istinaden , yapılan inceleme sonucu İmar Kanunu gereği uygun olmadığı görülmüştür.Fakat yinede hataya sebebiyet verilmemesi nedeniyle bu hususta , Peyzaj Mimarları Odası, Ziraat Mühendisleri Odası ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'dan görüş istenmiştir.

İlgili Odalardan ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığından alınan görüşler yazımız ekinde sunulmaktadır.

Bilgilerinize rica ederim.

Mehmet Yılmaz CESUR
Belediye Başkan Yrd.

- Eki :1. Peyzaj Mimarları Odası yazı fotokopisi
2. Ziraat Mühendisleri Odası yazı fotokopisi.
3. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yazı fotokopisi.

ATATÜRK CADDESİ 48300 Fethiye - MUĞLA

TEL: 0 252 614 10 20 FAX: 0 252 614 67 92 /

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ PEYZAJ MİMARLARI ODASI CTEA CHAMBER OF LANDSCAPE ARCHITECTS

Şehit Adem Yuvuz Sok. No: 14/17
Tel : (0312) 418 15 06 - 418 62 50
e - mail: peyzaj@peyzajmimmoda.org.tr

Kızılay / ANKARA
Fax: (0312) 419 64 27
web: www.peyzajmimmoda.org.tr

Sayı: 2007-508

Konu: Peyzaj Projesi imza yetkisi hk.

22.03.2007

FETHİYE BELEDİYE BAŞKANLIĞINA

İlgi: 07.03.2007 tarih ve 1221-İm478 sayılı Peyzaj Projesi konulu yazınız.

İlgi yazınızda Arınç (Avcı) Berk isimli şahsın Ziraat Mühendisliğinin görev ve yetkilerine ilişkin tüzüğün 23. maddesi ile dördüncü bölümün geçici 1. maddesini gerekçe göstererek Belediyeniz sınırları içerisinde talep edilen yapı ruhsatı belgesi eki peyzaj projelerine imza atma yetkisi olup olmadığı hakkında bilgi edinmek istemektesiniz.

Adı geçen şahıs Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü mezunu olup Ziraat Mühendisi ünvanına sahiptir. Gerekçe olarak gösterilen tüzüğün, 23.maddesi incelendiğinde; Peyzaj Mimarlığı hizmetlerini ve uygulama alanlarını, ancak peyzaj mimarlığı bölümü mezunlarının çalışma görev ve yetkileri olarak tanımlamaktadır. Belediye başkanlığınıza peyzaj projelerine imza yetkisi talebinde bulunan Sn. Arınç (Avcı) Berk makamınıza sunduğu iş deneyimi ekli belgelerde park ve bahçelerin "bakımı ve ilaçlaması" üzerinedir.

Yasal mevzuatlarda peyzaj projelerinin kimler tarafından ve nasıl yapılacağı açıkça tariflenmiştir. 21 Mart 2006 tarih ve 26115 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Serbest Müşavirlik, Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri Uygulama - Tescil - Belgelendirme - Mesleki Denetim Ve Asgâri Ücret Yönetmeliğine Madde 6'da tanımlanan Peyzaj planlama, tasarım, çevre düzenleme, projelendirme ve uygulama aşamaları işlerini yine Madde (7)de belirttiği gibi sadece Serbest Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri Büro Tescil Belgesi Sahibi olan peyzaj mimarları yaparlar.

Serbest Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri Büro Tescil Belgesinin almasındaki en önemli koşul Odaya üye olunmasıdır. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Ana Yönetmeliği Madde 8 (a) bendinde belirtildiği üzere Odaya üyelik için aşağıdaki esasların yerine getirilmesi gerekir:

"Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda olup, Türkiye sınırları içinde peyzaj mimarlığı eğitimi veren kurumlarından mezun olan ya da yurtdışındaki peyzaj mimarlığı eğitimi veren kurumlardan mezun olup, diplomasının denkliği Yükseköğretim Kurulunca onaylanan, böylelikle yasal olarak peyzaj mimarı ünvanı ile mesleğini uygulamaya hak kazanmış her peyzaj mimarı, mezuniyetini izleyen üç ay içerisinde, mesleki etkinlikte bulunabilmek için Odaya üye olmak ve üyelik niteliğini korumak zorundadır. Üyelik kaydında lisans diploması esastır."

Bu sebeple; Sn. Arınç Avcı Berk'in almış olduğu lisans eğitimi ve bugüne kadar gerçekleştirmiş olduğu hizmetler, peyzaj projelerinin gerekleri olan tasarım, uygulama ve yönetim hizmetlerini gerçekleştirmek için geçerli referans niteliğinde değildir.

Bilgilerinize arz ederim.

Saygılarımla,

EK-

- TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Ana Yönetmeliği
- TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Serbest Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri Uygulama - Tescil - Belgelendirme - Mesleki Denetim Ve Asgâri Ücret Yönetmeliği
- Yönetmelikler Kitabı

Sarem hanım, gereği,
26.03.2007
m.833

TMMOB PEYZAJ MİMARLARI ODASI, Anayasa'nın 135. Maddesi'nde tanımlanan 66 ve 85 KHK ve 7303 Yasa ile değişik 6235 sayılı Yasa'ya göre kurulmuş, "Kamu Kurumu" niteliğinde bir Meslek Kuruluşu'dur.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2
Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
CHAMBER OF AGRICULTURAL ENGINEERS

Karanfil Sokak 28/12 Kızılay / ANKARA
Tel : 0 (312) 425 05 55 - 418 55 97 Faks: 418 51 98

www.zmo.org.tr
zmo@zmo.org.tr

Tarih: 19.03.07

Sayı : 711
Konu :

FETHİYE BELEDİYESİ
İMAR VE ŞEHİRCİLİK MÜDÜRLÜĞÜ'NE
FETHİYE - MUĞLA

İlgi: 07.03.2007 tarih ve 1222 - 477 sayılı yazınız.

12685 Sicil No'lu Üyemiz Arınç BERK (Avcı) Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi 1985 Yılı mezunu olup, dosyasındaki belge ve bilgilerden; 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun ve buna bağlı olarak 24.1.1992 tarih ve 21121 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe konulmuş bulunan ziraat mühendislerinin yetkilerini düzenleyen Tüzük hükümlerine göre, adı geçen peyzaj projelerini imzalama yetkisine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini dilerim.

Saygılarımla

Ural ERSOY
Genel Sekreter

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

T.C.
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI
Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü

Sayı : B.09.0.TAU.0.15.00.00-
Dosya : 480593051
Konu : Görüş

1336-4996

09.07.10

FETHİYE BELEDİYESİ

(İmar Ve Şehircilik Müdürlüğü)

FETHİYE

İlgi: a) 07.03.2007 tarihli ve 1220 sayılı yazınız ve ekleri
b) 02.04.2007 tarihli ve 1731 sayılı yazınız ve ekleri

Bakanlığımıza ilgede kayıtlı yazılarınızda; Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünden mezun olan Arınç Berk'in peyzaj projelerine imza atmak için yetki istediği belirtilmektedir. İlgi (b) yazınız ekinde ise TMMOB Ziraat Mühendisleri Odasının konu ile ilgili Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'e dayanarak olumlu görüş verdiği, TMMOB Peyzaj Mimarları Odasının ise olumsuz görüş verdiği anlaşılmaktadır.

Konu ile ilgili Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin görüşü ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Köksal AKTEPE

Bakan a.

Genel Müdür Yardımcısı

Ek: TMMOB yazısı (2 sf)

0968182

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

TMMOB

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

UNION OF CHAMBERS OF TURKISH ENGINEERS AND ARCHITECTS
UNION DES CHAMBRES DES INGENIEURS ET DES ARCHITECTES TURCS

Atatürk Bulvarı No : 131 Kat : 9 06640 Bakanlıklar ANKARA - TÜRKİYE Tel : +90 (312) 418 1275 Faks : +90 (312) 417 4824
Web: <http://www.tmmob.org.tr> E-Posta : tmmob@tmmob.org.tr

Tarih: 19 Haziran 2007

Sayı : 1225

BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI
Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü'ne
ANKARA

İlg: 8 Mayıs 2007 tarih ve B.09.0.TAU.0.15.00.00-907/3371 sayılı yazınız.

İlg yazınızda, Fethiye Belediyesi Başkanlığı'nın başvurusuna açıklık getirilmesi istenmektedir.

Bilindiği üzere, TMMOB Yasası'nın 2. maddesinin (a) bendindeki, "Bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda kurulmasına karar vermek; Bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarını bir Odanın bünyesinde toplamak; b) Mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak;" hükmü, Birliği ihtisas alanlarının belirlenmesinde yetkili kılmıştır. TMMOB bu yetkiye dayanarak 1994 tarihli Genel Kurulunda, Ziraat Mühendisleri Odası'nın bünyesinde toplanan Peyzaj Mimarlarının ayrı bir Oda olarak teşkiline karar vermiştir.

Günümüzde Peyzaj Mimarlığı eğitimi ve Peyzaj Mimarı unvanı, değişik üniversitelerin Ziraat, Orman ile Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakülteleri bünyesinden mezun olanlara verilmektedir. Ziraat Fakültelerinin Peyzaj Mimarlığı Bölümünden mezun olanlara 1994 yılından önce verilen diplomalarda Ziraat Mühendisi ibaresi de yer aldığı için, Ziraat Mühendisleri Yetki Tüzüğü filli duruma uygun düzenlenmiştir. Bahsi geçen 24.01.1992 tarih ve 2537 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzüğün 23. maddesi, Peyzaj Mimarları Odası'nın kurulmasından önceki durumu düzenleyen bir madde olup, 23. maddenin kapsamına girenler bugün Peyzaj Mimarları Odası'nın üyesidirler.

Yazıya konu şahsın durumunu, 23. maddeye göre değil, anılan Tüzüğün geçici 1. maddesine göre değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü, anılan şahıs 23. maddede belirtilen peyzaj mimarlığı alanında eğitim görmemiştir. Şahıs, diploma aldığı lisans dalı dışında, peyzaj mimarlığı alanında çalıştığını ileri sürmektedir. Geçici 1. madde, "Bu Tüzük'ün yürürlüğe girdiği tarihten önce diploma aldıkları lisans dalları dışındaki konularda mesleki faaliyette bulunmuş olan ziraat mühendislerinin, durumlarını belgellemeleri koşuluyla bu alandaki yetkileri kullanma hakları saklıdır. Bu belgeler

056818Z

A-480533051

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

görev yaptıkları kamu kuruluşları veya bağlı buldukları meslek kuruluşları tarafından verilir." biçiminde düzenlenmiştir.

TMMOB mevzuatı dışında bugün, gerek Kamu İhale Yasasında ve gerekse Bakanlığınızın Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliğinde peyzaj mimarlığı ayrı bir ihtisas alanı olarak düzenlenmiştir.

Sonuç olarak; bugün gerek yasal gerekse lisans eğitimi yönünden peyzaj mimarlığının ayrı bir ihtisas alanı olduğu açıktır. Bu genel kabilden hareketle, Tüzüğün istisnai hüküm olarak düzenlediği ve kazanılmış hakları koruyan geçici maddeyi kamusal ve bireysel yarar göz önüne alarak değerlendirmek gerekecektir. Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünden mezun olan Arınç Berk, kendi ihtisas alanı dışında peyzaj planlama ve projelendirme konusunda yetkinliğini objektif olarak belgelerle kanıtlayabiliyorsa, durumu üye ise üyesi olduğu Ziraat Mühendisleri Odası tarafından geçici 1. madde kapsamında değerlendirmek gerekecektir.

Bilgilerinize arz ederiz.

Saygılarımızla,

N. Hakan GENÇ
Genel Sekreter Vekili

Dağıtım:
Gereği için : Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
Bilgi için : Peyzaj Mimarları Odası
Ziraat Mühendisleri Odası

BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI	
Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü	
TARİH:	NUMARA:
25.06.07	009045
GİRİŞİM KODU	
B.09.0.TAU.0.15.0000	
GİRİŞİM NİTE KODU	

0568157

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

CHAMBER OF AGRICULTURAL ENGINEERS

Karanfil Sokak 28/12 Kızılay / Ankara
Tel: 0(312) 444 1 966 Faks: 0(312) 418 51 98

www.zmo.org.tr
zmo@zmo.org.tr

Tarih: 30.12.2008

Sayı : 2448
Konu :

T.C.
FETHİYE BELEDİYESİ
(İmar ve Şehircilik Müdürlüğü)

FETHİYE-MUĞLA

İlgi: Arınç BERK'e muhatap 18.12.2008 tarih ve 6408-İm2266 sayılı yazınız.

12685 sicil nolu üyemiz Arınç BERK'in 05.03.2007 tarihli dilekçesindeki peyzaj projelendirme yetkisi verilmesi istemine ilgi yazınızla olumsuz yanıt verildiği anlaşılmaktadır.

Üyemizin aşağıda belirtilen Yasa, Tüzük, Yönetmelik ve yargı kararları uyarınca sahip olduğu özlük hakkı kullanımını engelleyici nitelikteki kararınızın gözden geçirilerek, hukuka uygun idari işlem tesis etmenize yardımcı olmak üzere, aşağıdaki açıklamaların yapılması gereği doğmuştur;

1 - 13.5.1960 gün, 10504 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un 2 nci maddesinde Ziraat Mühendisleri'nin bahçe mimarisi plan ve projelerini hazırlamaya ve tatbik etmeye yetkili oldukları belirtilmektedir.

2 - 24.01 1992 tarih, 21121 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 18.12.1991 tarih, 91/2526 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzüğün 23'üncü maddesi aşağıya aynen alınmıştır;

"Peyzaj mimarlığı alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri, kentsel planlama, kırsal rekreasyon, tarihi ve doğal koruma alanları, turistik alan, yeşil alan ve park, kırsal yerleşim alanları gibi projeler kapsamında yer alan peyzaj projelerinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü işlerini yapmaya yetkilidirler."

Aynı Tüzüğün geçici 1'inci maddesi hükmü ise şöyledir;

"Bu Tüzük'ün yürürlüğe girdiği tarihten önce diploma aldıkları lisans dalları dışındaki konularda mesleki faaliyette bulunmuş olan ziraat mühendislerinin, durumlarını belgelemeleri koşuluyla bu alandaki yetkileri kullanma hakları saklıdır. Bu belgeler görev yaptıkları kamu kuruluşları veya bağlı buldukları meslek kuruluşları tarafından verilir."

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

3 - 08.11 2005 tarih, 25987 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliğinin 6'ncı maddesinin (s) bendi, ziraat mühendislerinin tek başına tasarlamaya, uygulamaya, kabule ve imzaya yetkili ve sorumlu olduğu uzmanlık alanları arasında peyzaj ve çevre düzenleme hizmetlerini de saymaktadır.

4 - Yukarıda verilen Yasa, Tüzük ve Yönetmelik ile getirilen açık hükümlere rağmen, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliğinin" 6/s maddesi ile "Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzüğü" 23'üncü maddesi ve geçici 1 inci maddesi hükmünün iptali ve yürütmesinin durdurulması için iki ayrı dava açmıştır.

Bu davalardan birincisi, Danıştay 8 inci Dairesi'nin 2005/4342 Esas no'lu ve 26.3.2007 tarihli kararı ile reddedilmiştir. (Ek-1)

İkinci dava ise, yine Danıştay 8 inci Dairesi'nin 2006/72 Esas no'lu ve 27.11.2007 tarihli kararı ile reddedilmiştir. (Ek-2)

5 - Yukarıda belirtilen ve ekte tarafınıza sunulan iki ayrı Danıştay kararı doğrultusunda, yazımızın ilk üç maddesinde not edilen Yasa, Tüzük ve Yönetmelik hükümleri uyarınca, peyzaj mimarlığı alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri ile Ziraat Fakültelerinin peyzaj mimarlığı dışındaki bölümlerinden mezun olmakla birlikte Tüzüğü yürürlüğe girdiği 24.1.1992 tarihinden önce peyzaj alanında mesleki faaliyette bulunmuş olanların, durumlarını görev yaptıkları kamu kuruluşları veya bağlı buldukları meslek odalarından alacakları belgeler ile belgelenmeleri halinde peyzaj alanındaki yetkilerini kullanma haklarının saklı tutulduğu açıktır.

Mevzuat ve yargı kararlarına dayalı bu belirlemeleri, 12685 sicil numaralı üyemiz Arınç BERK'in somut durumuna uyguladığımızda ortaya çıkan durum şudur;

1 - Arınç BERK Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri bölümünden 15.6.1984 tarihinde mezun olmuştur.

2 - Arınç BERK'in 22.02.1990 - 14.03.2003 tarihlerinde çalıştığı PETKİM Genel Müdürlüğü'nden alınan ve ekte sunulan 20.08.2003 tarihli ve 38022 sayılı yazıdan da açıkça anlaşıldığı üzere, Sayın BERK, tüm PETKİM sahasında, Güzel Hisar Barajı, Çay Ağzı Tesisleri, 100 üncü Yıl Atatürk Ormanı'nda proje - aplikasyon çalışmaları yapmış, projenin tamamlayıcısı olan detayların planlanması işlerini de bizzat yürütmüştür. (Ek-3)

3 - İlgili yazınızda, hataya sebebiyet verilmemesi nedeniyle ilgili odalardan ve Bayındırlık İskan Bakanlığından alınan görüşlerin de yazı ekinde verildiği görülmektedir. Buna göre;

- a) Peyzaj Mimarları Odası Danıştay'ın reddettiği bilinen görüşlerini tekrarlamaktadır.
- b) Odaların bağlı olduğu üst Birlik olan TMMOB, Arınç BERK'in peyzaj planlama ve projelendirme konusundaki yetkinliği objektif belgelerle kanıtlanabiliyorsa, durumunun Yetki Tüzüğü'nün geçici birinci maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.
- c) Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ise Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin görüşünü Belediyenize göndermek suretiyle, zımnen bu doğrultuda karar üretilmesini istemektedir.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

Yukarıdaki açıklamalar, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği görüşleri ve PETKİM Petrokimya Holding A.Ş. Genel Müdürlüğü'nün Ek - 3'te sunulan belgesinde yer verilen objektif bilgiler kapsamında;

Arınç BERK'in peyzaj projelerini imzalama konusunda yetkili olduğu açıkça görülmektedir.

Sayın Belediyenizin, bu açık hukuki duruma uyarlı işlem tesis etmesi ve sonuçtan Odamıza bilgi vermesini dileriz.

Bilgi ve gereği için,

Saygılarımızla

Yard. Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN
Başkan

EKLER:

EK 1- Danıştay Sekizinci Dairesinin 2005/4342 Esas, 2007/1678 Sayılı Kararı

EK 2- Danıştay Sekizinci Dairesinin 2006/72 Esas, 2007/6354 Sayılı Kararı

EK 3- PETKİM A.Ş.'nin 20.08.2003 tarihli ve 38022 sayılı yazısı

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

EK-1

T.C.
DANIŞTAY
SEKİZİNCİ DAİRE

Esas No : 2005/4342
Karar No : 2007/1678

Davacı : TMMOB Peyzaj Mimarları Odası

vekili : Av. Hatice Genç
Strazburg Cad. No: 38/21 - Sıhhiye/ANKARA

Davalı : TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

vekili : Av. Zühal Sirkecioğlu Dönmez
Bestekar Sk. No: 49/5 - Kavaklıdere/ANKARA

Davanın Özeti: Dava; 06.04.2005 gün ve 25778 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Ziraat Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği" nin 6/s maddesi ile dayanağı 24.01.1992 gün ve 21121 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük"ün 23. maddesi ile Geçici 1. Maddesinin iptali istemiyle açılmıştır.

Savunmanın Özeti: 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Yasa ve yetki tüzüğü'nün, diğer meslek disiplinleri için hak kaybı içermediği, Ziraat Mühendisi olup da Peyzaj Mimarlığı eğitimi almış olanların Ziraat Mühendisleri Odasına üye olmasının mümkün olmadığı, bu itibarla davacı tarafca ileri sürülen hususların gerçeği yansıtmadığı, haksız açılan davanın reddi gerektiği savunulmuştur.

Danıştay Tetkik Hakimi Halil YÜKSEL'in Düşüncesi: Davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı Hüseyin YILDIZ'ın Düşüncesi: Dava. 6.4.2005 günlü ve 25778 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Ziraat Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği"nin 6/s maddesi ile dayanağı 24.1.1992 gün ve 21121 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük"ün 23. maddesi ile Geçici 1. maddesinin iptali istemiyle açılmıştır.

Anayasanın 115. maddesinde "Bakanlar Kurulunun, kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirlemek üzere, kanunlara aykırı olmamak ve Danıştay'ın incelemesinden geçirilmek şartıyla tüzükler çıkarabileceği" 124. maddesiyle de; kamu tüzel kişilerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilecekleri öngörülmüştür.

6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun 13. ve 39. maddesine dayanılarak düzenlenen Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliğinin 6. maddesinin (s) bendinde "6.5.1960 tarihli ve 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun ve bu Kanun uyarınca çıkarılmış olan 24.1.1992 tarihli ve 21121 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük hükümlerinin uygulanması amacıyla mevzuat çalışmaları yapmak, resmi ve özel kuruluşlarda gerekli girişimlerde bulunmak" kuralı yer almıştır. Madde hükmüyle Ziraat Yüksek Mühendisleriyle Ziraat Mühendislerinin hizmet alanlarındaki çalışmalarını kamu yararı ilkesine, çalışma alanlarıyla ilgili genel düzenleyici işlemlere, Türkiye tarım ve tarımcısının yararına olacak şekilde gerçekleştirilmesi amaçlandığından Anayasa ve yasaya aykırılık taşımamaktadır.

Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün "Peyzaj Mimarlığı" başlığını taşıyan 23. maddesinde, ise, "Peyzaj mimarlığı alanında öğrenim görmüş Ziraat Mühendisleri, kentsel planlama, kırsal rekreasyon tarihi ve doğal koruma alanları, turistik alan, yeşil alan ve park kırsal yerleşim planları gibi projelerinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü işlerini yapmaya yetkilidirler." hükmü getirilmiştir. Aynı Tüzük'ün Geçici 1. maddesinde de "Bu Tüzük'ün yürürlüğe girdiği tarihten önce diploma aldıkları lisans dalları

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

dışındaki konularda faaliyette bulunmuş olan Ziraat Mühendislerinin, durumlarını belgelemeleri koşuluyla bu alandaki yetkileri kullanma hakları saklıdır. Bu belgeler görev yaptıkları kamu kuruluşları veya bağlı buldukları meslek kuruluşları tarafından verilir." şeklinde hükme bağlanmıştır. Madde hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinde, Ziraat fakültelerinden yalnızca peyzaj mimarlığı bölümünden mezun ziraat mühendislerinin kendi hizmet alanlarında faaliyet gösterecekleri belirtilmek suretiyle, bu fakültelerin diğer bölümlerinden mezun olan ziraat mühendislerinden ayrık tutularak uygulamada doğabilecek kargaşanın önlenmesi böylece davacı oda mensuplarının (TMMOB.Peyzaj Mimarlar Odasının) haklarının gasp edildiği iddiasının gerçekleşmediği gibi aslında haklarının korunmuş olduğu açıktır. Tüzük'ün yürürlüğe girdiği tarihten önce diploma aldıkları lisans dalları dışındaki konularda mesleki faaliyette bulunan Ziraat mühendislerinin müktesep hakları korunduğundan, düzenlemelerde Anayasa ve Yasaya aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, hukuki dayanaktan yoksun olan davanın reddinin uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği görüldü:

Dava; 06.04.2005 gün ve 25778 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Ziraat Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği" nin 6/s maddesi ile dayanağı 24.01.1992 gün ve 21121 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük"ün 23. maddesi ile Geçici 1. Maddesinin iptali istemiyle açılmıştır.

7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Yasanın 2. maddesinde, "ziraat yüksek mühendisleri mesleki iştegal veya ihtisas sahaları dahilinde olmak üzere araştırma, ıslah, yetiştirme, toprak muhafaza, zirai mücadele, ziraat alet ve makinaları, bahçe mimarisi, toprak tasnifi, toprak, su, gıda, yem, kimyevi gübre, nebat tahlilleri, teknoloji, zootekni, zirai ekonomi gibi bilumum zirai hizmet ve faaliyetlerde bulunmaya, lisans aldıkları veya ihtisas yaptıkları sahalara ait keşif, plan ve projeleri hazırlamaya ve tatbik etmeye, bütün bu sahalarda gerekli kontrol, muayene, ekspertiz, ehliyet işlerini görmeye, raporlar tanzim etmeye, zirai danışma büroları ve laboratuvarları açmaya, hususi müessese ve işletmeler kurmaya ve idare etmeye veya bunların mesul müdürlüğünü ifaya salahiyetlidirler." hükmü yer almaktadır.

2526 sayılı Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün "Yetki" başlıklı 2. maddesinde, "Ziraat mühendislerinin yetkileri, genel çalışma alanları dışında lisans veya lisans üstü diploması aldıkları bölümler ve mesleki çalışma alanlarıyla sınırlıdır. Bu Tüzükte, yalnız ziraat mühendislerinin yetkili olduğu belirtilen alanlar dışındaki konularda, diğer fakülte veya yüksek okulların lisans veya yüksek lisans düzeyinde öğrenim programlarını bitirenlerin öğrenim gördükleri alanlarda çalışma hakları saklıdır.", dava konusu edilen "Peyzaj Mimarlığı" başlıklı 23. maddesinde ise, "Peyzaj mimarlığı alanında öğrenim görmüş ziraat mühendisleri, kentsel planlama, kırsal rekreasyon, tarihi ve doğal koruma alanları, turistik alan, yeşil alan ve park, kırsal yerleşim planları gibi projeler kapsamında yer alan peyzaj projelerinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü işlerini yapmaya yetkilidirler." denildikten sonra Geçici 1.Maddesinde "Bu Tüzük'ün yürürlüğe girdiği tarihten önce diploma aldıkları lisans dalları dışındaki konularda mesleki faaliyette bulunmuş olan ziraat mühendislerinin durumlarını belgelemeleri koşuluyla bu alandaki yetkileri kullanma hakları saklıdır, hükmüne yer verilmiştir.

Öte yandan, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yasasının 13 ve 39. maddelerine dayanılarak çıkartılan ve davaya konu edilen, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği'nin "Odanın Amaç ve Görevleri" başlıklı 6. maddesinin (s) bendinde, 6.5.1960 tarihli ve 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun ve bu Kanun uyarınca çıkarılmış olan 24.1.1992 tarihli ve 21121 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük hükümlerinin uygulanması amacıyla mevzuat çalışmaları yapmak, resmi ve özel kuruluşlarda gerekli işlemlerde bulunmak, odanın, amaç ve görevi olarak sayılmıştır.

Yukarıda değinilen mevzuat kapsamında, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yasasının 13. ve 39. maddesi uyarınca kurulan ve kamu kurumu niteliğinde, kamu tüzel kişiliğine sahip Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine bağlı Ziraat Mühendisleri Odasının, kuruluş amaçları, üyelik durumu, oda organlarının görev ve yetkileri, seçimler ve mali hükümlere ilişkin düzenlemeler getiren yönetmelik uyarınca Ziraat Mühendisliği mesleğinin temellerini oluşturan Yasa ve Tüzük'ün uygulanması amacıyla mevzuat çalışmaları yapmaya, resmi ve özel kuruluşlarda gerekli girişimlerde bulunmaya ilişkin düzenlemede mesleki örgütlenme ve faaliyet açısından hukuka aykırı bir yön bulunmamaktadır. Kaldı ki, bu çalışma ve girişimler sonucunda tesis edilecek işlemlerin hukuka aykırılıkları iddiası ile dava açılması her zaman mümkündür.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

Öte yandan, Ziraat Mühendislerinin Genel Çalışma, Görev ve Yetkilerini düzenleyen ve sadece Z. Fakültelerinin Peyzaj Mimarlığı bölümünde eğitim alan ve mezuniyet sonrasında Peyzaj Mimarı unvanı alan yapacakları işleri belirten Tüzüğün 23. maddesinde, 1960 yılında yürürlüğe giren Ziraat Yüksek Mühendi Hakkında Yasanın yukarıda açıklanan 2. maddesi hükümlerine aykırılık bulunmadığı gibi, Tüzüğün yürür girdiği tarihten önce diploma aldıkları lisans dalları dışındaki konularda faaliyette bulunmuş olan Z. Mühendislerinin, durumlarını belgelemeleri koşuluyla bu alandaki yetkileri kullanma haklarını saklı tutan G. 1. maddesinde ise, kazanılmış hak kapsamında hukuka aykırılık görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, yasal dayanaktan yoksun bulunan davanın reddine, yargılama giderlerinin davacı üzeri bırakılmasına, uyuşmazlığın karara bağlandığı tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tab. uyarınca 450,00 YTL avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine 26.03.2007 gün oybirliği ile karar verildi.

Başkan V. Dr. Tacettin ŞİMŞEK

Üye Yeniay KAYA

Üye Alaattin ÖĞÜŞ

Üye Siddik YILDIZ

Üye Atıl ÜZELGÜN

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

EK-2

T.C
DANIŞTAY
SEKİZİNCİ DAİRE

Esas No : 2006/72
Karar No : 2007/6354

Davacı : TMMOB Peyzaj Mimarları Odası

Vekili : Av. Harice Genç
Strazburg Cad. No:38/21 - Sıhhiye/ANKARA

Davalı : TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası-ANKARA

Davanın Özeti: Dava, 08.11.2005 tarih ve 25987 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Odası Meslek içi Eğitim, Uzmanlık ve Değerlendirme Yönetmeliğinin, Ziraat Mühendisliği Uzmanlık alanları başlıklı 6. maddesinin (p) ve (s) bendleri ile aynı maddenin "yukarıda (I), (p), (r), (s), (ş), (t), (u), (ü) bentlerinde sayılan uzmanlık alanlarında öğrenim gören ziraat mühendisleri ve ilgili diğer meslek disiplinlerine ait eğitim alan üyeler için oda tarafından birlikte veya ayrı olarak eğitim ve yetki belgesi verilebilir hükmünü içeren son paragrafındaki (s) ibaresinin hukuka aykırı olduğundan bahisle iptali istemidir.

Savunmanın Özeti: Savunma verilmemiştir.

Danıştay Tetkik Hakimi Halil YÜKSEL'in Düşüncesi: Davanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı Radive TIRYAKI'nin Düşüncesi : Dava, 8.11.2005 tarih ve 25987 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Odası Meslek içi Eğitim,Uzmanlık ve Değerlendirme Yönetmeliğinin, Ziraat Mühendisliği Uzmanlık alanları başlıklı 6.maddesinin (p) ve (s) bendleri ile aynı maddenin "yukarıda (I),(p),(r),(s),(ş),(t),(u),(ü) bentlerinde sayılan uzmanlık alanlarında öğrenim gören ziraat mühendisleri ile ilgili diğer meslek disiplinlerine ait eğitim ve yetki belgesi verilebilir." hükmünü içeren son paragrafındaki (s) ibaresinin hukuka aykırı olduğundan bahisle iptali istemiyle açılmıştır.

Dosyanın incelenmesinden, davacı Peyzaj Mimarları Odası'nca "Peyzaj ve çevre düzenleme"nin Peyzaj Mimarlığı mesleğinin asli uzmanlık alanı olduğu,böylece dava konusu yönetmeliğin "Ziraat mühendisliği uzmanlık alanları"nın düzenleyen 6.maddesinin (s) bendi ile "Peyzaj ve Çevre Düzenleme" faaliyetini Ziraat Mühendisliği uzmanlık alanı olarak tanımlaması nedeniyle, peyzaj mimarlığının ihtisas alanların ihlal eden düzenlemelere gidildiği, ayrıca "Çevre Koruma"nın tek bir meslek disiplininin uzmanlık alanı haline getirilemeyeceği, yönetmeliğin 6.maddesinin son paragrafında ibaredeki (s) bendi için Ziraat Mühendisleri Odası tarafından yetki belgesi verilmesinin, 1973 yılından itibaren bilimsel tanımı ve eğitimi yapılan bir meslek alanının (Peyzaj Mimarlığı) gasbı ve ihlali anlamına geldiği öne sürülerek bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmıştır.

İptali talep edilen düzenlemelerin yer aldığı Yönetmeliğin 6. maddesinin son fıkrasında "yukarıda (I),(p),(s),(ş),(t),(u),(ü) bentlerinde sayılan uzmanlık alanlarında öğrenim gören ziraat mühendisleri ve ilgili diğer meslek disiplinlerine ait eğitim alan üyeler için Oda tarafından birlikte veya ayrı olarak eğitim ve yetki belgesi verilebilir." hükmü yer aldığından, yönetmeliğin 6/p bendinde yer alan "Çevre Koruma" ve p/s bendinde yer alan "Peyzaj ve Düzenleme" konusunun, davacının iddiasının aksine, ziraat mühendislerinin tek başına tasarlamaya uygulamaya kabule ve imzaya yetkili olduğu uzmanlık alanları arasında sayılmadığından, davacı iddiasının aksine çevre korumanın tek bir meslek disiplininin uzmanlık alanı haline getirilmediği gibi, (s) bendinde yer alan düzenleme ile de Peyzaj Mimarlarının uzmanlık alanlarının ihlali ve gasbı söz konusu değildir. Açıklanan nedenle hukuki dayanaktan yoksun olan davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ...

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği görüldü:

Dava, 08.11.2005 tarih ve 25987 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Odası Meslek içi Eğitim, Uzmanlık ve Değerlendirme Yönetmeliğinin, Ziraat Mühendisliği Uzmanlık alanları başlıklı 6. maddesinin (p) ve (s) bendleri ile aynı maddenin "yukarıda (I), (p), (r), (s), (ş), (t), (u), (ü) bentlerinde sayılan uzmanlık alanlarında öğrenim gören ziraat mühendisleri ve ilgili diğer meslek disiplinlerine ait eğitim alan üyeler için oda tarafından birlikte veya ayrı olarak eğitim ve yetki belgesi verilebilir." hükmünü içeren son paragrafındaki (s) ibaresinin iptali istemiyle açılmıştır.

6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yasasının 2. maddesinin (a) bendinde; bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda kurulmasına karar vermek, (b) bendinde ise; mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişimini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplinin ve ahlakını, I korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak, birliğin kuruluş amaçları arasında sayılmıştır.

Anılan Yasanın 5. maddesinde Birlik Yönetim Kurulunun oluşumu, 6. maddesinde Birlik Yönetim Kurulunun Görevleri düzenlenmiş, 19. maddesinde de; odaların bu Yasanın 2. maddesinde belirtilen amaç için Birlik Genel kurulunca kararlaştırılan işlerden yalnız odalarını ilgilendiren kısımlar ile görevli oldukları belirtilmiştir. TMMOB Ana Yönetmeliğinin 24. maddesinin 2. bendinde de; oda tüzük, ana yönetmelik ve yönetmeliklerini yürürlükteki TMMOB Mevzuatına ve ilgili diğer kanuni düzenlemelere göre inceleyerek karara bağlamanın Birliğin görev ve yetkileri arasında olduğu hükmüne bağlanmıştır.

Ziraat mühendislerinin görev ve uzmanlık alanlarını belirten 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanunun 2. maddesinde, "mesleki uğraş ve uzmanlık alanları kapsamında olmak üzere araştırma, ıslah, yetiştirme, toprak muhafaza, zirai mücadele, ziraat alet ve makinaları, bahçe mimarisi, toprak tasnifi, toprak, su, gıda, yem, kimyevi gübre, nebat tahlilleri, teknoloji, zootekni ve zirai ekonomi gibi bilimlerin zirai hizmet ve faaliyetlerde bulunmak, lisans aldıkları veya uzmanlık yaptıkları alanlara ait keşif, plan ve projeleri hazırlamak ve uygulamak, bütün bu alanlarda gerekli kontrol, muayene, ekspertiz, bilirkişilik yapmak, raporlar düzenlemek, zirai danışma büroları ve laboratuvarları açmak, özel kuruluş ve işletmeler kurmak ve idare etmek veya bunların sorumlu müdürlüğünün yapmak" hükmüne yer verilmiş, bu Yasanın 6. maddesi uyarınca yürürlüğe konulan Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine ilişkin Tüzüğün "Çevre Koruma" başlıklı 7. maddesinde ise "Tarım arazilerinin, tarım ürünlerinin, tarımsal sulamada ve su ürünlerinin yetiştirilmesinde kullanılan suların, çevre kirliliği yaratan etkenlerle kirlenmesi konularında yapılacak inceleme, araştırma, planlama, projeleme ve kontrol hizmetlerinde ziraat mühendisleri faaliyette bulunmaya yetkilidirler." hükmüne yer verilmiştir.

Dava dosyasının incelenmesinden, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Genel Kurulunca kabul edilip Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren TMMOB Ziraat Mühendisleri Mesleki içi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliğinin 6. maddesinin (p) ve (s) bendleri ile aynı maddenin "yukarıda (I), (p), (r), (s), (ş), (t), (u), (ü) bentlerinde sayılan uzmanlık alanlarında öğrenim gören ziraat mühendisleri ve ilgili diğer meslek disiplinlerine ait eğitim alan üyeler için oda tarafından birlikte veya ayrı olarak eğitim ve yetki belgesi verilebilir." hükmünü içeren son paragrafındaki (s) ibaresinin iptali istemiyle bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda değinilen Tüzük hükmünden de anlaşılacağı üzere ziraat mühendislerinin "Çevre Koruma" ile ilgilerinin öznesinde tarım ve tarımsal faaliyetler bulunduğundan davacının, bu alanın ziraat mühendisliği mesleği ile sınırlandığı iddiasının aksine yönetmelik hükmünde "çevre korumayı" tek bir meslek disiplininin uzmanlık alanına koyma gibi bir durum bulunmamaktadır.

Öte yandan Yönetmeliğin iptali istenilen 6. maddesinin (s) bendinde yer olan "peyzaj ve çevre düzenleme" uzmanlık alanına ilişkin düzenlemenin iptali istemine gelince;

Doğa, planlama ve tasarım kavramlarını sistematik bir yapı içinde inceleyerek yaşanılabilir bir çevre yaratmayı amaçlayan peyzaj mimarlığı ile ziraat mühendisliği arasındaki ilk bağ yukarıda değinilen 7472 sayılı Yasanın 2. maddesinde "bahçe mimarisi" olarak kurulmuş ve bu Yasa uyarınca çıkartılan Tüzüğün 23. maddesinde ise, "peyzaj mimarlığı alanında öğrenim görmüş ziraat mühendislerinin, kentsel planlama, kırsal rekreasyon, tarihi ve

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

doğal koruma alanları, turistik alan, yeşil alan ve park, kırsal yerleşim planları gibi projeler kapsamında yer alan peyzaj projelerinin hazırlanması uygulanması ve kontrolü işlemlerini yapmaya yetkili olduğu belirtilmiştir.

Kaldı ki, 1933 yılında kurulan Yüksek Ziraat Enstitüsü bünyesinde "Süs Nebatları Şubesi" olarak ve daha sonra 1946 yılında kurulan Ankara Üniversitesi bünyesi içinde yer olan Ziraat Fakültesinde "Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma Kürsüsü" adını alan ve en sonunda 1968 yılında Peyzaj Mimarlığı Bölümü adına alan alandan mezun olanlara peyzaj mimarı unvanı ve diploması verilmektedir.

Ayrıca, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliğinin 6/s maddesi ile dayanağı Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine ilişkin Tüzüğü'nün 23. maddesi ile geçici 1. maddesinin iptali istemiyle Peyzaj Mimarları Odası tarafından Dairemize açılan davada; 26.03.2007 gün E:2005/4342. K:2007/1678 sayılı kararlar davanın reddine karar verilmiştir.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası Meslek içi Eğitim Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliğinin dava konusu edilen 6. maddesinin (p) ve (s) bendleri ile aynı maddenin "yukarıda (l), (p), (r), (s), (ş), (t), (u), (ü) bentlerinde sayılan uzmanlık alanlarında öğrenim gören ziraat mühendisleri ve ilgili diğer meslek disiplinlerine ait eğitim alan üyeler için oda tarafından birlikte veya ayrı olarak eğitim ve yetki belgesi verilebilir." hükmünü içeren son paragrafındaki (s) ibaresinde hukuka aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, yasal dayanaktan yoksun bulunan davanın reddine yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, 27.11.2007 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan Ayla ALKIVILCIM
Üye Yeniay KAYA
Üye Alaattin ÖĞÜŞ
Üye Sıddık YILDIZ
Üye Atıl ÜZELGÜN

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

PETKİM PETROKİMYA HOLDİNG A.Ş.
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : 504/1240 - 38022
KONU : Arınç BERK

20 AĞUSTOS 2003

İLGİLİLERE

Şirketimiz eski elemanlarından Arınç BERK'in 22.02.1990 ile 14.03.2003 tarihleri arasındaki Şirket içi hizmet bilgileri ile ifa ettiği hizmetlerin dökümü ilgilinin talebine istinaden ilgili mercilere verilerek üzere düzenlenmiştir.

A- ŞİRKET İÇİ HİZMET BİLGİLERİ:

ÜNİTESİ	ÜNVANI	GÖREVE BAŞLAYIŞ TARİHİ	GÖREVDEN AYRILIŞ TARİHİ
Sosyal İşler Müdürlüğü	Ziraat Mühendisi	22.02.1990	07.09.1995
Sosyal İşler Müdürlüğü	Şef	08.09.1995	13.12.2000
Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü	Müdür Yardımcısı	14.12.2000	04.02.2002
Genel Hizmetler Müdürlüğü (Park-Bahçe Birimi)	Müdür Yardımcısı	05.02.2002	14.03.2003

B- İFA ETTİĞİ HİZMETLER :

- Tüm PETKİM sahasında (Tel örgü içi, Tel örgü dışı, Güzel Hisar Barajı, Çay ağız Eğitim Tesisleri ve -100. Yıl ATATÜRK ormanında) proje, aplikasyon, bakım ve onarım çalışmalarının plan ve programlarının yapılması,

- Üretim için fidanlık ve sera tesisi projesi hazırlanması,

- PETKİM süs bitkileri fidanlığında gerekli üretim programlarının yapılması,

- Tesis edilen sahalarda sağlıklı vegetasyon ve generatif gelişme için programlarının yapılması,

- Fidanlıkta üretilen fide ve fidanların yeni projelendirilen sahalara ile yıl içinde herhangi bir sebeple bozulan sahaların yeniden tanzimi için kullanımlarının planlanması,

- Sera içinde üretilen saksılı bitkilerin , mekanların dekorasyonu için kullanılması,

- Projelendirme çalışmaları içinde projenin tamamlayıcısı olan detayların planlanması,

- PETKİM gibi yangın emniyetinin çok büyük önem arz ettiği sahamızın tüm yabani ot mücadelelerinin mevsimlere göre yapılması,

- Aliağa kompleksimizde tesis edilmiş ve edilecek tüm sahaların bakımlarının planlanması,

- Fabrikalar sahasının tüm üniteleri ile Baraj, Çay ağız Eğitim Tesisleri ve Lojman bölgelerinde sinek, sivrisinek ve diğer zararlı böcekler ile mücadele için gerekli planlamanın yapılması, Halk sağlığı ve Zirai ilaçlamalar için ilaçların incelenmesi, araştırılması, taleplerinin yapılması, uygun ortamlarda muhafazası, dozajlarının ayarlanarak soğuk - sıcak ULV cihazları, el ve sırt pompalarıyla ilaçlamanın yaptırılması, hizmetlerini yürütmüştür.

Bilgilerinizi rica ederiz.

Celal KARABAŞ
Genel Hizmetler Müdürü

Hatice KAYGIN
Genel Müdür Yardımcısı
(İdari)

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ....

T.C.
FETHİYE BELEDİYESİ
(İmar ve Şehircilik Müdürlüğü)

Sayı
Konu

: 640-İm418
: Arınç BERK

Tarih: 02.02.2009

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ
Atatürk Bul.No:131 Kat:9

Bakanlıklar/ANKARA

1985 yılında E.Ü.Ziraat Fakültesinden mezun olan Arınç BERK , 2004 yılına kadarda çeşitli kamu kuruluşlarında çalıştığını ve peyzaj konusunda hizmet verdiğini Belediyemize beyan ederek bu gerekçelerle tarafınca hazırlanacak peyzaj projelerinde imza atma yetkisi verilmesini talep etmektedir.

Bu hususta Belediyemiz tereddüte düştüğünden yazı ekindeki belgelerden de anlaşılacağı üzere görüş istenmiş, gelen görüşlerde de netlik görülmemiştir.Bu nedenle ilgili şahsa peyzaj projesinin tarafınca hazırlanarak Belediyemizce de ruhsatlandırılmasının mümkün olup olmadığının net şekliyle tarafımıza bildirilmesini önemle rica ederim.

Beçe SAATCI
Belediye Başkanı

- Eki :1. Peyzaj Mimamları Odası yazı fotokopisi
2. Ziraat Mühendisleri Odası yazı fotokopisi.
3. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yazı fotokopisi

ATATÜRK CADDESİ 48300 Fethiye – MUĞLA
TEL: 0 252 614 10 20 FAX: 0 252 614 67 92 /

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-2

Meslektaşlarımızın Peyzaj Projelerindeki Yetkileri

MESLEKTAŞIMIZ ARINÇ BERK'İN ÖYKÜSÜ...

T.C
FETHİYE BELEDİYE BAŞKANLIĞI
(İmar Ve Şehircilik Müdürlüğü)

İlgi: 02/02/2009 Tarihli yazınız.

Yazınıza konu Ziraat Mühendisi Arınç BERK'in peyzaj projesi hazırlama ve imzalama yetkisi vardır ve Belediyeniz tarafından da ruhsatlandırılmalıdır.

Ziraat Mühendislerinin bu konudaki yetkileri ilgili mevzuattan kaynaklanmaktadır ki bu mevzuat 7472 Sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hk. Kanun, Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliğidir. Ayrıca Danıştay 8.Dairesinin 26/03/2007 tarih E.2005/4342 K.2007/1678 sayılı kararı ile de bu yetkinin mevzuattan kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Bu nedenlerle Arınç Berk'in peyzaj projesi hazırlama, imzalama ve Belediyenizden ruhsatlandırılmasını isteme yetkileri bulunmaktadır.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-3

TARIMSAL YAYIM VE DANIŞMANLIK

“Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı” Oda’mıza iletilmiştir. Söz konusu taslahta, 13 üncü madde (1) ve (2) fıkraları değişikliklerinin Ağustos 2008’e kadar işlenerek değişikliklerin Resmi Gazete’de yayımlanması ve Yönetmeliğin 4 üncü 1 inci fıkrası (g) bendindeki meslek kuruluşları tanımına görüşümüzde de belirttiğimiz gibi “tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıflar” ibaresinin EKLENMEMESİ aksi takdirde yasal yollara başvurulacağı bir kez daha TEDGEM’e bildirildi. (EK-1)

“Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” (EK-2) 11 Mart 2009 gün, 27166 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu yönetmelik ile 8 Eylül 2006 gün ve 26283 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik” arasındaki farklar ekte görülmektedir.(EK-3)

8 Eylül 2006 gün ve 26283 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmeliğin 4 üncü maddesi (g) fıkrasında meslek kuruluşları, “yönetmelik çerçevesinde sertifikalandırılan kişilerden tarımla ilgili fakülte mezunlarının üye oldukları meslek odaları ve lise ve ön lisans mezunlarının üye oldukları meslek dernekleri” olarak tanımlanmıştır.

11 Mart 2009 gün, 27166 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmeliğin 1 inci maddesi ise, ilk yönetmeliğin 4 üncü maddesinin (g) fıkrasını değiştirerek, meslek kuruluşları, “yönetmelik çerçevesinde sertifikalandırılan kişilerden tarımla ilgili fakülte mezunlarının üye oldukları meslek odaları, lise, ön lisans ve lisans mezunlarının üye oldukları meslek dernekleri ve üyelerinin tamamı tarımla ilgili lise, ön lisans, lisans mezunlarından olup, tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıflar” şeklinde tanımlanmaktadır.

11 Mart 2009 gün, 27166 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmeliğin 5 inci maddesi, 8 Eylül 2006 gün ve 26283 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmeliğin 13 üncü maddesi (1) ve (2) fıkralarını ODA’mız görüşlerine uygun olarak değiştirmekle birlikte, yukarıda belirtilen tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetleri ile ilgili olarak yapılan meslek kuruluşu tanımlamasına tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıfların eklenmesi kabul edilemez bir durumdur.

Bu nedenle ODA’mız öncelikle, 11 Mart 2009 gün, 27166 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 1 inci maddesinin (g) fıkrasına ilişkin olarak maddenin iptali ve yürütmenin durdurulması talebiyle Danıştay’a dava açmıştır. (EK-4)

EK-1

1301 29.07.2008

T.C.

TARIM ve KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

TEŞKİLATLANMA ve DESTEKLEME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANKARA

İlgi

- (a) : 10.12.2007 gün, 2795 sayılı yazımız
(b) : 11.12.2007 gün, B.12.0.TDG.0.15.02.03 -572 / 91748 sayılı yazınız
(c) : 22.01.2008 gün, 154 sayılı yazımız
(d) : 11.02.2008 gün, B.12.0.TDG.0.15.02.010/03 – 827 - 1529 sayılı yazımız

Bilindiği üzere 8.9.2006 gün, 26283 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik” in 13 üncü maddesinin 1 ve 2 inci fıkralarının iptali ve yürütmelerinin durdurulması istemiyle açtığımız idari yargı davasında, Danıştay 10 uncu Dairesi tarafından 2006/6776 sayılı dosya kapsamında 12.03.2007 tarihinde verilen ara kararlar, ilgili fıkraların yürütmeleri durdurulmuştur.

Bunun üzerine, Oda’mız ve Bakanlığınız / Genel Müdürlüğü’nüz arasında gerçekleştirilen bir dizi toplantı sonrasında varılan uzlaşmaya dayalı olarak, Yönetmelik değişikliği önerilerimiz ilgi (a) yazımızla Bakanlığınız / Genel Müdürlüğü’nüze iletilmiştir. Cevabi ilgi (b) yazınızda ise; “.. **Odanız tarafından dava başvurusunun geri çekildiğine ve davanın düştüğüne dair Danıştay Onuncu Dairesi’nin yazısı Genel Müdürlüğümüze ulaştıktan sonra, ekte gönderilen metinde belirtildiği şekilde, gerekli düzenlemeler yapılacak, hukuki mevzuata uygun olarak prosedür işletilecektir**” denilmiştir. Oda’mız, bu doğrultuda, 26.12.2007 tarihli dilekçesi ile davadan vazgeçmiş ve böylelikle dava düşmüş olup, durum ilgi (c) yazımızla tarafınıza bildirilmiştir.

İzleyen süreçte, “Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Taslağı”, ilgi (d) yazımızla Oda’mıza iletilmiştir. Sözü edilen Taslahta, 13 üncü madde (1) ve (2) fıkraları değişiklikleri, “Ziraat Mühendisleri Odası ile varılan mutabakat sonucu” ibaresi gerekçe bölümüne not düşülerek işlenmiştir. 4 üncü madde 1 inci fıkrası (g) bendinde ise, meslek kuruluşları tanımına, “tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıflar” ibaresinin eklenmesi önerilmiştir.

Oda’mız, ekte bir kez daha sunulan yazılı görüşü ile Yönetmelik Değişikliği Taslağı hakkındaki görüşlerini Bakanlığınız / Genel Müdürlüğü’nüze bildirmiştir.

Ancak, Dava’nın geri çekilmesinden bu yana 7 ay ve değişiklik taslağı görüşlerinin toplanmasından bu yana 5.5 ay geçmesine karşın, ilgili Yönetmelik değişikliklerinin yapılarak Resmi Gazete’de yayımlanması sağlanmamıştır. Bu çalışmaların gerekli prosedürlerin tamamlanması açısından zaman alması doğal karşılanmakla birlikte, 6 aya yakın bir süre, olağan zaman gereğinin oldukça üzerinde bir süre olarak tarafımızdan değerlendirilmektedir.

Bu doğrultuda ve sonuç olarak;

1 – 13 üncü madde (1) ve (2) inci fıkrası değişikliklerinin en geç Ağustos 2008 ayı sonuna kadar tamamlanarak değişikliklerin Resmi Gazete’de yayımlanmalarının sağlanması,

2 – Yönetmeliğin 4 üncü madde 1 inci fıkrası (g) bendindeki meslek kuruluşları tanımına, ekli görüşümüzde daha evvel tarafınıza ilettiğimiz üzere, “tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıflar” ibaresinin eklenmemesi konularını bir kez daha dikkatlerinize sunuyoruz. “Meslek kuruluşu” tanımına vakıfların eklenmesi, hem tanımın kendisine aykırı bir zorlama yaratmakta hem de Oda’mız ve Bakanlık arasında varılan “kamu dışında çalışan danışmanların üniversite – meslek kuruluşlarıncı eğitilmesi” yolundaki ortak görüş ve uzlaşmaya ve bu doğrultuda verilen yargı kararlarına aykırı düşmektedir.

Oda’mız, varılan uzlaşma sonucunda yapılan yazılı taahhüdünüze rağmen, Ağustos 2008 Ayı sonuna kadar ilgili Yönetmelik değişikliklerinin doğru bir içerikle yayımlanmaması halinde, Oda ve üye hukukunu korumaya yönelik gerekli yasal girişimleri başlatacağız.

Ülkemiz tarım sektörü açısından ivedi bir gelişme alanı olan tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinde yeni bir duraklamanın ortaya çıkmaması ve varolan etkin çalışma ortamının sürdürülmesi açısından, Oda’mızın iyiniyetli tutumunun olumlu karşılığının ortaya konulacağı inancını taşıyoruz.

Bilgi ve gereği için,

Saygılarımızla

Dr. Gökhan GÜNAYDIN

Başkan

11 Mart 2009 ÇARŞAMBA Resmî Gazete Sayı : 27166

TARIMSAL YAYIM VE DANIŞMANLIK HİZMETLERİNİN DÜZENLENMESİNE DAİR YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK

MADDE 1 – 8/9/2006 tarihli ve 26283 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmeliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir, (ö) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki (p) bendi eklenmiş ve diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiştir.

“g) Meslek kuruluşları: Bu Yönetmelik çerçevesinde sertifikalandırılan kişilerden tarımla ilgili fakülte mezunlarının üye oldukları meslek odalarını, lise, ön lisans ve lisans mezunlarının üye oldukları meslek derneklerini ve üyelelerinin tamamı tarımla ilgili lise, önlisans, lisans mezunlarından olup, tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıfları,”

“p) Tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimi eğitici belgesi (Ek-5): Bakanlık tarafından düzenlenen eğitim sonunda başarılı olan Bakanlık personeline verilen belgeyi”

MADDE 2 – Aynı Yönetmeliğin 7 nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Merkez Teknik Komitesi; Bakanlığın yayımdan sorumlu birimin bağlı olduğu Müsteşar Yardımcısının başkanlığında, Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürü ve yayımdan sorumlu Genel Müdür Yardımcısı, Yayım Dairesi Başkanı, Bakanlık ana hizmet birimlerinden en az daire başkanı düzeyinde olmak üzere birer temsilci, Strateji Geliştirme Başkanlığından en az daire başkanı düzeyinde bir temsilci, Bakanlık yardımcı hizmet birimlerinden Yayın Dairesi Başkanı, Türkiye Ziraat Odaları Birliği temsilcisi, tarımsal amaçlı kooperatif merkez birliklerinin, yetiştirici birlikleri merkez birliklerinin, üretici birlikleri merkez birliklerinin her birinden üye sayısı en fazla olanlardan birer temsilci, Ankara’da bulunan ziraat ve veteriner fakültelerinden birer temsilci, üye sayısı en fazla olan iki meslek odasından birer temsilci, üye sayısı en fazla olan meslek derneği temsilcisi olmak üzere toplam ondokuz kişiden oluşur.”

MADDE 3 – Aynı Yönetmeliğin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“a) Merkez Teknik Komitesi altı ayda bir olağan, komite başkanının gerekli gördüğü hallerde olağanüstü toplantı. Başkanın katılmadığı hallerde, toplantıya Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürü başkanlık eder.”

MADDE 4 – Aynı Yönetmeliğin 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“a) Komite dört ayda bir olağan, komite başkanının gerekli gördüğü hallerde olağanüstü toplantı. Başkanın katılmadığı hallerde toplantıya Çiftçi Eğitimi ve Yayım Şube Müdürü başkanlık eder.”

MADDE 5 – Aynı Yönetmeliğin 13 üncü maddesinin bir, iki ve beşinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Kamuda çalışan yayımcılara Bakanlıkça, kamu dışında çalışan danışmanlara üniversite veya meslek kuruluşlarınca, sertifika vermek ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, tarımsal yayım ve danışmanlık eğitim merkezleri kurulabilir. Ancak, üniversite ve meslek kuruluşlarının tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimi vermelerinin mümkün olmadığı illerde Bakanlık, ilgili üniversite ve meslek kuruluşları ortak kararı doğrultusunda Bakanlık tarafından kararda belirtilen illerde tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimi verilebilir.”

“(2) Tarımsal yayım ve danışmanlık eğitim merkezlerinin yetkilendirilmesi için başvurular Bakanlığa yapılır. Bakanlık, gerekli gördüğü hallerde merkez teknik komitesinin görüşüne başvurarak, müracaatları otuz gün içerisinde sonuçlandırır. Başvurusu olumsuz bulunan kurum ve kuruluşlara eksikliklerin giderilmesi için yirmi günlük ek süre verilir. Ek süre içinde belirtilen eksikliklerin giderilmesi durumunda, ek süre tanınmasından itibaren en çok kırk gün içinde başvurular olumlu olarak sonuçlandırılır, eksiklikleri tamamlanmayan dosyalar ise işlemde kaldırılır.”

“(5) Eğitimlerde, tarım politikası ve yayım anabilim dalında veya tarımsal yayım konusunda doktora ve üzeri akademik kariyere sahip kişiler ile tarımsal

yayım ve danışmanlık eğitimi eğitici belgesine sahip kişiler görevlendirilir.”

MADDE 6 – Aynı Yönetmeliğin 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının (ç) ve (f) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir ve aynı fıkraya aşağıdaki (ğ) bendi eklenmiştir.

“ç) Sertifikaların verilmesinde mezun olunan bölüm dikkate alınmakla birlikte diplomalarında bölüm belirtilmeyen kişiler için çalıştığı alan esas alınır. Tarımsal bir alanda çalışmayan kişiler için ise, sertifika bölümü, kişilerin ağırlıklı olarak aldığı eğitim dikkate alınarak, sertifika eğitimi veren merkezce belirlenir. Ancak en az beş yıl süreyle mezun olduğu bölüm dışında çalıştığını belgelendirenlere, sertifika eğitimlerini tamamlamaları ve sınavda başarılı olmalarını takiben istemeleri halinde çalışmış oldukları bölüme ait sertifika verilir. Her bir kişi sadece bir bölüme ait sertifika alabilir.”

“f) Tarımla ilgili lisans mezunu olanlardan, en az üç yıl süreyle Bakanlık merkez, bağlı kuruluş ve taşra teşkilatlarında tarımsal yayım hizmetlerinde çalışmış olanlardan, emekli veya istifa etmiş olanlara, durumlarını belgelendirmek suretiyle, sertifika eğitimine ve sınavına katılarak başarılı olmaları durumunda uzman tarım danışmanı sertifikası verilir.”

“ğ) Talep etmeleri halinde tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimlerinde eğitici niteliğini taşıyanlar ile Bakanlık İl Müdürlüklerinde en az on yıl süre ile asaleten il müdürlüğü, çiftçi eğitim ve yayım şube müdürlüğü ve ilçe müdürlüğü yapmış olduğunu belgelendirenlere sertifika eğitimine katılma şartı aranmaksızın eğitimlerine ve bölümlerine uygun Yayımcı/Danışman sertifikası verilir.”

MADDE 7 – Aynı Yönetmeliğin 17 nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Sertifikalar üç yılda bir vize ettirmek zorundadır. Vize başvurusu yapan kişinin bu süre içerisinde tarımsal konularda en az iki eğitime katıldığını belgelemesi gerekir.”

MADDE 8 – Aynı Yönetmeliğin 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“ç) Merkezde Bakanlığın yayımla ilgili birimlerinde, illerde Çiftçi Eğitim ve Yayım Şube Müdürlüklerinde ve ilçelerde yayım ile ilgili görevlerde tarım yayımcıları görev yapar. Ancak bu özellikte personel bulunmadığı durumda yetkili birim amirinin onayı ile diğer personel görevlendirilebilir.”

MADDE 9 – Aynı Yönetmeliğin 21 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Tarımsal Danışmanlık Yetki Belgesine sahip olmayan kişi ve kuruluşlar tarımsal yayım ve danışmanlık hizmeti veremez. Aksi durumda yetkili kişilerce Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur.”

MADDE 10 – Aynı Yönetmelikte yer alan geçici madde 1 aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 1 – Tarımla ilgili lisans, önlisans ve lise düzeyinde mezun olanlardan, halen tarımsal danışmanlık şirketlerinde görev yapanlar, kamuya ve sivil toplum örgütlerine sözleşme karşılığı tarımsal danışmanlık hizmeti verdiklerini belgelendirenler, serbest tarım danışmanlığı hizmeti verenler bu Yönetmeliğin yayımlanmasından itibaren en geç üç yıl içerisinde mesleki eğitimlerine uygun sertifikaları almak zorundadır. Bu kişilere bu Yönetmeliğin yayımlanmasından itibaren, sertifika eğitimine ve sınavına katılmalarına kadar geçecek sürede çalışmalarını sağlamak amacıyla, bu Yönetmeliğin Ek-3’ünde örneği bulunan geçici tarım danışmanlığı belgesi verilir.”

MADDE 11 – Aynı Yönetmeliğin Ek-1, Ek-2 ve Ek-3’ü ekteki şekilde değiştirilmiştir ve aynı Yönetmeliğe ekteki Ek-5 eklenmiştir.

MADDE 12 – Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 13 – Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-3

EK-3

TARIMSAL YAYIM VE DANIŞMANLIK

İLK YÖNETMELİK: MADDE 4 –Tanımlar

g) Meslek kuruluşları: Bu Yönetmelik çerçevesinde sertifikalandırılan kişilerden tarımla ilgili fakülte mezunlarının üye oldukları meslek odalarını ve lise ve ön lisans mezunlarının üye oldukları meslek derneklerini,

DEĞİŞİKLİK: Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde yapılan değişiklik ve ekleme

g) Meslek kuruluşları: Bu Yönetmelik çerçevesinde sertifikalandırılan kişilerden tarımla ilgili fakülte mezunlarının üye oldukları meslek odalarını, lise, ön lisans ve lisans mezunlarının üye oldukları meslek derneklerini ve üyelerinin tamamı tarımla ilgili lise, önlisans, lisans mezunlarından olup, tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıfları,”

ö) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki (p) bendi eklenmiş ve diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiştir

p) Tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimi eğitici belgesi (Ek-5): Bakanlık tarafından düzenlenen eğitim sonunda başarılı olan Bakanlık personeline verilen belgeyi

İLK YÖNETMELİK : MADDE 7 –Tarımsal yayım ve danışmanlık merkez teknik komitesinin oluşumu

(1) Merkez Teknik Komitesi; Bakanlığın yayımdan sorumlu birimin bağlı olduğu Müsteşar Yardımcısının başkanlığında, Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürü ve yayımdan sorumlu Genel Müdür Yardımcısı, Yayım Dairesi Başkanı, Bakanlık ana hizmet birimlerinden en az Daire Başkanı düzeyinde olmak üzere birer temsilci, Bakanlık yardımcı hizmet birimlerinden Yayın Dairesi Başkanı, Türkiye Ziraat Odaları Birliği temsilcisi, tarımsal amaçlı kooperatif merkez birliklerinin, yetiştirici birlikleri merkez birliklerinin, üretici birlikleri merkez birliklerinin her birinden üye sayısı en fazla olanlardan birer temsilci, Ankara’da bulunan ziraat ve veteriner fakültelerinden birer temsilci, üye sayısı en fazla olan iki meslek odasından birer temsilci, üye sayısı en fazla olan meslek derneği temsilcisi olmak üzere toplam 18 kişiden oluşur.

DEĞİŞİKLİK: Yönetmeliğin 7 nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir

“(1) Merkez Teknik Komitesi; Bakanlığın yayımdan sorumlu birimin bağlı olduğu Müsteşar Yardımcısının başkanlığında, Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürü ve yayımdan sorumlu Genel Müdür Yardımcısı, Yayım Dairesi Başkanı, Bakanlık ana hizmet birimlerinden en az daire başkanı düzeyinde olmak üzere birer temsilci, Strateji Geliştirme Başkanlığından en az daire başkanı düzeyinde bir temsilci, Bakanlık yardımcı hizmet birimlerinden Yayın Dairesi Başkanı, Türkiye Ziraat Odaları Birliği temsilcisi, tarımsal amaçlı kooperatif merkez birliklerinin, yetiştirici birlikleri merkez birliklerinin, üretici birlikleri merkez birliklerinin her birinden üye sayısı en fazla olanlardan birer temsilci, Ankara’da bulunan ziraat ve veteriner fakültelerinden birer temsilci, üye sayısı en fazla olan iki meslek odasından birer temsilci, üye sayısı en fazla olan meslek derneği temsilcisi olmak üzere toplam ondokuz kişiden oluşur.”

İLK YÖNETMELİK: MADDE 8 –Tarımsal yayım ve danışmanlık merkez teknik komitesinin çalışma usul ve esasları

a)Merkez Teknik Komitesi üç ayda bir olağan, komite başkanının gerekli gördüğü hallerde olağanüstü toplanır. Başkanın katılmadığı hallerde, toplantıya Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürü başkanlık eder.

DEĞİŞİKLİK: Yönetmeliğin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir

a) Merkez Teknik Komitesi altı ayda bir olağan, komite başkanının gerekli gördüğü hallerde olağanüstü toplanır. Başkanın katılmadığı hallerde, toplantıya Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürü başkanlık eder.

İLK YÖNETMELİK: MADDE 11 –Tarımsal yayım ve danışmanlık İl Teknik Komitesinin çalışma usul ve esasları

a)Komite üç ayda bir olağan, komite başkanının gerekli gördüğü hallerde olağanüstü toplanır. Başkanın katılmadığı hallerde toplantıya Çiftçi Eğitimi ve Yayım Şube Müdürü başkanlık eder.

DEĞİŞİKLİK:Yönetmeliğin 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir

a) Komite dört ayda bir olağan, komite başkanının gerekli gördüğü hallerde olağanüstü toplanır. Başkanın katılmadığı hallerde toplantıya Çiftçi Eğitimi ve Yayım Şube Müdürü başkanlık eder.

İLK YÖNETMELİK: MADDE 13 –Tarımsal yayım ve danışmanlık eğitim merkezleri

(1) Kamu, kamu dışı yayım/tarımsal danışmanlık şirketlerinde görev yapacak olan yayımcılara/danışmanlara sertifika vermek ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Bakanlık, üniversiteler, meslek kuruluşları tarafından tarımsal yayım ve danışmanlık eğitim merkezleri kurulabilir.

(2) Tarımsal yayım ve danışmanlık eğitim merkezlerinin yetkilendirilmesi için başvurular Bakanlığa yapılır. Bakanlık incelemeleri yapar, gerekli gördüğü hallerde merkez teknik komitesinin görüşüne başvurur. Başvurusu olumsuz bulunan kurum ve kuruluşlara durum gerekçesi ile birlikte bildirilir.

(5) Eğitimlerde üniversite öğretim elemanları veya Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş eğiticiler görevlendirilir.

DEĞİŞİKLİK:Yönetmeliğin 13 üncü maddesinin bir, iki ve beşinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir

(1) Kamuda çalışan yayımcılara Bakanlıkça, kamu dışında çalışan danışmanlara üniversite veya meslek kuruluşlarınca, sertifika vermek ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, tarımsal yayım ve danışmanlık eğitim merkezleri kurulabilir. Ancak, üniversite ve meslek kuruluşlarının tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimi vermelerinin mümkün olmadığı illerde Bakanlık, ilgili üniversite ve meslek kuruluşları ortak kararı doğrultusunda Bakanlık tarafından kararda belirtilen illerde tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimi verilebilir.

(2) Tarımsal yayım ve danışmanlık eğitim merkezlerinin yetkilendirilmesi için başvurular Bakanlığa yapılır. Bakanlık, gerekli gördüğü hallerde merkez teknik komitesinin görüşüne başvurarak, müracaatları otuz gün içerisinde sonuçlandırır. Başvurusu olumsuz bulunan kurum ve kuruluşlara eksikliğin giderilmesi için yirmi günlük ek süre verilir. Ek süre içinde belirtilen eksikliklerin giderilmesi durumunda, ek süre tanınmasından itibaren en çok kırk gün içinde başvurular olumlu olarak sonuçlandırılır, eksiklikleri tamamlanmayan dosyalar ise işlemden kaldırılır.

(5) Eğitimlerde, tarım politikası ve yayım anabilim dalında veya tarımsal yayım konusunda doktora ve üzeri akademik kariyere sahip kişiler ile tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimi eğitici belgesine sahip kişiler görevlendirilir.

İLK YÖNETMELİK: MADDE 16 –Sertifikalar

ç) Sertifikaların verilmesinde mezun olunan bölüm esas alınır. Her bir kişi sadece bir bölüme ait sertifika alabilir. Ancak en az beş yıl süreyle mezun olduğu bölüm dışında çalıştığını belgelendirenlere, sertifika eğitimlerini tamamlamaları ve sınavda başarılı olmalarını takiben istemeleri halinde çalışmış oldukları bölüme ait sertifika verilir.

f) Tarımla ilgili lisans, önlisans ve lise düzeyinde mezun olanlardan Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarında, en az 10 yıl süre ile çalıştığını belgelendirmek suretiyle emekli veya istifa etmiş olanlar, yayım ve danışmanlık hizmeti vermek istemeleri durumunda sertifika eğitimine ve sınavına katılarak mesleki eğitimlerine uygun sertifika almak zorundadır.

DEĞİŞİKLİK:Yönetmeliğin 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının (ç) ve (f) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir ve aynı fıkraya aşağıdaki (ğ) bendi eklenmiştir.

ç) Sertifikaların verilmesinde mezun olunan bölüm dikkate alınmakla birlikte diplomalarında bölüm belirtilmeyen kişiler için çalıştığı alan esas alınır. Tarımsal bir alanda çalışmayan kişiler için ise, sertifika bölümü, kişilerin ağırlıklı olarak aldığı eğitim dikkate alınarak, sertifika eğitimi veren merkezce belirlenir. Ancak en az beş yıl süreyle mezun olduğu bölüm dışında çalıştığını belgelendirenlere, sertifika eğitimlerini tamamlamaları ve sınavda başarılı olmalarını takiben iste-

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-3

TARIMSAL YAYIM VE DANIŞMANLIK

EK-3

meleri halinde çalışmış oldukları bölüme ait sertifika verilir. Her bir kişi sadece bir bölüme ait sertifika alabilir.

f) Tarımla ilgili lisans mezunu olanlardan, en az üç yıl süreyle Bakanlık merkez, bağlı kuruluş ve taşra teşkilatlarında tarımsal yayım hizmetlerinde çalışmış olanlardan, emekli veya istifa etmiş olanlara, durumlarını belgelendirmek suretiyle, sertifika eğitimine ve sınavına katılarak başarılı olmaları durumunda uzman tarım danışmanı sertifikası verilir.

ğ) Talep etmeleri halinde tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimlerinde eğitici niteliğini taşıyanlar ile Bakanlık İl Müdürlüklerinde en az on yıl süre ile asaleten il müdürlüğü, çiftçi eğitim ve yayım şube müdürlüğü ve ilçe müdürlüğü yapmış olduğunu belgelendirenlere sertifika eğitimine katılma şartı aranmaksızın eğitimlerine ve bölümlerine uygun Yayımıcı/Danışman sertifikası verilir.

İLK YÖNETMELİK: MADDE 17 – Sertifikaların vize edilmesi

(1) Sertifikalar iki yılda bir vize ettirilmek zorundadır. Vize başvurusu yapan kişinin bu süre içerisinde Bakanlık tarafından belirlenen ve sahibi olduğu sertifikada belirtilen bölümü ile ilgili en az iki eğitime katıldığını belgelemesi gerekir.

DEĞİŞİKLİK: Yönetmeliğin 17 nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir

(1) Sertifikalar üç yılda bir vize ettirilmek zorundadır. Vize başvurusu yapan kişinin bu süre içerisinde tarımsal konularda en az iki eğitime katıldığını belgelemesi gerekir.

İLK YÖNETMELİK: MADDE 20 – Tarım yayımcılarının çalışma esasları ve sorumlulukları

ç) Tarım yayımcıları; merkezde Bakanlığın yayımla ilgili birimlerinde, ilde ve ilçede yayımdan sorumlu birimlerde görevlendirilir.

DEĞİŞİKLİK: Yönetmeliğin 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir

ç) Merkezde Bakanlığın yayımla ilgili birimlerinde, illerde Çiftçi Eğitim ve Yayım Şube Müdürlüklerinde ve ilçelerde yayım ile ilgili görevlerde tarım yayımcıları görev yapar. Ancak bu özellikte personel bulunmadığı durumda yetkili birim amirinin onayı ile diğer personel görevlendirilebilir.

İLK YÖNETMELİK: MADDE 21 – Tarımsal danışmanlık hizmetlerini sunacak kişi ve kuruluşlar (1) Bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde tarımsal danışmanlık hizmetlerini sunabilecek kişi ve kuruluşlar aşağıda belirtilmiştir.

a) Bünyelerinde danışman istihdam eden üretici örgütleri ve ziraat odaları,

b) Tarımsal danışmanlık dernekleri/vakıfları

c) Tarımsal danışmanlık şirketleri,

ç) Serbest tarım danışmanları.

DEĞİŞİKLİK: Yönetmeliğin 21 inci maddesi birinci fıkrası aynen korunmuş ancak bu maddeye aşağıdaki (2 inci) fıkra eklenmiştir

(2) Tarımsal Danışmanlık Yetki Belgesine sahip olmayan kişi ve kuruluşlar tarımsal yayım ve danışmanlık hizmeti veremez. Aksi durumda yetkili kişilerce Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur.

İLK YÖNETMELİK: GEÇİCİ MADDE 1 –

Tarımla ilgili lisans, önlisans ve lise düzeyinde mezun olanlardan, halen Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarında çalışanlar, tarımsal danışmanlık şirketlerinde görev yapanlar, kamuya ve sivil toplum örgütlerine sözleşme karşılığı tarımsal danışmanlık hizmeti verdiklerini belgelendirenler, serbest tarım danışmanlığı hizmeti verenler bu Yönetmeliğin yayımlanmasından itibaren en geç üç yıl içerisinde mesleki eğitimlerine uygun sertifikaları almak zorundadır. Bu kişilere bu Yönetmeliğin yayımlanmasından itibaren, sertifika eğitimine ve sınavına katılmalarına kadar geçecek sürede çalışmalarına imkan verecek, bu Yönetmeliğin Ek-3'ünde örneği bulunan geçici bir belge verilir.

DEĞİŞİKLİK: Yönetmelikte yer alan geçici madde 1 aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tarımla ilgili lisans, önlisans ve lise düzeyinde mezun olanlardan, halen tarımsal danışmanlık şirketlerinde görev yapanlar, kamuya ve sivil toplum örgütlerine sözleşme karşılığı tarımsal danışmanlık hizmeti verdiklerini belgelendirenler, serbest tarım danışmanlığı hizmeti verenler bu Yönetmeliğin yayımlanmasından itibaren en geç üç yıl içerisinde mesleki eğitimlerine uygun sertifikaları almak zorundadır. Bu kişilere bu Yönetmeliğin yayımlanmasından itibaren, sertifika eğitimine ve sınavına katılmalarına kadar geçecek sürede çalışmalarını sağlamak amacıyla, bu Yönetmeliğin Ek-3'ünde örneği bulunan geçici tarım danışmanlığı belgesi verilir.”

Yukarıda belirtilen hususlar dışında yönetmeliğin

Ek-1 (tarım yayımcısı sertifikası),

Ek-2 (tarım danışmanı sertifikası)

Ek-3 (geçici tarım danışmanlığı belgesi) değiştirilmiş, Yönetmeliğe ayrıca (tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimi eğitici belgesi) eklenmiştir.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-3

EK-4

TARIMSAL YAYIM VE DANIŞMANLIK

YÜRÜTMENİN DURDURULMASI İSTEMLİDİR.

DANIŞTAY BAŞKANLIĞINA

DAVACI: TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Karanfil Sk.No:28/12 Kızılay/ANKARA

VEKİLİ : Av.Zühal DÖNMEZ

DAVALI: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Eskişehir Yolu 9.Km.Lodumlu/ANKARA

KONU: Davalı Bakanlık tarafından 11 Mart 2009 tarihinde 27166 Sayılı RG’de yayınlanan “Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlemesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” in 1.maddesi ile değiştirilen, Yönetmeliğin **4.maddesinin 1.fıkrasının (g) bendinin 2.cümlesinin “lise, ön lisans ve lisans mezunlarının üye oldukları meslek derneklerini ve üyelerinin tamamı tarımla ilgili lise, önlisans, lisans mezunlarından olup, tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıfları” İptali ile Yürütmenin Durdurulmasına** karar verilmesi talebidir.**OLAYLAR :** 5488 Sayılı Tarım Kanununun Kanununun 9.maddesine dayanılarak hazırlanan ve 8 Eylül 2006 tarihinde 26283 Sayılı RG’de yayınlanarak yürürlüğe giren **Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlemesine Dair Yönetmeliğin bazı maddelerinin değişikliğine ilişkin düzenleme** 11 Mart 2009 tarihinde 27166 Sayılı RG’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Değişiklik ile Yönetmeliğin Tanımlar başlıklı 4.maddesinin 1.fıkrasının (g) bendinde düzenlenen “**Meslek kuruluşları**”nın kapsamı genişletilmiş ve “*Bu Yönetmelik çerçevesinde sertifikalandırılan kişilerden tarımla ilgili fakülte mezunlarının üye oldukları meslek odalarını, lise, ön lisans ve lisans mezunlarının üye oldukları meslek derneklerini ve üyelerinin tamamı tarımla ilgili lise, önlisans, lisans mezunlarından olup, tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıfları*” şeklinde tanımlanmıştır. Böylece meslek kuruluşları tanımına dernekler ve vakıflar da girmiştir. Bu ise Anayasa’nın 135.maddesine aykırıdır. Yönetmelik ile Meslek Kuruluşlarının tanımının ve kapsamının değiştirilmesi hukuka aykırıdır.**İPTAL NEDENLERİ:** Anayasa’nın 135. maddesinde de kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları tanımlanmıştır. Buna göre, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişileridir. Maddenin ikinci fıkrasına göre kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmayacaktır. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, yasayla kurulmaları, belirli bir meslek grubunu kapsamaları, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanlar dışında kalan meslek mensuplarının üye olma zorunluluğu, organlarının kendi mensupları ve kendi üyeleri arasından seçilmesi, seçimlerin yargı gözetiminde yapılması, yetkilendirildikleri ve görevlendirildikleri alanlara koşut olarak kamu gücü kullanmaları, kamu tüzelkişiliğine ve Anayasa’nın 124. maddesinde öngörülen yönetmelik çıkarma yetkisine sahip olmaları nedeniyle bir tür kamu hizmeti yaptıkları gözönünde tutularak Anayasa’nın “yürütme” bölümü içinde düzenlenmişlerdir. Anayasal güvence altında yasayla kurulma zorunlulukları nedeniyle, her meslek kuruluşuyla ilgili olarak özel yasa çıkarılmıştır.

Meslek kuruluşlarına, üyelerinin nitelik ve niceliği, ürettikleri iş ve hizmetlerin toplumun temel ihtiyaçlarına yönelik olması ve ülke genelinde yaygınlığı, çoğulcu demokratik gelişim ortamında etkili bir sivil toplum örgütü rolünde bulunmaları, örgütlülüğün üyelere getirdiği yararlar ile toplum çıkarlarının uygun düzeylerde dengelenebilmesi ve demokratik toplum kültürünün kamu düzeninde olumsuzluk yaratmadan derinleştirilebilmesi nedenleriyle, kamusal nitelik kazandırılarak, Anayasa’da yer verilmiştir. Oysa 4721 sayılı TMK’na göre Vakıflar; gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca öngülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları olup meslek örgütü değildir. Vakıf kurma iradesi resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır. Vakıf, **belirli bir amacın gerçekleştirilmesi için kurulur.** İptalini talep ettiğimiz yönetmelik değişikliği ile üyelerinin tamamı tarımla ilgili bir okuldan mezun olmuş ve tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıf tanımı, vakfın hukuki niteliğine hiç uymayan bir tanımlamadır. Bir vakfın kuruluş amacı tarımsal faaliyette bulunmak olamaz ve vakfın üyelerinin yalnızca tarımla ilgili bir okuldan mezun olmaları da mümkün değildir. Böyle bir örgütlenmenin hukuki adı vakıf değildir.

Aynı şekilde dernek de meslek kuruluşu değildir. Dernekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında **belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere**, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır ve herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir. Yönetmelikte, lise, ön lisans ve lisans mezunlarının üye oldukları meslek dernekleri meslek kuruluşu olarak gösterilmiştir. Elbette bir okuldan mezun olanların bir araya gelerek dernekleşmeleri mümkündür, ancak bu dernek meslek kuruluşu değildir. Örneğin 1963 İTÜ İnşaat mühendislerinin kurduğu bir dernek İnşaat Mühendisleri Odası ile aynı hukuki statü içinde değildir. Anayasa’nın 135.maddesi meslek kuruluşlarını diğer topluluklardan ayırmış ve Anayasal birer kuruluş olarak kabul etmiştir. Böyle olmasaydı her alanda binlerce örgüt, kendini yetkili görecekti ve hak isteyecekti. Yetki karmaşasına yol açmamak için Anayasal düzenleme yapılmıştır. Davalı İdare bu çok açık olan hukuki durumu görmezden gelerek dernek ve vakıfları da meslek kuruluşu olarak Yönetmelik kapsamına almıştır.

Buradaki amaç, dernek ve vakıfların da Tarımsal yayım ve danışmanlık eğitimi verebilmelerini sağlamaktır ki bu da hukuka aykırı olduğu gibi, karmaşıya ve büyük zararlara yol açabilecek bir düşüncedir. Ayrıca meslek kuruluşu olan Odaların (ve müvekkil Oda’nın) yetkilerini başka kuruluşlara vermektir. Anayasa Mahkemesinin de bir kararında belirttiği gibi *Kamu hukuku kurallarına göre yönetilmesi anayasal güvence altında bulunan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının işlev ve etkileri de hukukun koruması altındadır. Meslek kuruluşlarının etkinliği, sorumluluğu ve yükümlülüğü, belirli bir düzen ve disiplin içinde faaliyette bulunması, görevlerinin boyut ve kapsamına bağlıdır. İşlevsizliği ve biçimsel örgütlenmeyi aşmanın yolu, mesleğin tüm alanlarında ve meslekle ilgili işlemlerde, ilgili meslek kuruluşuyla organik bağlantının, meslek kuruluşunun kimlik ya da belgesinin esas alınması, diğer bir deyişle, meslekle ilgili faaliyetlerle meslek kuruluşu arasındaki olgusal bağın kopartılmamasıdır.*

Yönetmeliğin 13.maddesinde, kamu dışında çalışan danışmanlara üniversite veya meslek kuruluşları, sertifika vermek ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, tarımsal yayım ve danışmanlık eğitim merkezleri kurulabileceği belirtilmiştir.

Buna göre , Yönetmeliğin 4 (g) maddesinde yapılan değişiklik ve eklemeye yer alan **Dernek ve Vakıfların eğitim merkezleri kurarak eğitim verebilecekleri olanaklı hale geldiğinden, bu durum; telifîsi güç ve imkansız zararların meydana gelmesine yol açabilecektir, bu nedenle Yürütmenin Durdurulmasına karar verilmesini talep etmekteyiz.**

HUKUKİ NEDENLER: Anayasa, İYUK, TMK, 7472 sayılı Kanun, 5488 sayılı Kanun, ZMO Tüzüğü, Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, Yönetmelikler, İlgili tüm mevzuat.

SONUÇ VE SİSTEM :Yukarıda açıklanan nedenlerle; dava konusu Yönetmeliğin **4.maddesinin 1.fıkrasının (g) bendinin 2.cümlesinin (lise, ön lisans ve lisans mezunlarının üye oldukları meslek derneklerini ve üyelerinin tamamı tarımla ilgili lise, önlisans, lisans mezunlarından olup, tarımsal alanda faaliyet gösteren vakıfları,)** **İptali ile Yürütmenin Durdurulmasına** karar verilmesini, yargılama giderleri ile vekalet ücretinin davalı tarafa yükletilmesini saygı ile arz ve talep ederim.

Av.Zühal DÖNMEZ Davacı Vekili

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan, Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 12 Haziran 2009 tarih, 27256 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.(EK:1)

Bilindiği üzere, konu ile ilgili ilk Yönetmelik 12 Şubat 2009 tarih, 27139 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. (EK:2)

Böylece Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları ile ilgili olarak 2009 yılı içerisinde 4 aylık bir dönemde 2 kez düzenleme yapılmıştır.

Yapılan bu 2 inci düzenlemeyle, 12 Şubat 2009 tarih, 27139 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 12 Haziran 2009 tarihinden itibaren yürürlükten kalkmış bulunmaktadır.

Özlük haklarımızın korunması amacıyla ODA’mızın bu konuda kararlı bir tutum izleyerek çalışmalarını sürdürmekte olduğu bütün meslektaşlarımız tarafından bilinmekte olup, bu doğrultuda yapılan çalışmalar aşağıda özetlenmiştir:

İlk Yönetmelik Resmi Gazetede yayımlanmadan önce taslak halinde ODA’mız görüşlerine sunulmuştur.(EK:3)

Taslak Yönetmelik, ODA’mız tarafından detaylı olarak incelenerek Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’na ODA’mız görüşleri iletilmiştir.(EK:4)

Görüşlerimiz dikkate alınmadan yayımlanan Yönetmeliğin çoğu maddesinin iptali ve yürütmesinin durdurulması için ODA’mız, 25.02.2009 tarihinde Danıştay nezdinde dava açmıştır. (EK:5)

Bu kez; Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 12 Haziran 2009 tarih, 27256 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Söz konusu Yönetmelik genel olarak incelendiğinde;

Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Eğitimi’nin tamamen kaldırıldığı ve eğitim yapılmaksızın sınav uygulaması getirildiği, sınav tarihi ve sayısının her yıl ihtiyaca göre Bakanlık tarafından belirleneceği,

Bitki koruma bölümü mezunu veya bitki koruma ana bilim dalında yüksek lisans veya doktora yapmış ziraat mühendisleri ile emekli olanlar da dahil olmak üzere; ziraat fakültesi bitki koruma bölümü öğretim elemanlarının, bitki koruma bölümü mezunu olmayan ancak zirai mücadele araştırma enstitülerinde veya diğer araştırma enstitülerinin bitki koruma ile ilgili araştırma bölümlerinde en az üç yıl süre ile görev yapan konu uzmanı ziraat mühendislerinin, il müdürlüklerinde bitki koruma şubelerinde ve ilçe müdürlüklerinde bitki koruma hizmetlerinde en az beş yıl süre ile görev yapan bitki koruma bölümü mezunu olmayan ziraat mühendislerinin sınavdan muaf olduğu,

Buna karşın; bitki koruma bölümü dışındaki diğer bölümlerden mezun ziraat mühendisleri, tütünle ilgili reçeteleri düzenlemek üzere tütün teknoloji mühendisleri, ziraat teknikeri ve ziraat teknisyenleri için Bakanlık, Millî Eğitim Bakanlığı, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı tarafından yapılacak sınava katılma zorunluluğu getirildiği,

Bakanlıktan Reçete Yazma Yetki Belgesi almayan kişilerin reçete yazamayacağı,

Reçete yazma yetkisi alacak ziraat mühendislerinin ibraz etmeleri gereken belgeler arasında “Ziraat Mühendisleri Odası’ üyelik belgesinin bulunmadığı,

Bitki koruma ürünü satan bayilerin reçete yazamayacağı görülmektedir.

Bilindiği üzere Bakanlığın özel sektör çalışanı ziraat mühendislerine eğitim verme ve sınav yapma yetkisi bulunmamaktadır. Özel sektör çalışanı ziraat mühendislerinin reçete düzenleyebilmeleri için, Anayasa’nın 135 inci maddesi anlamında kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan Ziraat Mühendisleri Odası’nın düzenleyeceği meslek içi eğitimlere katılmaları ve sertifikalandırılmaları gerekmektedir. Buna rağmen Bakanlık reçete eğitimini kaldırmış, ancak sınav uygulaması getirmiştir.

Yönetmeliğe göre tekniker ve teknisyenler de reçete yazabileceklerdir. Ziraat tekniker ve teknisyenlerinin ara eleman gücü olduğu göz ardı edilerek ziraat mühendisi, tekniker ve teknisyen arasında ayırım gözetilmemesi Ziraat fakültelerinde verilen eğitimi hiçe sayan bir anlayışın göstergesidir.

Sonuç olarak yukarıda özetlenen duruma göre Yasa ve Tüzük ile ziraat mühendislerine verilmiş yetkilerin Yönetmelik ile alınmaya çalışıldığı görülmektedir.

Bu kapsamda ODA’mız 12 Haziran 2009 tarihli Yönetmelikle ilgili olarak açılacak davanın hazırlıklarına başlamıştır.

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

EK-1

12 Haziran 2009 Resmî Gazete Sayı : 27256

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik, bitki koruma ürünlerinin reçeteli olarak satılması ve reçete yazmaya yetkili kişilerle ilgili usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, bitki koruma ürünleri için hazırlanacak reçetenin içeriğini, reçeteyi yazacak kişilerin niteliklerini, sorumluluklarını, denetlenmesini, yetkilerinin iptalini ve reçete yazma yetkisine sahip olmak isteyen kişiler için yapılacak sınav hakkındaki hususlar ile ilgili işlemleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 15/5/1957 tarihli ve 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanununun 38 inci ve 40 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aktif madde: Bitki koruma ürünleri içinde bulunan biyolojik etki yapan maddeyi,

b) Araştırma enstitüsü: Zirai mücadele araştırma enstitüleri ile benzer görevleri yapan diğer araştırma enstitülerini,

c) Bakanlık: Tarım ve Köyşileri Bakanlığını,

ç) Bayi: Bitki koruma ürünlerini, perakende satan izin belgesi sahibi gerçek ve tüzel kişi ve kuruluşları,

d) Bitki: Canlı bitkiler ve bunların dikim amaçlı tohumları dâhil, dondurulmuş meyve ve sebze dışındaki botanik anlamda meyve ve sebzeler, yumrular, soğansılar, soğanlar ve rizomlar, kesme çiçekler, yapraklı dallar, budama artığı yapraklar, yapraklar, bitki doku kültürleri, canlı polen, göz, kalem ve çelik gibi canlılığını koruyan parçalarını,

e) Bitki koruma ürünü: Bitkileri veya bitkisel ürünleri tüm zararlı organizmalara karşı korumak veya bu tür organizmaların etkilerini engellemek, büyüme düzenleyicileri gibi maddelerin besin ögesi olarak fonksiyonu hariç, bitkilerin yaşam fonksiyonlarını etkilemek, kendisine ait özel düzenlemesi bulunmayan ancak bitkisel ürünleri koruyucu olarak kullanılan, istenmeyen bitki veya bitki kısımlarını yok etmek, istenmeyen bitki gelişimini kontrol etmek veya önlemek amacıyla kullanıcıya bir veya daha fazla aktif madde içeren bir formülasyon halinde sunulan, aktif madde ve preparatları,

f) Formülasyon: Bir veya daha fazla aktif madde ile birlikte inaktif yardımcı ve dolgu maddelerinin ilavesi ile uygulanabilir hale getirilmiş karışımı,

g) Genel Müdürlük: Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünü,

ğ) İl ve ilçe müdürlüğü: Bakanlığın il ve ilçelerdeki müdürlüklerini,

h) Reçete: 9 uncu maddede belirtilen kişiler tarafından düzenlenen, teşhis, kimyasal mücadele ve diğer mücadele yöntemleri tavsiye edilerek bitki koruma ürününün ismi, dozu ve miktarı ile gerektiğinde uygulamaya hazırlama ve kullanım şeklini belirten, tarihli ve imzalı Bitki Koruma Ürünü Reçetesini,

ı) Zararlı organizma: Bitki veya bitkisel ürünlere zarar veren bitki, hayvan veya patojenik ajanların tür, streyn veya biyotiplerini,

i) Zirai mücadele teknik talimatları: Bakanlığın Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak yayımlanan, zararlı organizmaların tanınmaları, yaşayışları, zarar şekilleri, konukçuları, yayılışları, ekonomik zarar durumu ve mücadele yöntemlerini kapsayan talimatları,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Reçete ile ilgili Hükümler

Reçeteli satış zorunluluğu

MADDE 5 – (1) Bakanlıkça ruhsatlandırılan tüm bitki koruma ürünleri, bu Yönetmelik hükümleri uyarınca reçeteli satılır. Gerekli hallerde, reçete ile satılacak bitki koruma ürünlerinin kapsamının belirlenmesinde ve uygulanmasında Genel Müdürlük yetkilidir.

(2) Zirai Mücadele teknik talimatlarında herhangi bir bitki veya bitkisel ürün için ruhsatlı bitki koruma ürününün yer almaması veya teknik talimatının ve ruhsatlı ilaç tavsiyesinin bulunmaması durumunda, ilgili araştırma enstitüsünün mücadelesini ekonomik ve uygun bulması halinde, Genel Müdürlükçe bitki koruma ürünlerine geçici olarak en fazla iki yıl süreyle geçerli olmak üzere reçete ile kullanım izni verilir.

Reçetenin şekli, içeriği, basımı ve dağıtımı

MADDE 6 – (1) Reçete, 1 inci sayfası beyaz, 2 nci sayfası pembe, 3 üncü sayfası sarı renkli olmak üzere üç nüshadan oluşur.

(2) Reçete, Ek-1 de belirtilen örneğe göre il müdürlüğünce bastırılır.

(3) Reçetelerin yetkili kişilere dağıtımı, koçan seri numaraları belirtilecek şekilde ve zimmetli olarak il müdürlükleri tarafından yapılır.

(4) Reçeteler, üçer nüshalı ve ellilik koçanlar halinde her bir koçana ayrı seri numarası verilerek bastırılır. Reçete sayfa numaraları, 1 den 50 ye kadar ve her üç nüshanın aynı olacak şekilde verilir.

(5) Reçetenin seri numaraları ve diğer ayrıntılarıyla ilgili bilgiler İl Müdürlüğüne Genel Müdürlükçe sağlanır.

Reçetenin geçerlilik süresi ve muhafazası

MADDE 7 – (1) Yazılan reçetenin kullanım süresi bir aydır. Bu süre içerisinde kullanılmayan reçeteler geçersizdir.

(2) Reçeteler, yazan kişi ve bitki koruma ürününü satan bayiler ile bitki koruma ürününü kullanan üreticiler tarafından iki yıl süre ile saklanır.

Reçete düzenleme

MADDE 8 – (1) Reçeteler ilgili mevzuata, zirai mücadele teknik talimatlarına uygun olarak düzenlenir. Teknik talimatı veya tavsiyeli bitki koruma ürünü bulunmayan konularda 5 inci maddenin ikinci fıkrasına göre düzenleme yapılır.

(2) Reçete yazma yetkisine sahip kişi, reçete talebiyle kendisine müracaat eden üreticinin yazılı ve sözlü açıklamaları ile varsa yanında getirdiği zararlı organizma, bulaşık veya zarar görmüş bitki örneklerini inceler ve bu bilgiler doğrultusunda reçeteyi düzenler. Yeterli bilgi ve bulgu olmaması durumunda arazi ziyareti yapılabilir.

(3) Zararlı organizmanın teşhis edilememesi, bölge veya ürün için yeni olması muhtemel zararlı organizmalar için, en yakın üniversite veya araştırma enstitüsünden alınan teşhis sonucuna göre reçete yazılır.

(4) Reçete yazma yetkisine sahip kişi tarafından üç nüsha halinde düzenlenen reçetenin üçüncü nüshası yazan kişi veya kuruluştaki kalır, ilk iki nüshası ise üreticiye verilir. Üretici bitki koruma ürününü alırken ikinci nüshayı bayiye bırakır, ilk nüshayı ise bayiye reçetede belirtilen bitki koruma ürünlerini aldığı, alınma tarihi ile bayi adı ve adresini

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

EK-1

gösteren kaşe ile onaylattıktan sonra geri alır.

(5) Kamu iktisadi kuruluşları, iktisadi devlet teşekkülleri, kooperatifler, üretici ve çiftçi birlikleri ve ziraat odaları gibi kuruluşlarda reçete düzenlenmesi, bünyelerinde görevli reçete yazma yetkisine sahip kişiler vasıtasıyla gerçekleştirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Reçete Düzenlemeye Yetkili Kişilerle İlgili Hükümler

Reçete yazma yetki belgesi almak için müracaatta bulunabilecek kişiler

MADDE 9 – (1) Aşağıda belirtilen kişiler, Reçete Yazma Yetki Belgesi almak için müracaatta bulunabilir.

a) Bitki koruma bölümü mezunu veya bitki koruma ana bilim dalında yüksek lisans veya doktora yapmış ziraat mühendisleri,

b) Ziraat fakültesi bitki koruma bölümlerinde görevli öğretim elemanları,

c) Bitki koruma bölümü mezunu olmayan ancak zirai mücadele araştırma enstitülerinde veya diğer araştırma enstitülerinin bitki koruma ile ilgili araştırma bölümlerinde en az üç yıl süre ile görev yapan konu uzmanı ziraat mühendisleri,

ç) İl müdürlüklerinde bitki koruma şubelerinde ve ilçe müdürlüklerinde bitki koruma hizmetlerinde en az beş yıl süre ile görev yapan bitki koruma bölümü mezunu olmayan ziraat mühendisleri,

d) Ziraat Fakültesi bitki koruma bölümlerinde görev yapmış emekli öğretim elamanları, bitki koruma bölümü mezunu olmayan ancak zirai mücadele araştırma enstitülerinde veya diğer araştırma enstitülerinin bitki koruma ile ilgili araştırma bölümlerinde en az üç yıl süre ile görev yapmış konu uzmanı emekli ziraat mühendisleri, il müdürlüklerinde bitki koruma şubelerinde ve ilçe müdürlüklerinde bitki koruma hizmetlerinde en az beş yıl süre ile görev yapmış emekli ziraat mühendisleri,

e) Ziraat fakültelerinin bitki koruma bölümü dışındaki diğer bölümlerinden mezun olan ziraat mühendisleri,

f) Sadece tütünlerde kullanılan bitki koruma ürünlerini reçeteye yazmak üzere resmi ve özel kuruluşlarda görevli tütün teknoloji mühendisleri,

g) Ziraat teknikeri ve ziraat teknisyenleri.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Reçete Düzenleme Yetkisinin Verilmesi ile İlgili Hükümler

Reçete düzenleme yetkisi

MADDE 10 – (1) Bakanlıktan Reçete Yazma Yetki Belgesi almayan kişiler bitki koruma ürünü reçetesi yazamaz.

(2) 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen ziraat mühendisleri ile (g) bendinde belirtilen ve kamuda çalışan ziraat teknikeri ve ziraat teknisyenlerinden sınavda başarılı olanlar, Reçete Yazma Yetki Belgesi almak için kurum kimlik belgesi veya çalıştığını gösteren belge ve nüfus cüzdanı fotokopisi ile görev yaptığı ilin il müdürlüğüne müracaat eder.

(3) 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (a) ve (d) bentlerinde belirtilen ziraat mühendisleri 11 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen bilgi ve belgelerle buldukları ilin il müdürlüğüne müracaat eder.

(4) 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen ve reçete yazma yetkisi almış ziraat mühendisleri emekli olduklarında, 11 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen şartları yerine getirmeleri halinde reçete yazma yetkisine sahip olur.

(5) 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (e), (f), ve (g) bentlerinde belirtilen kişiler 11 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen bilgi ve belgelerle buldukları ilin il müdürlüğüne müracaat eder.

Reçete yazma yetkisinin verilmesi

MADDE 11 – (1) Yetki belgesi almak isteyen kişiler aşağıdaki bilgi ve belgelerle birlikte bir dilekçe ile İl Müdürlüğüne müracaat ederler.

a) Son öğrenim durumunu gösterir belgenin aslı veya onaylı sureti,

b) T.C. Kimlik Numarası beyanı,

c) İşyeri veya yazışma adresi ile telefonu,

ç) Sınav sonuç belgesi.

(2) Yukarıda belirtilen bilgi ve belgelerin uygun bulunması halinde Ek-2’de yer alan “Bitki Koruma Ürünü Reçete Yazma Yetki Belgesi” İl Müdürlüğüne verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sınav ile İlgili Hükümler

Sınav

MADDE 12 – (1) Reçete yazma yetkisi almak isteyen 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (e), (f) ve (g) bentlerinde yer alan kişiler için Bakanlıkça veya Milli Eğitim Bakanlığınca veya Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığınca merkezi sınav yapılır.

(2) Sınav tarihi ve sayısı her yıl ihtiyaca göre belirlenir ve Bakanlık tarafından il müdürlüğü aracılığı ile en az üç ay önce ilan edilir.

(3) Sınav için müracaatlar, sınavın yapılacağı tarihten en az 45 gün önce il müdürlüğüne yapılır. İl müdürlüğü bu müracaatları 15 gün içerisinde Bakanlığa bildirir.

(4) Yapılan sınav sonucunda 70 ve üzeri puan alanlar başarılı sayılır.

(5) Sınav Ek-3’te belirtilen konuları içerir.

(6) 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde belirtilen ziraat mühendisleri için sınava katılma şartı aranmaz.

ALTINCI BÖLÜM

Yetki ve Sorumluluklar

Reçete yazacak kişilerin yetki ve sorumlulukları

MADDE 13 – (1) Reçete, yetkili kişiler tarafından Bakanlıkça yayımlanan Zirai Mücadele Teknik Talimatları ya da Bakanlık tarafından hazırlanan diğer yayınlar dikkate alınarak yazılır. Yayınlar arasında farklı tavsiyelerle karşılaşıldığında Zirai Mücadele Teknik Talimatları esas alınır.

(2) Zirai Mücadele Teknik Talimatlarında geçen tavsiyeler ve 5 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen durumların dışında reçete yazanlar yazdığı reçeteden sorumludur, hata veya zararın hukuken sabit görülmesi halinde zarar reçeteyi yazandan tazmin edilir.

(3) Reçete Yazma Yetki Belgesi alan kişiler işi bırakmaları halinde veya adres değişikliği durumunda il müdürlüklerine 30 gün içerisinde bilgi vermek zorundadır.

(4) Bitki koruma ürünü reçetesi yazan kişiler her yılın ocak ayında bir önceki yıla ait yazmış oldukları reçete sayıları ile ilgili yazılı bilgiyi il müdürlüğüne verir.

(5) Reçete yazan kişiler, il müdürlüklerinden almış oldukları reçete koçanlarından sorumludur. Söz konusu koçanların mevzuat dışı veya başkaları tarafından kullanılmalari halinde sorumluluk tamamen Bakanlıkça yetki verilmiş kişiye aittir.

Bitki koruma ürünü satan bayilerin sorumlulukları

MADDE 14 – (1) Bayiler reçetesiz bitki koruma ürünü satamazlar.

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

EK-1

(2) Bayiler reçetede yazan bitki koruma ürünlerini vermek zorundadır. Reçetede yazan ürünlerin bulunmaması durumunda başka ürün veremez. Değişiklik ancak reçeteyi yazan kişi tarafından yapılır.

(3) Bayiler yıllık olarak bitki koruma ürünleri alış ve satış miktarlarını istendiğinde il veya ilçe müdürlüğüne vermek zorundadır.

(4) Bitki koruma ürünlerinin üreticileri bayiler bazında gönderilen ürün miktarını Bakanlığa bildirmek zorundadır.

(5) Bitki koruma ürünlerini satan bayiler reçete yazamaz.

(6) Bayiler reçete yazmaya yetkili kişi tarafından düzenlenen reçetenin ilk nüshasının arkasını, belirtilen bitki koruma ürünlerini verdiği doğrulamak için, tarihi ile adını ve adresini gösteren kaşe ile onaylamak zorundadır.

(7) Bayiler, gerektiğinde reçetelerin denetlenmesi ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi denetleyici kişilere göstermek zorundadır.

(8) Bayiler, reçetelerin kendinde kalacak nüshalarını iki sene boyunca muhafaza etmek zorundadır.

Bitki koruma ürününü satın alan üreticilerin sorumlulukları

MADDE 15 – (1) Reçete ile satın alınan bitki koruma ürününün; tavsiye edilen doz ve uygulama şekli ile tavsiye edilen bitki ve zararlı organizma dışında kullanılmasından doğacak sorumluluk, bitki koruma ürününü satın alan ve kullanan üreticiye aittir.

(2) Üretici reçeteli uygulama sonucunda karşılaştığı her hangi bir olumsuzlukta reçeteyle beraber diğer istenecek bilgi ve belgeleri sağlar.

(3) Üretici, gerektiğinde reçetelerin denetlenmesi ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi denetleyici kişilere göstermek zorundadır.

(4) Üreticiler, reçetelerin kendilerinde kalan nüshalarını iki sene boyunca muhafaza etmek zorundadır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Denetim ve Reçete Yazma Yetkisinin İptali

Denetim

MADDE 16 – (1) Reçete ile ilgili yapılacak denetimler, il ve ilçe müdürlüklerindeki zirai mücadele birimi veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanlar tarafından yapılır.

(2) İl ve ilçe müdürlüklerindeki zirai mücadele birimi veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanlar yaptıkları denetimlerle ilgili iki aylık sürelerde rapor hazırlar.

(3) Yaptıkları denetimlerde kasti hata yaptığı ve gerçeğe aykırı rapor düzenlediği tespit edilen il ve ilçe müdürlüklerindeki zirai mücadele birimi veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanların yetkileri geri alınır.

(4) Bitki koruma ürünü reçete yazma yetkisine sahip kişiler, bitki koruma ürünlerini satan bayiler ve üreticiler yapılan işlemlerin mevzuata ve teknik talimatlara uygunluğu konusunda, il ve ilçe müdürlüklerindeki zirai mücadele birimi veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanlar tarafından denetlenir.

(5) İl ve ilçe müdürlüklerindeki zirai mücadele birimi veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanlar, reçetelerin denetlenmesi ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi, yetkili kişiler, bayiler ve üreticilerden talep eder.

(6) Gerektiğinde yazılan reçeteler örnekleme usulü ile il ve ilçe müdürlüklerindeki zirai mücadele birimi veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanlar tarafından kontrol edilir.

(7) İl ve ilçe müdürlüklerindeki zirai mücadele birimi veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanlar tarafından yapılan bayi denetimlerinde, bayinin aldığı bitki koruma ürünü miktarı, reçete ile yaptığı satış ve

eldeki stok incelenir. İlgili mevzuata aykırı hususların tespiti halinde 11/10/2007 tarihli ve 26670 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması ile Depolanması Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre cezai müeyyide uygulanır.

(8) Reçete yazmaya yetkili kişiler, bayiler ve üreticiler reçetelerin denetlenmesi ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi il ve ilçe müdürlüklerindeki zirai mücadele birimi veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanlara vermek zorundadır.

Reçete yazma yetkisinin iptali

MADDE 17 – (1) Denetleme yapılan ve aksaklıklardan dolayı bir defa uyarılan reçete yazma yetkisine sahip kişilerin, aynı durumun tekrarında reçete yazma yetkisi iptal edilir. Yetkisi iptal edilen kişilere yeniden reçete yazma yetki belgesi verilmez.

(2) Kendi isteği ile yetki belgesi iptal edilen kişilerin yeniden yetki talebinde bulunması durumunda herhangi bir şart aranmaksızın belgesi yeniden düzenlenir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 18 – (1) 12/2/2009 tarihli ve 27139 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Reçete yazma yetkisi olanlar

GEÇİCİ MADDE 1 – Bu Yönetmeliğin yayımından önce Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik kapsamında Bakanlıktan bitki koruma ürünleri reçete yazma yetki belgesi almış olan kişilerin yetkileri devam eder. Bu Yönetmeliğin yayımından önce reçete ile ilgili Bakanlık veya Bakanlığın uygun gördüğü kuruluşlarca yapılan eğitimlere katılarak başarılı olmuş kişilere Reçete Yazma Yetki Belgesi verilir.

Kooperatif ve birliklerde istihdam edilen ziraat mühendislerinin durumu

GEÇİCİ MADDE 2 – Tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst birlikleri ile üretici birliklerinde istihdam edilen bayilik izin belgesine sahip ziraat mühendislerine, bu kooperatif ve birliklerin kendi ortak veya üyelerine münhasır olmak üzere, bu Yönetmeliğin yayımından itibaren iki yıl süreyle geçici olarak reçete yazma yetkisi verilir.

Yürürlük

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 20 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

EK-2

12 Şubat 2009 PERŞEMBE Resmî Gazete Sayı : 27139

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik, bitki koruma ürünlerinin reçeteli satışı ile ilgili usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, bitki koruma ürünleri için hazırlanacak reçetenin içeriği hakkındaki hususlar ile reçeteyi yazacak gerçek, tüzel kişi ve kuruluşların niteliklerini, sorumluluklarını, denetlenmesini ve iptali işlemlerini kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 15/5/1957 tarihli ve 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanununun 38 inci ve 40 ncı maddeleri ile 21/12/1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aktif madde: Bitki koruma ürünleri içinde bulunan biyolojik etki yapan maddeyi,

b) Araştırma enstitüsü: Yasal olarak zirai mücadele araştırma enstitülerine benzer görevleri yapan diğer araştırma enstitülerini,

c) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

ç) Bitki: Her türlü bitkilerle bunların tohum, fide, fidan, çelik, aşı kalemi, aşı gözü, yumru, kök, soğan, meyve, çiçek, yaprak, doku ve diğer parçalarını,

d) Bitki koruma ürünü: Tüm zararlı organizmalara karşı bitkileri ve bitkisel ürünleri korumak veya bu tür organizmaların etkilerini engellemek, besin maddesi dışında bitkilerin yaşam fonksiyonlarını etkilemek (büyüme düzenleyicileri gibi), istenmeyen bitki veya bitki kısımlarını yok etmek, istenmeyen bitki gelişimini kontrol etmek veya önlemek amaçları çerçevesinde, bir veya daha fazla aktif madde içeren bir formülasyon halinde kullanıcıya sunulan, aktif madde ve preparatları,

e) Reçete: Bu Yönetmeliğin 12 nci maddesinde belirtilen kişiler tarafından yazılan; bitki koruma ürününün ismi, dozu ve miktarı ile gerektiğinde uygulamaya hazırlama ve kullanım şeklini belirten, tarihli ve imzalı Bitki Koruma Ürünü Reçetesini,

f) Formülasyon: Aktif madde ile birlikte inaktif yardımcı ve dolgu maddelerinin ilavesi ile uygulanabilir hale getirilmiş karışımı,

g) Genel Müdürlük: Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünü,

ğ) Gerçek, tüzel kişi ve kuruluşlar: Reçete yazacak resmi veya özel kişileri, kanunen tüzel kişiliğe haiz

kuruluşları,

h) İl ve ilçe müdürlüğü: Bakanlığın il ve ilçelerdeki müdürlüklerini,

ı) Zararlı organizma: Bitki veya bitkisel ürünlere zarar veren bitki, hayvan veya patojenik ajanların tür, streyn veya biyotiplerini,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Reçete ile ilgili Hükümler

Reçeteli satış zorunluluğu

MADDE 5 – (1) Bakanlıkça ruhsatlandırılan bitki koruma ürünleri reçeteli satılır.

Reçeteye tabi bitki koruma ürünleri

MADDE 6 – (1) Bakanlıkça ruhsatlandırılan ve bitki koruma ürünü kapsamında değerlendirilen ürünlerdir.

Reçetenin şekli ve içeriği

MADDE 7 – (1) Reçete, Bakanlıkça ruhsatlandırılan ürünleri içerir.

(2) Reçete, 1 inci sayfası beyaz, 2 nci sayfası pembe, 3 üncü sayfası sarı renkli olmak üzere üç sayfadan oluşur.

(3) Reçete, bu Yönetmeliğin Ek-1 inde belirtilen örneğe göre kurumlarınca bastırılır.

(4) Reçete, Ek-1 de belirtilen örneğe göre bitki, zararlı organizma, bitki koruma ürünü ve yazan kişiye ait bilgileri içerir.

Reçetenin geçerlilik süresi

MADDE 8 – (1) Yazılan reçetenin kullanım süresi bir aydır. Bu süre içerisinde kullanılmayan reçeteler geçersizdir.

Reçete düzenleme

MADDE 9 – (1) Reçete talebinde bulunulduğunda, reçete yazacak kişi tarafından yapılan değerlendirme sonucunda bir bitki koruma ürünü veya bir mücadele yöntemi tavsiye edilecekse ilgili mevzuata, zirai mücadele teknik talimatlarına uygun olarak reçete düzenlenir ve reçeteyi talep edene verilir.

(2) Reçete yazacak kişi tarafından teşhisi yapılamayan zararlı organizma, teşhisinin yapılması için en yakın üniversite veya araştırma enstitüsüne gönderilir. Teşhis sonucuna göre reçete yazılır.

(3) Reçete yazma yetkisine sahip kişi tarafından üç nüsha halinde düzenlenen reçetenin bir nüshası yazan kişi veya kuruluşça, bir nüshası ilaç bayiiince saklanır ve bir nüshası da üreticiye verilir.

(4) Reçete yazma yetkisine sahip kişiler, sadece reçete yazma yetki belgesinin alındığı il sınırları içerisinde reçete yazabilir. Yazılan reçetedeki bitki koruma ürünleri sadece o ildeki bayilerden temin edilir.

Reçetenin muhafazası

MADDE 10 – (1) Reçeteler yazan kişi veya kuruluşlarca, bitki koruma ürününü satan bayilerce ve bitki koruma ürününü kullanan üreticiler tarafından iki yıl süre ile saklanır.

(2) Bitki koruma ürününün reçetesini yazan, satan ve uygulayan gerektiğinde yapılan işle ilgili bilgi ve belgeleri vermek zorundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Reçete Düzenlemeye Yetkili Kişilerle İlgili Hükümler

Reçete düzenleme yetkisine sahip kişiler

MADDE 11 – (1) Bitki koruma ürünlerinde reçeteyi aşağıdaki nitelikleri taşıyan kişiler yazabilir.

a) Zirai mücadele araştırma enstitülerinde görevli ziraat mühendisleri,

b) İl müdürlüklerinde görevli ziraat mühendisleri,

c) İlçe müdürlüklerinde görevli ziraat mühendisleri,

ç) Tarımsal araştırma enstitülerinde görevli ziraat mühendisleri,

d) Ziraat fakültesi bitki koruma bölümlerinde görevli öğretim elamanları,

e) Bakanlıkta sözleşmeli personel olarak görev yapan ziraat mühendisleri,

f) Kamu iktisadi kuruluşları, iktisadi devlet teşekkülleri, kooperatifler, üretici ve çiftçi birlikleri ve ziraat odaları gibi kuruluşlarda çalışan bitki koruma ürünü satış belgesine sahip elemanlar dışındaki ziraat mühendisleri,

g) Bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinin (a), (b), (c) ve (ç) bentleri dışındaki resmi ve özel kuruluşlarda çalışan ziraat mühendisleri, Bakanlıktan sertifika almış danışman ziraat mühendisleri ve serbest çalışan ziraat mühendisleri,

ğ) İl müdürlükleri bitki koruma şube müdürlükleri ile ilçe müdürlükleri bitki koruma hizmetlerinde görevli ziraat teknisyeni ve teknikerleri,

h) Sadece tütünlere kullanılan bitki koruma ürünlerini reçeteye yazmak üzere resmi ve özel kuruluşlarda görevli Tütün Teknoloji Mühendisleri.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Reçete Düzenleme Yetkisinin Verilmesi ile İlgili Hükümler

Reçete düzenleme yetkisi

MADDE 12 – (1) Bakanlıktan Reçete Yazma Yetki Belgesi almayan kişiler Reçete yazamaz.

(2) Bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinin (a) ve (d) bentlerinde belirtilen ziraat mühendisleri Reçete Yazma Yetki Belgesi almak için kurum kimlik belgesi veya çalıştığını gösteren belge ve nüfus cüzdanı fotoğrafları ile görev yaptığı ilin Tarım İl Müdürlüğüne müracaat ederler.

(3) Bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinin (b), (c) ve (e) bentlerinde belirtilen ziraat mühendisleri, Reçete Yazma Yetki Belgesi almak için kurum kimlik belgesi, nüfus cüzdanı fotokopisi ve Bakanlık tarafından verilen eğitim ve eğitim sonunda yapılan sınav sonucunda alınan yeterlilik belgesi ile İl Müdürlüğüne müracaat ederler.

(4) Bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinde belirtilen kişiler emekli olduklarında, aynı Yönetmeliğin 13

üncü veya 14 üncü maddelerinde belirtilen şartları yerine getirmeleri halinde Reçete Yazma Yetkisine sahip olurlar.

(5) Bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinin (ç) bendinde belirtilen ve bitki koruma hizmetlerinde görevli ziraat mühendisleri Reçete Yazma Yetki Belgesi almak için kurum kimlik belgesi veya çalıştığını gösteren belge ve nüfus cüzdan fotokopisi ile, bitki koruma hizmetleri dışında görev yapan ziraat mühendisleri ise Reçete Yazma Yetki Belgesi almak için kurum kimlik belgesi, nüfus cüzdan fotokopisi ve Bakanlık tarafından verilen eğitim ve eğitim sonunda yapılan sınav sonucunda alınan yeterlilik belgesi ile İl Müdürlüğüne müracaat ederler.

(6) Bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinin (f), (g), (ğ) ve (h) bentlerinde belirtilen kişiler, Bakanlık tarafından verilen eğitim ve eğitim sonunda yapılan sınav sonucunda alınan yeterlilik belgesi ve aynı yönetmeliğin 13 üncü veya 14 üncü maddelerinde belirtilen bilgi ve belgelerle İl Müdürlüğüne müracaat ederler.

Gerçek kişilere reçete yazma yetkisinin verilmesi

MADDE 13 – (1) Yetki belgesi almak isteyen gerçek kişiler aşağıdaki bilgi ve belgelerle birlikte bir dilekçe ile İl Müdürlüğüne müracaat eder.

a) Ziraat mühendisi olduğunu gösteren diploma yahut yerine geçebilen bir belgenin aslı veya onaylı sureti,

b) Bakanlık veya Bakanlıkça uygun görülen kuruluşlar tarafından verilen eğitim ve yapılan sınav sonucunda alınan yeterlilik belgesi,

c) Vergi mükellefi olduğunu gösteren belge (Vergi Levhası),

ç) İş yerinin açık adresi.

(2) Yukarıda belirtilen bilgi ve belgelerin uygun bulunması halinde bu Yönetmeliğin Ek-2'de yer alan "Bitki Koruma Ürünü Reçete Yazma Yetki Belgesi" İl Müdürlüğüne verilir.

Tüzel kişi ve kuruluşlarda görevli kişilere reçete yazma yetkisinin verilmesi

MADDE 14 – (1) Yetki belgesi almak isteyen tüzel kişi ve kuruluşlar aşağıdaki bilgi ve belgelerle birlikte bir dilekçe ile İl Müdürlüğüne müracaat eder.

a) Ticaret sicil kayıt örneği,

b) İş yerinin açık adresi,

c) Bünyesinde ziraat mühendisi çalıştırdığına dair sözleşmenin aslı veya onaylı sureti ile imza sirküleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu belgesi,

ç) Bakanlık veya Bakanlıkça uygun görülen kuruluşlar tarafından verilen eğitim ve yapılan sınav sonucunda alınan yeterlilik belgesi,

d) Vergi mükellefi olduğunu gösterir belge (Vergi Levhası).

(2) Yukarıda belirtilen bilgi ve belgelerin uygun bulunması halinde bu Yönetmeliğin Ek-2'de yer alan "Bitki Koruma Ürünü Reçete Yazma Yetki Belgesi" İl Müdürlüğüne verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Eğitim ile İlgili Hükümler

Eğitim

MADDE 15 – (1) Reçete yazma yetkisinin verilmesi amacıyla ilk defa verilecek eğitim, eğitimcilerin eğitimi şeklinde Bakanlıkça yapılır. Bundan sonra her yıl Bakanlıkça yapılacak eğitimler İl Müdürlüklerindeki Reçete Yazma Yetkisine sahip ziraat mühendisleri için düzenlenir.

(2) Eğitimcilerin eğitimleri, üniversite öğretim elemanları veya araştırma enstitüsü uzmanları tarafından Bakanlıkça sağlanır.

(3) Bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinin (b), (c), (e) ve (ğ) bentlerinde belirtilen kişiler ile (ç) bendinde belirtilen bitki koruma hizmetleri dışında görevli ziraat mühendisleri, Reçete Yazma Yetki Belgesi almak amacıyla yapılacak eğitime katılmak için buldukları ilin İl Müdürlüğü Bitki Koruma Şube Müdürlüğüne başvurur. Eğitimciler, aldıkları eğitim programına göre bu kişilere İl Müdürlüğüne belirlenecek tarihlerde eğitim verir.

(4) Bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinin (f), (g) ve (h) bentlerinde belirtilen kişiler, Reçete Yazma Yetki Belgesi almak amacıyla yapılacak eğitime katılmak için Bakanlıkça belirtilecek eğitim tarihinden 1 ay önce buldukları ilin İl Müdürlüğü Bitki Koruma Şube Müdürlüğüne başvurur. Bu kişilere, Bakanlık veya Bakanlığın uygun göreceği kuruluşlarca eğitim verilir.

(5) Bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinin (a) ve (d) bentlerinde belirtilen ziraat mühendisleri ile (ç) bendinde belirtilen bitki koruma hizmetlerinde görevli ziraat mühendislerinden Bakanlıkça düzenlenecek eğitime katılma şartı istenmez.

Sınav

MADDE 16 – (1) Bakanlıkça yapılacak eğitimcilerin eğitimi ve eğitimcilerin illerinde yapacakları eğitimler ile Bakanlık veya Bakanlıkça belirlenecek kuruluşlarca yapılacak eğitimler sonunda sınav yapılması zorunludur.

(2) Yapılan sınav sonucunda 60 ve üzeri puan alanlar başarılı sayılır.

ALTINCI BÖLÜM

Yetki ve Sorumluluklar

Reçete yazacak kişilerin yetki ve sorumlulukları

MADDE 17 – (1) Reçete yazma yetkisine sahip kişiler Bakanlıkça yayınlanan Zirai Mücadele Teknik Talimatları doğrultusunda reçete yazar.

(2) Zirai Mücadele Teknik Talimatlarında geçen tavsiyeler dışında reçete yazanlar yazdığı reçeteden sorumludur, hata veya zararın hukuken sabit görülmesi halinde zarar reçeteyi yazandan tazmin edilir.

(3) Reçete Yazma Yetki Belgesi alan kişiler işi bırakmaları halinde veya adres değişikliği durumunda il müdürlüklerine bilgi vermek zorundadır.

(4) Bitki koruma ürünü reçetesi yazan kişiler her

yılın ocak ayında bir önceki yıla ait yazmış oldukları reçete sayıları ile ilgili yazılı bilgiyi il müdürlüğüne verir.

Bitki koruma ürünü satan bayilerin sorumlulukları

MADDE 18 – (1) Bayiler reçetede yazan bitki koruma ürünlerini vermek zorundadır. Reçetede yazan ürünlerin bulunmaması durumunda başka ürün veremez. Değişiklik ancak reçeteyi yazan kişi tarafından yapılır.

(2) Bitki koruma ürünlerini satan bayiler Reçete yazamaz.

Bitki koruma ürünü satın alan üreticilerin sorumlulukları

MADDE 19 – (1) Reçete ile satın alınan bitki koruma ürününün; tavsiye edilen doz ve uygulama şekli ile tavsiye edilen bitki ve zararlı organizma dışında kullanılmasından doğacak sorumluluk, bitki koruma ürünü satın alan ve kullanan üreticiye aittir.

(2) Üretici, gerektiğinde reçetelerin denetlenmesi ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi denetleyici kişilere göstermek zorundadır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Denetim ve Reçete Yazma Yetkisinin İptali

Reçetenin denetlenmesi

MADDE 20 – (1) İl ve ilçe müdürlüklerindeki Zirai Mücadele Birimi veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanlar tarafından yapılan denetleme ve incelemelerde bayinin aldığı bitki koruma ürünü miktarı, reçete ile yaptığı satış ve eldeki stok incelenir. Aksayan husus varsa 11/10/2007 tarihli 26670 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması ile Depolanması Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre cezai müeyyide uygulanır.

(2) Bayi, reçetelerin denetlenmesi ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi denetleyici kişilere vermek zorundadır.

(3) Gerektiğinde yazılan reçeteler örnekleme usulü ile il müdürlüklerince veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanlar tarafından kontrol edilir.

Reçete yazma yetkisinin iptali

MADDE 21 – (1) Denetleme yapılan ve aksaklıklardan dolayı bir defa uyarılan reçete yazma yetkisine sahip kişilerin, aynı durumun tekrarıyla reçete yazma yetkisi iptal edilir. Yetkisi iptal edilen kişilere yeniden reçete yazma yetki belgesi verilmez.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

MADDE 22 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 23 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK EK-3

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Yasal Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmelik, bitki koruma ürünlerinin reçeteli satışı ile ilgili usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, bitki koruma ürünlerini reçeteye yazacak gerçek, tüzel kişi ve kuruluşların niteliklerini, sorumluluklarını, denetlenmesini ve iptali işlemlerini kapsar.

Yasal Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik; 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'nun 38 ve 40'ncı maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen;

Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nı,

Genel Müdürlük: Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nü,

Araştırma Enstitüsü: Zirai Mücadele Araştırma Enstitüleri ve yasal olarak bunlara benzer görevleri yapan diğer araştırma enstitülerini,

İl ve İlçe Tarım Müdürlüğü: Bakanlığın İl ve İlçelerdeki Müdürlüklerini,

Gerçek, Tüzel Kişi ve Kuruluşlar: Reçete yazacak resmi veya özel kişileri, kanunen tüzel kişiliğe haiz kuruluşları,

Aktif Madde: Bitki koruma ürünleri içinde bulunan biyolojik etki yapan maddeyi,

Bitki: Her türlü bitkilerle bunların tohum, fide, fidan, çelik, aşı kalemi, aşı gözü, yumru, kök, soğan, meyve, çiçek, yaprak, doku ve diğer parçalarını,

Bitki Koruma Ürünü: Tüm zararlı organizmalara karşı bitkileri ve bitkisel ürünleri korumak veya bu tür organizmaların etkilerini engellemek, besin maddesi dışında bitkilerin yaşam fonksiyonlarını etkilemek (büyüme düzenleyicileri gibi), istenmeyen bitki veya bitki kısımlarını yok etmek, istenmeyen bitki gelişimini kontrol etmek veya önlemek amaçları çerçevesinde, bir veya daha fazla aktif madde içeren bir formülasyon halinde kullanılabilecek, aktif madde ve preparatları,

Formülasyon: Aktif madde ile birlikte inaktif yardımcı ve dolgu maddelerinin ilavesi ile uygulanabilir hale getirilmiş karışımı,

Bitki Koruma Ürünü Reçetesi: Madde 6'da belirtilen kişiler tarafından yazılan; bitki koruma ürününün ismi, dozu ve miktarı ile gerektiğinde uygulamaya hazırlama ve kullanım şeklini belirten, tarihli ve imzalı belgeyi,

Zirai Mücadele Aleti: Zirai mücadelede bitki koruma ürünlerinin uygulanmasında kullanılan her türlü alet, makine ve ekipmanın (zorunlu durumlarda uçak ve helikopterlerin) ilaçlama sistemlerini ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Reçeteli Satış, Reçete Düzenleme Yetkisine Sahip Kişi ve Kuruluşlar

Reçeteli Satış

Madde 5 - Bakanlıkça ruhsatlandırılan bitki koruma ürünleri reçeteli satılır.

Reçete Düzenleme Yetkisine Sahip Kişi ve Kuruluşlar

Madde 6 - Bitki koruma ürünlerinde reçeteyi aşağıdaki nitelikleri taşıyan kişiler yazabilir.

Zirai Mücadele Araştırma Enstitülerinde görevli ziraat mühendisleri,

İl Tarım Müdürlükleri Bitki Koruma Şube Müdürlüklerinde görevli ziraat mühendisleri,

İlçe Tarım Müdürlükleri Bitki Koruma

Hizmetlerinde görevli ziraat mühendisleri,

Zirai Araştırma Enstitülerinin Bitki koruma Bölümlerinde çalışan Ziraat Mühendisleri,

Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümlerinde çalışan öğretim üyeleri,

Resmi ve özel kuruluşlar ile Zirai Mücadele konularında danışmanlık hizmeti veren kuruluşlarda zirai mücadele konularında en az 3 yıl çalışmış Bakanlık tarafından eğitim verilerek yeterli bulunmuş Ziraat Mühendisleri, Ziraat Teknisyenleri ve Teknikerleri

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gerçek Kişilere, Tüzel Kişi ve Kuruluşlara Reçete Yazma Yetkisinin Verilmesi

Gerçek Kişilere Reçete Yazma Yetkisinin Verilmesi

Madde 7 - Yetki belgesi almak isteyen gerçek kişiler aşağıdaki bilgi ve belgelerle birlikte bir dilekçe ile Tarım İl Müdürlüğüne müracaat eder.

•-Diploma yahut yerine geçebilen bir belgenin aslı veya onaylı sureti,

•-Lisans, yüksek lisans veya doktora diplomasının aslı veya onaylı sureti,

•-İş yerinin açık adresi,

Tüzel Kişi ve Kuruluşlara Reçete Yazma Yetkisinin Verilmesi

Madde 8 - Yetki belgesi almak isteyen tüzel kişi ve kuruluşlar aşağıdaki bilgi ve belgelerle birlikte bir dilekçe ile Tarım İl Müdürlüğüne müracaat eder.

•-Ticaret sicil kayıt örneği,

•- İş yerinin açık adresi,

•-Belirtilen nitelikleri taşıyan en az bir elemanın bünyesinde çalıştığına dair sözleşmenin aslı veya onaylı sureti ile imza sirküleri,

•- Vergi mükellefi olduğunu gösterir belge.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Reçete, Reçete Düzenleme Zorunluluğu, Reçetenin Düzenlenmesi, Reçetede Bulunması Gerekten Hususlar, Reçeteye Tabi Bitki Koruma Ürünleri

Reçete

Madde 9 - Bir bitki koruma ürününü uygulayan ya da uygulanmasına izin verenler gerektiğinde, söz konusu ürünü kullandıklarını ya da kullandııklarını belgelemek zorunda olduğundan Madde 6 da belirtilen yetkililerin uyguladığı ya da uygulanmasını önerdiği ürünleri ve gerektiğinde yaptığı uygulamaları ile ilgili diğer önerilerini reçetesinde belirtmeli ve bu yönetmeliğin 1 no' lu Ek'ine ve bu yönetmeliğin diğer hükümlerine uygun olarak düzenleme reçeteyi konu ile ilgili kişiye verilmelidir.

Reçeteyi yazanlar bitki koruma ürünü ile ilgili uygulama ve önerilerini

İlgili mevzuat çerçevesinde kendi kayıtlarına da işlemeli ya da reçeteyi saklamalıdır.

Reçete Düzenleme Zorunluluğu

Madde 10 - Bitki koruma ürününü tavsiye eden Madde 6 da belirtilen reçete yazma yetkisine sahip kişiler, bitki koruma ürünü için uygun olan reçeteyi usulünce düzenlemek ve ilgiliye vermek zorundadır.

Reçetenin Düzenlenmesi

Madde 11 - Reçete yazma yetkisine sahip kişi veya kuruluşlarca 3 nüsha halinde düzenlenen reçete'nin bir nüshası yazan kişi veya kuruluşça, bir nüshası ilaç bayiiince saklanır ve bir nüshası da üreticiye verilir.

Reçetede Bulunması Gerekten Hususlar

Madde 12 - Bitki Koruma Ürünleri reçetesinde asgari olarak şu bilgiler yer almalıdır: Reçete yazma yetkisine sahip kişilere ait kimlik bilgileri ve imzası, tarih, kültür bitkisine ait bilgiler ile bitki

koruma ürününün aktif madde ismi, miktarı ve doz bilgilerini kapsar (Ek 1).

Reçeteye Tabi Bitki Koruma Ürünleri

Madde 13 - Bakanlıkça ruhsatlandırılan bitki koruma ürünlerinin tamamı reçeteye tabidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Reçete Yazacak Kişi ve Kuruluşların Sorumlulukları, Bitki koruma ürününü satan bayilerin sorumlulukları, Bitki koruma ürününü satın alan üreticilerin sorumlulukları, Reçete Yazacak Kişi ve Kuruluşların Yetkileri

Reçete Yazacak Kişi ve Kuruluşların Sorumlulukları

Madde 14 - Reçete yazma yetkisine sahip kişi veya kuruluşlar Bakanlıkça yayınlanan Zirai Mücadele Teknik talimatları doğrultusunda reçete yazar. Yazılan reçeteler arşivde 2 yıl muhafaza edilir.

Zirai Mücadele Teknik Talimatlarında geçen tavsiyeler dışında reçete yazanlar yazdığı reçeteden sorumludur, hata veya zararın hukuken sabit görülmesi halinde zarar reçeteyi yazandan tazmin edilir.

Bitki koruma ürününü satan bayilerin sorumlulukları

Madde 15 - Bayiler reçetede yazan bitki koruma ürünlerini vermek zorundadır. Bu ürünlerin bulunmaması durumunda başka ürün verme yetkisine sahip değildir. Değişiklik ancak reçeteyi yazan kişi tarafından yapılır.

Bitki koruma ürününü satın alan üreticilerin sorumlulukları

Madde 16 - Reçete ile satın alınan bitki koruma ürününün; tavsiye edilen doz ve uygulama şekli ile tavsiye edilen bitki ve zararlı organizma dışında kullanılmasından doğacak sorumluluk, satın alan kişiye aittir.

ALTINCI BÖLÜM

Reçete Kayıtlarının Muhafazası, Reçetenin Denetlenmesi,

Reçete Yazma Yetkisinin İptali

Reçete Kayıtlarının Muhafazası

Madde 18 - Reçete yazma yetkisine sahip kişi veya kuruluşlarca 3 nüsha halinde düzenlenen reçetenin bir nüshası yazan kişi veya kuruluşça 2 yıl süre ile saklanır.

Reçetenin Denetlenmesi

Madde 19 - Bakanlık İl ve İlçe Müdürlüklerindeki Zirai Mücadele Birimi veya Bakanlıkça yetkili kılınan elemanlar tarafından yapılan denetleme ve incelemelerde Bayinin aldığı aktif madde miktarı, reçete ile yaptığı satış ve eldeki stok incelenir. Aksayan husus varsa ilgililer yazılı olarak uyarılır. Bayi reçetelerin denetlenmesi ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi denetleyici kişilere vermek zorundadır.

Reçete Yazma Yetkisinin İptali

Madde 20 - Denetleme yapılan ve aksaklıklardan dolayı uyarılan özel ve tüzel kişilerin, aynı durumun tekrarı ise reçete yazma yetkisi iptal edilir. Yetkisi iptal edilen kişilere 5 yıl süresince yetki belgesi verilmez.

YEDİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

Madde 21 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 22 - Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK EK 4

Taslağın Genel Üzerindeki Görüş ve Değerlendirme :

Ziraat Mühendisleri Odası, bitki koruma ürünlerinin doğru ve etkin biçimde kullanılmasıyla bir taraftan hastalık ve zararlıların olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması, böylece ürün verim ve kalitesinin korunması; diğer taraftan insan - hayvan - bitki ve çevre sağlığı üzerindeki risklerinin yönetilmesi konusunun, birikim ve deneyim gerektiren önemli bir mühendislik hizmeti alanı olduğunu yıllardır savunagelmektedir.

Buna koşut bir biçimde, bitki koruma ürünlerinin reçeteli satışı da, denetimli ortamlarda ilaç tavsiyesi - satışı - kullanımı ve geriye izlenebilirlik sistemlerinin kurulabilmesi açısından gerekli, yararlı ve zorunlu bir uygulama olarak değerlendirilmekte ve desteklenmektedir.

Bu doğrultuda, yukarıda belirtilen temel ilkeleri yaşama geçirilebilecek bir Yönetmeliğin hazırlanarak yürürlüğe sokulması gereklidir. Bunun ön koşulu ise, Türkiye'nin fiziksel, sosyolojik ve mesleki açıdan tarımsal altyapısına uygun ve işleyebilecek bir sistemin kurulmasıdır.

Fiziksel olarak ülkemiz çok sayıda küçük üreticinin, küçük ortalama işletme genişliği esasında, parçalı bitkisel üretim alanlarında faaliyet gösterdiği bir tarım yapısı özelliği göstermektedir. Bu yapı içinde kitlesel pazara üretim yapan ve yüksek katma değer üreten işletmeler yanında, öz tüketim için ya da yerel pazarlara yönelik düşük katma değerle üretim yapan hane halkları da bulunmaktadır.

Üretici yapısında ciddi heterojenlikler söz konusudur. Finansman, bilgi ve teknoloji kullanabilen üretici yanında, babadan kalma yöntemlerle faaliyetlerini sürdüren köylülük te varlığını sürdürmektedir.

Diğer taraftan, sayıları 26'yı bulan ziraat fakültelerinden mezun olan ziraat mühendisleri, kamu çalışanı ve sayıları giderek artan biçimde özel sektör çalışanı olarak; konu ile ilgili olan zirai mücadele ve tarımsal yayım - danışmanlık alanlarında sektöre hizmet etme çabasındadırlar.

Ara işgücü niteliğinde tarım teknikeri ve tarım teknisyenleri de sektörde görev almaktadırlar.

Bitki koruma ürünlerinin reçeteli satış usul ve esaslarını düzenleyen bir Yönetmeliğin, yukarıda temel özellikleri belirtilen tüm bu yapı ile uyumlu olan ve işleyebilecek bir sistem kurgulanması gerekmektedir. Aksi takdirde, pilot uygulama olmaksızın, doğrudan tüm yurttan uygulanma iddiası taşıyan bu Yönetmelik varolan görev ve yetki karmaşasına yenilerini ekleyecek, sistem tıkanacak ve çoğu kez görüldüğü gibi ölü doğan bir düzenleme, ülkemizin bu alandaki hedefini daha da geriye atacaktır.

Bu çerçevede Taslağın, Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı işleyen tarım sistemini göz önüne alıp değerlendirebilen bir esnekliğe sahip olması, üretici - zirai mücadele bayii - tarım danışmanı ilişkilerini sağlam bir temele oturtması, meslek mensupları arasında öğrenimleri ve yasal düzenlemelerden doğan görev ve yetki farklılıklarını gözetmesi, kamu çalışanı ve özel sektör çalışanı ziraat mühendislerinin görev ve yetki alanlarının sınırlarını net olarak belirtmesi, çağdaş denetim sistemlerine açık bir düzenleme kurması gerekmektedir.

Ayrıca Taslağın, hukuki düzenlemeler hiyerarşisinde kendisinden üstte bulunan Yasa ve Tüzüklere aykırı bir içeriğe sahip olmaması, alanı düzenleyen diğer Yönetmeliklerle çelişik hükümlerinin de giderilmesi gerekmektedir.

Teklif:

Mevcut taslak hem Türkiye genelinde işleyen bir sistemi kurmaktan uzak düşmekte, hem de 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun, Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük ve Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Yönetmeliği ile çelişik hükümler taşımaktadır.

Yönetmelik Taslağının öngördüğü reçeteli satış sisteminin tüm Türkiye çapında uygulanması, ciddi karmaşalara yol açabilecektir. Halen sürmekte olan reçeteye aktif madde - ticari formülasyon yazılması, reçete düzenleme yetkisine sahip kişiler, düzenlenecek reçete karşılığında alınacak ücretler vb. tartışmalar yanında, uygulamanın başlangıcında yaşanacak sorunlar nedeniyle kaçak ve seyyar ilaç satışlarının artacağı da öngörülebilir.

Bu çerçevede, uygulamanın başlangıçta tüm tarım bölgelerini temsil edecek sınırlı sayıda ilde pilot olarak uygulanması ve öztüketime yönelik üretim gerçekleştirilen hane halklarının Yönetmelik uygulamasından istisna tutulmasında

yarar görülmektedir.

Tüm bu görüşlerin doğru bir temelde değerlendirilebilmesi için, Taslağın kamu dışında uzman kuruluşların da katılımına açık demokratik bir ortamda görüşülerek hazırlanması ve olgunlaştırılması yararlı olacaktır.

Böylece ülke gerçeklerine uygun ve çalışabilir bir reçeteli bitki koruma ürünü satış sistemi kurulabilir.

Taslak Maddesi

Amaç Madde 1

Görüş ve Değerlendirme:

Taslak Yönetmelikte amaç maddesi, bitki koruma ürünleri ile sınırlı tutulmuştur. Her ne kadar ruhsatlı olup Yönetmelik kapsamında bulunsalar da, geliştirme ve defolyant ürünlerin de amaç maddesi içinde özel olarak sayılmasında yarar görülmektedir.

Diğer taraftan, reçeteli zirai mücadele ilacı satışlarının, yalnızca pazara üretim yapan üreticilere yönelik olması ve öztüketim boyutunun istisna tutulması doğru olacaktır.

Teklif:

Madde 1 - Bu Yönetmelik pazara yönelik üretim için kullanılan bitki koruma, geliştirme ve defolyant ürünlerinin reçeteli satışı ile ilgili usul ve esasları belirlemek amacıyla hazırlanmış olup, öztüketime yönelik üretim yapan işletmeler bu Yönetmeliğin kapsamı dışındadır.

Taslak Maddesi:

Yasal Dayanak Madde 3 : Hazırlanan Yönetmelik Taslağında, yalnızca Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'nun Ziraat Vekaleti'ne yetki veren iki maddesi dayanak olarak gösterilmiştir.

Görüş ve Değerlendirme:

Oysa bu Yönetmeliğin uygulanmasında, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın görev ve yetkileri yanında, bizzat uygulamayı gerçekleştirecek olan ziraat mühendislerinin yasal görev ve yetkilerinin de önemli rol oynayacağı açıktır. Nitekim, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından 19.3.1993 gün, 21529 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Zirai Mücadele İşlerini Ücret Karşılığında Yapmak İsteyenler Hakkında Yönetmelik" in dayanak maddesi aynen şöyledir;

"Bu Yönetmelik 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'nun 32 inci maddesi, Bakanlıkların Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 3046 sayılı Kanun'un 37 inci maddesi ile 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un 6 ıncı maddesi gereğince yürürlüğe girmiş bulunan Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün 5 inci maddesi gereğince hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur"

Bu çerçevede, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un ve Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün zirai mücadele alanındaki hükümleri, yasal dayanak kısmına eklenmelidir. Aksi bir tutum, diğer meslek mensuplarının açılacak davalar karşısında Yönetmeliğin yasal korumasını eksik bırakacak ve ilgili alana sürekli haksız müdahalelere açık kapı bırakacaktır.

Teklif:

Yönetmeliğin Yasal Dayanak kısmına, Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'nun ilgili maddeleri yanında, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisleri Hakkındaki Kanun'un 2 inci ve 6 ıncı maddesi ile Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün 5 inci maddesi de eklenmelidir.

Taslak Maddesi

Tanımlar Madde 4: Taslak Yönetmeliğin Tanımlar başlıklı 4 üncü maddesine, Taslakta bulunmayan "Denetçi" tanımının eklenmesi gereklidir.

Görüş ve Değerlendirme: Bu tanımlama kapsamında, denetçi olarak görev yapacak kişilerin nitelikleri belirtilmeli ve böylece bir taraftan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın bitki koruma hizmetlerinde çalışan personelinin uzmanlığı desteklenip geliştirilirken, diğer taraftan bu alandaki çağdaş açılımlara olanak

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK EK 4

tanınmalı ve uygulamada çıkan aksaklıkların önüne geçilmelidir.

“Denetçi” tanımlaması, Taslak Yönetmeliğin “Reçetenin Denetlenmesi” başlıklı 19 uncu maddesini de tamamlayacak bir nitelik taşıyacaktır.

Ayrıca, tanımlar bölümündeki “Formülasyon” tanımının yeniden yazılmasında yarar bulunmaktadır.

Teklif: Madde 4

Denetçi: Bakanlığın İl ve İlçe Tarım Müdürlükleri zirai mücadele birimlerinde çalışan ziraat mühendisleri veya yasal eğitim - sertifika süreçlerinden geçmiş yetkili ziraat mühendisleri

Formülasyon : Bir veya daha fazla aktif madde ile birlikte inaktif yardımcı ve dolgu maddelerinin ilavesi ile uygulanabilir hale getirilmiş karışımı

Taslak Maddesi Reçeteli Satış Madde 5

Görüş ve Değerlendirme: Taslak Yönetmelik, Bakanlıkça ruhsatlandırılan tüm bitki koruma ürünlerinin reçeteli olarak satılacağını öngörmektedir.

Tüm Türkiye genelinde bu uygulamaya geçişin, düşünülenin çok üzerinde bir zorluk doğuracağı değerlendirilmektedir.

Bu bakımdan, öncelikle tüm sistemik etkili ilaçlar için reçete uygulamasının başlatılması, pilot illerde uygulamanın başlatılması gibi geçiş sürecini hazırlayan düzenlemeler yararlı olabilecektir.

Bu alanda, iller ve kullanım alanları bakımından da bir geçiş süreci planlanabilir. Seralar başta olmak üzere, tarım ilacının yoğun kullanıldığı ve insan sağlığına etkilerinin öne çıktığı alanlarda, tüm tarım ilaçları, bir geçiş sürecine bağlı olmaksızın reçeteye bağlanmalıdır.

Diğer taraftan, Türkiye’nin tüm illerinde tüm bitki koruma ürünlerinin reçeteye bağlanması, günümüz koşullarında uygulanabilir ve doğru bir seçenek olarak görülmemektedir.

Örneğin beşeri ilaçlar alanında, reçeteye bağlanmamış, etki derecesi düşük ve yaygın kullanılan ilaçlar bulunmaktadır. Aynı şekilde, çevre - insan - hayvan sağlığına yönelik riskleri düşük kükürt - gıztaşı vb. ilaçlar saptanarak, reçeteli satış zorunluluğunun dışında tutulmalıdır.

Teklif: Madde 5 - Bakanlıkça ruhsatlandırılan tüm bitki koruma ürünleri, İşbu Yönetmelik hükümleri uyarınca reçeteli satılır. Gerekli hallerde, reçeteli ilaç kapsamının daraltılmasında ve iller ve bitki koruma ürünleri için çeşitli istisnaların getirilmesinde Bakanlık yetkilidir.

Taslak Maddesi

Reçete Düzenleme Yetkisine Sahip Kişi ve Kuruluşlar

Madde 6

Görüş ve Değerlendirme: Taslak Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde, reçete düzenleme yetkisine sahip kamu çalışanları; Zirai Mücadele Araştırma Enstitülerinde çalışan, Zirai Araştırma Enstitüleri bitki koruma bölümlerinde çalışan, Ziraat fakülteleri bitki koruma bölümünde öğretim üyesi olan, Tarım İl müdürlükleri Bitki Koruma Şube Müdürlüklerinde çalışan ve İlçe Tarım Müdürlüklerinde çalışan ziraat mühendisleri olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanım, zirai mücadele alanında çalışan tüm kamu çalışanı ziraat mühendislerini reçete yazma yetkisi ile donatmaktadır.

Ziraat Mühendisleri Odası olarak bu tanıma katılmakla birlikte, tanım kapsamına, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’na, bitki koruma şube müdürlüklerinde bitki koruma bölümü mezunu ziraat mühendisleri çalıştırmaya yönlendiren bir düzenlemenin de eklenmesi gerektiğini değerlendiriyoruz.

Böylece Bakanlık, özel sektör çalışanı ziraat mühendislerinde aradığı uzmanlık ve deneyimi, kamu çalışanı ziraat mühendislerinde de aramalı; personel yönetiminde Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük hükümleri uyarınca bölümler arası atamaları gerçekleştirmeli, bilgiye dayalı çağdaş yönetim anlayışı konusundaki samimiyetini kamuoyuna yansıtmalıdır.

Özel sektör çalışanı ziraat mühendislerinin reçete düzenlemesi ise, Ziraat Mühendislerinin Görev Ve Yetkilerine İlişkin Tüzük uyarınca görev ve yetki sahibi olan ziraat mühendislerinin, Anayasa’nın 135 inci maddesi anlamında kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan Ziraat Mühendisleri Odası’nın

düzenleyeceği meslek içi eğitimlere katılarak sertifikalandırılmaları doğrultusunda hükme bağlanmalıdır.

Danıştay 10 uncu Dairesi’nin 12.3.2007 tarih, 2006/6776 sayılı ve Danıştay 8 inci Dairesi’nin 3.12.2007 gün, 2006/4114 sayılı kararlarında (sözü edilen yargı kararları, “Bitkisel Üretimde Kullanılan Kimyasalların Kayıt Altına Alınması ve İzlenmesi Hakkında Yönetmelik Taslağı” na ilişkin görüşümüzü Bakanlığımıza bildiren yazı ekinde tarafımıza iletilmiştir) açıkça belirtildiği üzere, Bakanlığın, özel sektör çalışanı ziraat mühendislerine eğitim verme - sınav yapma görev ve yetkisi bulunmamaktadır.

Gerek 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, gerekse 441 sayılı KHK’de bulunmayan bu yetkinin, özel yasalar dayanak gösterilerek kullanılmaya çalışılması, hukuka aykırıdır.

Oda’mızın bu alanda açılmış ve halen süren davalarının varlığı bilinmektedir. Benzer bir düzenlemenin bu Yönetmelik taslağına da konulması halinde, mesleki ve özlük haklarımızın ve Oda hukukunun korunması bakımından, idari yargı yolunun kullanılacağını bildiririz.

Taslak Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin son fıkrasında ise, ziraat teknisyeni ve teknikerlerine de reçete düzenleme yetkisi verilmektedir. Bakanlık, bu düzenlemeyi yaparken, hangi mevzuata dayanmaktadır ? Özel sektör çalışanı ziraat mühendisi ile tekniker / teknisyenlerde 3 yıl deneyim arayarak bu alanda bile bir fark gözetmeyen Bakanlık, yalnızca hukuka çiğnemekle kalmamakta, aynı zamanda ziraat mühendisliği mesleğine yönelik adeta hasmane bir tutum geliştirmektedir.

Şu noktanın altını özellikle çizmek isteriz ki, bir ara eleman gücü olarak ziraat teknisyenliği / teknikerliği eğitimi planlanmalı ve buna göre bir görev - yetki - çalışma alanı uygulaması yapılmalıdır. Tekniker - teknisyen - ziraat mühendisi arasında ayırım gözetmeyen ve bir sayan anlayış, ziraat fakültelerinde verilen ve alınan eğitim için harcanan emekleri de görmezden gelmeye çalışmaktadır.

Yıllardır, reçeteli tarım ilacı satışı savunulurken, beşeri ilaçlar alanından örnekler verilir. Bu çerçevede, yardımcı sağlık hizmeti elemanlarının (hemşire, ebe, sağlık memuru, sağlık teknisyeni vb) beşeri ilaç reçetesi yazdığı görülmüş müdür ? Sağlık Bakanlığı’nın bu alanda gösterdiği doğru tutumu örnek alıp geliştirmek, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının da sorumlulukları arasındadır. Hatta Tarım ve Köyişleri Bakanlığının sorumlu olduğu bir alan olarak, veteriner sağlık ilaçlarında veteriner hekimler dışındaki veteriner sağlık teknisyeni ve teknikerlerine reçete yazma yetkisi verilmekte midir ?

Son olarak şunu belirtmek isteriz ki, Ziraat Mühendisleri Odası’nın bu tutumu, kimi çevrelerin iddia ettiklerinin aksine, diğer meslek adamlarını küçük görüp dışlayan ve kendi meslek mensuplarına istihdam sağlamayı temel amaç edinen bir yaklaşım değildir. Ziraat Mühendisleri Odası, halk sağlığını doğrudan ilgilendiren bu alanda, sistemin baştan sağlıklı, ciddi ve işler kılınmasını amaçlamakta, mühendis çalışması ile teknisyen / tekniker çalışması arasında, öğrenim farklılığından ileri gelen, YÖK sistemi ve meslek mevzuatı ile saptanmış bir çalışma düzleminin bu alanda da kurulmasını talep etmektedir.

Teklif:

Madde 6 - Bitki koruma ürünleri reçetesi aşağıdaki nitelikleri taşıyan kişiler tarafından yazılabilir.

a) Aşağıda belirtilen ziraat mühendisleri, bitki koruma ürünleri reçeteleri yazma konusunda genel yetkiye sahiptirler;

••Bitki Koruma bölümü mezunu ziraat mühendisleri, Bitki Koruma bölümü mezunu olmamakla birlikte Bitki Koruma bölümlerinde doktora yapmış ziraat mühendisleri ve Ziraat Fakültelerinin Bitki Koruma bölümleri öğretim üyeleri,

b) Kamu çalışanı ziraat mühendislerinden aşağıda belirtilen nitelikleri taşıyanlar, bitki koruma ürünleri reçeteleri yazma yetkisine sahiptirler;

••İl Tarım Müdürlükleri Bitki Koruma Şube Müdürlüklerinde görevli bitki koruma bölümü mezunu ve bitkisel üretim bölümü bitki koruma alt programından mezun ziraat mühendisleri, bahçe bitkileri ve tarla bitkileri bölümü mezunu ziraat mühendisi ile zirai mücadele konularında en az 3 yıl çalışmış diğer bölümlerden mezun ziraat mühendisleri,

•• İlçe Tarım Müdürlükleri Bitki Koruma Hizmetlerinde görevli bitki koruma bölümü mezunu ve bitkisel üretim bölümü bitki koruma alt programından me-

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK EK 4

zun ziraat mühendisleri, bahçe bitkileri ve tarla bitkileri bölümü mezunu ziraat mühendisi ile zirai mücadele konularında en az 3 yıl çalışmış diğer bölümlerden mezun ziraat mühendisleri,

- Zirai Mücadele Araştırma Enstitülerinde görevli ziraat mühendisleri,
- Zirai Araştırma Enstitülerinin Bitki koruma bölümlerinde çalışan Ziraat Mühendisleri,

c) Resmî ve özel kuruluşlar ile zirai mücadele konularında danışmanlık hizmeti veren kuruluşlarda veya kendi nam ve hesabına çalışan, (a) bendi dışında kalan ve aşağıda belirtilen nitelikleri taşıyan ziraat mühendisleri, bitki koruma ürünleri reçeteleri yazma yetkisine sahiptirler;

- Bitki koruma hizmetlerinde görev ve yetki üstlenebilecek olan, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun düzenleyeceği meslek içi eğitimlere katılarak sertifikalandırılan ziraat mühendisleri

d) Yönetmeliğin yayımlanmasından itibaren bir yıllık bir geçiş süresi boyunca, işbu Yönetmeliğin 6 ıncı maddesi (c) ve (d) fıkralarında belirtilen nitelikleri taşıyan zirai mücadele bayilerinin reçete yazma yetkileri bulunmaktadır.

Taslak Maddesi

Gerçek Kişilere, Reçete Yazma Yetkisinin Verilmesi Madde 7

Görüş ve Değerlendirme:

Anayasa'nın 135 inci maddesi, TMMOB Kanunu ve yukarıda belirtilen ilgili yargı kararları uyarınca, Madde 7'de üç bent olarak sayılmış olan ve yetki belgesi almak isteyen gerçek kişilerin Tarım İl Müdürlüğü'ne müracaatlarında verecekleri bilgi ve belgelere, Oda üyelikleri ve Oda'dan alınmış zirai mücadele sertifikası olmak üzere iki bent daha eklenmesi

Teklif:

Gerçek Kişilere Reçete Yazma Yetkisinin Verilmesi

Madde 7 - Yetki belgesi almak isteyen gerçek kişiler, aşağıdaki bilgi ve belgelerle birlikte bir dilekçe ile Tarım İl Müdürlüğü'ne müracaat eder

- Diploma veya çıkış belgesinin aslı veya onaylı sureti
- Varsa, yüksek lisans veya doktora diplomalarının aslı veya onaylı sureti,
- İşyerinin açık adresi,
- Ziraat Mühendisleri Odası'na üye olduğunu gösterir belge,
- Ziraat Mühendisleri Odası'na düzenlenen eğitim sonucunda alınan zirai mücadele sertifikası

Taslak Maddesi

Reçetede Bulunması Gereken Hususlar Madde 12

Görüş ve Değerlendirme:

Taslak Yönetmeliğin 12 inci maddesinde sayılan reçetede bulunması gereken hususlar bölümünde, bitki koruma ürünü aktif maddesinin ismi yer almaktadır. Bitki koruma ürününün reçetede aktif madde olarak yer almasının avantajlarını yanı sıra sakıncaları da bulunmaktadır.

Tarım ilacının aktif madde olarak yazılması üreticinin ilaca ulaşmasında ve ilacı aldığı ilaç bayisinin ilacı temininde kolaylık sağlamaktadır. Ancak emsale göre ruhsatlamamın getirdiği olumsuzluklar nedeni ile aynı aktif maddeye sahip farklı ticari isimler ile satılan ilaçlar sahada aynı dozda kullanılmamaktadır ve aynı başarıyı gösterememektedir. Yine aynı aktif maddeye sahip tarım ilaçlarının bir kısmı belli ürünlerde ruhsatlı iken diğer ürünlerde ruhsatlı olmayabilmektedir. Bu durum tarım ilaçlarını üreten ve pazarlayan firmaların pazar politikaları ile ilgili olup kısa sürede değiştirilmesi mümkün değildir. Bu nedenle aktif maddeye göre reçete yazıldığında reçeteyi düzenleyen ziraat mühendisi ilaç etiketinde yer alan doza göre reçete yazmak zorunda olduğundan sahada başarısız olabilecektir. Yine üründe ruhsatlı olmayan bir ilacı aktif maddeye göre üreticiye verdiğinde ve ilaç kalıntısı sorunu ortaya çıktığında reçeteyi düzenleyen mühendis yasal sorumluluk altına girecektir.

Reçetede önerilen bitki koruma ürünü ticari isim olarak yer aldığında ise mühendis veya danışman güvendiği ilacı reçetesine yazacak ve daha başarılı so-

nuç alabilecektir. Ancak bu durumda üreticilerin bağlı oldukları bayilerde bu ticari preparatı bulamamaları riskini de beraberinde taşımaktadır. Yönetmeliğe göre bayilerin reçetede değişiklik yapma hakkı olmadığı için üreticinin tekrar danışman veya mühendisine dönmesine ve reçetede yer alan ilacın ticari isminin değiştirilmesine neden olacaktır. Buda üreticinin zaman kaybının yanı sıra zirai ilaç bayiiine olan güveni ve bağı zedeleyecektir.

Her iki uygulamanın da kendine göre avantajları ve dezavantajları mevcuttur. Yönetmelik taslağına ilişkin Oda görüşümüzün oluşturulması kapsamında yurt genelinde yapılan toplantılarda, zirai danışmanların tamamı ilaçların ticari ismi ile yazılmasını savunurken ilaç bayilerinin büyük bölümü aktif madde üzerinden yazılmasını önermişlerdir. Buna göre en uygun çözüm bu konuda mühendis veya danışmanın serbest bırakılması, isteyen aktif madde üzerinden isteyen de ticari isim üzerinden yazmasına olanak sağlanmalıdır.

Teklif:

Madde 12 - Bitki Koruma Ürünleri reçetesinde asgari olarak şu bilgiler yer almalıdır: Reçete yazma yetkisine sahip kişilere ait kimlik bilgileri ve imzası, tarih, kültür bitkisine ait bilgiler ile bitki koruma ürününün aktif madde veya ticari ismi, miktarı ve doz bilgilerini kapsar.

Taslak Maddesi

Reçeteye Tabi Bitki Koruma Ürünleri Madde 13

Görüş ve Değerlendirme:

Taslak Yönetmelik maddesinde olduğu gibi bitki koruma ürünlerinin tamamının reçeteye bağlanması, düşük tarımsal katma değer üreten ve üreticinin reçete yazacak danışmana kolaylıkla erişemediği bölgelerde üreticinin tarım ilacı kullanmasını engelleyebilecek veya kaçak ilaç kullanmasına neden olacaktır. Bu konuda geri kalmış bölgelerde sistemik etkili ilaçlardan başlayarak kademeli bir geçişin uygulanması daha doğru olacaktır.

Teklif:

Yanda belirtilen görüşümüze uygun bir kademeli geçişin hükme bağlanması uygun olacaktır.

Taslak Maddesi

Reçete Yazacak Kişi ve Kuruluşların Sorumlulukları Madde 14

Görüş ve Değerlendirme:

Taslak Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin ilk paragrafının son cümlesi, "Yazılan reçeteler arşivde 2 yıl muhafaza edilir" hükmünü taşımaktadır.

Oysa Yönetmelik Taslağının 18 inci maddesi, "Reçete Kayıtlarının Muhafazası" başlığıyla bu alanda özel hüküm sevk etmektedir.

Dolayısıyla, 14 üncü maddedeki hüküm, hukuk yazım tekniği açısından gereksiz bir tekrar niteliğinde olup, madde kapsamından çıkarılmasında yarar görülmektedir.

Ayrıca, madde içeriğinin, yazılacak reçetelerde zirai mücadele teknik talimatlarına atıf yapan hükmü, nadir de olsa bu talimatlarda yer almayan hastalık ve zararlılar için sorun doğuracaktır. Bilinmektedir ki, bazı ürünler için teknik talimatlarda yer almayan ve zaman zaman ekonomik zarar eşliğini geçen hastalık ve zararlılar bulunmaktadır. Örneğin, Trakya Bölgesi'nde hızla yaygınlaşan Kanola bitkisinde kullanılacak bitki koruma ürünleri teknik talimatlarda yer almamaktadır. Aynı şekilde, buğday, nar ve çilekte görülen hastalık ve zararlıların bir kısmı da teknik talimatlarda bulunmamaktadır. Bu durum, sözü edilen hastalık ve zararlılara karşı reçete yazılamaması sonucunu doğurmaktadır ve doğuracaktır. Bu çerçevede, madde içeriği, bu gibi durumlar da düşünülerek yeniden düzenlenmelidir.

Bunun yanında, Bakanlıkça ruhsatlı bulunan bazı BKÜ'nin ruhsat tavsiyesi bulunmamasına karşın alternatifsizlik ve ekonomik nedenlerle yaygın olarak kullanılması, tavsiye edilen dozların yetersiz kalması nedeniyle doz aşımı uygulanması gibi yapısal sorunlar varlığını sürdürmektedir. Doz aşımı ve tavsiye dışı fiili uygulamalar konusu, daha önce rapor halinde Bakanlığa sunulmuş olmasına karşın, bu alanda bir iyileştirme sağlanamamıştır.

Bu sorunların varlığı, reçeteli ilaç uygulamasından beklenen yararın elde edilememesine neden olacaktır. Bu çerçevede Bakanlığın, bir taraftan yanlış reçete düzenleyenleri cezalandırmak uygulamasına giderken, diğer taraftan sözü

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK EK 4

edilen tarım ekonomisi sorunlarını çözmek için sistemli çabalar içinde olması gerekmektedir.

Teklif:

Madde 14 - Reçete yazma yetkisine sahip kişi veya kuruluşlar Bakanlıkça yayınlanan Zirai Mücadele Teknik Talimatları doğrultusunda reçete yazar. Zirai Mücadele Teknik Talimatlarında geçen tavsiyeler dışında reçete yazanlar, bundan doğduğu kanıtlanan zararın tazminiyle yükümlüdürler. Ancak Zirai Mücadele Teknik Talimatlarında yer almayan durumlarla karşılaşıldığında, reçeteyi yazan üreticiyi yazılı olarak bilgilendirerek uygun reçete düzenlemesi yapabilir ve bu durumda üzerine bir sorumluluk doğmaz.

Taslak Maddesi

Bitki koruma ürününü satan bayilerin sorumlulukları Madde 15

Görüş ve Değerlendirme:

Madde metninde, aktif madde ve ticari preparat ayırımına göre bir düzenleme yapılmalıdır.

Ayrıca, insan ve çevre sağlığını koruma açısından reçeteyi yazan mühendis ve danışman ile ilacı kullanan üretici sorumlu tutulup cezai hükümlere tabi tutulurken bayiler sorumluluk altına alınmamıştır. Reçete dışında ilaç öneren ve değişiklik yapan bayilerde sorumlu tutulmalıdır.

Teklif:

Madde 15 - Bayiler reçetede yazan bitki koruma ürünlerini vermek zorundadır. Reçetede doğrudan ticari preparat ismi yazması durumunda bayii, ticari preparatın deposunda bulunmadığını kanıtlayarak yükümlülüğünü kabul ederek ve reçeteyi yazan kişinin onayını alarak, aynı aktif maddeyi aynı oranda içeren muadilini üreticiye verebilir. Bu durumda bayii değişikliği reçete üzerine işler, kaşeler ve imzalar. İşletmesinde bulunduğu halde reçetede kayıtlı ilacı vermeden, onay almadan reçetede değişiklik yapan ve reçetesiz ilaç satan bayiler uyarılır, tekrarı halinde işyerleri 1 yıl süre ile kapatılır. Suçun tekrarı halinde ise bayilik yetkileri 3 yıl süre ile iptal edilir.

Taslak Maddesi

Reçetenin Denetlenmesi Madde 19

Görüş ve Değerlendirme:

“Ziraat Mühendislerinin Hizmet Alanlarındaki Çalışmalarıyla İlgili Mesleki Denetim Uygulamaları ve Disiplin Hükümleri Hakkında Yönetmelik” 24.7.2002 gün, 24825 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözü edilen Yönetmeliğin 8 inci maddesi uyarınca her 2 yılda bir tüm illerde seçilen denetçiler, özel hizmet alanlarında çalışan ziraat mühendislerinin gerçekleştirdikleri iş ve işlemleri denetleme yetkisine sahiptirler.

Bakanlığın, çağdaş kamu yönetimi anlayışı içinde, denetleme yetkilerinin bir kısmını, kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşu olan Ziraat Mühendisler Odası’na devretmesi, kamu hizmetlerinde etkinliği ve verimliliği artıracaktır.

Teklif:

Reçetenin Denetlenmesi: Madde 19 Bakanlık İl ve İlçe Müdürlüklerindeki Bitki Koruma birimi ve Ziraat Mühendisleri Odası denetçileri tarafından yapılan denetleme ve incelemelerde, bayinin aldığı aktif madde miktarı, reçete ile yaptığı satış ve eldeki stok incelenir. Aksayan husus varsa ilgililer yazılı olarak uyarılır. Bayii reçetelerin denetlenmesi ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi denetleyici kişilere vermek zorundadır.

Taslak Maddesi

Reçete Yazma Yetkisinin İptali Madde 20

Görüş ve Değerlendirme:

Yetkisi iptal edilen kişilere 5 yıl süresince yetki verilmemesi çok ağır bir karardır. Bunun başlangıçta 1 yıl daha sonra ise 3 yıl olarak değiştirilmesi uygun olacaktır.

Teklif:

Denetleme yapılan ve aksaklıklardan dolayı uyarılan özel ve tüzel kişilerin

aynı durumun tekrarında reçete yazma yetkisi 1 yıl süre ile askıya alınır, tekrarı durumunda yetkisi iptal edilir. Yetkisi iptal edilen kişilere 3 yıl süresince yetki belgesi verilmez.

Taslak Maddesi

Reçete Düzenleme Ücreti Hüküm yok

Görüş ve Değerlendirme:

Reçete uygulaması; üretim alanının kontrol edilmesi, ekonomik zarar eşiklerinin tespiti ve reçetenin teknik - ekonomik ölçütlere göre uygun bir biçimde yazılması aşamalarını kapsamakta olup, bu süreçlerin profesyonel bir mühendislik hizmeti gerektirdiği açıktır. Bu işlerde görev alan bir serbest ziraat mühendisinin, verdiği hizmetler karşısında bir ücret alması zorunludur.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası Mesleki Denetim ve Asgari Ücret Yönetmeliği, 23.5.2008 gün, 26884 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Serbest çalışan tüm ziraat mühendislerinin Odaya üyelikleri bir Anayasal ve yasal zorunluluk olduğundan, sözü edilen Asgari Ücret Yönetmeliği hükümleri uyarınca her yıl Aralık Ayı’nda yayımlanacak olan Asgari Ücret Tarifesi, reçete yazma konusundaki ücret tespitinde kullanılacak ve her yıl yenilenecek bir yasal araç niteliğinde olacaktır.

Bu düzenlemenin, Taslak Yönetmelikte, Dördüncü Bölüm’e son madde olarak, “Reçete Düzenleme Ücreti” başlığı altında girmesinde yarar bulunmaktadır.

Teklif:

Reçete Düzenleme Ücreti

Madde 14 - İşbu Yönetmelik hükümleri uyarınca reçete düzenleyen ziraat mühendisleri, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası Mesleki Denetim ve Asgari Ücret Yönetmeliği hükümleri uyarınca her yıl Aralık Ayı’nda yayımlanan asgari ücret tarifesine göre reçete ücreti alırlar.

Taslak Maddesi

Bakanlığın Sorumlulukları Hüküm yok

Görüş ve Değerlendirme:

Yönetmelik taslağında, reçete yazan, tarım ilacı satan, kullanan vb. tüm kişi ve tarafların sorumlulukları düzenlenmişken, en çok sorumluluk taşınması gereken tarım ve Köy İşleri Bakanlığı’nın sorumluluklarından hiç söz edilmemiştir.

Yönetmeliğin, bu alanda ciddiyetle gözden geçirilerek, sürecin tüm aşamalarındaki Bakanlığın görev, yetki ve sorumluluklarının düzenlemeye bağlanmasında yarar bulunmaktadır.

Örneğin, Taslakta sıkça vurgu yapılan Teknik talimat yaklaşık 15 yıldır güncellenmemiş ve yeni baskısı yapılmamıştır. Son basımdan bu yana yeni talimatlar ve tavsiyeler olmasına karşın, bu konular kitap haline getirilmiş değildir.

Bu konunun, Bakanlık açısından bağlayıcı olacak bir şekilde Yönetmeliğe geçirilmesi doğru olacaktır. Bu talimatların güncellenerek basılması konusunda Oda’mız görev ve sorumluluk üstlenmeye hazırdır.

Teklif:

Bakanlığın sorumlulukları

Madde ... - Reçete yazma yetkisine sahip kişi ve kuruluşlar Bakanlıkça her yıl güncellenen ve yayımlanan Zirai Mücadele Teknik talimatları doğrultusunda reçete yazar”

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK EK-5

YÜRÜTMENİN DURDURULMASI
TALEPLİDİR

DANIŞTAY BAŞKANLIĞINA

DAVACI : TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

VEKİLİ : Av.Zühal DÖNMEZ; Av.Gökçen EMRE

TMMOB ZMO Karanfil Sk.No:28/12
Kızılay/ANKARA

DAVALI : T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
Eskişehir Yolu 9.Km.Lodumlu/ANKARA

KONU : 12.02.2009 tarih 27139 Sayılı RG'de yayınlanan **"Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik"**in 3.maddesinin 2.cümlesinin, 4.maddesinin, 9.maddesinin 4.fıkrasının 2.cümlesinin, 11.maddesinin 1.fıkrasının (g) ve (ğ) bendinin, 12.maddesinin 1., 4. ve 6.fıkrasının, 13.maddesinin 1. ve 2.fıkrasının tümüyle, 14.maddesinin 1.fıkrasının (a) ve (ç) bentleri ile 2. fıkrasının, 15.maddesinin 1.3 ve 4.fıkralarının, 16.maddesinin ve 18. maddesinin 2. fıkrasının Yürütülmesinin Durdurulması ve İptali talepleridir.

AÇIKLAMALAR : 1)Müvekkil Oda, kaynağını Anayasadan alan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olup, ziraat mühendislerinin yanında tütün teknoloji mühendislerinden de oluşan üyelerinin tüm toplumsal, ekonomik ve mesleki sorunları ile doğrudan ilgilenmekle yükümlüdür.

7472 Sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun, Ziraat Yüksek Mühendislerinin *mesleki iştegi veya ihtisas sahalari dahilinde olmak üzere araştırma, islah, yetiştirme, toprak muhafaza, zirai mücadele, ziraat alet ve makinalari, bahçe mimarisi, toprak tasnifi, toprak, su, gıda, yem, kimyevi gübre, nebat tahlilleri, teknoloji, zootečni, zirai ekonomi gibi bilimüm zirai hizmet ve faaliyetlerde bulunmaya, lisans aldıkları veya ihtisas yaptıkları sahalara ait keşif, plan ve projeleri hazırlamaya ve tatbik etmeye, bütün bu sahalarda gerekli kontrol, muayane, ekspertiz, ehliyet işlerini görmeye, raporlar tanzim etmeye, zirai danışma büroları ve laboratuvarları açmaya, hususi müessese ve işletmeler kurmaya ve idare etmeye veya bunların mesul müdürlüğünü ifaya salahiyyetli olduklarını düzenlemiştir.*

Ziraat Mühendislerinin Görev Ve Yetkilerine İlişkin Tüzükte, Ziraat Mühendislerinin Genel Çalışma Alanları, Görev ve Yetkileri gösterilmiş olup, Zirai Mücadele, Zirai Karantina ve Tarım İlaçları başlıklı 5.maddesine göre *Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, depolanması, ambalajlanması ve pazarlanması aşamalarında; her türlü hastalık ve zararlılar konusunda teşhis, ilaç ve metod önerisi, mücadele, planlama ve uygulamaların denetlenmesi, gazlama (fümigasyon) gibi faaliyetler ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.*

Her türlü zirai mücadele ilacıyla parazit ve predatörleri üreten, ithal ve ihraç eden, depolayan, pazarlayan veya dağıtan işletmeler bu faaliyetleri için teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırmırlar.

Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, paketlenmesi, depolanması, satışı, ithal ve ihracı, taşınması işlemleri sırasında uygulanacak her türlü iç ve dış karantina esaslarının saptanması ve uygulanması ziraat mühendislerince yürütülür.

Tarımda kullanılan büyüme düzenleyici ilaç, vitamin, hormon, bakteri gibi kimyasal ve biyolojik preparatların üretimi, ithali, pazarlama ve dağıtım alanlarında çalışan işletmeler teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırmırlar.

Ziraat Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliğinin 6.maddesine göre de; **Üyelerin hak ve yetkilerini savunmak, ortak gereksinimlerini karşılamak, mesleki uygulamaları kolaylaştırmak, mesleğin genel yararlarına uygun olarak gelişmesini sağlamak ve bu yetkilerin kullanılabilmesini gerçekleştirmek üzere resmi ve özel kuruluşlarda girişimlerde bulunmak, müvekkil ODA'nın amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.**

Bu bağlamda müvekkil ODA, dava konusu Yönetmeliğin belirtilen maddelerinin iptalini istemektedir.

2) Yönetmelik Taslağı üzerine müvekkil ODA tarafından hazırlanan çalışma davalı İdareye gönderilmiş ve özetle; reçeteli satış sisteminin tüm Türkiye çapında uygulanmasının ciddi karmaşalara yol açabileceği, halen sürmekte olan reçeteye aktif madde-ticari formülasyon yazılması, reçete düzenleme yetkisine sahip kişiler, düzenlenecek reçete karşılığında alınacak ücretler vb. tartışmalar yanında, uygulamanın başlangıcında yaşanacak sorunlar nedeniyle kaçak ve seyyar ilaç satışlarının artacağı, bu çerçevede, uygulamanın başlangıçta tüm tarım bölgelerini temsil edecek sınırlı sayıda ilde pilot olarak uygulanması ve öztüketime yönelik üretim gerçekleştiren hane halklarının Yönetmelik uygulamasından istisna tutulmasında yarar görüldüğü, bu alanda, iller ve kullanım alanları bakımından da bir geçiş sürecinin planlanabileceği, seralar başta olmak üzere, tarım ilacının yoğun kullanıldığı ve insan sağlığına etkilerinin öne çıktığı alanlarda, tüm tarım ilaçlarının bir geçiş sürecine bağlı olmaksızın reçeteye bağlanması gerektiği, diğer taraftan, Türkiye'nin tüm illerinde tüm bitki koruma ürünlerinin reçeteye bağlanmasının, günümüz koşullarında uygulanabilir ve doğru bir seçenek olarak görülmediği, örneğin beşeri ilaçlar alanında, reçeteye bağlanmamış, etki derecesi düşük ve yaygın kullanılan ilaçlar bulunduğu, aynı şekilde, çevre-insan-hayvan sağlığına yönelik

riskleri düşük kükürt-göztaşı vb. ilaçlar saptanarak, reçeteli satış zorunluluğunun dışında tutulması gerektiği, yönetmelik ile zirai mücadele alanında çalışan tüm kamu çalışanı ziraat mühendislerini reçete yazma yetkisi ile donattığı, bitki koruma ürünlerinin reçeteli satış usul ve esaslarını düzenleyen bir Yönetmeliğin, yukarıda temel özellikleri belirtilen tüm bu yapı ile uyumlu olan ve işleyebilecek bir sistem kurgulaması gerektiği, aksi takdirde, pilot uygulama olmaksızın, doğrudan tüm yurttan uygulanma iddiası taşıyan Yönetmeliğin varolan görev ve yetki karmaşasına yenilerini ekleyeceği, sistem tıkayarak, ülkemizin bu alandaki hedefini daha da geriye atacağı dile getirilmiştir.

Bu çerçevede Yönetmeliğin, Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı işleyen tarım sistemini göz önüne alıp değerlendirebilen bir esnekliğe sahip olması, üretici-zirai mücadele bayii-tarım danışmanı ilişkilerini sağlam bir temele oturtması, meslek mensupları arasında öğrenimleri ve yasal düzenlemelerden doğan görev ve yetki farklılıklarını gözetmesi, kamu çalışanı ve özel sektör çalışanı ziraat mühendislerinin görev ve yetki alanlarının sınırlarını net olarak belirtmesi, çağdaş denetim sistemlerine açık bir düzenleme kurması gerekmektedir. Ayrıca Yönetmeliğin, hukuki düzenlemeler hiyerarşisinde kendisinden üstte bulunan Kanun ve Tüzüklere aykırı bir içeriğe sahip olmaması, alanı düzenleyen diğer Yönetmeliklerle çelişik hükümlerinin de giderilmesi gerekmektedir, görüşlerine yer verilmiştir. Ne yazık ki davalı İdare, her zaman olduğu gibi görüşleri dikkate almamış ve Kanun ve ilgili Tüzüğe aykırı ve diğer ilgili Yönetmeliklerle çelişen işbu Yönetmeliği yürürlüğe sokmuştur.

İPTAL NEDENLERİ: 1) **Yönetmeliğin 3.Maddesinin 2.Cümlesi İptal Edilmelidir.** 3.madde "Dayanak" maddesi olup 2.cümlesinde bu Yönetmeliğin 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanunun 3.maddesine dayanılarak hazırlandığı belirtilmektedir. Oysa bu Kanunun dava konusu yönetmelik konusu ile hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır. Davalı Bakanlık, yasal olarak yetkisi bulunmadığı Danıştay Kararı ile de belirlenmiş olan Eğitim verme ve reçete yazan kamu personellerinin reçete yazım ücretlerinin tahsili işinden döner sermayeye para aktarmaya çalışmaktadır. Kaldı ki, 6968 sayılı Kanun'un yanında dayanak olması gereken Kanun ve Tüzükler, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun ile Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzüktür. Bu nedenle kanunlara aykırı olan bu düzenlemenin iptali gerekmektedir.

2) **Yönetmeliğin 4.Maddesi İptal Edilmelidir.**

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK EK-5

Bu madde Yönetmelikte geçen ve Yönetmelik konusu işi oluşturan unsurları tanımlamaktadır. Ancak kanuna aykırı bir şekilde müvekkil ODA'ya tanımlar arasında yer verilmemiştir. Oysa reçete yazma yetkisine sahip olacak serbest ziraat mühendislerinin ODA'ya kayıtlı olma zorunluluğu vardır. 6235 Sayılı TMMOB Kanununun 33.maddesine göre "Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihdisasına uygun bir odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler". Bu nedenle Yönetmeliğin uygulanmasında yetersiz kalacak olan Tanımlar maddesi iptal edilmelidir.

3) Yönetmeliğin 9.Maddesi 4.Fıkrasının 2.Cümlesi. İptal Edilmelidir. Reçetede bitki koruma ürünlerinin yalnızca o ildeki bayilerden temin edilebileceğine ilişkin olan bu düzenlemenin amacı anlaşılammıştır. Reçeteye yazılan aktif maddeyi içeren ticari markanın o il dışında, örneğin yakın-komşu bir ildeki zirai mücadele bayiinden alınmasının hiçbir sakıncası yoktur. Kaldı ki buna yönelik bir yasaklama, üreticinin bayi seçme hakkının yasaklanması anlamına gelir ki, bu da rekabet ilkelerine de aykırılık oluşturmaktadır. Bunların da yanında, sözü edilen düzenleme, gene davalı idarenin çıkardığı **Bitki Koruma Ürünlerinin Toplan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmeliğe de aykırıdır.** Reçetede ürünü bulunduğu ilde temin edemeyen ya da başka bir ilde daha uygun fiyatla temin edebilecek durumda iken yasaklama nedeniyle bunu yapamayan üretici, özellikle acil durumlarda zarara uğrayacaktır.

4) Yönetmeliğin 11.Maddesinin 1.Fıkrasının (g) Bendinin "Bakanlıktan sertifika almış" Cümlesi İptal Edilmelidir. Bu hükme göre, danışman ziraat mühendisleri ile serbest ziraat mühendislerinin reçete düzenleme yetkisine sahip olabilmeleri için Bakanlıktan sertifika almış olmaları gerekmektedir. Oysa Bakanlığın sertifika verme yetki ve görevi bulunmamaktadır. 08/09/2006 tarihinde RG'de yayınlanan **Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmeliğin 16 ve 19 uncu madde hükümlerine göre,** bitki koruma bölümü mezunu ziraat mühendisi veya bu alanda 5 yıl süreyle çalıştığını belgeleyen ziraat mühendisleri bitki sağlığı alanında danışmanlık yapmaya ve dolayısıyla reçete yazmak ta dahil olmak üzere konu ile ilgili her türlü faaliyetlerde bulunmaya yetkili kılınmışlardır. Bu yönetmeliğin 22.maddesine göre de, yetkilendirilen tarım danışmanları kendi meslek gruplarına ait yürürlükteki hukuki düzenlemeler çerçevesinde hizmet verir.Dilekçemizin önceki

bölmelerinde ifade edildiği üzere, gerek 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun ve gerekse Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, zirai mücadele / bitki koruma hizmetlerinde ziraat mühendislerini görevli ve yetkili kılmıştır. Buna rağmen dava konusu Yönetmelik ile 7472 Sayılı Kanun ve Ziraat Mühendislerinin Görev Ve Yetkilerine İlişkin Tüzük hükümleri yok sayılarak bakanlıktan sertifika alma zorunluluğu getirilmiştir.

5) Yönetmeliğin 11.maddesinin 1.fıkrasının (ğ) bendi İptal Edilmelidir. Bu hükme göre, İl müdürlükleri bitki koruma şube müdürlükleri ile ilçe müdürlükleri bitki koruma hizmetlerinde görevli ziraat teknisyeni ve teknikerleri de reçete yazabileceklerdir. Bir ara eleman gücü olarak ziraat teknisyenliği/teknikerliği eğitimi planlanması ve buna göre bir görev - yetki - çalışma alanı uygulaması yapılması gerekirken, tekniker - teknisyen - ziraat mühendisi arasında ayırım gözetmeyen ve bir sayan anlayış, ziraat fakültelerinde verilen ve alınan eğitim için harcanan emekleri de görmezden gelmeye çalışmaktadır.

Yıllardır, reçeteli tarım ilacı satışı savunulurken, beşeri ilaçlar alanından örnekler verilir. Bu çerçevede, yardımcı sağlık hizmeti elemanlarının (hemşire, ebe, sağlık memuru, sağlık teknisyeni vb) beşeri ilaç reçetesi yazdığı görülmüş müdür? Sağlık Bakanlığının bu alanda gösterdiği doğru tutumu örnek alıp geliştirmek, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının da sorumlulukları arasındadır. Hatta Tarım ve Köyişleri Bakanlığının sorumlu olduğu bir alan olarak, veteriner sağlık ilaçlarında veteriner hekimler dışındaki veteriner sağlık teknisyeni ve teknikerlerine reçete yazma yetkisi verilmekte midir? Halk sağlığını doğrudan ilgilendiren bu alanda, sistemin baştan sağlıklı, ciddi ve işler kılınması, mühendis çalışması ile teknisyen/tekniker çalışması arasında, öğrenim farklılığından ileri gelen, YÖK sistemi ve meslek mevzuatı ile saptanmış bir çalışma düzleminin bu alanda da kurulması gerekirken Bakanlığın ısrarla farklı bir tutumla teknisyen ve teknikerlere de reçete yazma yetkisi vermesi hukuka aykırıdır. Gıda konusunda da aynı tutumu takınan ve ustalara sorumlu yöneticilik yapma yetkisi veren bakanlığın düzenlemeleri Danıştay 8.Dairesinin E.2008/4616 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. 7472 Sayılı Kanun ve Ziraat Mühendislerinin Görev Ve Yetkilerine İlişkin Tüzük gereği ziraat mühendisleri bu alanda münhasır yetkilidir.

6) Yönetmeliğin 12.Maddesinin 1.Fıkrası İptal Edilmelidir. Hükümde, "Bakanlıktan Reçete Yazma Yetki Belgesi almayan kişiler Reçete yazamaz" denilmektedir. 08/11/2005 tarih ve

25987 sayılı RG'de yayımlanarak yürürlüğe giren TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık Ve Belgelendirme Yönetmeliğine göre Yetki Belgesi Uzmanlık gerektiren hizmetlerde çalışan ve Oda tarafından belgelendirilen ve çalışmalarını meslek etiği kurallarından ayrılmadan sürdüren üyeye verilen belgeyi ifade etmektedir. Gene, Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmeliğine göre, bitki koruma bölümü mezunu ziraat mühendisleri veya bu alanda 5 yıl süreyle çalıştığını belgeleyen ziraat mühendisleri bitki sağlığı alanında danışmanlık yapmaya ve reçete yazmaya yetkili kılınmışlardır. Bu yönetmeliğin 22.maddesine göre de yetkilendirilen tarım danışmanları kendi meslek gruplarına ait yürürlükteki hukuki düzenlemeler çerçevesinde hizmet verir. Buna rağmen dava konusu Yönetmelik ile 7472 Sayılı Kanun ve Ziraat Mühendislerinin Görev Ve Yetkilerine İlişkin Tüzük hükümleri yok sayılarak bakanlıktan sertifika alma zorunluluğu getirilmiştir. Oysa gene davalı Bakanlığın Toprak Koruma Eğitimi verilmesi ve yapılacak sınavda başarılı olanlara yetki belgesi verilmesi konusundaki uygulaması, Danıştay 8.Dairesinin E.2006/4114 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. İptal gerekçesinde *Bakanlığa bağlı personel olarak görev yapmayan ziraat mühendislerine Bakanlığın eğitim verebileceğine ve herhangi bir alanda yetkilendirebileceğine ilişkin görevleri de bulunmamaktadır;* denilmektedir. Görüldüğü gibi dava konusu Yönetmelik baştan sona Kanuna aykırı hükümler içermektedir ve uygulanabilme imkanı bulunmamaktadır.

7) Yönetmeliğin 12.maddesinin 4.ve 6.fıkrası İptal Edilmelidir. İptalini istediğimiz 4.fıkrada emekli olan ziraat mühendislerinin, Bakanlık tarafından verilen eğitim ve eğitim sonunda yapılan sınav sonucunda alınan yeterlilik belgesi ile reçete yazma yetkisine sahip olacakları düzenlenmiştir. Oysa emekli olan ziraat mühendisi artık serbest çalışandır, bu nedenle 4.ve 6.fıkranın iptal nedenleri ayındır.

a) Bakanlığın serbest ziraat mühendislerine eğitim verme görev ve yetkisi bulunmamaktadır. Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esaslarını düzenleyen 3046 sayılı Kanununun 31. maddesinde, Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın görevleri, a) Bakanlık merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşların eğitim planını hazırlamak, yayınlamak ve uygulanmasını takip etmek, b) Bakanlık personeli ile ilgili hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarını düzenlemek ve uygulamak olarak belirtilmiştir. Diğer yandan, 441 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesi ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığının

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK EK-5

görevleri sayılmış, 9. maddesi ile de, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün görevleri belirlenmiştir.

Bakanlığa bağlı personel olarak görev yapmayan ziraat mühendislerine Bakanlığın eğitim verebileceğine ve herhangi bir alanda yetkilendirilebileceğine ilişkin görevleri de bulunmamaktadır. Danıştay 8.Dairesi de E. 2006/4114 K. 2007/6538 sayılı kararı da bu yöndedir.

Buna karşılık, Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliğinin 6. maddesinde,

h) Mesleğin geliştirilmesi ve tanıtılması amacıyla teknik ve bilimsel araştırmalar yapmak, kongre, seminer, panel, konferans gibi toplantılar ve sergiler düzenlemek, diğer kuruluşların bu gibi çalışmalarına katılmak,

1) Meslekle ilgili proje, taahhüt, müşavirlik, sorumlu yöneticilik ve danışmanlık işlerinde üyelere gerekli belgeleri vermek, onaylamak, bu konuda gereken hukuki, idari düzenlemelerin yapılmasını sağlamak, bu amaçla gereken resmi girişimlerde bulunmak,

p) Ziraat Mühendisliği eğitimi yapan kuruluşlarla işbirliği yaparak meslek elemanlarının eğitimleri konusunda öneri ve yardımlarda bulunmak, üyeler için hizmet içi eğitim programları hazırlamak ve uygulamak Odanın amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

Aynı Yönetmeliğin 32. maddesinin h bendinde, Bu Yönetmelik ve Odaca yürürlüğe konulan diğer Yönetmelikler çerçevesinde üyelere ve üyelerin bulunduğu büro, firma, işletme, işyeri ve benzeri kuruluşlara her türlü belge ve yetkileri vermek, gerekli denetlemeleri yapmak, aykırı durumların saptanması halinde kısıtlayıcı veya duruma göre kısa veya uzun süreli olarak veya süresiz engelleyici kararlar almak, gerektiğinde yetki ve belgeleri iptal etmek de Oda Yönetim Kurulunun Görev ve Yetkilerinin arasında sayılmıştır.

Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliğinin 1.maddesinde, Bu Yönetmeliğin amacının, kamu yararı, meslek uygulama etiği ve meslek alanının geliştirilmesi doğrultusunda, mesleki disiplinler gözetilerek meslek alanları ile ilgili uygulama ve denetimin yapılabilmesi için; uzmanlık alanı ve tanımı, yetkili üyeliğin tanımlanması, yetkili üyelerin mesleki ve bilimsel çalışmaları, yaptıkları işler ile tamamlayıcı

eğitilmelerine dayanan uzmanlıklarının belirlenmesi, belgelendirilmesi ve gerektiğinde kamuoyuna önerilmesiyle ilgili usul ve esasların düzenlenmesi olduğu, 2. maddesinde, mesleki disiplinler kapsamında Oda üyelerinin meslek alanlarına yönelik, toplumun gereksinimlerini karşılamak doğrultusunda araştırma, inceleme, planlama, projelendirme, tasarım, raporlama, bilirkişilik, denetim, danışmanlık, eğitim, uygulama ve teknik sorumluluğu üstlenme işlevleri kapsamında olan ve uzmanlık gerektiren hizmetler için yetkili üyelerin saptanması, eğitimi ve belgelendirilmesi esaslarını kapsadığı, 6. maddesinde, Ziraat Mühendislerinin tek başına tasarlamaya, uygulamaya, kabule ve imzaya yetkili ve sorumlu olduğu uzmanlık alanlarının belirlendiği, bunlardan tarımsal yapılar, çevre koruma, tarım alet ve makineleri ile tarımsal enerji, peyzaj ve çevre düzenleme, gıda sanayi ve gıda kontrolü hizmetlerine ilişkin alt uzmanlık alanları, kapalı alan ilaçlama hizmetleri, sulama ve drenaj, laboratuvar kurma ve işletme uzmanlık alanlarında öğrenim gören ziraat mühendisleri ve ilgili diğer meslek disiplinlerine ait eğitim alan üyeler için **Oda tarafından birlikte ve ayrı olarak eğitim ve yetki belgesi verilebileceği 7. maddesinde, Oda tarafından, belirlenen bu uzmanlık alanlarına göre lisans öğrenimi dikkate alınarak hazırlanan eğitim programları sonucunda gerçekleştirilecek sınavlarda başarılı olan üyelerle Oda Yönetim Kurulu tarafından mesleki birikim ve deneyime göre yeterliliği saptanan üyelere yetki belgesi verileceği, yetki belgesinin, ziraat mühendisliği uzmanlık alanlarında hizmet alacak kişi ve girişimci için referans niteliğini taşıyacağı, 8. maddesinde,**

a) Oda tarafından belirlenen uzmanlık konularında belge alma koşullarını sağlayan üyelere ilgili uzmanlık konusunda belge verileceği, b) Belge alma koşullarının her uzmanlık konusu için ayrı olmak üzere Oda tarafından belirleneceği, 9. maddesinde ise, a) Uzmanlık konuları ile ilgili olarak verilecek meslek içi eğitimler ve sınavların, Meslek İçi Eğitim Merkezi tarafından gerçekleştirileceği, c) Her uzmanlık konusu için ayrı olmak üzere eğitim ve sınav programları ile takvimi gerektiğinde Şubelerin görüş ve önerileri alınarak Meslek İçi Eğitim Merkezi tarafından hazırlanacağı ve Oda Yönetim Kurulunun onayına sunulacağı hüküm altına alınmıştır.

Görüldüğü gibi müvekkil ODA'nın eğitim düzenleme ve yetki belgesi verme yetki ve görevleri yasal iken, davalı İdarenin Eğitim düzenleme ve yetkilendirme yetkisi bulunmamaktadır.

b) Kamu Kurumları tarafından yapılan sınavların hepsi kamu görevlerine atanacaklar için düzenlenmiştir. Konu ile ilgili yönetmeliklerin

dayanağı olan kanun 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunudur. Örneğin "Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik", 657 Sayılı Kanuna göre çıkarılmış olup kamuda çalıştırılacak kamu görevlileri için çıkarılmıştır. Yönetmeliğin 2.maddesinde hangi kadrolar için sınav yapılacağı gösterilmiştir. (Bundan başka Örneğin; Kamuda çalıştırılacak işçiler için "Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının Daimi Kadrolarına İlk Defa İşçi Olarak Alınacaklar Hakkında Uygulanacak Sınav Yönetmeliği" Özürlülerin Devlet Memurluğuna Alınma Şartları İle Yapılacak Yarışma Sınavları Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır.

Görüldüğü gibi iptalini talep ettiğimiz düzenlemede gösterilen kurumların, kamu kurum ya da kuruluşlarına bağlı olmadan **serbest hizmet faaliyeti sürdüren ziraat mühendisleri için sınav düzenleme yetki ve görevleri bulunmamaktadır.**

Yönetmeliğin dayanağı olan 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanununda da böyle bir düzenleme yoktur. Dayandığı kanunun uygulanmasını göstermesi gereken Yönetmelikle Kanunda olmayan bir düzenleme getirilemez.

Ziraat Mühendisleri Odası'na üyeliği zorunlu olan özel sektör çalışanı ziraat mühendislerinin sınava tabi tutulmaları hukuken mümkün değildir. Özel sektör çalışanı olan ziraat mühendislerine eğitim düzenleme yetkisi dahi bulunmayan davalı bakanlığın bu kişilere sınav koşulu getirmesinin hukuki dayanağı yoktur.

8) Yönetmeliğin 13.Maddesinin 1. ve 2. Fıkraları tümüyle İptal Edilmelidir. Maddenin 1.fıkrasında, Yetki belgesi almak isteyen gerçek kişilerin İl Müdürlüğüne müracaat edecekleri belirtilmektedir. 2.fıkraya göre de yetki belgesi il müdürlüğüne verilir denilmektedir. Yukarıda serbest ziraat mühendislerine yetki belgesi vermeye bakanlığın yetkisinin bulunmadığını belirtmiştik. Ayrıca hükümde ODA üyesi olma koşulu aranmamaktadır. Oysa TMMOB ve ODA mevzuatına göre gerçek kişilerin ODA üyelik belgesinin başvuru koşullarında aranması gerekir.

9) Yönetmeliğin 14.Maddesi 1.Fıkrasının (a) Bendi İptal Edilmelidir. Bu düzenlemede tüzel kişi ve kuruluşlara yönelik olarak ticaret sicil belgesi aranmaktadır. Oysa Ziraat Mühendisleri Odası'na üye olan gerçek kişilerin kurduğu tüzel kişi ve kuruluşlar için SMM ve büro tescil belgesi yeterli olmalıdır. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Serbest Müşavirlik, Mühendislik Hizmetleri Ve Belgelendirme Yönetmeliği, serbest ziraat mühendisliği hizmetlerini yapan ziraat mühendisleri ile Ziraat Mühendisleri Odasına üye diğer meslek mensuplarının ve tüzel kişilerin yaptıkları serbest

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-4

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK EK-5

müşavirlik ve mühendislik hizmetlerinin, tescil, vize ve belgelendirilmesi ile mesleki etkinliklerinin denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Bu Yönetmelik yürürlükte iken reçete düzenleme gibi çok önemli bir alanda SMM ve Büro Tescil Belgesinin aranmaması, bu alanda mesleki denetimin ortadan kalkmasına neden olacaktır ki bu durum hem hukuka aykırıdır hem de tehlikelidir.

10)Yönetmeliğin 14.Maddesinin 1.Fıkrasının (ç) Bendi ve 2. Fıkrası İptal Edilmelidir. İptalini istediğimiz hükümler, *Bakanlık veya Bakanlıkça uygun görülen kuruluşlar tarafından verilen eğitim ve yapılan sınav sonucunda alınan yeterlilik belgesi*, şeklindedir.

Yukarıda (2) nolu cevabımızda ileri sürdüğümüz nedenlerle Bakanlığın eğitim verme ve sınav düzenleme yetkisi yok iken bu hükümlerde bir de Bakanlığın uygun göreceği kuruluşlar tarafından verilen eğitim ve yapılan sınav ifadesi yer almaktadır ki tamamen hukuk dışıdır. “Bakanlıkça uygun görülen kuruluşlar” ifadesi muğlaktır. Nasıl ve neye göre uygun görecektir. Herhangi bir kuruluş da eğitim ve sınav düzenleyebilecek midir? Bakanlık dahi müvekkil ODA üyesi serbest ziraat mühendislerine eğitim ve sınav düzenleyemezken uygun görülen kuruluşa nasıl böyle bir yetki verilebilir. Bir alanda eğitim ve sınav düzenlemenin hukuki dayanağının bulunması gerekir, yönetmelik ile böyle bir yetki verilemez. Davalı İdarenin başka bir kuruluşa eğitim ve sınav düzenleme yetkisi verme yetkisi yoktur.

Eğitim verme yetkisi olmayan Bakanlığın İl Müdürlüklerinin, “Bitki Koruma Ürünü Reçete Yazma Yetki Belgesi” düzenlemesi de hukuka aykırı olacağından, 14. maddenin 2. fıkrasının da iptali gerekmektedir.

11) Yönetmeliğin 15.Maddesinin 1., 3. ve 4.fıkraları İptal Edilmelidir. Yukarıda açıklanan gerekçeler ile davalı idarenin eğitim düzenleme yetkisi bulunmadığından bu düzenlemelerin iptali gerekir. Yönetmeliğin dayanağı olarak gösterilen Kanunlarda da böyle bir düzenleme bulunmamaktadır. Oysa Anayasaya göre, *Bakanlar Kurulu kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere tüzükler çıkarabilir. Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.* Görüldüğü gibi Yönetmeliğin iptalini talep ettiğimiz düzenlemeleri Anayasaya aykırıdır. Ayrıca, Bakanlığın eğitim düzenleme yetkisinin bulunmadığına ilişkin Danıştay 8.Dairesinin E. 2006/4114 sayılı ve Danıştay 10.Dairesinin E.2006/6776 sayılı kararları ortada iken Davalı İdarenin ısrarla serbest ziraat mühendislerine eğitim düzenleme yetkisini Yönetmelik

hükümleriyle elde etmeye çalışması dikkat çekicidir. Üstelik Bakanlık, Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmeliğin 13/1.maddesinde geçen “Bakanlık” kelimesinin Danıştay 10.Dairesince iptali üzerine müvekkil ODA’ya 11/12/2007 tarih 91748 sayılı yazıyı göndermiş ve Yargı kararına uygun olarak yeniden düzenleme yapılacağını belirtmiştir. Ancak ne yazık ki sözünde durmadığı gibi benzer içerikli Yönetmelikler çıkarmaya devam ettiği görülmektedir. Bu da davalı İdarenin amacının hukuka ve kamu yararına uygun düzenlemeler getirmek olmadığını açık bir göstergesidir.

12) Yönetmeliğin 16.Maddesi İptal Edilmelidir. Sınavı düzenleyen bu madde yukarıda açıklanan nedenlerle hukuka aykırıdır. Gene Bakanlıkça belirlenecek kuruluşların eğitim ve sınav düzenleme yetki ve görevleri olamaz. Bakanlık bu şekilde bir kuruluşu görevlendiremez. Bunun yasal dayanağı bulunmamaktadır.

13) Yönetmeliğin 18. Maddesinin 2. Fıkrası İptal Edilmelidir. Ülkemizde ziraat mühendisi olan zirai mücadele bayileri, geniş oranda hastalık ve zararlı teşhisi ve atılacak ilacın belirlenmesi içinde de üreticilere yardımcı olmakta ve danışmanlık hizmeti vermektedirler. Ziraat mühendisi zirai mücadele ilacı bayileri, aynı zamanda 7472 sayılı Yasa’nın 2. maddesi ve Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzüğün 5. maddesi uyarınca, zirai mücadele ve tarım ilaçları konusunda yetki sahibidirler. Tüzüğün 5. maddesinin ilk fıkrasında; “her türlü hastalık ve zararlılar konusunda teşhis, ilaç ve metot önerisi .. gibi faaliyetler ziraat mühendisleri tarafından yürütülür” hükmüne rağmen; Tüzüğün verdiği bu yetkinin bitki koruma ürünleri satan ziraat mühendisleri için Yönetmelikle yasaklanması hukuki değildir, düzenlemenin bu nedenle iptali gerekmektedir.

14) Yönetmeliğin düzenlediği alan halk sağlığını doğrudan ilgilendirmektedir. Açıkça hukuka aykırı olan ve yürütülmesinde telafisi imkansız zararlar doğacak olan Yönetmeliğin yürütülmesinin acil olarak durdurulmasını, aşağıdaki gerekçelerle talep ediyoruz.

a) Yönetmelik Bakanlıkça ruhsatlandırılan tüm bitki koruma ürünlerinin zirai mücadele teknik talimatlarına uygun olarak düzenlenen reçete ile satılabileceğini hükme bağlamaktadır (9 uncu madde 1. fıkrada). Buna karşılık, ülkemizde yaygın olarak yetiştirilen kanola bitkisinde kullanılacak bitki koruma ürünleri teknik talimatlarda yer almamaktadır. Aynı şekilde nar (beyaz sinek, harnup güvesi zararlıları ve alternaria hastalığı), yer fıstığı (thrips, yeşil kurt, prodenia, tel kurdu, bozkurt zararlıları) gibi ekonomik açıdan önemli ürünlerin hastalık ve zararlıların bir kısmında kullanılacak bitki koruma ürünleri de teknik talimatlarda yoktur. Bu nedenle, sayılan ürün hastalık ve zararlılarına

karşı, fiili olarak, bitki koruma ürünü kullanımı imkansız hale gelmektedir.

b) Halen, yalnızca kamu görevlisi bazı ziraat mühendisi ve ziraat teknisyeni – teknikerine reçete yazma yetkisi verilmiştir. Özel sektörde çalışan hiçbir ziraat mühendisi, bu eğitim düzenlenmesi için yetki bulunmayan ortamda, reçete yazma yetkisine sahip değildir. Birçok üründe olduğu gibi hububat ürünlerinde de, herbisit, insektisit ve fungusitlerin çok kısa bir zaman diliminde kullanılması gerekmektedir. Bu dar zaman periyodunda, yetkili elemanların bütün alanları dolaşıp reçete yazabilmeleri için, bağımsız çalışıyor olmaları gerekmektedir. Bu çerçevede, az sayıda kamu görevlisinin masa başında reçete yazması, üreticinin de reçete yazılması için Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerine gitmesi gerekmektedir ki, 35 bini aşkın köy, 86 binin üzerinde köyaltı yerleşmesi bulunan ülkemizde, bu durum, fiili imkansızlık anlamına gelmektedir.

c) Tarım sektöründe yaşanan gerileme nedeniyle, gelir olanakları giderek azalan üretici köylünün, reçete yazdırmak için ilave masraflara katlanması ve ayrıca reçete ücreti ödemek zorunda bırakılması, tarımsal üretimde yeni zorluklar yaratacak ve sahte – kaçak ilaç kullanımını teşvik ederek tüketici sağlığı üzerine yeni tehditler oluşturacaktır.

Açıklanan nedenlerle, hukuka aykırı ve telafisi imkansız zararlar doğuracak Yönetmeliğin Yürütülmesinin Durdurulması kararının acil olarak verilmesini talep ediyoruz.

HUKUKİ NEDENLER : Anayasa, İYUK, 7472 Sayılı K., Ziraat Mühendislerinin

Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, Yönetmelikler, İlgili tüm mevzuat.

SONUÇ ve İSTEM : Açıklanan ve Yüksek mahkemenizce re’sen dikkate alınacak nedenlerle, dava konusu Yönetmeliğin

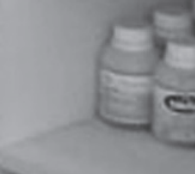
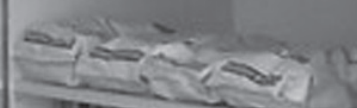
3.maddesinin 2.cümlesinin, 4.maddesinin, 9.maddesinin 4.fıkrasının 2.cümlesinin, 11.maddesinin 1.fıkrasının (g) ve (ğ) bendinin, 12.maddesinin 1., 4. ve 6.fıkrasının, 13.maddesinin 1. ve 2.fıkrasının tümüyle, 14.maddesinin 1.fıkrasının (a) ve (ç) bentleri ile 2. fıkrasının, 15.maddesinin 1.3.ve 4.fıkralarının, 16.maddesinin ve 18. maddesinin 2. fıkrasının Yürütülmesinin Durdurulması ve İptaline, yargılama giderleri ile vekalet ücretinin karşı tarafa yükletilmesine karar verilmesini saygı ile arz ve talep ederiz.

Av.Zühal DÖNMEZ

Davacı Vekili

FUNGUSITLER

INSEKTİSİTLER

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-5

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI HAKKINDA YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK

9 Haziran 2009 günlü Resmi Gazete’de, Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Ek -1) .

Bilindiği üzere, konu ile ilgili ilk Yönetmelik 11.10.2007 gün, 6670 sayılı RG’ de yayımlanmış , sözü edilen Yönetmelik’te üçbuçuk ay sonra yapılan değişiklik te 2.2.2008 gün, 26775 sayılı RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Böylece, Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması, Depolanması alanında, 2 yıla yakın bir sürede üçüncü düzenleme yapılmış olmaktadır.

Oda’mız, özlük haklarımızı doğrudan ilgilendiren bu alanda, sürekli ve etkin bir çalışma düzeni içindedir. Bu çerçevede, yapılan çalışmalarını bir kez daha üyelerimizin bilgi ve değerlendirmelerine sunmayı gerekli ve yararlı gördük;

1 - Yönetmelik yayımlanmadan önce, Oda’mız, konu ile ilgili görüşlerini önce 2.3.2007 gün, 591 sayılı (Ek - 2), ardından 30.4.2007 gün, 1121 sayılı yazılarımızla (Ek - 3) TKB KORGEM Genel Müdürlüğü’ne ilemiştir.

2 - Bu görüşlerimizde altı çizilen bilimsel ve hukuki gerekçe ve dayanaklarımız dikkate alınmadan yayımlanan ilk Yönetmelik, hatırlanacağı gibi, mevcut bayiler de dahil olmak üzere tüm ziraat mühendislerine sınav zorunluluğu getiriyor ve sınavda başarı notu olarak 80 puan barajını öngörüyordu. Yönetmeliğin bu kabul edilemez içeriğine karşı, ODA’mız, Yönetmeliğin çok sayıda hükmünün iptali ve yürütmesinin durdurulması için Danıştay nezdinde, 27.11.2007 tarihinde dava açmıştır (Ek - 4) .

3 - Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Oda’mız ve üyelerimiz tarafından ortaya konulan haklı ve etkin protestolar çerçevesinde, hazırladığı Yönetmelik değişikliğini 2.2.2008 gün, 26775 sayılı Resmi Gazete’de yayımlayarak yürürlüğe sokmuştur. Konunun ulaştığı durum hakkında ODA’mız, 8.2.2008 tarihinde “Bitki Koruma Ürünleri Satışında Geri Adım ! (Yönetmelik Değişikliği Yeterli Değil)” başlıklı bir Basın Açıklaması yapmıştır (Ek - 5). Söz konusu basın açıklamasında, yalnızca mevcut bayilere yönelik sınav uygulamasının kaldırılmasının yeterli olmadığı, Meslek Yasası ve Tüzüğüümüz uyarınca tüm üyelerimize yönelik olarak sınavın kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak aradan geçen sürede herhangi bir olumlu açılım sağlanamaması üzerine ODA’mız, 2 Şubat 2008 tarihli Yönetmelik Değişikliğinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle 28 Mart 2008’de ikinci kez yargı yoluna başvurmuştur (Ek - 6).

Süreç içinde, Bakanlıkça 4 Ekim 2008 tarihinde yapılan sınava 2319 kişi katılmış, ancak 26 kişi 80 ve üzeri puan almışlardır. (Ek - 7). Bu durum dahi, sınavı düzenleyenlerin, bayilik sistemine yönelik fiili engelleme çabalarını göstermektedir. 26 Nisan 2009 tarihinde yapılan sınavın sonuçları ise henüz açıklanmamıştır.

4 - Bu kez; Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 9 Haziran 2009 gün ve 27253 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Ek 1’de kayıtlı).

Söz konusu yönetmelikte yapılan değişiklikler incelendiğinde, kısmen olumlu olarak değerlendirilebilecek hükümler şöyledir;

Bitki koruma bölümü mezunu veya bitki koruma alanında yüksek lisans veya doktora yapmış ziraat mühendisleriyle, kamu kurum ve kuruluşlarında veya özel kuruluşlarda bitki koruma hizmetlerinde en az beş yıl süreyle çalışmış ziraat mühendislerinin sınavdan muaf tutulmaları,

Diğer ziraat mühendislerinin gireceği sınavda başarı notunun 80’den 60’a indirilmesi...

Buna karşın, Yönetmelik değişikliğinin hukuka ve bilime aykırı düzenlemeleri şöyledir;

Diğer ziraat mühendisleri ile ziraat teknisyeni ve meslek yüksekokullarından bitki sağlığı ile ilgili dersi alarak mezun olmuş teknikerlerin Bakanlık / MEB / ÖSYM tarafından yılda bir kez yapılacak sınava girme zorunluluğunun korunması, böylece Yasa ve Tüzük ile ziraat mühendislerine verilmiş yetkinin Yönetmelik ile alınmaya çalışılması,

Böylece mühendis/teknisyen/teknikerin aynı yetki için yapılacak aynı sınava girmeleri gibi, ziraat mühendisliğine saygısız tutumun sürdürülmesi,

Bayilik ve toptancı izin belgesi almak isteyen ziraat mühendislerinin sahip olmaları gereken belgeler arasından “Ziraat Mühendisleri Odası’na üye olduklarını gösteren belge” nin çıkarılması, böylece üyelerinin hakkını savunma konusunda ödünsüz ve etkin bir mücadele sergileyen Oda’mıza karşı hasmane bir tutum takılması...

ODA’mız, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da, Oda ve üye hukukunun korunması ve geliştirilmesi, özlük haklarımıza yönelik sistemli aşındırma girişimlerinin savuşturulması konusundaki çalışmalarını etkinlik ve kararlılıkla sürdürecektir. 9 Haziran 2009 tarihli Yönetmelik değişikliğine karşı açılacak davanın hazırlıklarına başlanılmış olup, dava dilekçemiz üyelerimize kısa sürede iletilecektir.

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI HAKKINDA YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK EK-1

MADDE 1 – 11/10/2007 tarihli ve 26670 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması ile Depolanması Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Bitki koruma ürünleri bayilik veya toptancı izin belgesi verilecek kişilerde aranacak şartlar şunlardır;

- Türk vatandaşı olmak,
- Bitki koruma bölümü mezunu veya bitki koruma dalında yüksek lisans veya doktora yapmış ziraat mühendisi olmak,
- Kamu kurum ve kuruluşlarında veya özel kuruluşlarda bitki koruma hizmetlerinde en az beş yıl süreyle çalışmış; (b) bendi dışında kalan ziraat mühendisi olmak,
- Bu maddenin (b) ve (c) bentleri dışında kalan ziraat mühendisleri ile ziraat teknisyeni ve meslek yüksekokullarından bitki sağlığı ile ilgili dersi alarak mezun olmuş teknikerler için Bakanlıkça veya Millî Eğitim Bakanlığınca veya Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığınca yılda bir kez yapılacak olan sınavda 100 tam puan üzerinden 60 ve üzeri puan almak.”

MADDE 2 – Aynı Yönetmeliğin 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 7 – (1) 6 ncı maddede belirtilen şartları taşıyan, bayilik veya

toptancı izin belgesi almak isteyenler, başvuru dilekçesi ekinde bayilik veya toptancılık yapacakları ildeki il müdürlüğüne aşağıdaki belgelerle birlikte müracaat ederler.

- Diploma veya mezuniyet belgesinin aslı veya kurumca onaylı sureti.
- 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen hizmet süresini gösteren belge.
- 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinde belirtilen sınavda başarılı olduğunu gösteren belge.
- Bayilik veya toptancılık yapılacak yerin veya deponun açık adresi.
- T.C. kimlik numarası beyanı.
- İki adet vesikalık fotoğraf.”

MADDE 3 – Aynı Yönetmeliğin 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“j) Bayiler, bitki koruma ürünlerini, reçetesiz veya Bakanlıkça belirlenen şartlar dışında satamazlar. Reçete ile satılan bitki koruma ürünlerinin kayıtları düzenli olarak tutulur. Reçete iki yıl süre ile saklanır.”

MADDE 4 – Aynı Yönetmeliğin ekinde bulunan EK-3 sayılı Bitki Koruma Ürünleri Depo İzin Belgesi ekteki şekilde değiştirilmiştir.

MADDE 5 – Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6 – Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI HAKKINDA YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK

EK-2

591 02.03.2007
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
KORUMA VE KONTROL GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ'NE
ANKARA

İlgi (a) 17.10.2006 gün, 34685 sayılı yazımız,

(b) 14.11.2006 gün, 5262 sayılı yazımız.

Bilindiği üzere, Genel Müdürlüğü'nüze hazırlanan "Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelik Taslağı" konusunda ODA görüşümüzü soran ilgi (a) yazımız uyarınca hazırlanan görüşümüz, ilgi (b) yazımızla Bakanlığınıza gönderilmiştir.

Bu doğrultuda, 14 Şubat 2007 tarihinde Bakanlık'ta düzenlenen toplantıya Oda Başkanı Dr. Gökhan GÜNAYDIN katılmış ve görüşlerimiz bir kez de sözlü olarak ifade edilmiştir. Aşağıda ifade edileceği üzere, toplantıda bazı konularda görüş birliği oluşmuş, bazı konularda ise görüş ayrılıkları devam etmiştir.

Bununla birlikte, Bakanlığın web sayfasında "yeni" kodu ile yayımlanmakta olan Taslak'ta, görüş birliğine varılan noktalarda düzeltmenin yapılmadığı görülmüştür.

14 Şubat 2007 tarihinde yapılan toplantı sonrası, toplantıda konuşulan konular ODA'mızın Şube Başkanlıkları'na yazılı olarak iletilmiştir. Şubeler, kendi illerinde görev yapan meslektaş ziraat mücadeleye bayileri ile yerel toplantılar düzenlemiş ve ortaya çıkan görüşleri Genel Merkez'imize bildirmişlerdir.

Bu doğrultuda, Oda görüşlerimizin bir kez daha Bakanlığa yazılı olarak bildirilmesinde yarar görülmüştür.

1 - Bayilik işini yalnızca ziraat mühendislerinin, herhangi bir sınav zorunluluğuna tabi tutulmadan yapması

13.5.1960 gün, 10504 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7472 sayılı "Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun" un 2 inci maddesi, ziraat yüksek mühendislerinin mesleki ihtisas ve işgal sahaları dahilinde olmak üzere ziraat hizmet ve faaliyette bulunmaya yetkili oldukları alanlar arasında, ziraat mücadele ve ziraat alet ve makineleri de sayılmaktadır.

24.1.1992 gün, 21121 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük" ün konuyla ilgili 5 inci madde hükmü ise aynen şöyledir;

"Zirai Mücadele, Zirai Karantina ve Tarım İlaçları Madde 5 - Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, depolanması, ambalajlanması ve pazarlanması aşamalarında; her türlü hastalık ve zararlılar konusunda teşhis, ilaç ve metod önerisi, mücadele, planlama ve uygulamaların denetlenmesi, gazlama (fümigasyon) gibi faaliyetler ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

Her türlü zirai mücadele ilacıyla parazit ve predatorları üreten, ithal ve ihrac eden, depolayan, pazarlayan veya dağıtan işletmeler bu faaliyetleri için teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırırlar.

Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, paketlenmesi, depolanması, satışı, ithal ve ihracı, taşınması işlemleri sırasında uygulanacak her türlü iç ve dış karantina esaslarının saptanması ve uygulanması ziraat mühendislerince yürütülür.

Tarımda kullanılan büyüme düzenleyici ilaç, vitamin, hormon, bakteri gibi kimyasal ve biyolojik preparatların üretimi, ithali, pazarlama ve dağıtım alanlarında çalışan işletmeler teknik eleman veya

danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırırlar.

Yukarıdaki fıkralarda geçen ilaç ve preparatların üretimi, ithali, pazarlanması ve bunların bitkilere uygulanmaları aşamalarındaki ruhsatlandırma ve denetim işleri ziraat mühendisleri tarafından yürütülür."

Yukarıda belirtilen Yasa ve Tüzük hükmünden görüleceği üzere, bitki koruma ürünlerinin toptan ve perakende satılması işlemleri, yalnızca ziraat mühendisleri tarafından yürütülür. Bu kapsamda, ziraat mühendisliği mesleği dışında herhangi bir meslek grubuna ve/veya herhangi bir mesleği bulunmayan kişilere bayilik yapma yetkisi verilmesi, ilgili Yasa ve Tüzük hükmüne aykırıdır. Aynı şekilde, Ziraat Fakültelerinden mezun olan ziraat mühendisleri, herhangi bir bölüm ayrımına tabii olmaksızın, zirai mücadele (bitki koruma) bayilik iş ve işlemlerini yapmak konusunda münhasıran yetkilidirler. Yasa ve Tüzükün yukarıda belirtilen hükümleri uyarınca, sözü edilen yetki, herhangi bir ilave sınav süreci ile sınırlandırılmaz.

Sonuç olarak, Oda'mızın konuyla ilgili olarak, zirai mücadeleye bayiliği yapan meslektaşlarımız adına, mevzuata dayalı gerekçeli talepleri şöyle sıralanabilir;

a) Ziraat mühendisleri dışında, hiçbir yasal yetkileri bulunmayan meslek adamları veya mesleksiz kişilerin, zirai mücadeleye bayiliği yapmaları kesinlikle önlenmelidir. Hukuki düzenlemeler hiyerarşisi içinde, ziraat mühendislerinin hak ve yetkilerini düzenleyen Yasa ve Tüzük ile münhasıran ziraat mühendislerine verilen bir yetkinin, Yönetmelik ile diğer kişilere kullanılması mümkün değildir.

b) Aynı şekilde, ziraat mühendislerinin Bakanlıkça düzenlenen bir sınav ile bayilik yetkisi kazanabilecekleri bir sistemin de, yasal dayanağı yoktur. Yukarıda da ifade edildiği gibi, ziraat fakültelerinden alınan mühendislik diplomaları, zirai mücadele hizmetlerinin tümü için, sahiplerine yeterli yetki alanını sağlamaktadır. Yasa ve Tüzük'le verilen bu yetkinin alanının, Yönetmelik ile daraltılması - zorlaştırılması mümkün olamaz. Yukarıda (a) ve (b) fıkralarında belirtilen düzenlemelere aykırı şekilde belirlenecek Yönetmelik hükümleri için, ODA'mızca idari yargı yoluna gidilecektir.

Bununla birlikte, bitki koruma ürünleri ile ilgili olarak dünyada ortaya çıkan yeni gelişmeleri bayilere aktarmak amacıyla, Bakanlığın her yıl katılınması zorunlu olan kurslar düzenlenmesi, Oda'mızca gerekli ve yararlı olarak değerlendirilmektedir.

2 - "Gerekli Belgeler" arasında, Bayilerin Oda üyesi olduğuna ilişkin belge'nin aranması konusu 4.2.1954 gün, 8625 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu" nun 33 üncü maddesi hükmü aynen şöyledir; "Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları, mesleklerinin icrasını iktidara ettiren işlerle meşgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihtisasına uygun bir Oda'ya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler."

Sözü edilen maddede 66 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen ek fıkra ile, kamu kurumu ve kuruluşları ile iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşlarında asli ve sürekli olarak çalışan mühendisler için Oda üyeliği isteğe bırakılmıştır.

Yukarıdaki Kanun hükmünden görüldüğü üzere, Türkiye'de özel hizmet alanlarında zirai mücadele bayiliği yapan ziraat mühendislerinin, Ziraat

Mühendisleri ODASI'na üye olmaları bir yasal zorunluluktur.

Bu çerçevede, 14 Şubat 2007 tarihli toplantıda da kararlaştırıldığı üzere, Yönetmelik Taslağı'nın 7 inci maddesindeki "Gerekli Belgeler" bölümüne ziraat mühendislerinin Oda'ya kayıtlı olduğuna ilişkin belgenin de aranmasına ilişkin bir hüküm eklenmelidir.

3 - Ziraat mühendisi dışındaki kişilerin bayilik yapmalarının engellenmesi durumunda, mesul müdürlük uygulamasının sistemde kalması konusu ODA'mız, çevre ve halk sağlığına aykırı bir şekilde ziraat mühendisi dışındaki kişilerin de bayilik yaptığı bir sistemde, mesul müdürlük uygulamasına karşı olan tutumunu daha önceleri birçok kez yazılı ve sözlü olarak ifade etmiştir.

Buna karşılık, Taslak'ta belirtildiği gibi, 2008 yılı sonu itibarıyla herhangi bir mesleği bulunmayan kişilerin bayilik yapmalarının engellenmesi yanında, bu alanda yasal olarak tek yetkili meslek grubu olan ziraat mühendisleri dışındaki tüm kişilerin sistemden çıkarılması durumunda, ODA'mız, mesul müdürlük uygulamasının sakıncalarının da ortadan kalkacağı görüşündedir.

4 - Kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlara, bitki koruma ürünleri satışında bir ayrıcalık tanınmasının yanlışlığı

Bitki koruma ürünleri, doğru zamanda - doğru dozda - doğru yöntemle kullanılmadığında, toksik etkiler gösteren ürünlerdir. Bunun içindir ki, bayilik sisteminde uzman ziraat mühendisleri tarafından ilaç satışı büyük önem taşımaktadır.

Bu çerçevede, özel hizmet alanlarında çalışan her bir bayii için bir ziraat mühendisinin çalışması zorunlu tutulurken (ve/veya tutulması gerekirken), kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlar için bu zorunluluğun aranmaması, çağdaş gelişmelere aykırıdır. Başka bir deyişle, ilacın toksik etkisi ilacı satan yere göre değişmediğine göre, kurulan sistem tüm kişi ve kuruluşları bağlamalı, halk sağlığına aykırı olacak şekilde kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlara bir ayrıcalık tanınmamalıdır.

5 - Bakanlığın Kontrol ve Denetim yetkisine yönelik yeni açılımlar getirilmesi gereği

24.07.2002 gün, 24825 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Ziraat Mühendislerinin Hizmet Alanlarındaki Çalışmalarıyla İlgili Mesleki Denetim Uygulamaları ve Disiplin Hükümleri Hakkında Yönetmelik" in 8 inci maddesi uyarınca seçilen Oda denetçileri, zirai mücadele bayilerini Ziraat Mühendisleri Odası'nın mesleki denetim uygulamaları çerçevesinde denetlemekte ve mesai saati uygulanması yapmaktadır.

Sözü edilen denetim, genellikle mesai saati dışında gerçekleştirilen sahte ve kaçak ilaç uygulamalarının önlenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Diğer yandan, kamu çalışanı sayısının azaldığı bir süreçte, Bakanlığın kontrol ve denetim erkinde zaman zaman eksiklikler yaşandığı da bilinmektedir.

Bu bakımdan, 14 Şubat 2007 tarihinde yapılan toplantıda da görüş birliğine varıldığı üzere, Yönetmelik taslağının "Kontrol" başlıklı 18 inci maddesine, "Bakanlık denetim yapar veya yaptırır" şeklinde bir madde konularak, ileriki dönemlerde bu alandaki bir açılıma olanak veren bir düzenlemenin gerçekleştirilmesi yararlı olacaktır.

Bilgi ve gereği için arz ederiz.

Saygılarımla
Gökhan GÜNAYDIN
Başkan (Yönetim Kurulu adına)

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-5

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI HAKKINDA YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK

EK-3

1121 30.04.2007
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
KORUMA VE KONTROL GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ANKARA

İlgi : (a) 17.10.2006 gün, 34685 sayılı yazınız,
(b) 14.11.2006 gün, 5262 sayılı yazınız,
(c) 2.03.2007 gün, 591 sayılı yazınız.

Bilindiği üzere, Genel Müdürlüğü'nüzce hazırlanan "Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelik Taslağı" konusunda ODA görüşümüzü soran ilgi (a) yazınız uyarınca hazırlanan görüşümüz, ilgi (b) ve (c) yazınızla Bakanlığımıza gönderilmiştir.

Süreç içerisinde Yönetmelik taslağı üzerinde yapılan değişiklikler, ODA'mızca bir kez daha değerlendirilmiş olup, son görüşlerimiz ekte sunulmaktadır;

1 - Altıncı Madde Düzenlemesi : Bayilik işini yalnızca ziraat mühendislerinin, herhangi bir sınav zorunluluğuna tabi tutulmadan yapması

İlgi (b) yazınızda belirtildiği üzere, 7472 sayılı "Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun" un 2 inci maddesi, 24.1.1992 gün, 21121 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük" ün 5 inci maddesi hükümleri uyarınca Ziraat Fakültelerinden mezun olan ziraat mühendisleri, herhangi bir bölüm ayrımına tabii olmaksızın, ziraat mücadelesi (bitki koruma) bayilik iş ve işlemlerini yapmak konusunda münhasıran yetkilidirler. Yasa ve Tüzüğün yukarıda belirtilen hükümleri uyarınca, sözlü edilen yetki, herhangi bir ilave sınav süreci ile sınırlanmamaktadır.

Buna karşın, Yönetmelik Taslağının "Bayi veya Toptancı İzin Belgesi Alabilecekle" başlıklı 6 ncı maddesinde; (b) bendinde bitki koruma bölümü mezunu ziraat mühendisi olmak koşulu getirilmekte, bu koşula uymayan ziraat mühendisleri ise (c) bendi hükmü uyarınca kamu - özel kuruluşlarda ziraat mücadele hizmetlerinde en az üç yıl çalışmış olmak zorunluluğu ile karşı karşıya bırakılmaktadır. Bunun da yanında, yeni bayilik açacaklar, Bakanlıkça yılda bir kez düzenlenecek sınavda 80 ve üzeri puan alma zorundadırlar.

Yukarıda belirtilen Yasa ve Tüzük hükümleri gereği, herhangi bir bölüm ayrımına tabi olmaksızın ve sınav zorunluluğu ile karşı karşıya bırakılmaksızın ziraat mühendisleri, bitki koruma ürünlerinin toptan ve perakende satışını yapabilirler.

Ayrıca, ziraat mühendisliği öğretim sisteminde ortaya çıkan hızlı değişimler çerçevesinde, tarımsal öğretimde bölüm uygulamaları kaldırılmakta; "Bitkisel Üretim", "Hayvansal Üretim", "tarım Teknolojileri" gibi Programlar altında eğitim sürdürülmektedir. Tarımsal öğretimin yeniden yapılandırılması sürecine girildiği günümüzde, yeni düzenlemenin nasıl olacağı da bilinmemektedir. Bu nedenle de, bölüm adının Yönetmeliğe yazılması sakınca taşımaktadır.

Bu doğrultuda, ODA'mızın Yönetmelik Taslağının 6 ncı maddesinin (b) bendine ilişkin önerisi şöyledir;

6- b) "Bitki Koruma bölümü mezunu veya bitki koruma dersi almış ziraat mühendisi olmak" ODA'mızın Yönetmelik Taslağının 6 ncı maddesinin (d) bendine ilişkin önerisi ise şöyledir;

6- d) "b ve c bendi dışındakiler için, Bakanlıkça yılda bir kez düzenlenecek olan sınavda 80 ve üzeri puan almak"

Bunun yanında, Yönetmelik taslağında "mesul müdürlük" kavramının ortadan kaldırıldığı görülmektedir. ODA'mız, çevre ve halk sağlığına aykırı bir şekilde ziraat mühendisi dışındaki kişilerin

de bayilik yaptığı bir sistemde, mesul müdürlük uygulamasına karşı olan tutumunu daha önceleri birçok kez yazılı ve sözlü olarak ifade etmiştir.

Buna karşılık, Taslak'ta belirtildiği gibi, 2008 yılı sonu itibarıyla herhangi bir mesleği bulunmayan kişilerin bayilik yapmalarının engellenmesi yanında, bu alanda yasal olarak tek yetkili meslek grubu olan ziraat mühendisleri dışındaki tüm kişilerin sistemden çıkarılması durumunda, ODA'mız, mesul müdürlük uygulamasının sakıncalarının da ortadan kalkacağı görüşündedir.

2 - Yedinci Madde Düzenlemesi : "Gerekli Belgeler" arasında, Bayilerin Oda üyesi olduğuna ilişkin belge'nin aranması konusu

İlgi (b) yazınızda belirtildiği üzere, "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu" nun 33 üncü maddesi hükmü uyarınca, Türkiye'de özel hizmet alanlarında ziraat mücadelesi bayiliği yapan ziraat mühendislerinin, Ziraat Mühendisleri ODASI'na üye olmaları bir yasal zorunluluktur.

Bu çerçevede, 14 Şubat 2007 tarihli toplantıda da kararlaştırıldığı üzere, Yönetmelik Taslağı'nın 7 inci maddesindeki "Gerekli Belgeler" bölümüne ziraat mühendislerinin Oda'ya kayıtlı olduğuna ilişkin belgenin de eklenmesi zorunlu görülmektedir.

Bu doğrultuda, Yönetmelik Taslağının 7 inci maddesine (f) bendi eklenerek aşağıdaki hüküm yazılmalıdır;

7- f) "Ziraat Mühendislerinin Ziraat Mühendisleri Odası'na üye olduklarını ve üyeliklerinin devam etmekte olduğunu gösterir belge"

3 - Dokuzuncu Madde Düzenlemesi : "Bayilik ve Toptancı İzin Belgesi'nin Geçerliliği konusu Yönetmelik Taslağı'nın 9 uncu maddesi, halen bayilik ve toptancılık yapanların izin belgelerinin beş yıl süre ile geçerli olacağı ifade edilmekte, bayii ve toptancılık hizmetlerini yürütmekte olanların dahi, İl Müdürlüklerince yapılan sınavda 65' in altında puan almaları halinde izin belgelerinin iptal edileceğini öngörmektedir.

İlgili alanda çalışan Ziraat mühendislerinin, Yasa ve Tüzük'ten gelen hakları doğrultusunda sınavı tabi tutulamayacakları gerçeğinden hareketle, ODA'mız, Yönetmelik Taslağının 9 uncu maddesinin (1) bendinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini talep etmektedir;

9- (1) "6 ncı maddenin ç bendi uyarınca izin belgesi alan bayii ve toptancıların, bayilik ve toptancı izin belgeleri beş yıl süre ile geçerlidir"

4 - Onbeşinci Madde Düzenlemesi : Bayilerin yetki ve sorumlulukları konusu

Yönetmelik taslağının 15 inci maddesinin ö bendine, "Bayiler, Müdürlüğün belirleyeceği mesai saatlerine uymak zorundadırlar" ibaresinin eklendiği görülmektedir.

Bilindiği gibi, 24.7.2002 gün, 24825 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Ziraat Mühendislerinin Hizmet Alanlarındaki Çalışmalarıyla İlgili Mesleki Denetim Uygulamaları ve Disiplin Hükümleri Hakkında Yönetmelik" in "Yazılı Uyarı Cezaları" başlıklı 21 inci maddesinin (e) bendinde, "Oda tarafından belirlenen mesai saatlerine uymamak" eyleminin ceza gerektirdiği ifade edilmektedir.

ODA'mız, 2002 yılından bu yana bayilere mesai saati uygulaması yapmaktadır. Nasıl ki Eczacıların açılış - kapanış saatleri Eczacılar Odası tarafından belirleniyorsa, bitki koruma ürünleri bayii ve toptancılarının mesai saati uygulamalarının da Ziraat Mühendisleri Odası tarafından yürütülmesi doğru olacaktır.

Bu doğrultuda ODA'mız Yönetmelik Taslağının 15 inci maddesinin (ö) bendinin aşağıdaki şekilde

değiştirilmesini talep etmektedir;

15- (ö) "Bayiler, Bakanlık ve Ziraat Mühendisleri Odası'nın belirleyeceği mesai saatlerine uymak zorundadırlar"

5 - Onyedinci Madde Düzenlemesi : Kontrol konusu 24.07.2002 gün, 24825 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Ziraat Mühendislerinin Hizmet Alanlarındaki Çalışmalarıyla İlgili Mesleki Denetim Uygulamaları ve Disiplin Hükümleri Hakkında Yönetmelik" in 8 inci maddesi uyarınca seçilen Oda denetçileri, zirai mücadele bayilerini Ziraat Mühendisleri Odası'nın mesleki denetim uygulamaları çerçevesinde denetlemekte ve mesai saati uygulaması yapmaktadır.

Sözü edilen denetim, genellikle mesai saati dışında gerçekleştirilen sahte ve kaçak ilaç uygulamalarının önlenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

Diğer yandan, kamu çalışan sayısının azaldığı bir süreçte, Bakanlığın kontrol ve denetim erkinde zaman zaman eksiklikler yaşandığı da bilinmektedir.

Bu bakımdan, Bakanlığın ilgili taraflarla birlikte gerçekleştirdiği 14 Şubat 2007 tarihli toplantıda da görüş birliğine varıldığı üzere, ODA'mız Yönetmelik Taslağının 17 inci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini talep etmektedir;

17- (1) "Bayii ve Toptancılar, Genel Müdürlük veya Müdürlükçe yetkilendirilen elemanlar tarafından kontrol edilir. Bakanlık, nihai kontrol yetkisi kendisinde olmak üzere, şartları ve zamanı belirlemek kaydıyla, kontrol yetkisini Ziraat Mühendisleri Odası'na devredebilir"

(2) Gerekli gördüğü takdirde Bakanlık, kontrol yetkisi devrini iptal edebilir.

(3) Kontroller en az iki teknik eleman tarafından yapılır. Tespit edilen eksiklikler, kontrol defterine yazılır ve imzalanır."

6 - Geçici Birinci Madde Düzenlemesi :

Bitki Koruma ürünlerinin toptan ve perakende satışında uzman ziraat mühendislerinin görev alması nihai amaçtır. ODA'mız, önce ilkököl mezunlarının, ardından tekniker ve teknisyenlerin belirli süreler tanınarak süre bitiminde alandan çekilmelerinin sağlanmasını, ardından ziraat mühendisleri arasında da uzmanların öne çıkarılmasını doğru bulmakta ve bu yaklaşımı desteklemektedir.

Bununla birlikte, henüz bu aşamalar geçirilmeden, Geçici 1 inci madde düzenlemesi hükmü uyarınca bitki koruma bölümü mezunu olmayan ya da kamu - özel kuruluşlarda bu alanda en az üç yıl çalışmamış olan ziraat mühendislerinin 1 Ocak 2009 tarihi itibarıyla izin belgelerinin iptali yönündeki yaklaşım son derecede tehlikeli bulunmakta ve benimsenmemektedir.

Bu doğrultuda ODA'mız, Yönetmelik Taslağının Geçici 1 inci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini talep etmektedir;

Geçici Madde 1 - "Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce Bitki Koruma Ürünleri Bayilik veya Toptancı İzin Belgesi almış olan ziraat mühendislerinin kazanılmış hakları saklıdır. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce Bitki Koruma Ürünleri Bayilik veya Toptancı İzin Belgesi almış olan ziraat teknikeri ve ziraat teknisyenlerinden 6 ncı maddenin (ç) bendinde belirtilen şartları taşımayan bayii ve toptancıların izin belgeleri, 01.01.2009 tarihine kadar geçerlidir.

Yukarıda belirtilen düzenlemelerin Yönetmelik taslağına geçirileceği inancıyla, çalışmalarınızda başarılar diler, bilgi ve gereği için arz ederiz.

Saygılarımla

Gökhan GÜNAYDIN

Başkan (Yönetim Kurulu adına)

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI HAKKINDA YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK

EK-4

YÜRÜTMENİN DURDURULMASI TALEPLİDİR
DANIŞTAY İLGİLİ DAİRESİNE Sunulmak Üzere
DANIŞTAY BAŞKANLIĞINA

DAVACI: TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası
VEKİLİ: Av.Zühal DÖNMEZ

DAVALI: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

KONU: 11.10.2007 tarih 26670 Sayılı RG'de yayımlanan "Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelik" in 3 üncü maddesinin; 6 ncı maddesinin 1 inci fıkrasının (b) ve (d) bendlerinin; 9 uncu maddesinin ve Geçici 1 inci maddesinin (1)(a) bendinin (dayanak maddesi iptal edildiğinde Yönetmeliğin tümü dayanaktan yoksun kalacağından Yönetmeliğin tümünün) öncelikle Yürütülmesini durdurulması ve iptali talepleridir.

AÇIKLAMALAR :Davalı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan "Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelik" 11.10.2007 tarihinde 26670 sayılı RG' de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve 21/08/1996 tarihli "Zirai Mücadele İlaçlarının Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelik" yürürlükten kaldırılmıştır. 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanununun 40 ve 64 üncü maddelerine dayanılarak hazırlanmış olan Yönetmeliğin iptalini talep ettiğimiz hükümleri 7472 sayılı "Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun", "Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük"e aykırılıklar teşkil etmektedir. Ayrıca, yürürlükten kaldırılan Yönetmelik hükümleri ile müvekkil ODA üyesi Ziraat Mühendislerine verilmiş olan yetkiler kaldırılmıştır.

İPTAL NEDENLERİ :

1) Yönetmeliğin 3.maddesi "Dayanak" maddesi olup, bu Yönetmeliğin, 15/5/1957 tarihli ve 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanununun 40 ve 64 üncü maddelerine dayanılarak hazırlanarak belirlenmiştir. Yürürlükten kaldırılan 1996 tarihli Yönetmeliğin dayanak maddesi olan 3 üncü maddesinde ise, 6968 sayılı Kanun'un yanında, ilgili diğer kanunlar ile birlikte, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un (RG 13.5.1960 gün, 10504 sayı) 6 ncı maddesi gereğince hazırlanarak yürürlüğe konulan Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzüğe de (RG 24.1.1992 gün, 21121 sayı) dayanıldığı görülmektedir. Yeni Yönetmelikte dayanak maddesi daraltılmış, Yönetmeliğin düzenlediği alanda sınırlama getirilmiştir. Bu ise müvekkil ODA üyelerini yakından ilgilendirmektedir. Çünkü, Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, Yönetmeliğin düzenlediği alanda Ziraat Mühendislerine yetki ve görevler vermiştir. Tüzüğün Zirai Mücadele, Zirai Karantina ve Tarım İlaçları başlıklı 5.maddesi şöyledir:

Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, depolanması, ambalajlanması ve pazarlanması aşamalarında; her türlü hastalık ve zararlılar konusunda teşhis, ilaç ve metod önerisi, mücadele, planlama ve uygulamaların denetlenmesi, gazlama (fümigasyon) gibi faaliyetler ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

Her türlü zirai mücadele ilacıyla parazit ve predatorleri üreten, ithal ve ihraç eden, depolayan, pazarlayan veya dağıtan işletmeler bu faaliyetleri için teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırılır.

Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, paketlenmesi, depolanması, satışı, ithal ve ihraç, taşınması işlemleri sırasında uygulanacak her türlü iç ve dış karantina esaslarının saptanması ve uygulanması ziraat mühendislerine yürütülür.

Tarımda kullanılan büyüme düzenleyici ilaç, vitamin, hormon, bakteri gibi kimyasal ve biyolojik preparatların üretimi, ithali, pazarlama ve dağıtım alanlarında çalışan işletmeler teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırılır.

Yukarıdaki fıkralarda geçen ilaç ve preparatların üretimi, ithali, pazarlanması ve bunların bitkilere uygulanmaları aşamalarındaki ruhsatlandırma ve denetim işleri ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

Görüldüğü gibi Tüzükle düzenlenmiş hükümler bir kenara konularak yalnızca 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanununa dayanılarak Yönetmelik çıkarılmıştır. Oysa Kanunlar hiyerarşisinde Tüzük, Yönetmelikten önce gelir. Bu nedenle Yönetmeliğin 3.maddesinin iptali gerekmektedir. Dayanak maddesinin iptali halinde Yönetmeliğin tümü dayanağını yitireceğinden Yönetmeliğin tümünün iptali gerekir.

2) Yönetmeliğin 6.maddesi, "bayi veya toptancı izin belgesi alabilecekler ve sınav" konularını düzenlemektedir. Maddenin 1/(b) bendi ile, bitki koruma ürünleri bayilik ve toptancı izin belgesi verilebilecek kişilerde aranacak şartlar arasında; bitki koruma bölümü mezunu ziraat mühendisi olmak, koşulu getirilmiştir. (d) bendi ile de Ziraat Mühendislerine de sınav koşulu getirilmiştir. Oysa 7472 sayılı "Ziraat Yüksek Mühendisleri Hakkında Kanun" un 2. maddesine göre, "Ziraat yüksek mühendisleri mesleki işgal veya ihtisas sahaları dahilinde olmak üzere zirai mücadele.....gibi bilimün zirai hizmet ve faaliyetlerde bulunmaya,..... salahiyetlidirler."

Ziraat Fakültesinin Tarımsal Mekanizasyon Tarım Makinaları Bölümü mezunu bir Ziraat Mühendisinin zirai mücadele ilaç bayiliği izni verilmemesi üzerine açtığı dava sonucu temyiz aşamasında Danıştay 10. Dairesinin E.1998/1664; K.2000/5667 sayılı kararında şöyle denilmektedir: 7472 Sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanunun 1.maddesinde Ziraat Yüksek Mühendisi ünvanını taşımak ve ziraat yüksek mühendisliğine mütela hak ve selahiyetleri kullanarak mesleki faaliyette bulunabilmek için "Türkiye veya yabancı ülkelerde ziraat fakültesinden mezun olmak koşulu öngörülür", sözkonusu kanunun 6.maddesi hükmü uyarınca düzenlenerek 21.01.1992 tarih ve 21121 sayılı RG'de yayımlanan Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzüğün 5.maddesinin 2.fıkrasında ise, her türlü zirai mücadele ilacıyla parazit ve predatorleri üreten ithal ve ihraç eden, depolayan, pazarlayan veya dağıtan işletmeler bu faaliyetleri için teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırılır" şeklinde düzenleme yapılmıştır. 904 sayılı İslah-ı Hayvanat kanununa 4084 sayılı Kanunla eklenen Ek-1.maddede, hayvan sağlığında kullanılan ilaç ve müstahzarların ve zirai mücadelede kullanılan ilaçların serbest veteriner hekimlerin ve serbest ziraat mühendislerinin muayenahanelerinde ve kliniklerde bulundurmaları, taşınmaları ve satılmaları Tarım ve Köyişleri Bakanlığının izni ve kontrolüne bırakılmıştır".

Danıştay yukarıdaki gerekçe doğrultusunda izin verilmeme işleminin hukuka aykırı olduğu sonucuna varmıştır. Nitekim 21.08.1996 tarihli Zirai Mücadele İlaçlarının Toptan ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmeliğin 6/b maddesinde yer alan "bitki koruma bölümü mezunu veya bitki koruma dersi almış ziraat mühendisi olma koşulu" Danıştay 10. Dairesinin 27.04.2000 tarih ve E.1997/35 K.2000/1947 sayılı kararıyla iptal edilmiştir. İptal hükmünden sonra önceki Yönetmeliğin 6.maddesinde izin belgesi verilecek kişilerin Ziraat Mühendisi olması koşulu bulunmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un 2 inci maddesi ve "Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük" ün 5 inci maddesi uyarınca ziraat fakültelerinden mezun olan ziraat mühendisleri, herhangi bir bölüm ayırımına tabi olmaksızın, zirai mücadele (bitki koruma) hizmetlerini yapmak konusunda münhasıran yetkilidirler.

Bütün bu gelişmeler karşısında, Ziraat Mühendislerinin bu yetkisinin daraltılması (bölüm itibarıyla) veya kısıtlanması (sınav zorunluluğu) girişimi hukuki değildir.

Anayasaya göre, Bakanlar Kurulu kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere tüzükler çıkarabilir. Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler. Görüldüğü gibi Yönetmeliğin iptalini talep ettiğimiz düzenlemeleri Anayasaya aykırıdır.

Kaldı ki, Ziraat mühendisliği öğretim sistemindeki hızlı değişimler göz önüne alındığında, tarımsal öğretimde bölüm uygulamaları kaldırılmakta, "Bitkisel Üretim", "Hayvansal Üretim", "Tarım Teknolojileri" gibi programlar altında eğitim sürdürülmektedir. Tarımsal öğretimden yeniden yapılandırılması sürecine girildiği günümüzde öğretim sistemindeki yeni düzenlemenin nasıl olacağı da bilinmemektedir. Bu nedenle, yönetmelikte bölüm adının yer alması, öğretim sistemindeki değişikliklerle birlikte düşüldüğünde ileride içinden çıkılmaz bir duruma neden olabilecek görünümündedir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, Yönetmeliğin 6. maddesinin 1/(b) ve (d) bendinin iptali gerekir.

3) Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde halen bayilik ve toptancılık yapanların izin belgelerinin beş yıl süre ile geçerli olacağı ifade edilmektedir. Ayrıca halen bayilik ve toptancılık hizmetlerini yürütmekte olanların dahi yılda bir defa yapılacak olan sınavda 65 puanın altında almaları halinde izin belgelerinin iptal edileceği belirtilmiştir. Yukarıda da açıklandığı gibi, ziraat mühendisleri için sınavın öngörülmesi başlı başına yasal dayanaktan yoksunken yönetmeliğin 9 uncu maddesindeki şartlar ziraat mühendisleri yönünden yasal değildir.

Bunun yanında, yukarıda açıklanan Yasa - Tüzük ve Yönetmeliğin verdiği yetki ile yıllardır zirai mücadele bayilik hizmetlerini yürütmekte olan ve bu bağlamda ekonomik olarak birçok hak ve yükümlülük altına girmiş olan ziraat mühendislerinin, kanuni düzenlemeler hiyerarşisinde daha alt bir sırada olan Yönetmelik ile yetkilerinin daraltılması ve bayilik işi yapamayacak duruma getirilmeleri, ekonomik anlamda zincirleme sorunlar doğurabilecek bir durum arz etmektedir.

Tüzüğün verdiği yetkiye dayanılarak alınmış belgelerin bu madde ile belli bir süre sonunda geçersiz hale gelecek olması, ilk iki bölümde açıkladığımız gerekçelerle hukuki değildir. Bu maddenin iptali gerekmektedir.

5) Yönetmeliğin Geçici 1 inci maddesinin (1) (a) bendinin de yukarıdaki gerekçelerle iptali gerekir. Tüzük ile verilmiş yetkilerin Yönetmelik ile geri alınması Anayasaya aykırıdır.

6) Yönetmeliğin düzenlediği alan halk sağlığını doğrudan ilgilendirmektedir, bu nedenle Yürütmenin Durdurulması kararının acil olarak verilmesini talep ediyoruz.

HUKUKİ NEDENLER : Anayasa, İYUK, 7472 Sayılı K., Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, Yönetmelikler, İlgili tüm mevzuat.

SONUÇ VE İSTEM : Açıklanan ve Yüksek mahkemenizce re'sen dikkate alınacak nedenlerle, dava konusu Yönetmeliğin 3 üncü maddesinin; 6 ncı maddesinin 1 inci fıkrasının(b) ve (d) bendlerinin; 9 uncu maddesinin ve Geçici 1 inci maddesinin (1) (a) bendini (dayanak maddesi iptal edildiğinde Yönetmeliğin tümü dayanaktan yoksun kalacağından Yönetmeliğin tümünün) Yürütülmesinin Durdurulmasına ve İptaline, yargılama giderleri ile vekalet ücretinin karşı tarafa yükletilmesine karar verilmesini saygı ile arz ve talep ederim. 27.11.2007

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-5 BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI HAKKINDA YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK

EK-5

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİ SATIŞINDA GERİ ADIM ! (YÖNETMELİK DEĞİŞİKLİĞİ YETERLİ DEĞİL)

08.02.2008

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 11 Ekim 2007 günü, Ramazan bayramı arifesinde tüm itirazlarımıza rağmen yayımladığı ve bitki koruma ürünlerinin satışını düzenleyen Yönetmeliği, üçbuçuk ay geçmeden değiştirmek zorunda kaldı.

“Yangından mal kaçırma” anlayışı içinde hazırlanan, zirai mücadele bayii olarak çalışan üyelerimizin hak ve yetkilerini görmezden gelen ve Odamızın defalarca bilimsel - hukuki gerekçelerle karşı çıktığı Yönetmelik’in yayımlanmasından sonra, Oda’mız öncelikle tüm ülke çapında bayilerimizi bilgilendirici toplantılar yapmıştır. Bu doğrultuda, üye bayilerimiz tarafından, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı faks bombardımanına tutulmuştur.

İzleyen süreçte, 27 Kasım 2007 tarihinde Oda’mızca Danıştay’da açılan dava ile ilgili Yönetmeliğin bazı hükümlerinin yürütmesinin durdurulması ve iptali talep edilmiştir.

İptal dilekçemizde, Yetki Tüzüğüümüz uyarınca üyelerimizin herhangi bir sınav ve bölüm zorunluluğu bulunmadan zirai mücadele bayiliği yapabilecekleri belirtildikten sonra, hukuki düzenlemeler hiyerarşisinin bir alt kademesinde bulunan Yönetmelik ile bu hakların geri alınamayacağını altı çizilmiştir.

Bu alanda daha önce açılan ve kazanılan davalardan da örnekler verildiği dilekçede, ayrıca, mevcut bayii ve toptancıların izin belgelerinin beş yıl için geçerli olacağı ve yapılacak sınavda öngörülen notu alamayanların izin belgelerinin iptal edileceğine ilişkin hükmün de hukuka uyarlı olmadığını belirtilerek iptali istenildi. Ayrıca, Yönetmeliğin “dayanak” maddesine, tıpkı 1996 tarihli olan ve bu Yönetmelikle yürürlükten kaldırılan Yönetmelik’te olduğu gibi, “Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük” ün eklenmesi gereği de iptal dilekçesinde belirtildi.

Dava dilekçemizin Danıştay’a sunulmasından iki ay sonra, 2 Şubat 2008 günü, “Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende satılması ile Depolanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe sokuldu.

Yapılan değişikliklerle, mevcut bayilere yönelik sınav zorunluluğu getiren 9 uncu madde tümüyle iptal edilmiştir. Ayrıca, bölüm zorunluluğu da kaldırılmıştır. Bu düzenlemeler, Oda’mızın iptalini istediği düzenlemeler olup, etkin olarak yapılan hukuk ve örgüt mücadelesinin sonucu elde edilmiştir.

Bununla birlikte, Bakanlık, bayilik için yeni başvuracak ziraat mühendislerine yönelik sınav koşulunu Yönetmelik değişikliğinde de muhafaza etmiş, Bakanlık - Oda - A.Ü. Ziraat Fakültesi tarafından ortaklaşa hazırlanan ve Bakanlar Kurulu’nun hükümlerini yürütmekle sorumlu olduğu “Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük” ü Yönetmeliğin dayanak maddesine eklememekte ısrarcı davranmıştır.

Tüzüğün sözü edilen Yönetmeliğin “dayanak” maddesine eklenmemesi, basit bir eksiklik olarak yorumlanamaz. Çünkü, “Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu”nu değiştirmek üzere hazırlanan “Bitki Sağlığı Kanunu Tasarısı”nda yapılacak bir yanlış - eksik tanımlama/düzenleme, ziraat mühendisi bayilerin hak ve yetkilerinde aşınma yaratabilecek niteliktedir.

Ayrıca, bitki koruma ürünleri bayilik ve toptancı izin belgesi alabilmek için başvuracak üyelerimizin sınav zorunluluğuna tabi tutulması, kabul edilemez. Doktor, diş hekimi, eczacı ya da veteriner hekimlerin meslek uygulamasına yönelik işyeri açabilmek için sınav zorunluluğuna tabii olmadığı bir durumda, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın ziraat mühendislerini sınava tabii tutmaya kalkışması, bilime - hukuka aykırı bir tutum, ziraat mühendisliği eğitimine ve mesleğe yönelik bir hakaret olarak algılanmaktadır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nı, bir an evvel yaptığı yanlıştan dönmeye, ziraat mühendisliği mesleğine saygılı bir tutum geliştirmeye davet ediyoruz. Aksi takdirde, mesleki - hukuki mücadelemizin tüm etkinliği ile sürdürüleceğini kamuoyuna duyuruyoruz.

Saygılarımızla,

Dr. Gökhan GÜNAYDIN

Başkan (Yönetim Kurulu Adına)

ÖZLÜK HAKLARIMIZ-5

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN TOPTAN VE PERAKENDE SATILMASI İLE DEPOLANMASI HAKKINDA YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR YÖNETMELİK EK-6

YÜRÜTMENİN DURDURULMASI TALEPLİDİR
DANIŞTAY BAŞKANLIĞINA

DAVACI: TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası
VEKİLİ: Av.Zühal DÖNMEZ

DAVALI : T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

KONU:02.02.2008 tarih 26775 Sayılı RG'de yayınlanan "Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" in 1.maddesi ile değiştirilen "Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelik" in 6.maddesinin 1.fıkra (ç) bendinin ve bununla bağlantılı olarak 3., 4. ve 5. fıkralarının Yürütülmesinin Durdurulması ve İptali talepleridir.

AÇIKLAMALAR :Davalı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan "Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelik" 11.10.2007 tarihinde 26670 sayılı RG' de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve 21/08/1996 tarihli "Zirai Mücadele İlaçlarının Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelik" yürürlükten kaldırılmış idi. Bu yönetmeliğin bazı maddelerinin iptali için müvekkil ODA tarafından açılan dava Danıştay 10.Dairesinin E.2007/8264 sayılı dosyasında derdest iken, davalı Bakanlık tarafından Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır. Davalı Bakanlık da iptalini talep ettiğimiz maddelerin hukuka aykırılığını anlamış olacak ki, değişiklik ile iptale konu maddelerin bir çoğunu hukuka uygun bir şekilde düzenlemiştir.

İşbu dava ile İptalini talep ettiğimiz düzenlemede ise esasen bir değişiklik yapılmamıştır. Danıştay 10.Dairesinin E.2007/8264 sayılı dosyasında da iptalini talep ettiğimiz madde şöyle idi: 6.md. 1/d f.: Bakanlıkça veya Millî Eğitim Bakanlığınca veya Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığınca yılda bir kez yapılacak olan sınavda 80 ve üzeri puan almak.

Değişiklik ile 6.md.1/ç f.olan düzenleme ise şöyledir: Bakanlıkça veya Millî Eğitim Bakanlığınca veya Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığınca yılda bir kez yapılacak olan sınavda 100 tam puan üzerinden 80 ve üzeri puan almak.

Görüldüğü gibi değişiklik şeklindedir. Sınav koşulu kalmıştır ve bu nedenle Bitki koruma ürünleri bayilik veya toptancılığı yapmak isteyen ziraat mühendisleri için sınav girme zorunluluğu doğmuştur. Oysa ziraat fakültesinden mezun olarak ziraat mühendisi olan kişilerin bu işi yapmaları için ayrıca bir sınav tabi tutulmaları hukuka uygun değildir.

Bilindiği gibi Kamu Kurumları tarafından yapılan

sınavların hepsi kamu görevlerine atanacaklar için düzenlenmiştir. Konu ile ilgili yönetmeliklerin dayanağı olan kanun 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunudur. Örneğin "Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik", 657 Sayılı Kanuna göre çıkarılmış olup kamuda çalıştırılacak kamu görevlileri için çıkarılmıştır. Yönetmeliğin 2.maddesinde hangi kadrolar için sınav yapılacağı gösterilmiştir. (Bundan başka Örneğin; Kamuda çalıştırılacak işçiler için "Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının Daimi Kadrolarına İlk Defa İşçi Olarak Alınacaklar Hakkında Uygulanacak Sınav Yönetmeliği" , Özürlülerin Devlet Memurluğuna Alınma Şartları İle Yapılacak Yarışma Sınavları Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır.)

Görüldüğü gibi iptalini talep ettiğimiz düzenlemede gösterilen kurumların, kamu kurum ya da kuruluşların bağlı olmadan serbest hizmet faaliyeti sürdüren bayi ya da toptancılar için sınav düzenleme yetki ve görevleri bulunmamaktadır.

Yönetmeliğin dayanağı olan 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanununda da böyle bir düzenleme yoktur. Dayandığı kanunun uygulanmasını göstermesi gereken Yönetmelikle Kanunda olmayan bir düzenleme getirilemez.

Yönetmeliğin 4.maddesinde Bayi ve Toptancı tanımlanmış olup, Bayi, Bitki koruma ürünlerini, perakende satan izin belgesi sahibi gerçek ve tüzel kişi ve kuruluşları, Toptancı, Bitki koruma ürünlerini, toplu olarak ve büyük miktarlarda yalnızca Bitki Koruma Ürünü Bayilik İzin Belgesi sahiplerine satışını yapan izin belgesi sahibi gerçek ve tüzel kişi ve kuruluşları, ifade eder, denilmiştir. 6.maddede de, bitki koruma ürünleri bayilik veya toptancı izin belgesi verilecek kişilerde aranacak şartlar gösterilmiştir. Şartlardan biri de iptalini talep ettiğimiz düzenlemedir. Bu düzenleme hukukun yürürlükte olsa da uygulanabilmesi mümkün değildir. Bayi ve toptancı gerçek ve tüzel kişi ve kuruluşlar olduğuna göre tüzel kişi ve kuruluşlar nasıl sınav tabi tutulacaklardır. Bunların kurucusu ya da temsilcisi mi sınava girecektir? Görüldüğü gibi davalı Bakanlık yanlış bir şekilde bu hükmü getirmiştir. Bu durum değiştirilmeyen 6.md.nin 5.fikrasından da anlaşılabilir. -5.fıkra (Birinci fıkranın (d) bendinde belirtilen sınavın konuları, aşağıda belirtilmiştir) hükmündeki (d) bendinin değiştirilmesi unutulmuştur.

Anayasanın 135.maddesi hükmü uyarınca, Kamu kurumuna niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun

olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir. Müvekkil ODA da bu hukuki çerçevede bir kamu kurumunu niteliğinden meslek kuruluşudur. Davaya konu Yönetmelik, ziraat mühendislerinin bayi ve toptancı olabileceğini düzenlemiştir. Ziraat Mühendisleri Odası'na üyeliği zorunlu olan özel sektör çalışan ziraat mühendislerinin sınav tabi tutulmaları hukukun mümkün değildir. Özel sektör çalışanı olan ziraat mühendislerine eğitim düzenleme yetkisi dahi bulunmayan (D.8.D.E.2006/4114) davalı bakanlığın bu kişilere sınav koşulu getirmesinin hukuki dayanağı yoktur.

Tüm bu nedenlerle (02.02.2008 tarih 26775 Sayılı RG'de yayınlanan "Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" in 1.maddesi ile değiştirilen) "Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan Ve Perakende Satılması İle Depolanması Hakkında Yönetmelik" in 6.maddesinin 1.fıkra (ç) bendinin yukarıdaki gerekçelerle iptali gerekir. Sınav koşulu iptal edildiğinde Sınav tarihini düzenleyen 3.fıkra hükmü, sınav başvuru düzenleyen 4.fıkra hükmü ve sınav konularını düzenleyen 5.fıkra hükmü de uygulanamayacağından bu fıkraların da iptali gerekmektedir.

Yönetmeliğin düzenlediği alan halk sağlığını doğrudan ilgilendirmektedir, bu nedenle Yürütmenin Durdurulması kararının acil olarak verilmesini talep ediyoruz.

HUKUKİ NEDENLER : Anayasa, İYUK, 7472 Sayılı K., 6968 Sayılı K., Ziraat

Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, Dava konusu Yönetmelik ve diğer Yönetmelikler, İlgili tüm mevzuat.

SONUÇ ve İSTEM : Açıklanan ve Yüksek mahkemenizce re'sen dikkate alınacak nedenlerle, dava konusu Yönetmeliğin 6.maddesinin 1.fikrasının (ç) bendinin; Yürütülmesinin Durdurulmasına ve İptaline, yargılamaya giderleri ile vekalet ücretinin karşı tarafa yükletilmesine karar verilmesini saygı ile arz ve talep ederim.

Av.Zühal DÖNMEZ (Davalı Vekili)

4 EKİM 2008 TARİHİNDE YAPILAN BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİ TOPTAN PERAKENDE SATIŞI İÇİN YAPILAN SINAV SONUÇLARI - EK-7

TC KİMLİK NO	ADI	SOYADI	PUANI - SONUÇ	İLÇE - İL
55921368302	AYGÜN	ÖNAL	88,00 - BAŞARILI	FETHİYE / MUĞLA
46519732636	YEŞİM	BEKYÜREK	86,00 - BAŞARILI	KOCASINAN / KAYSERİ
45913213222	BAHRİYE	HEPDURGUN	86,00 - BAŞARILI	KONAK / İZMİR
40249093562	AHMET	USLU	86,00 - BAŞARILI	ÇİVRİL / DENİZLİ
24176345574	MEHMET	ŞEN	86,00 - BAŞARILI	SALİHLİ / MANİSA
14458555456	GÜRCAN	AKMAN	86,00 - BAŞARILI	MANAVGAT / ANTALYA
12494023588	HALİL	HEPŞEN	86,00 - BAŞARILI	MERKEZ / DENİZLİ
10687438782	YUNUS EMRE	KAYA	86,00 - BAŞARILI	SARIÇAM / ADANA
16312720710	MEHMET	CEYLAN	85,00 - BAŞARILI	BORNOVA / İZMİR
13204677572	İSMAIL	SAYAR	84,00 - BAŞARILI	SÖKE / AYDIN
65572075658	HAYRİ HAKAN	ÖZGÜN	83,00 - BAŞARILI	MURATPAŞA / ANTALYA
27815328938	TUNCER	SARAY	83,00 - BAŞARILI	MELİKGAZI / KAYSERİ
12541346578	ARİF	ARSLAN	83,00 - BAŞARILI	SEYHAN / ADANA
51031028112	FERİT	ULUDAĞ	82,00 - BAŞARILI	YENİŞEHİR / MERSİN
43804478828	BERİL	GÜZEL	82,00 - BAŞARILI	KONAK / İZMİR
32047032270	UFUK TALAT	KORKUT	82,00 - BAŞARILI	BORNOVA / İZMİR
12374293988	KAMİL	VURAL	82,00 - BAŞARILI	KIRIKHAN / HATAY
41413686306	MEVLÜT	GÜNDOĞDU	81,00 - BAŞARILI	ÇUMRA / KONYA
29512871038	BEKİR	IŞIK	81,00 - BAŞARILI	SEYHAN / ADANA
46870183412	ANIL	AYVAZ	80,00 - BAŞARILI	BORNOVA / İZMİR
35467196584	MEDİNE	KAYA	80,00 - BAŞARILI	MERKEZ / İSPARTA
28622000314	ÖZKAN	KÖRPE	80,00 - BAŞARILI	SELÇUK / İZMİR
21329498200	CAHİT	KAYA	80,00 - BAŞARILI	VİRANŞEHİR / ŞANLIURFA
20291391120	BELKİS	ACAR	80,00 - BAŞARILI	KARATAY / KONYA
19540551460	ALİ	ŞAHİN	80,00 - BAŞARILI	GÖLPAZARI / BİLECİK
14722198778	CEMAL	KİBRİTÇİ	80,00 - BAŞARILI	SEYHAN / ADANA

ZİRAİ MÜCADELE-6 BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN UYGULAMA VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK TASLAĞINA İLİŞKİN ODA'MIZ GÖRÜŞÜ

Taslağın Genel Üzerindeki Görüş ve Değerlendirme:

"Bitki Koruma Ürünlerinin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Taslağı", amaç ve kapsam maddesinde belirtildiği üzere, bitki koruma ürünleri kullanan gerçek ve tüzel kişiler ile bunları işyerleri için izin, çalışma, denetim usul ve esaslarını düzenlemeye odaklanmaktadır. Taslağın 6 ncı maddesinde ise, BKÜ uygulaması yapacak kişi ve kuruluşlar sayılırken, uzmanlık ve meslek hiyerarşisi dikkate alınmadan bir tanımlama yapılmakta ve kendi arazisinde uygulama yapacak üreticiler de bu Yönetmelik Taslağının düzenleme alanı içine alınmaktadır.

Bu çerçevede Yönetmelik Taslağı, tüm tarım alanları ve öztüketim için üretim yapanlar da dahil olmak üzere tüm üreticileri de kapsama iddiası taşımakta ve bunlar için BKÜ izin belgesi zorunluluğu getirmektedir. Böylece, daha başlangıçta, uygulanamaz bir içerik söz konusu olmaktadır.

Bunların da yanında, BKÜ Uygulama Belgesi düzenlemesi, eğitim verilmesi gibi konular, ilgili alanda mevcut yasa - tüzük - yönetmeliklere ve mahkeme kararlarına aykırı bir şekilde düzenlenmektedir.

Bu çerçevede, işbu Yönetmelik Taslağı'nın bu içeriğiyle yayımlanması halinde hem zirai mücadele alanında halen sürmekte olan mevcut karmaşaya bir yenisi daha eklenecek, hem de gerek Oda'mız, gerekse ilgili diğer kişi ve kuruluşların açacağı iptal davaları ile düzenleme geçersiz hale gelecektir.

Teklif:

Mevcut taslak hem Türkiye genelinde işleyen bir sistemi kurmaktan uzak düşmekte, hem de 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun, Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, Ziraat Mühendislerinin Hizmet Alanlarındaki Çalışmalarıyla İlgili Mesleki Denetim Uygulamaları ve Disiplin Hükümleri Hakkında Yönetmelik (RG 24.7.2002 gün, 24825 sayı), Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliği (RG 8.11.2005 gün, 25987 sayı), Ziraat Mühendisleri Odası Serbest Müşavirlik, Mühendislik Hizmetleri ve Belgelendirme Yönetmeliği (RG 14.12.2005 gün, 26023 sayı) ile çelişik / aykırı hükümler taşımaktadır. Ayrıca, Yönetmelik, uygulanabilir olmayan bir içeriğe de sahiptir.

Tüm bu görüşlerin doğru bir temelde değerlendirilebilmesi için, Taslağın kamu dışında uzman kuruluşların da katılımına açık demokratik bir ortamda görüşülerek hazırlanması ve olgunlaştırılması yararlı olacaktır.

Taslak Maddesi:

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'nun 38 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Görüş ve Değerlendirme:

Hazırlanan Yönetmelik Taslağında, yalnızca Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'nun Ziraat Vekaleti'ne yetki veren 38 inci maddesi dayanak olarak gösterilmiştir.

Oysa bu Yönetmeliğin uygulanmasında, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın görev ve yetkileri yanında, bizzat uygulamayı gerçekleştirecek olan ziraat mühendislerinin yasal görev ve yetkilerinin de önemli rol oynayacağı açıktır.

Nitekim, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından 19.3.1993 gün, 21529 sayılı Resmî Gazete'de ya-

yımlanarak yürürlüğe giren "Zirai Mücadele İşlerini Ücret Karşılığında Yapmak İsteyenler Hakkında Yönetmelik" in dayanak maddesi aynen şöyledir; "Bu Yönetmelik 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'nun 32 inci maddesi, Bakanlıkların Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 3046 sayılı Kanun'un 37 inci maddesi ile 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un 6 ncı maddesi gereğince yürürlüğe girmiş bulunan Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün 5 inci maddesi gereğince hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur"

Bu çerçevede, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un ve Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün zirai mücadele alanındaki hükümleri, yasal dayanak kısmına eklenmelidir.

Aksi bir tutum, diğer meslek mensuplarının açılacak davalar karşısında Yönetmeliğin yasal korumasını eksik bırakacak ve ilgili alana sürekli haksız müdahalelere açık kapı bırakacaktır.

Teklif:

Yönetmeliğin Yasal Dayanak kısmına, Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'nun 38 inci maddesi yanında, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisleri Hakkındaki Kanun'un 2 inci ve 6 ncı maddesi ile Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün 5 inci maddesi de eklenmelidir.

Taslak Maddesi:

İKİNCİ BÖLÜM

İzin Alma ve Başvuru Şartları

BKÜ Uygulaması Yapacak Kişiler ve Kuruluşlar Madde 5- BKÜ uygulamaları aşağıdaki nitelikleri taşıyan kişilerce yapılabilir.

- a) Ziraat Mühendisleri, Ziraat Teknikerleri, Ziraat teknisyenleri
- b) Uygulamayı profesyonel/ticari olarak yapmak isteyen kişiler ve kuruluşlar
- c) Kendi arazisinde uygulama yapacak kişiler ve kuruluşlar
- d) Danışmanlar ve danışmanlık şirketleri

Görüş ve Değerlendirme: İlgili Yönetmelik Taslağı'nda BKÜ uygulaması yetkisi ziraat mühendisleri yanında hiçbir ayırım gözetmeksizin ziraat teknikeri ve teknisyenlerine de verilmekte, kendi arazisinde uygulama yapacak kişi ve kuruluşlar da kapsama alınmaktadır.

Maddenin (c) bendi düzenlemesi, öztüketim için veya pazara yönelik olup olmadığına bakmaksızın tüm üretim alanlarını kapsama almakta, böylelikle uygulanamaz bir düzenleme niteliğine dönüşmektedir.

Bu çerçevede, öncelikle Yönetmelik taslağının (c) bendi iptal edilerek düzenleme kapsamından çıkarılmalıdır.

Taslak Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (a) bendinde ise, BKÜ uygulaması yapacak kişiler "ziraat mühendisleri, ziraat teknikerleri ve ziraat teknisyenleri" olarak sayılmakta, böylece yükseköğrenim görerek ilgili alanda uzmanlaşmış ziraat mühendisleri ile meslek lisesi mezunu ve / veya tamamlayıcı eğitim almış kişiler arasında herhangi bir fark gözetilmemektedir.

Bakanlık, bu düzenlemeyi yaparken, hangi mevzuata dayanmaktadır? 7472 sayılı Yasa ve Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük uyarınca ziraat mühendislerine münhasır bir yetki alanını Bakanlık, hiçbir kısıtlamaya tabi

tutmadan diğer kişilerin çalışmalarına açma gayreti, ham kamu yararına aykırı hem de ilgili hukuki düzenlemelere aykırı, anlaşılabilir bir tutumdur.

Ziraat mühendislerinin ilgili alandaki yetkilerini belirler mevzuat aşağıya çıkarılmıştır;

7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun'un ikinci maddesi, zirai mücadele ve ziraat alet ve makineleri alanında ziraat mühendislerini yetkili kılmaktadır.

- Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük'ün "Zirai Mücadele, Zirai Karantina ve Tarım İlaçları" başlıklı 5 inci maddesi hükmü ise aynen şöyledir;

"Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, depolanması, ambalajlanması ve pazarlanması aşamalarında; her türlü hastalık ve zararlılar konusunda teşhis, ilaç ve metod önerisi, mücadele, planlama ve uygulamaların denetlenmesi, gazlama (fümgasyon) gibi faaliyetler ziraat mühendisleri tarafından yürütülür.

Her türlü zirai mücadele ilacıyla parazit ve predatörleri üreten, ithal ve ihraç eden, depolayan, pazarlayan veya dağıtan işletmeler bu faaliyetleri için teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırırlar.

Tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, hasadı, işlenmesi, paketlenmesi, depolanması, satışı, ithal ve ihracı, taşınması işlemleri sırasında uygulanacak her türlü iç ve dış karantina esaslarının saptanması ve uygulanması ziraat mühendislerince yürütülür.

Tarımda kullanılan büyüme düzenleyici ilaç, vitamin, hormon, bakteri gibi kimyasal ve biyolojik preparatların üretimi, ithali, pazarlama ve dağıtım alanlarında çalışan işletmeler teknik eleman veya danışman olarak ziraat mühendisi çalıştırırlar.

Yukarıdaki fıkralarda geçen ilaç ve preparatların üretimi, ithali, pazarlanması ve bunların bitkilere uygulanmaları aşamalarındaki ruhsatlandırma ve denetim işleri ziraat mühendisleri tarafından yürütülür".

Görüldüğü gibi, bu alandaki yetkili uzman meslek, ziraat mühendisliğidir. Buna karşılık işbu Taslak Yönetmelikte, hiçbir yasal dayanağı olmadığı halde, BKÜ uygulaması, ilgili alanda yükseköğrenimi bulunmayan kişilere genişletilmekte, böylelikle hukuku çiğnenmekte ve kamu yararına yakırı bir düzenleme yapılmaktadır.

Şu noktanın altını özellikle çizmek isteriz ki, bir ara eleman gücü olarak ziraat teknisyenliği / teknikerliği eğitimi planlanmalı ve buna göre bir görev - yetki - çalışma alanı uygulaması yapılmalıdır. Tekniker - teknisyen - ziraat mühendisi arasında ayırım gözetmeyen ve bir sayan anlayış, ziraat fakültelerinde verilen ve alınan eğitim için harcanan emekleri de görmezden gelmeye çalışmaktadır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün bu uygulamasının dünyada ve Türkiye'de bir başka örneği yoktur. Bu çerçevede, yardımcı sağlık hizmeti elemanlarının (hemşire, ebe, sağlık memuru, sağlık teknisyeni vb) doktorlarla aynı yetkiye sahip olması düşünülebilir mi ? Hatta Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın sorumluluğu bir alan olarak, veteriner sağlık teknisyeni ve teknikerleri ile veteriner hekimler aynı alanda aynı yetkiler ile donatılmakta mıdır ?

ZİRAİ MÜCADELE-6

BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN UYGULAMA VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK TASLAĞINA İLİŞKİN ODA'MIZ GÖRÜŞÜ

Son olarak şunu belirtmek isteriz ki, Ziraat Mühendisleri Odası'nın bu tutumu, kimi çevrelerin iddia ettiklerinin aksine, diğer meslek adamlarını küçük görüp dışlayan ve kendi meslek mensuplarına istihdam sağlamayı temel amaç edinen bir yaklaşım değildir. Ziraat Mühendisleri Odası, halk sağlığını doğrudan ilgilendiren bu alanda, sistemin baştan sağlıklı, ciddi ve işler kılınmasını amaçlamakta, mühendis çalışması ile teknisyen / tekniker çalışması arasında, öğrenim farklılığından ileri gelen, YÖK sistemi ve meslek mevzuatı ile saptanmış bir çalışma düzleminin bu alanda da kurulmasını talep etmektedir.

Teklif:

Madde 5: BKÜ Uygulaması Yapacak Kişi ve Kuruluşlar

Ücret karşılığı BKÜ uygulamaları aşağıdaki nitelikleri taşıyan kişi ve kuruluşlarca yapılabilir;

- a) Ziraat fakültelerinin bitki koruma bölümü ile bitkisel üretim bölümü bitki koruma alt programından mezun olmuş ziraat mühendisleri,
- b) Ziraat Mühendisleri Odası tarafından verilecek eğitime katılarak sertifikalandırılmış ziraat mühendisleri,
- c) Bünyesinde yukarıdaki nitelikleri taşıyan ziraat mühendislerini bulunduran ticari danışmanlık şirketleri ile profesyonel olarak BKÜ uygulaması yapan diğer ticari kuruluşlar.

Taslak Maddesi

Başvuru İçin Gereken Belgeler

Madde 7- BKÜ'leri uygulama belgesi almak isteyen başvuru sahipleri Müdürlüğe bir dilekçe ile başvurur.

Dilekçe eki dosyada;

- Başvuru sahibinin yazışma adresi, telefonu
 - Bakanlıkça belirlenen eğitime katıldığına dair sertifika
 - BKÜ uygulamasında kullanılacak alet-makinelerin sayısını, özelliklerini gösterir belge
 - Varsa ekip sayısı ve ekip elemanlarının nitelikleri hakkında belge
 - Bakanlığın tavsiye ve direktiflerine uyacağına, Bakanlıkça ruhsatlandırılmış BKÜ' nü tavsiyesine uygun olarak kullanacağına, ruhsatsız, tavsiye dışı BKÜ kullanmayacağına dair başvuru sahibi tarafından verilecek taahhütname
 - BKÜ uygulamasını profesyonel/ticari anlamda yapacaklara ait vergi sicil numarası
- Yukarıda istenilen bilgi ve belgeler Müdürlükçe incelenir. Uygun bulunanlara bu Yönetmeliğin EK-1'deki BKÜ uygulama belgesinden iki nüsha düzenlenir.

Düzenlenen bu belge ve başvuru dosyasının bir örneği Müdürlükte saklanır, diğer nüshası başvuru sahibine imza karşılığında verilir.

Görüş ve Değerlendirme

Taslak Yönetmeliğin 7 inci maddesinin (b) bendinde, BKÜ'leri uygulama belgesi almak isteyenlerin, Bakanlıkça belirlenen eğitime katıldıklarına dair sertifika sahibi olmaları gerektiği ifade edilmektedir.

Bu düzenleme, ilgili Yasa - Tüzük - Yönetmeliklere ve yargı kararlarına aykırı bir içerik taşımaktadır.

Şöyle ki;

Yukarıda belirtilen 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun ve Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük hükümleri uyarınca BKÜ uygulamaları alanında münhasıran yetkili bulunan ziraat mühendisleri, Anayasa'nın 135 inci maddesi anlamında kamu kurumunu niteli-

ğinde bir meslek kuruluşu olan Ziraat Mühendisleri Odası'na, TMMOB Yasası uyarınca üye olmak zorundadırlar.

Ziraat Mühendisleri Odası Meslek İçi Eğitim, Uzmanlık ve Belgelendirme Yönetmeliği (RG 8.11.2005 gün, 25987 sayı)'nın 6 ncı maddesinin (e), (f) ve (g) bentlerinde, ziraat mühendislerinin uzmanlık alanları arasında, sırasıyla,

- e) zirai mücadele,
- f) Zirai karantina,
- g) Tarım ilaçları sayılmaktadır.

Aynı maddenin son fıkrası ve 7 inci madde hükmü ise, Ziraat Mühendisleri Odası tarafından uzmanlık alanlarında ziraat mühendislerine eğitim ve yetki belgesi verilmesi hususları düzenlenmektedir.

Ziraat Mühendisleri Odası Serbest Müşavirlik, Mühendislik Hizmetleri ve Belgelendirme Yönetmeliği (RG 14.12.2005 gün, 26023 sayı) de, serbest ziraat mühendisliği hizmetleri yapan ziraat mühendislerinin yaptıkları serbest müşavirlik ve mühendislik hizmetlerinin tescil, vize ve belgelendirilmesi ile mesleki etkinliklerin denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

Görüldüğü gibi, bu alanda yetkili meslek zirai mühendisliği, eğitim ve belgelendirme yetkisine sahip kuruluş ise Ziraat Mühendisleri Odası'dır. Özel sektör çalışmaları ziraat mühendislerinin BKÜ uygulamaları, Ziraat Mühendislerinin Görev Ve Yetkilerine İlişkin Tüzük uyarınca görev ve yetki sahibi olan ziraat mühendislerinin, Anayasa'nın 135 inci maddesi anlamında kamu kurumunu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan Ziraat Mühendisleri Odası'nın düzenleyeceği meslek içi eğitimlere katılarak sertifikalandırılmaları doğrultusunda hükme bağlanmalıdır.

Danıştay 10 uncu Dairesi'nin 12.3.2007 tarih, 2006/6776 sayılı ve Danıştay 8 inci Dairesi'nin 3.12.2007 gün, 2006/4114 sayılı kararlarında (sözü edilen yargı kararları, "Bitkisel Üretimde Kullanılan Kimyasalların Kayıt Altına Alınması ve İzlenmesi Hakkında Yönetmelik Taslağı" na ilişkin görüşümüzü Bakanlığımıza bildiren yazı ekinde tarafınıza iletilmiştir) açıkça belirtildiği üzere, Bakanlığın, özel sektör çalışmaları ziraat mühendislerine eğitim verme - sınav yapma görev ve yetkisi bulunmamaktadır.

Gerek 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, gerekse 441 sayılı KHK'de bulunmayan bu yetkinin, özel yasalar dayanak gösterilerek kullanılmaya çalışılması, hukuka aykırıdır.

Oda'mızın bu alanda açılmış ve halen süren davalarının varlığı bilinmektedir. Benzer bir düzenlemenin bu Yönetmelik taslağına da konulması halinde, mesleki ve özlük haklarımızın ve Oda hukukunun korunması bakımından, idari yargı yolunun kullanılacağını bildiririz.

Teklif

Başvuru İçin Gereken Belgeler

Madde 7- BKÜ'leri uygulama belgesi almak isteyen başvuru sahipleri Müdürlüğe bir dilekçe ile başvurur.

Dilekçe eki dosyada;

- Ziraat Mühendisleri Odası'na üye ziraat mühendisi olduğunu gösterir üyelik belgesi,
- Ziraat Mühendisleri Odası'nın BKÜ uygulamaları alanında düzenlediği eğitime katıldığına dair Ziraat Mühendisleri Odası tarafından düzenlenmiş sertifika,
- c) Başvuru sahibinin yazışma adresi, telefonu,

•d) BKÜ uygulamasında kullanılacak alet-makinelerin sayısını, özelliklerini gösterir belge

•e) Varsa ekip sayısı ve ekip elemanlarının nitelikleri hakkında belge,

•f) Bakanlığın tavsiye ve direktiflerine uyacağına, Bakanlıkça ruhsatlandırılmış BKÜ' nü tavsiyesine uygun olarak kullanacağına, ruhsatsız, tavsiye dışı BKÜ kullanmayacağına dair başvuru sahibi tarafından verilecek taahhütname

•g) BKÜ uygulamasını profesyonel/ticari anlamda yapacaklara ait vergi sicil numarası

Yukarıda istenilen bilgi ve belgeler Müdürlükçe incelenir. Belgeleri ve nitelikleri uygun olanlara bu Yönetmeliğin EK-1'deki BKÜ uygulama belgesinden iki nüsha düzenlenir.

Düzenlenen bu belge ve başvuru dosyasının bir örneği Müdürlükte saklanır, diğer nüshası başvuru sahibine imza karşılığında verilir.

Taslak Maddesi

Sorumluluklar

Madde 13- BKÜ' lerinin uygulanmasında:

- Bakanlıktan ruhsat almış BKÜ' leri kullanılmaktadır.
- BKÜ' leri tavsiyelerine uygun olarak kullanılmaktadır.
- BKÜ' leri daima orijinal ambalajlarında bulundurulmalıdır.
- BKÜ uygulanması sırasında koruyucu elbise, eldiven, gözlük kullanılmalıdır.
- BKÜ uygulanması sırasında hiçbir şey yenilip, içilmemelidir.
- Rüzgara karşı BKÜ uygulaması yapılmamalıdır.
- Çevrenin korunması için BKÜ' lerinin akarsulara, göllere, otlaklara ve hayvanların yaşadığı diğer yerlere bulaşması önlenmelidir.
- Boş BKÜ ambalajları çevreye atılmamalı, BKÜ atıkları akarsu ve göllere dökülmemelidir, uygulama aletleri bu sularda yıkanmamalıdır.
- Zirai mücadele alet ve makinelerinin yıllık bakımları yapılmalıdır.
- BKÜ uygulamasına başlamadan önce kalibrasyon yapılmalıdır.

Görüş ve Değerlendirme

Bu madde ile küçük çocuklar, hamile kadınlar, hasta ve hastalıklı kişilerin çalışmasına engel getirilirken yaşlı insanların çalıştırılmasına engel getirilmemiştir. Bununla ilgili bir hükmünde düzenlemede yer alması gerekir.

Ayrıca, madde başlığında "çalışma süresi" ifadesi bulunmasına karşın, madde içeriğinde süreyle ilişkin bir düzenleme getirilmemektedir. Bu doğrultuda, BKÜ uygulama ve hazırlama alanında en çok çalışma süresi bir koşul olarak düzenlenmelidir.

Bu maddede BKÜ insan ve çevre sağlığı açısından yaratacağı riskleri önleme açısından çeşitli tedbirler önerilirken BKÜ ambalajlarının ve son kullanma tarihi geçmiş Pestisitlerin nasıl imha edileceği konusunda herhangi bir düzenleme yoktur. Bununla ilgili yeni bir düzenleme yapılması gerekir.

Teklif

Sorumluluklar

Madde 13- Madde kapsamına, aşağıda gösterilen (j) bendinin eklenmesi önerilir;

(j) Yeni madde BKÜ lerin ambalajları ve kullanım süresi geçmiş pestisitler bakanlık ve yerel yönetimlerce belirlenmiş merkezlerde toplanmalı ve tekniğine uygun bir şekilde imha edilmelidir.

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN YEREL YÖNETİMLERDEN BEKLENTİLERİ

Bilindiği üzere 29 Mart 2009 tarihinde ülke genelinde yerel seçimler yapılacaktır. Yerel seçimler sonrasında oluşacak kent yönetim kadrolarının yapacakları uygulamaların, mevcut sorunlara kalıcı ve etkili çözümler üretecek nitelikte olması kamuoyu tarafından her seçimde olduğu gibi bu seçim döneminde de istenmektedir.

23.07.2004 gün, 25531 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu kapsamında belediyeler, çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak, gıda ile ilgili müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek gibi görevleri yürütmekle yükümlüdürler.

Belediyelerin yukarıda sayılan görevleri ODA’mız çalışmalarını doğrudan ilgilendirdiğinden konu ile ilgili değerlendirme ve beklentilerimizin yerel yönetimlerce ve kamuoyunca bilinmesinde yarar görülmektedir. Bu amaç doğrultusundaki beklentilerimiz aşağıda özetlenmiştir.

Bilindiği üzere kentlerin en önemli sorunu plansız yapılaşmadır. Plansız yapılaşma gelişigüzel hizmetleri beraberinde getirerek altyapı sorunlarını çözülemeyecek boyutlara ulaştırmaktadır. Sanayi alanları, konut alanları, yeşil alanlar ve gerekli kentsel donatı alanları ile planlama ölçütlerine uygun olarak yapılaşmamış olan kentlerin durumu kamuoyu gündemini olumsuz şekilde işgal etmekte ve tartışmalara yol açmaktadır.

Kentlerin yapılaşmasında kuruluş, ulaşım, alt yapı kolaylıkları nedeniyle zaman zaman verimli tarım arazileri kullanılmaktadır. Tarım alanlarının amaç dışı kullanımı ise tarımsal potansiyelimizin gerilemesine neden olmaktadır.

Belediyelerce hazırlanan imar planlarında kent içi tarım alanları rant uğruna ve “Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu”na aykırı olarak imara açılmaktadır. Diğer taraftan Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu hükümlerine aykırı olarak yapılan uygulamalar ve bu uygulamalara karşılık Toprak Koruma Kurullarında alınan kararlar ile mahkemelere intikal etmiş ve sonuçlandırılmış kararlar yerel yöneticiler tarafından uygulanmamaktadır.

Yerel yönetimler, yukarıda izah edilen durum çerçevesinde kent içi ve çevresindeki tarımsal alanlar için doğrudan ve dolaylı tehdit oluşturacak her türlü planlamadan kaçınılmalıdır.

5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu ile bu Kanuna bağlı olarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan 15/12/2005 tarih ve 26024 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu Uygulama Yönetmeliği” dikkate alınarak tarım arazilerinin korunmasına özen gösterilmelidir. Belediye sınırları içinde kalan mera arazileri, orman arazileri, 2B alanları amaç dışı kullanılmamalıdır.

Ülkemizde acilen toprak haritalaması yapılarak tarım, turizm, sanayi ve yerleşim alanları tesbit edilerek hiç değiştirilmeden uygulanması sağlanmalıdır.

Çoğaltılmayan, buna karşılık kötü kullanılan, kirlenilen, bozulan, üretkenliği azalan, amaç dışı kullanımlarla talan edilen tarım topraklarımızın duyarlılıkla korunması ulusal bir sorumluluktur, Topraklarımız başta olmak üzere, ormanlarımız ve su kaynakları gibi doğal üretim kaynaklarının ve biyolojik çeşitliliğin korunması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı ve uygulanmalıdır.

Kentleşme ve sanayileşme tehditi altındaki yüksek verimli topraklara sahip bölgelerde korunması zor alanlar tarımsal sit alanları olarak ayrılmalıdır.

Kırsal ve kentsel sınır kesin olarak belirlenmeli, toprak ve su kaynakları envanterleri çıkarılarak, genel kullanım nitelikleri saptanmış toprakların, sınıfsal özelliklerine bakarak hangi amaçla kullanılacaklarını, nerenin tarım alanı, neresinin yerleşime uygun, neresi turizme açılabilir, neresi ağaçlandırma alanıdır şeklinde araziyi kullanma haritalarının kamu-özel her kesimi bağlayan bir ulusal arazi kullanma ve imar planı çıkarılmalıdır.

Üst havzalarda mevcut ormanların amaçlarına uygun kullanılmaları, yangına karşı korunmaları, arsaya dönüşen alanların ormana kazandırılmaları sağlanmalıdır. Orman köylerinin geçimleri ormandan değil, ormana dayalı sanayiden karşılanmalıdır.

İmara açılacak alanlar için meslek odalarının görüşleri alınmalıdır.

Tarım toprakları organize sanayi bölgeleri, küçük sanayi bölgeleri kurulmasına tahsis edilmemeli, maden, taş, kum ve çakıl ocakları ile çimento fabrikaları tarım alanlarının yakınında kurulmamalıdır.

Sanayi atıklarının tarım topraklarına zarar vermesi engellenmeli, arıtma tesisleri kurulmalıdır.

I. sınıf tarım arazilerinin turizm alanlarına tahsisi ve turizm yatırımlarına verilen teşviklerle sahil kuşaklarında geçmişte tarımsal faaliyetlerin yapıldığı alanlar, oteller tarafından işgal edilmektedir.

Dış turizme yönelik bu gelişmeler yerli turistin de sahil bölgelerine ilgisini arttırmakta, sahil kuşağında yazlık konutların gün geçtikçe artış göstermesine neden olmaktadır. İklim ve toprak yapısı bakımından tarıma uygun alanlar turizmi geliştirmek adına yok olmaktadır. Bu nedenle sahil bölgelerinde konut yapımında ve turizm alanlarında tarım topraklarının kullanılmamasına özen gösterilmelidir.

Bilindiği üzere 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 11 inci maddesi ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun geçici 2. maddesi, belde belediyeleri ile köylerin tüzel kişiliğinin kaldırılarak, kentsel alandaki il ve ilçe belediyelerine katılmasına olanak sağlamaktadır.

Bu düzenleme kentsel bütünlüğü sağlama amacına yönelik gibi görünse de köylerin bir anda kentlere ait mahallelere dönüşmesine neden olacak ve köylerde bulunan bağ, bahçe ve tarla arazilerinin imara açılması gündeme gelebilecek ve tarım arazileri arsa niteliği kazanacaktır. Bunun sonucunda kırsal alana ilişkin ekonomik yapı tamamen değişecek tarım ve hayvancılıkla ilgili uğraşlar yok olma durumuyla karşı karşıya kalacaktır.

Köy arazilerinden ormanlara ve turizm bölgelerine çok yakın konumda olanlar yeni kentsel yapılaşmalara maruz kalacaklardır. Bu tür köyleri yatırım aracı olarak görececek yatırımcılar, yeni yapılaşmalarla köylerin tamamen ortadan kalkmasına neden olacaklardır.

Yukarıdaki durum çerçevesinde, kentlere katılan köy arazilerinin ve köy yapısının yerel yönetimlerce mutlaka korunması sağlanmalıdır. Bu köy yerleşimlerinde kentsel bütünlük gözetilerek yatırım ve planlama yapılması yerine doğal dokuya zarar verilmemesine özen gösterilecek uygulamalara gidilmelidir.

Bazı kentlerin yapısal özellikleri nedeniyle bu kentler için tarım ve tarıma dayalı sanayi, kent ekonomisinin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimlerin bu tip kentlere bakış açısı, sadece kentli nüfusun sorunlarıyla ilgilenen bir anlayış yerine, kentlinin sağlıklı ve ucuz beslenmesine katkı sağlayan kırsal nüfusun sorunlarına da çözüm üretebilecek nitelikte olmalıdır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 8 ve 9 uncu maddelerinde, altyapı koordinasyon merkezi toplantıları ile ulaşım koordinasyon merkezi toplantılarına kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının temsilcilerinin davet edilerek görüşlerinin alınacağına dair bir hüküm bulunmaktadır. Diğer taraftan 15 inci maddede de ihtisas komisyonları toplantılarına meslek kuruluşu temsilcilerinin görüşleri alınmak üzere katılabileceği hususu yer almaktadır.

Bu üç maddede belirtilen hükme istinaden meslek kuruluşlarının temsilcileri katkı sağlamak üzere yerel yönetimlerce çalışmalara mutlaka davet edilmelidir.

Yerel yönetimler, kentlerin doğal yapısının, ormanlarının, yeşil alanlarının ve sahillerinin zarar göreceği uygulamalardan kaçınılmalı, kamuya ait arazi ve yapıların satışı ve özelleştirilmesine yönelik anlayışa son verilmelidir.

Kentlerin içme ve tarımsal sulama kaynaklarının yer aldığı su havzalarında yapılaşmanın önüne geçilmeli, suyun temin edildiği kaynaklar ve havzalar korunmalı

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN YEREL YÖNETİMLERDEN BEKLENTİLERİ

ve kirletilmemelidir. Havza ağaçlandırma ve su değerlendirme projeleri hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Dere yatakları yapılaşma dışı bırakılmalı ve yeşil alan olarak düzenlenmelidir.

Suyun ticari amaçlarla kullanılmasını önüne geçilmeli, suyun en ekonomik biçimde halkın kullanımına açılması sağlanmalıdır.

Tarımın gelişmesi için çok önemli olan soğuk hava tesisleri, tarıma dayalı sanayi tesisleri, pazarlama, dağıtım ve ulaşım ile ilgili altyapı belediyelerce kurulmalı, bu alanda yatırım yapacak üretici örgüt veya birlikleri ve özel sektör yerel yönetimler tarafından özendirilerek desteklenmelidir.

Belediye bütçelerinden tarım faaliyetleri için pay ayrılmalı, belediye sınırları içinde kalan tarım arazileri yöredeki fakir üreticilere kiralanmalı, uygun ürün ekimi için tarım danışmanlarından yararlanılmalı, bu arazilerden elde edilen ürünün pazarlanması için üreticilere destek olunmalıdır.

Bilindiği üzere gıda sanayii sürekli gelişme içerisinde. Ancak küçük işletme sayısının fazlalığı ve dağınık yapısı, kayıt dışılığa ve modern işletmelerle haksız rekabete neden olmakta, tüketici sağlığına uygun koşullarda ve uygun kalitede üretimi sektöreye uğratmaktadır. Kamu denetim hizmetlerinin yeterli seviyede bulunmaması ve uzun yıllardır yaşanan yetki dağınıklığı da gıda güvenirliliğini olumsuz etkilemektedir.

Bu konuda belediyelerin üstüne düşen görev, sınırları içerisindeki ruhsatsız ve üretim izinsiz işletmeleri tespit etmek ve bu işletmeleri ruhsat almaya zorlamak olmalıdır. Ruhsatlı ve üretim izinsiz işletmeler ile rekabet eden merdiven altı işletmeler engellenmeli ve daha kaliteli daha sağlıklı gıdaların üretilmesi sağlanmalıdır.

Güvenli gıda tüketimini sağlamak amacıyla sağlıklı bir gıda denetim sistemi oluşturmak için politikalar belirlenmeli ve uygulanmalıdır. Gıdaların üretimi, tüketimi ve denetlenmesine dair kanun hükmünde kararnamenin değiştirilerek kabulü hakkındaki 5179 sayılı kanun çerçevesinde yargı tarafından alınan kararlara titizlikle uyulması sağlanmalıdır.

Halka ucuz gıda ulaştırılabilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Özellikle sebze ve meyvede, üreticiden ucuza alınıp, tüketiciye pahalı ulaştırılan ve araçların çok büyük rant sağladığı uygulamaların iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalı ve önlemler alınmalıdır. Hallere taze sebze ve meyve girişlerinde her türlü meyve ve sebzeler kalite yönünden kontrol edilmeli ve ürünlerde kalıntı madde analizleri yapabilecek laboratuvarlar oluşturulmalıdır.

Perakende satış yapan işyerlerinde gıda güvenliği ve gıda hijyenine önem verilmeli açıkta et, süt ve diğer gıda maddeleri satışa sunulmamalıdır. Raf ömrünü tamamlamış gıdaların satışı önlenmelidir.

Gıda üretim tesislerini biraraya toplayacak biçimde organize gıda sanayi siteleri kurulmalıdır.

Çiftçilerin ürettikleri ürünü uygun fiyatla satabilmeleri için üretici pazarları oluşturulmalı, böylece üretici ile tüketicilerin aracısız bir şekilde irtibatı sağlanmalıdır.

Kentin kaderini belirleyecek projeler halkın tartışmasına açılmalı, hayata geçirilmesi planlanan projeler için meslek odalarının ve üniversitelerin görüşleri alınmalıdır.

Semt pazarlarında açık tohum ve tarım ilaçlarının satışı engellenmelidir.

Bilindiği üzere 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu yerel yönetimlere su ürünleri hali(balikhane) kurma yetkisi vermiştir. Balikhanelerin kuruluş ve işletme esasları ise Su ürünleri Toptan ve perakende Satış Yerleri Yönetmeliği'nce belirlenmiştir. bu yönetmeliğin amacı su ürünlerinin hijyen, kalite ve standartlara uygun olarak, serbest rekabet şartları içerisinde hızlı, güvenilir biçimde tüketiciye sunulmasını sağlamaktır.

Bu amaca uygun olarak su ürünleri hallerinde mutlaka su ürünleri konusunda eğitim almış uzman kişiler istihdam edilmeli, su ürünleri hali işletme müdürü su ürünleri mühendisi olmalı, su ürünleri hallerinde bulunan her bölüm için sorumlu yöneticiler atanmalıdır.

Su ürünleri perakende satış yerleri, su ürünleri hali, Belediye Sağlık İşleri Müdürlüğü ya da Zabıta Müdürlüğü bünyesinde kurulacak denetim ekiplerince kontrol edilmelidir.

Yönetmelikte, belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde su ürünlerinin toptan alım ve satımının su ürünleri halinde veya su ürünleri toptan satış merkezinde yapılmasının zorunlu olduğuna dair bir hüküm bulunmaktadır. Su ürünlerinin hijyen, kalite ve standartlara uygun olarak, hızlı ve güvenilir biçimde tüketiciye sunulması için yerel yönetimler bu hükmün uygulanmasını sağlamalıdır.

Su ürünleri hallerinde yönetmelik hükümleri doğrultusunda bulunması gerekli asgari ünitelerden eksik olanlar varsa tamamlanmalı ayrıca su ürünleri hallerine laboratuvar kurularak teknik personel istihdamı sağlanmalıdır.

Su ürünleri hallerinde yönetmelik gereği bulunması gereken asgari fiziksel ve altyapı şartlarının tamamlanması sağlanmalıdır.

Su ürünlerinin yönetmelikte belirtilen satış yerleri dışında açıkta satılması önlenmelidir.

Mevcut su ürünleri stokların korunması amacı ile su ürünleri hallerinde zaman yasaklarının yanında boy yasağı kapsamına giren su ürünlerinin satışına izin verilmemelidir.

Her su ürünleri halinde etkin ve verimli bir şekilde çalışan bir ARGE birimi kurulmalı, ARGE birimince hale gelen su ürünlerinden alınan numuneler üzerinde türlerin yumurtlama zamanları tesbit edilmeli ve av yasaklarının düzenlenmesi için bakanlığa sunulmak üzere raporlar hazırlanmalıdır.

ARGE birimince üniversite ve dernekler ile işbirliğine gidilmeli, değişen ve gelişen teknolojinin yakından takip edilmesi sağlanmalıdır.

Su ürünü satışı yapan su ürünleri marketleri ile perakende satış yerleri çalışanlarına, su ürünleri hallerinden ürün alan esnafa ve satış yapan komisyoncular ile personele eğitim verilmelidir.

Sabit olmayan semt pazarlarında, su ürünlerinin sergilenebileceği, atık suların toplanabileceği, genel hijyen kurallarına uyulabilen karavan tipi araçlarda satış yapılması sağlanmalıdır.

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR*

Gökhan GÜNAYDIN¹

Giriş

Türkiye’de ve dünyada tarım ve gıda sektörü açısından 2000’li yıllar, akademik ilgiyi hak edecek hızlı bir değişim sürecine tanıklık etti. 2008 yılından itibaren etkilerini artırarak süren dünya ekonomik krizi, daha önce başlayan ve gıda fiyatlarının radikal biçimde yükselişi ile kendisini gösteren gıda krizi ve nihayet Dünya Bankası’nın 30 yıl sonra 2008 yılı Dünya Kalkınma Raporu’nun başlığını yeniden “Kalkınma İçin Tarım”² koyması, merkez ve çevrenin tarım politikalarını bugün ve gelecekte etkileyen/etkileyecek güncel gelişmeler olarak saptanabilir. Bununla birlikte, 1994 yılında yürürlüğe giren Dünya Ticaret Örgütü Uruguay Turu Tarım Anlaşması (UTTA) hemen tüm dünya geneli için, Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası (OTP) ise AB’nin etki alanı açısından belirleyiciliğini sürdürüyor.

Türkiye için ise 2000’li yılların tarım politikalarının temeli, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası ile yapılan anlaşmalar ile atıldı. Aralık 1999 Ayı’nda IMF ile imzalanan Stand by Anlaşması ve 2001 yılında Dünya Bankası ile imzalanan Tarım Reformu Uygulama Projesi Anlaşması’nın hükümleri, o günden bu yana değişen iktidar yapılarına karşın, küçük istisnalar dışında neredeyse tümüyle uygulandı. Diğer yandan, Dünya Ticaret Örgütü UTTA ve müzakere süreci devam eden Avrupa Birliği OTP hükümleri, DB ve IMF’nin “yakın ilgilerine” kıyasla, daha genel bir belirleme düzeyi üzerinden Türkiye tarım politikalarına yön verdiler.

Bu bağlamda, çalışma kapsamında, öncelikle *periferi* için yapısal uyum politikaları kurgulayan kuruluşlarla imzalanan anlaşmaların Türkiye tarım politikaları üzerindeki etki alanları saptanacaktır. Bu politik yönlendirme altında geçen ortalama on yıllık bir zaman dilimi ise, ortaya çıkan sonuçların değerlendirmesinin yapılabilmesi için yeterli veri setini sağlamaktadır.

Dışsal Belirleyiciler ve Tarım

Türkiye tarım politikalarına yön veren kuruluşlar/entegrasyonlar, onlarla imzalanan ve tarım sektörü açısından belirleyici olan anlaşmaların kronolojisine uyarlı olarak, Dünya Ticaret Örgütü, Avrupa Birliği, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası olarak sayılabilir.

Dünya Ticaret Örgütü Uruguay Turu Tarım Anlaşması. 1986 yılından başlayan uzun ve çetin pazarlıklar sonucunda, 1993 yılında imzalanabilmiş ve 1994 başından itibaren yürürlüğe girmiştir. Türkiye’nin de imzacı ülkeler arasında bulunduğu UTTA, “mukayeseli üstünlükler temelinde gelişen bir dünya tarım ticareti yapısı” meşruiyet temeli altında, tarımsal üretim ve ticaret koşullarının liberalize edilmesini hedeflemiştir. Bu bağlamda, iç destekler ve dışsıtım sübvansiyonlarında indirim ile pazara giriş koşullarının kolaylaştırılması, UTTA’nın somut sonuçlarıdır.³ Temel olarak gelişme yolundaki ülkeler on, gelişmiş ülkeler ise altı yıllık bir zaman dilimi içinde, yıllık eşit aralıklı indirimlerle taahhütlerini gerçekleştirmişler; iç destek ve dışsıtım sübvansiyonlarını miktar ve oran olarak indirirken, tarife dışı engelleri tarifelere çevirerek iç pazar koruma düzeylerini azaltmışlardır.

Uygulanan politika setlerinin yarattığı sonuçlar açısından mukayeseli üstünlükler yerine daha çok mutlak üstünlüklerin çalıştığı dünya tarım ticareti yapısında, UTTA sonuçları, gelişmiş ülkeler için yeni avantajlar sağlamış, DTÖ terminolojisiyle gelişme yolundaki ve en az gelişmiş ülkelerin tarım ticareti zorluklarını daha da artırmıştır. Az gelişmiş dünyanın farkındalığının artmasıyla, başını ABD’nin çektiği kimi ülkelerin tüm çabalarına karşın, yeni bir liberalizasyon süreci yaratacak DTÖ İleri Tarım Müzakereleri Cancun⁴, Doha ve Cenevre’de tıkanmıştır.

Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası. AET’nin 1960’lı yılların başında ortaya koyduğu ilk uluslarüstü politika setidir. Başlangıçta 6 AET üyesinin tarımda kendine yeterliliğini sağlamak için yüksek fonlarla desteklenen ve verimliliğin ve üretimin tahrik edilmesi esasına dayanan OTP, dünya kapitalizminin ve iktisat politikalarının değişimine koşut biçimde, hedef ve araçlarını önemli ölçüde değiştirmiştir. Dış koşulların yanında, iç koşulların da OTP’nin değişiminde etkisi vardır.⁵ Temel ürünlerin hemen tümünde kendine yeterliliği yakalayan AB, üretim fazlasını dünya pazarlarına sokabilmek için gerekli dışsıtım sübvansiyonlarının bütçede yarattığı aşırı yükten kurtulmak için, üretimini azaltmayı hedeflemiş, destekleme sistemini üretimden bağımsız *de coupled* yaparak desteklerle üretimin bağımlı kesmiştir. Özellikle Berlin duvarının yıkılması sonrasında, genişlemenin eski Sovyet bloku ülkelerine kaydırılmasının hemen öncesinde, 2003 yılında OTP’de yapılan reform, geçmişte İrlanda, Yunanistan ve Portekiz’in aldığı destekleri yeni üye ülkeler için gündem dışına çıkarmıştır. Artık finansal destek yerine müktesebat uyumu veren, tarım politikaları yerine geniş oranda tarımla bağı kopartılmış kırsal kalkınmayı koyan, üretim artışı yerine *set aside* önlemlerinde somutlaştığı üzere alanını boş bırakana destek sağlayan bir OTP söz konusudur.⁶

Türkiye’nin 3 Ekim 2005 tarihinde AB ile imzaladığı Müzakere Çerçeve Belgesi, tarım sektörü ile ilgili aşılmaması neredeyse olanaksız hükümler getirmiştir. Başlangıçta tarım, yapısal politikalar ve kişilerin serbest dolaşımına kalıcı derogasyonların getirilebileceğinin ifade edilmesi, dosyaların açılmasında ve kapanmasında performans kriterlerinin konulacağı belirtilmesi ve müzakereler tamamlansa dahi üye ülkelerin Türkiye’ye yönelik hazmetme kapasitelerini kendi iç hukukları aracılığıyla değerlendirme yetkisi ile donatılmaları, tarım alanı ve üretici sayısı itibarıyla mevcut üyeleri korkutan bir sektör yapısına sahip olan Türkiye’nin yönünü değiştirebilecek niteliktedir.⁷

* Mülkiye Dergisi Bahar 2009 sayısında yayımlanan makaledir.

1 Yrd. Doç. Dr., Bolu İzzet Baysal Üniversitesi İİBF.

2 The World Bank, *World Development Report 2008: Agriculture for Development*, Washington D.C., 2007

3 Friedrich Ebert Stiftung, *Dünya Ticaret Örgütü’nün Tarım Anlaşması ve Türkiye*, İstanbul, 1998

4 Korkut, Boratav, “Cancun’daki Tarım Politikaları Tıkanması Üzerine Çeşitlemeler”, *Özgür Üniversite Forumu*, Ankara, Ekim – Aralık 2004, s. 12 – 25

5 Ahmet, Şahinöz, *Avrupa Topuluğunda Ortak Tarım ve Dış Ticaret Politikası*, Ankara Üniversitesi Avrupa Topuluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Dizisi, Yayın no:12, Ankara, 1993

6 Gökhan, Günaydın, *Avrupa Birliği Genişleme Sürecinde Türkiye, Kırsal ve Tarımsal Politikalar*, A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Doktora Tezi, Ankara, 2006

7 Gökhan, Günaydın, “Onurlu Üyelikten Akdeniz Ortaklığı’na: Bir Avrupa Birliği Öyküsü”, *Memleket, Siyaset, Yönetim*, Ankara, 2008/7, s.29 – 60: MÇB’nin “aday ülke üyelik yükümlüklerinin tümünü üstlenebilecek konumda değilse, mümkün olan en güçlü bağla Topluluk yapılarına demirlemesi sağlanır” hükmü, sözü edilen yöne atıf yapıcı niteliktedir.

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

MÇB sonrasında, toplam 35 dosya ile yürütülen AB müzakerelerinde üç dosya tarıma ilişkindir: Tarım ve kırsal kalkınma, Bitki ve hayvan sağlığı ve gıda güvenliği, Balıkçılık. En önemli dosya olan Tarım ve Kırsal Kalkınma Dosyası, içerinde Kıbrıs sorunu ve desteklerin tümünün doğrudan gelir desteği biçiminde olmaması nedeniyle getirilenler de dahil olmak üzere, toplam altı açılış kriterinin karşılanamaması nedeniyle askıdadır.⁸

Uluslararası Para Fonu ile Aralık 1999’da imzalanan *Stand by* Anlaşması ve bu çerçevede yazılan niyet mektuplarında, tarımla ilgili birçok taahhüt verilmiştir. 1999 – 2008 döneminin aralıksız IMF birlikteliğiyle geçirildiği değerlendirildiğinde, bu taahhütlerin belirleyiciliği ortaya çıkar. Bu bağlamda, niyet mektuplarına dağılan IMF tarım taahhütleri, aşağıdaki biçimde gruplandırılabilir⁹:

- Mevcut destekleme sisteminin elemine edilerek, doğrudan gelir desteğine geçilmesi,
- Ziraat Bankası’nın sübvansiyonlu tarım kredi sistemine son verilmesi,
- Destekleme alım fiyatlarının dünya borsa fiyatlarına göre belirlenmesi,
- Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin yeniden yapılandırılması
- TŞFAŞ, ÇAYKUR ve TEKEL’in özelleştirilmesi
- Tütün ve Şeker Yasalarının çıkarılması

IMF programı altında Türkiye, Kasım 2000 ve Şubat 2001 aylarında iki önemli kriz ile karşı karşıya kalmış, ekonomide % 12’ye varan küçülmeler yaşanmıştır. IMF taahhütlerinin somutlaştırılması ise, Dünya Bankası projeleri ile desteklenmiştir.

Dünya Bankası ile 1950–2000 döneminde imzalanan 163 kredi anlaşmasının 31’i tarım sektörüne ilişkindir¹⁰. İzleyen süreçte DB ile 2000 yılında Ekonomik Reform Kredi Anlaşması ve 2001 yılında Tarım Reformu Uygulama Projesi (TRUP) imzalandı¹¹. Bunlardan özellikle ikincisi, IMF’ye verilen tarım taahhütlerinin finansmanında kullanılmak üzere kredi temin etmeye yönelik olarak oluşturuldu. Dolayısıyla, TRUP’un aşağıda belirtilen içeriği, IMF taahhütlerinden finansman gerektiren bileşenlerdir;

- Doğrudan gelir desteği,
- Çiftçi geçiş programı (alternatif ürün projesi),
- Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin yeniden yapılandırılması,
- Proje destek hizmetleri.

Şimdi, başlangıçta da söylenildiği üzere, aradan geçen ortalama on yıllık bir zaman dilimi sonrasında, yukarıda verilen bu çerçevenin tarım sektöründe yarattığı sonuçları değerlendirmek gerekmektedir.

Tarım Sektörü Sonuçları

DTÖ, AB, DB ve IMF taahhütlerinin tarım sektörüne etkilerinin değerlendirileceği bu bölümde, genel olarak kurumlar üzerinden değil, ortaya çıkan sonuçlar üzerinden bir analiz düzlemi yaratılmaya çalışılacaktır. Bununla birlikte, Dünya Ticaret Örgütü ve Avrupa Birliği için iki özel parantezin açılmasında yarar görülmektedir.

Yaygın kanının aksine, DTÖ Uruguay Turu Tarım Anlaşması’nın, Türkiye’nin tarımsal yapısı üzerinde doğrudan bir yıkıcı etkisi olmamıştır. Türkiye, DTÖ UTTA kapsamında, gelişme yolundaki ülke statüsü ile 1994 – 2003 yılları arasında dışsattım sübvansiyonları ve gümrük vergilerinde bir taahhüt indirgeme sürecini tamamlamıştır. Geleneksel olarak tarım bütçesinin çok küçük bir kısmını dışsattım sübvansiyonlarına öngüleyen Türkiye, indirgeme sürecinin sonunda, narenciye istisnasıyla, ülke pozisyonunu zorlayan bir yeni durum içinde olmamıştır. DTÖ’ne kote edilen gümrük vergilerinin çok yüksek olması nedeniyle de, 10 yıllık ve eşit aralıklı bir indirgeme sürecinin sonunda, iç pazarı koruma konusunda da bir zafiyet durumu sözkonusu değildir. Örneğin dönemin başlangıcında tahıllar için kote edilen % 200’lük gümrük vergisi, yıllık % 2’lik indirimler sonrasında, dönem sonunda % 180’lik bir gümrük vergisi sınırına ulaşmıştır. Buna karşın Türkiye, bu düzeyin oldukça altındaki gümrük vergi düzeyleri uygulayarak fiili olarak iç pazarını koruyabilmektedir. İç destekler alanında ise, destek harcamalarının toplam üretim değeri içindeki payının % 10’un altında olması nedeniyle, *de minimis* sınırı içinde kalan Türkiye herhangi bir destek indirgemesi taahhüdüne girmemiştir. Buna karşılık, ilerleyen bölümde gösterileceği üzere, IMF etkisi nedeniyle tarım destekleri önemli ölçüde indirgenmiş, desteklerin niteliği değiştirilmiştir.

Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası müktesebatını üstlenme süreci, Ekim 2005 tarihinde imzalanan Müzakere Çerçeve Belgesi sonrasında belirleyicilik özelliği giderek ağır basan bir nitelik taşımaktadır. Türkiye’nin tarım alanında üç dosya ile yürüttüğü müzakereler, ciddi bir ilerleme ya da gerçek anlamda bir müzakere pozisyonundan çok uzaktır. En önemli dosya olan Tarım ve Kırsal Kalkınma, açılış kriterleri karşılanmadığı için askı durumundadır. Buna karşılık, Türkiye’nin mevcut ve çıkarılacak tarım mevzuatını AB OTP müktesebatına uydurma çabaları, Türkiye’nin aday ülke pozisyonuna karşın önemli bir tarım desteği alamadığı ortamda, parçalı ve çoğu zaman sektöre zarar veren sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu ortamda, AB’nin 2004 yılında ortaya koyduğu Etki Değerlendirme Raporu’nda¹², verili koşullar altında Türkiye’nin AB’ne karşı yalnızca koyun eti, bakliyat, fındık ve yaş meyve sebze alanında rekabetçi olduğunu belirtmesi, olası bir üyelik ya da üyelik öncesi imzalanacak *double zero* anlaşması¹³ kapsamında, AB sürecinin yaratabileceği yıkıcı etkileri göstermesi bakımından önemlidir.

⁸ Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, *Avrupa Birliği ve Müzakere Süreci*, Ankara, 2007

⁹ Gökhan, Günaydın, *Küreselleşme ve Türkiye Tarımı*, TMMOB Ziraat Mühendisleri ODASI Tarım Politikaları Yayın Dizisi No:3, Ankara, 2002

¹⁰ Birgül Ayman, Güler, “Kamu Yönetimi ve Dünya Bankası”, *Amme İdaresi Dergisi*, C:28, S:3, Ankara, 1995, s.28

¹¹ Sözü edilen anlaşma, yaygın olarak, İngilizce adının (*Agricultural Reform Implementation Project*) baş harflerinden oluşan kısaltmayla, ARIP olarak anılır.

¹² Commission of the European Communities, *Issues Arising from Turkey’s Membership Perspective*, Brussels, 6.10.2004, SEC(2004) 1202

¹³ Çift Taraflı Sıfırlama Anlaşması: Gümrük vergileri ve dışsattım sübvansiyonlarının karşılıklı sıfırlandığı, üyelik öncesi aday ülkelerle imzalanan anlaşmalar

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

DTÖ ve AB sürecine yönelik yukarıdaki değerlendirmeler sonrasında, ortaya çıkan etkiler bakımından, 2000’li yılların değerlendirmesi, aşağıdaki başlıklar altında yapılacaktır.

Tarımsal Desteklemelerin Niceliğinde Değişim

IMF ve Dünya Bankası aracılığıyla Türkiye’de uygulanan Ortodoks mali politikaların tarım üzerindeki ilk etkisi, bütçe rakamları üzerinden gözlenebilmektedir. Reformun yürütücülerinden Dünya Bankası’nın 9 Mart 2004 tarihli “Türkiye’de Tarım Sektörü Destekleme Reformunun Etkilerine Bir Bakış”¹⁴ başlıklı raporunda ortaya konulduğu üzere, 1999 – 2002 döneminde tarımsal sübvansiyonlar 6 milyar dolar azalarak, 1.1 milyar dolara inmiş, tarımsal sübvansiyonların GSMH’ya oranı %3.2’den %0.5’e düşmüştür.

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinin arkasından, tarım desteklerinde bir artış gözlenmekle birlikte, tarım bütçesi, hiçbir zaman GSMH’nın % 1’i düzeyine yükselmemiştir.

Çizelge 1: Tarım bütçesinin gerçekleşmesi (Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Alan Bazlı Tarımsal Destekler	1.469	2.330	2.480	2.353	2.653	2.465	1.984	1.255
Doğrudan Gelir Desteği	1.469	2.019	2.125	1.673	2.653	1.640	1.140	
Mazot Desteği	0	311	355	410	0	480	492	
Gübre Desteği	0	0	0	270	0	345	352	
Destekleme Primleri	240	268	334	897	1.292	1.797	1.848	1.870
Hayvancılık Destekleri	35	107	209	345	661	741	1.095	1.183
Kırsal Kalkınma Destekleri	0	0	0	0	0	80	109	267
Tarım Sigortası Destekleri	0	0	0	0	2	40	47	81
Telafi Edici Ödemeler	40	39	0	56	67	79	80	85
Kuraklık Desteği	0	0	0	0	0	266	547	0
Tarım Reformu Uygulama Projesi	84	57	31	29	14	26	42	27
Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler	0	3	30	28	58	60	57	184
TOPLAM DESTEKLEME ÖDEMELERİ	1.868	2.804	3.084	3.707	4.747	5.555	5.809	4.951

Kaynak: BÜMKO ve DPI

2009 tarım bütçesi, Bütçe Kanunu Tasarısı’nda TBMM’ne 5.5 milyar lira olarak sunulmasına karşın, bütçede yapılan %10’luk (548,7 milyon TL) kesinti sonrasında 4.951.301 lira olarak kesinleşmiştir.¹⁵

2000 yılında 359 milyon lira, 2001 yılında ise 1,033 milyar lira olan tarım bütçesi, Çizelge 1 değerlerinden de izleneceği üzere, kriz sonrası dönem olan 2002 – 2008 aralığında mutlak olarak sürekli bir artış eğiliminde olmuş ve dönem başında 1,868 milyar lira olan bütçe, dönem sonunda 5,809 milyar liraya ulaşmıştır. Kapitalizmin doğurduğu “en son” krizin etkilerinin ciddi bir şekilde hissedildiği 2009 yılında ise bütçede bir önceki yıla göre yaklaşık 1 milyar liralık bir kesintiye gidilerek, 4,951 milyar liralık bir tarım bütçesi TBMM’den geçirilmiştir.

Aşağıdaki çizelge ise GSYH, bütçe ve tarım desteği arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Çizelge 2 GSYH, Bütçe, Tarımsal Destek, Faiz Ödemeleri İlişkisi (milyon TL)

YIL	GSYH (1998 BAZLI)	BÜTÇE GİDERLERİ	FAİZ GİDERLERİ	TARIMSAL DESTEKLEME ÖDEMELERİ	TARIMSAL DESTEK / GSYH	TARIMSAL DESTEK / BÜTÇE
2002	350.476	119.604	51.728	1.868	0,53	1,56
2003	454.780	141.248	58.527	2.804	0,62	1,99
2004	559.033	152.093	56.491	3.084	0,55	2,03
2005	648.932	159.687	45.680	3.707	0,57	2,32
2006	758.391	178.126	45.963	4.747	0,63	2,66
2007	853.636	204.068	48.753	5.555	0,65	2,72
2008	*994.315	225.967	50.661	5.809	0,58	2,57
2009**	1.111.438	259.156	57.500	4.951	0,45	1,91

Kaynak: BÜMKO, * Gerçekleşme tahmini, ** Bütçe

2002 yılı tarım desteklerine kıyasla, yaklaşık olarak, 2008 yılında 4, 2009 yılında ise 3 milyar liralık bir mutlak artış söz konusu olmasına karşın, Çizelge 2 değerlerinden izleneceği üzere, tarımsal desteklerin GSYH’ya oranı hiçbir zaman % 0.65’in, toplam bütçe büyüklüğüne

14 The World Bank, *Turkey – A Review of the Impact of the Reform of Agricultural Sector Subsidization*, Washington D.C., March 2004

15 Önce 25 Ocak 2009 tarih ve 27121 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2009/18, 2009/19 ve 2009/20 sayılı Tebliğler ile Tütün Üretiminden Vazgeçip Alternatif Ürün Yetiştiren Üreticilere Yapılacak Destek; 2008 Yılı Ürünü Hububat ve Baklagil Üreticilerine Ödenecek Destekleme Primi ve 2008 Yılı Ürünü Muhtelif Yağ Bitkileri Üreticilerine Ödenecek Destekleme Primleri düşürüldü. Daha sonra Resmi Gazete’nin 30 Ocak 2009 tarih ve 27126 (Mükerrer) sayısında; Hayvancılığın desteklenmesi, Yaş çay üreticilerinin desteklenmesi, Mazot ve Kimyevi Gübre destekleri, Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Programını Tercih Eden Üreticilerin Desteklenmesi ve Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları Destekleri % 10 indirildi.

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

oranı ise hiçbir zaman % 2.72’nin üzerine çıkmamıştır. 2006 yılı Nisan ayında çıkartılan Tarım Kanunu’nun tarımsal destekler için bütçeden ayrılan payın GSMH’nin % 1’inden az olamayacağı hükmüne¹⁶ karşın, tarım ve gıda krizi ile ekonomik krizin en yoğun olarak yaşandığı 2007 – 2009 döneminde bu oranların sırasıyla % 0,65, % 0,58 ve % 0,45 olarak Yasa hükmüne aykırı bir gerileme sürecinde olması özellikle dikkat çekicidir. 2009 yılı tarım desteğinin GSYH’ya oranı, 2002 yılının da gerisindedir. Tarım bütçesinin 2008’den 2009’a mutlak ve diğer yıllarda oransal olarak azaltılmasına karşın, destekleme ödemelerinin yarısının 29 Mart yerel seçimlerinden önce ödeneceğine ilişkin açıklamalar ise, Türkiye’de siyaset – köylülük ilişkisini göstermesi bakımından not edilmelidir.

Tarımsal Desteklemelerin Niteliğinde Değişim

Tarımsal desteklemelerin niceliği kadar, niteliğindeki değişimde büyük önem taşır. IMF ve Dünya Bankası aracılığıyla Türkiye’de uygulanan tarım politikalarında en çok vurgulanan konu, diğer tüm tarımsal desteklerin elemine edilerek Doğrudan Gelir Desteği (DGD) sistemine geçilmesidir. DGD, DTÖ UTTA’nın üretimle bağlantısız olması nedeniyle ticarete zarar vermeyen destekler olarak nitelediği gruptadır¹⁷. DTÖ savına göre, girdi ve çıktı destekleri, üretim kararı ve miktarına etki ettiği için dünya genelinde mukayeseli üstünlüklerin gerçekleşmesini engellemektedir. Üretimden bağlantısız *de coupled* destekler ise tersine, sözü edilen bölgede en avantajlı ürünün üretilmesine olanak sağlarlar.

Bu çerçevede DGD, Dünya Bankası tarafından Türkiye’de uygulamaya sokuldu. DGD ile yoksul üreticiye ulaşamayan desteklerin amacı ve etkinliği artırılacak, Türkiye tarımı rekabet üstünlüğü elde edecektir.

Bu çerçevede, 14 Mart 2000 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile Ankara Polatlı, Antalya Serik ve Manavgat, Adıyaman Merkez ve Kahta ile Trabzon Akçaabat ve Sürmene ilçelerinde en çok 200 dekara kadar, dekar başına 10 TL olmak üzere DGD pilot projesi başlatıldı.

Eşzamanlı olarak Avrupa Birliği’nde uygulanan DGD verimliliği destekleyen, üretim planlamasının aracı olan ve bölgesel farklılıkları dikkate alan bir nitelik taşıırken, Türkiye’de Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı bulunan tüm üreticiler, ekim yapmak koşuluyla DGD’den yararlanmaya başladılar. Denetimin yetersiz olduğu durumda, ekilip ekilmediği denetlenmeyen alanlarda, üretim yapana değil tarla sahibine desteklemeler aktı. Büyük toprak sahipleri, alanlarını 200’er dekarlık kira sözleşmelerine konu ederek, DGD’den yararlandılar. Nitekim 2002 yılından itibaren DGD alan sınırlaması 500 dekara yükseltildi. Aşağıdaki çizelge, DGD ödemelerine ilişkin temel bilgileri vermektedir.

Çizelge 3 DGD Ödemeleri Bilançosu

	Çiftçi Sayısı (milyon)	DGD Uygulanan Alan (Milyon ha)	Birim DGD (TL/da)	Ödemeye Konu Alan (dekar)	Ödeme Tamamlanma Zamanı
2001	2.180	11,8	10,0	200	Mayıs 2002
2002	2.600	16,2	13,5	500	Temmuz 2003
2003	2,755	16,5	16,0	500	Ağustos 2004
2004	2,770	16,6	16,0	500	Ocak 2006
2005	2,770	16,6	10,0	500	Ağustos 2006
2006	2,770	16,6	10,0	500	Haziran 2007
2007	2,770	16,6	7,0	500	Ağustos 2008
2008	2,770	16,6			

Kaynak: TKB ve TZOB verileri

Çizelge 3 değerlerinden izleneceği üzere, 2003 ve 2004 yıllarında 16 TL/dekar olarak uygulanan DGD, 2005 ve 2006 yıllarında 10, 2007 yılında ise 7 TL/dekara düşürülmüştür. Aradaki fark ise, yine alan bazlı olmak üzere mazot ve gübre desteği olarak ödenmiştir. Ancak mazot ve gübre destekleri, ürün farklılığına göre kullanılması gereken girdi ederine göre değil, adeta finansman kısıtının elverdiği ölçüde uygulanmıştır. Girdi ve çıktı desteklerinin elemine edildiği ortamda, destek ile üretim arasında ilişki kuramayan üretici, sözü edilen ödemelerin yapılan işlem için gerekli harcamaları karşılama oranına ve desteğin ödenme zamanlamasına yabancılaştı, dolayısıyla bir muhalefet te gelişmemiştir. Tersine, ödemelerin sürekli olarak en az bir yıl gecikmeli yapıldığı ortamda, alınan DGD ödemesinin hangi yıla ait olduğunun bile sorgulanmadığı bir durum ortaya çıkmıştır.

Çizelge 1 değerlerinden hesaplanabileceği üzere, 2002 yılında DGD ödemelerinin toplam tarım bütçesi içindeki payı % 78.6 iken, 2003 yılında % 83 ile en yüksek noktasına ulaşmıştır. 2004 yılında % 80.4 olan pay, izleyen yıllarda sırasıyla % 63.4, % 55.8, % 44.3 ve nihayet 2008 yılında % 34.1 olmuştur. Bu azalmayla ters orantılı olmak üzere, yağ bitkileri destekleme primleri 2002 yılındaki 240 milyon liralık düzeyinden, 2008 yılında 1.870 milyon liraya yükselmiştir. Hayvancılık desteklemelerinin aynı dönemdeki gelişimi ise, 35 milyon liradan 1.183 milyon liraya olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise bütçeye DGD ödeneği konulmamıştır.

Bu alanda iki önemli konunun altının çizilmesinde yarar görülmektedir. Bunlardan birincisi, tarım bütçesi içinde miktar ve oran olarak prim desteklerinin payının artmasına karşın, tarım bütçesinin yetersizliği veri iken, mısır istisnası bir tarafa bırakıldığında, destekleme primlerinin yağ bitkilerinde üretim açığının azaltılmasında etkili olamamasıdır. Bunun yanında, AB’nin her yıl yayımladığı İlerleme Raporlarında “mevcut

16 Resmi Gazete tarih 25 Nisan 2006, sayı: 26148, Tarım Kanunu, “Tarımsa Desteklerin Finansmanı” başlıklı 21 inci Madde Hükmü; “Tarımsal destekleme programlarının finansmanı bütçe kaynaklarından ve dış kaynaklardan sağlanır. Bütçeden ayrılacak paylar, GSMH’nin % 1’inden az olamaz”.

17 Zafer, Yükseler, *Tarımsal Destekleme Politikaları ve Doğrudan Gelir Desteği Sisteminin Değerlendirilmesi*, DPT, Ankara, 1999

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

AB OTP sisteminden uzaklaşma” olarak tanımlanan ve eleştirilen destekleme primleri, nihayet süren müzakerelerde en önemli tarım dosyası olan “Tarım ve Kırsal Kalkınma” dosyasının askıya alınmasında kullanılan altı gerekçeden birisini oluşturmuştur.

İkinci önemli konu ise DGD’ye ilişkindir. DGD sistemi, ileride değinileceği üzere, Türkiye tarımını üretimden koparan önemli bir etken konumundadır. Bu durum, kamuoyunda sıklıkla dile getirilen bir eleştiri konumundadır. Bu bağlamda, AKP Hükümeti, DGD sisteminden vazgeçtiğini en üst düzeyde dile getirmiş ve bütçeye DGD ödeneği koymamıştır. Buna karşılık, Ulusal Program’da, AB’de mevcut 1782/2003 sayılı Tüzüğe uyum sağlamak amacıyla, “üretimden bağımsız ve basitleştirilmiş tarımsal destek sisteminin (SPS) uygulanmasına yönelik” kanun çıkarılacağı taahhüt edilmiştir. 2011 sonrasında yayımlanacağı taahhüt edilen Kanun’un kapsamı; “mevcut bütün gelir ödeme programların entegre edilmesi ve bunların, ödeme hakları ve eşdeğer dekar sayısı olacak şekilde çiftlik arazisine dayandırılması ve çapraz uyumun korunması” olarak ifade edilmiştir.¹⁸ Görüldüğü üzere, iç politika alanına yönelik mesajlar ile AB taahhütleri arasında ciddi çelişkiler bulunmaktadır.

Tarımsal Kredi Yapısında Değişim

Tarımın finansman gereksinimi, işletme yönetiminin olağan koşulları yanında, sektörün özellikleri tarafından belirlenmektedir. Tarımsal üretim, bitkisel ve hayvansal alt sektörleri itibarıyla, (genellikle) bir yıla varan üretim dönemi sonucunda elde edilen ürünün satılması ile elde edilen gelirden yapılabilen tasarruflar temelinde gerçekleştirilmektedir. Piyasaya üretim yapan tarım işletmeleri (daha doğru bir tanımla hane halkları) için, ürününe pazarda bulunduğu fiyat, en temel gelir unsurudur. Öz tüketim için üretim yapan hane halklarının ise piyasa fiyatından yararlanma olanağı yoktur. Kamusal tarım destekleri, piyasa fiyatının aksine, bazı istisnalarla, yukarıda belirtilen her iki tür üretici / köylü grubu için de gelir olanağı sağlayıcı nitelikte olup; esas itibarıyla üç temel unsurdan oluşur: iç pazarın korunmasına yönelik yönetsel önlemler (gümrük vergileri, tarife dışı engeller, kaçakçılığın önlenmesi vb), iç pazara sunulan parasal destekler (girdi, çıktı, üretim destekleri vb) ve dışsattım sübvansiyonları (narenciye ürünlerine uygulanan destekler). Tarımsal üretimin sürdürülebilmesi, piyasa fiyatı ve kamusal tarım desteği toplamının, üretim için yapılan zorunlu giderler ile üretici ailesinin yaşam giderleri toplamını karşılaması ile olanaklıdır. Tarımsal krediler ise, yatırım ve işletme sermayesi gereksiniminde ortaya çıkan açığı kapatan finansman unsurlarıdır.

Türkiye’de tarımsal kredi sistemi, uzun yıllar boyunca, T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığıyla yürütülmüştür. Bankanın özelleştirilmesine ilişkin öneriler, 1997 yılında Türkiye’yi ziyaret eden Dünya Bankası heyetinin raporuna konu olmuştur. Dünya Bankası tarım kredilerinin faiz oranlarının piyasa faiz oranları düzeyine çekilmesi gerektiğini söylemektedir. Banka’ya göre, düşük faizli krediler yoksul çiftçilere ulaşmamakta, ayrıca sistemin faturasını tüketici ödemektedir. Bu uygulamanın oluşturabileceği muhalefetin kırılabilmesi için de, Ziraat Bankası’nın azınlık hisseleri tüm siyasi talepleri göğüsleyebilecek bir gruba devredilmeli veya satılmalıdır¹⁹

Tarımsal kredilerin sübvansiyonu yoluyla yapılan desteğin ortadan

18 31.12.2008 gün, 27097 mükerrer sayılı RG’de yayımlanan Ulusal Program, Öncelik 11.2, Tablo 11.2.1, No.2

19 Dünya Bankası, *Tarımsal Destek Politikasına Yönelik Öneriler: Reform Taslağı*, Ankara, 1997, s.6. Raporu bu görüşe dayanak olarak gösterilen örnek ise hayli ilginçtir; “Örneğin Bolivya’da elektrik hizmeti veren kurumların azınlık hisseleri emekli sandığına verilmiştir. Genelde fiyat artışlarına itiraz eden emekliler, emeklilik gelirlerini doğrudan etkilediği için bu artışları kabul etmişlerdir.

kaldırılması IMF’ye verilen niyet mektuplarında düzenli olarak yer almıştır. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı’nda ise “Ziraat ve Halk bankaları için Hazine’ye düzenli olarak çalışmalarına ilişkin rapor verecek siyaseten bağımsız ortak bir Yönetim Kurulu oluşturulması ve atanması” öngörülmüş ve ortak yönetim Nisan 2001’de, yeni banka yönetimleri ise Mayıs 2001’de atanmıştır.

Tüm bu gelişmelerin arka planında, tarımsal kredi desteklemelerinin bir kara delik oluşturduğu ve ekonomide yaşanan sorunların kaynakları arasında bulunduğu savı yatmaktadır. Oysa bu savın geçersizliğini kanıtlayan birçok örnek bulunmaktadır. Bu bağlamda, 1993 – ’94 yıllarında pamukta prim uygulaması sonucunda TCZB’nin Hazine’den alacağı olarak kaydedilen 124 milyon \$’ın sistemin çarpıklıkları sonucunda nasıl 11 milyar \$’a ulaştığı, Sayıştay raporlarına ve akademik çalışmalara konu olmuştur.²⁰

Süreç içinde, enflasyon ve faiz oranlarında yaşanan düşüşe paralel olarak, tarımsal kredilerin faiz oranları da düşmüştür. T.C. Ziraat Bankası verilerine göre, 2002 yılında % 59 olan tarımsal kredi faiz oranları, 2003 – 2006 aralığında sırasıyla % 39, % 28, % 20 ve % 17,5 olmuştur. Bu bağlamda uzun süre tarım kredilerini kesen Banka, piyasa faiz oranları üzerinden tarımı kredilendirmeye yeniden başlamıştır.

Çizelge 4: Ziraat Bankası ve Diğer Bankalarca Kullanılan Krediler (Milyon TL)

	2004		2005		2006		2007	
	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%
Ziraat Bankasınca Kullanılan Krediler	4.016	98	5.283	98	5.371	67	6.394	53
Diğer Bankalarca Kullanılan Krediler	81	2	91	2	2.662	33	5.588	47
Toplam	4.097	100	5.374,5	100	8.033	100	11.982	100

Kaynak: TCZB ve BDDK Verileri

Görüldüğü gibi 2004 yılında toplam tarımsal kredilerin % 98’ini sağlayan Ziraat Bankası, izleyen yıllarda tarım kredi hacmini sırasıyla 5.3, 5.4 ve 6.4 milyar liraya çıkarmasına karşın tarım kredilerindeki payı 2007 yılında % 47’ye kadar gerilemiştir. Aralarında tümüyle yabancı ya da yabancıların çeşitli oranlarda mülkiyet payına sahip olduğu bankaların da bulunduğu özel bankaların tarım kredi hacimleri ise 2007 yılında % 47’ye ulaşmış görünmektedir.

Türkiye’de bankacılık sistemi, 1990’ların sonu ve 2000’lerin başında, Hazine’ye çok önemli yükler getirecek banka batışları – tasfiyeleri ve bunları izleyen yabancılaşma sürecini yaşamıştır. Mevzuatın öngördüğü teknik, mali ve etik kısıtları çoğu zaman siyasal ilişkileri ile aşarak banka kuranlar ve yönetim - denetimi elinde bulunduranlar, bankacılık ilke ve yöntemlerine aykırı uygulamaları, kendi grup şirketlerine limit üstü aktarımları ve kötü yönetimleriyle bankaların mali yapılarını önemli ölçüde zayıflatmışlardır. Bu tabloya eklenen kriz ortamında yaşanan ekonomik dalgalanmaların etkisiyle reel sektörden kredi geri dönüşlerini sağlayamayan, açık pozisyonda yakalanan ve devlet iç borçlanma senetlerine bağlanan fonların daha önce görülmemiş bir düzeye radikal olarak yükselen faizlerin etkisiyle zararları artan bankalardan 22’si, bu süreç içinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) devredilmişlerdir.

TMSF’ye devredilen bankalardan sekizi diğer bankalarla

20 Oğuz, Oyan, Tayfun, Özkaya ve ark, *Türkiye’de Tarımsal Destekleme Politikalarının Dünü, Bugünü ve Geleceği*, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara, 2001, s.20, 21.

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

birleştirilmiş,²¹ altısı satılmış,²² yedi banka tasfiye edilmiştir.²³ 2001 – 2008 aralığında ise 18 banka, 13’ünün ortaklığı % 50’den fazla olmak üzere, en düşüğü % 20, en yükseği % 100 paylarla yabancı sermaye ile ortaklığa girmişler ya da tümüyle satılmışlardır²⁴. Süreç sonucunda, yalnızca üç adet kamu sermayeli banka kalmıştır: Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıflar Bankası. 2008 yılının son gününde Resmi Gazete’de yayımlanan “Türkiye Ulusal Programı”nda, bu bankaların da kısa ve orta vadede özelleştirileceği taahhüt edilmektedir.²⁵

Süreç, genelde tarım kredi sisteminin önemli ölçüde değişimi, özeldense tarım kredi veren bankaların mülkiyetinin değişmesi açısından dikkatle değerlendirilmesi gereken sonuçlar doğurmuştur. Aşağıdaki çizelge, tarım kredilerinin toplam kredilere ve tarım bütçesine göre durumunu ortaya koymaktadır.

Çizelge 5: Tarım Kredilerinin Toplam Krediler İçindeki Payı ve Tarım Bütçesi

YIL	TOPLAM KREDİLER (Milyon TL)	TARIM KREDİLERİ		TARIM BÜTÇESİ (Milyon TL)
		Milyon TL	Payı (%)	
1996	3.860	669	17,3	
1997	8.812	1.504	17,1	
1998	14.122	1.171	8,3	
1999	21.715	2.010	9,3	
2000	34.213	3.282	9,6	359
2001	37.086	2.715	7,3	1.033
2002	52.631	2.440	4,6	1.868
2003	69.002	3.216	4,7	2.804
2004	102.482	4.097*	3,9	3.084
2005	152.295	5.375*	3,5	3.707
2006	217.309	8.033*	3,7	4.784
2007	297.039	11.982*	4,0	5.555
2008	286.913	13.218**	4,6	5.809

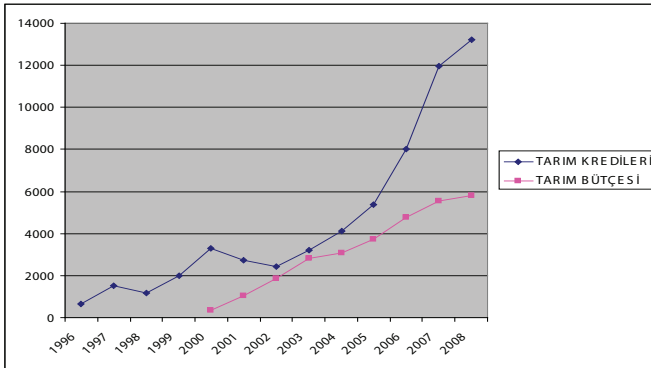
Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, TC Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Bülteni

*TCZB ve BDDK Verileri, **BDDK Aylık Bülten Ocak 2009, Kasım 2008, Tarım ve Balıkçılık Toplamı

Görüldüğü gibi, 1996 – 2008 aralığında tarım kredileri yaklaşık 20 kat artarak 669 milyon liradan 13.2 milyar liraya ulaşmasına karşın, aynı dönemde tarım kredilerinin toplam kredi hacmine oranı % 17.3’ten % 4.6’ya gerilemiştir. 2005 yılında % 3.5’a kadar düşen bu oran, özel bankaların yoğun bir tarım kredi çalışmasına giriştiği 2006 yılından sonra düzenli olarak artarak % 4.6’ya kadar yükselmiştir.

Aşağıdaki grafik ise, tarım bütçesi ve tarım kredi hacmi arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Grafik-1: Tarım Kredilerinin Tarım Bütçesi İle Karşılaştırılması

21 Etibank (İnterbank ve Esbank), Sümerbank (Egebank, Yurtbank, Yaşarbank, Bank Kapital, Ulusal Bank), Halk Bank (Pamukbank)

22 Bank Ekspres, Sümerbank, Demirbank, Sitebank, Tarihbank (Milli Aydın Bankası)

23 Etibank, İktisat Bankası, Kentbank, EGS Bank, Toprakbank, Türk Ticaret Bankası, İmar Bankası

24 Demirbank’ın tamamı 2001 yılında İngiliz sermayeli HSBC’e; Koçbank’ın % 50’si 2002 yılında İtalyan sermayeli Uncredito’ya; Sitebank’ın tamamı 2001 yılında Portekiz sermayeli Millenium BCP’e; Türk Ekonomi Bankası’nın % 42.1’i 2005 yılında Fransız sermayeli BNP Paribas’a; Dışbank’ın % 89.3’ü 2005 yılında Belçika sermayeli Fortis’e; Yapı Kredi Bankası’nın % 57.42’si 2005 yılında Koç – Uncredito ortaklığına; Garanti Bankası’nın % 25.5’u 2005 yılında Amerikan sermayeli General Electric Consumer Finance’a; Bank Pozitif (C Bank)’in % 65’i 2005 yılında İsrail sermayeli Bank Hopalium’a; Finansbank’ın % 89.4’ü 2006 yılında Yunanistan sermayeli National Bank of Greece’e; Denizbank’ın % 99.8’i 2006 yılında Belçika – Fransa sermayeli Dexia Bank’a; Akbank’ın % 20’si 2006 yılında Amerikan sermayeli Citibank’a; Şekerbank’ın % 34’ü 2006 yılında Kazakistan sermayeli Bank Turan Alem Group’a; Tat Bank’ın tamamı 2006 yılında Amerikan sermayeli Merrill Lynch European Asset Holdings Inc’a; Tekfenbank’ın % 70’i 2007 yılında Yunanistan sermayeli Eurobank EFG’ye; Turkland Bank’ın % 91’i 2007 yılında Ürdün – Lübnan sermayeli Arab Bank ve Bank Med’e; Oyakbank’ın tamamı 2007 yılında Hollanda sermayeli ING Bank’a; T. Finans Katılım Bankası’nın % 60’i 2008 yılında Suudi Arabistan sermayeli Suudi National Commercial Bank’a satılmıştır. Turkish Bank’ın % 40’ünün Kuveyt sermayeli Kuveyt National Bank’a devri için ise BDDK’nın izni beklenmektedir.

25 Resmi Gazete’de 31 Aralık 2008 tarihinde yayımlanan “Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı”na göre, “Özelleştirme vizyonu çerçevesinde önümüzdeki dönemde, kısa vadede Halk Bankası, orta vadede Halkbank tecrübesinin ardından strateji belirlenmek üzere Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası’nın özelleştirilmesi” hedeflenmektedir.

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

Buna göre, 2002 – 2004 döneminde birbirine yaklaşan rakamlar, 2005 yılında kredi hacmi lehine önemli ölçüde değişmeye başlamış ve 2007 – 2008 yıllarındaki kredi hacmi, tarım bütçesinin iki katından fazla olarak gerçekleşmiştir.

Tarım kredilerinin kullanımı, tarımsal yatırım ya da işletme masrafları alanında gerçekleşmektedir. 2005 – 2008 döneminde tarım kredi hacmi sırasıyla 5.3, 8.0, 11.9 ve 13.2 milyar lira olarak gerçekleşip önemli bir artış eğilimi gösterirken, aynı dönemde tarımsal yatırımların hacminde önemli bir değişimin olmadığı, aşağıdaki çizelge 6 değerlerinden görülmektedir.

Çizelge 6: Yatırımların Sektörel Dağılımı: 2005 – 2008 (Bin YTL)

Yıl	Proje Sayısı	Proje Tutarı		Önceki Yıl Sonu Harcama			Cari Yıl Yatırım			
		Dış	Toplam	Kredi	Özkaynak	Toplam	Kredi	Özkaynak	Toplam	
2005	Tarım	343	8 960 243	45 906 575	2 828 896	3 576	16 061 396	306 593	3 920	1 355 271
	Toplam	2 627	70 037 479	206 684 319	23 884 603	3 403 006	84 031 374	4 559 053	1 089 872	16 174 256
2006	Tarım	292	8 008 962	45 761 462	3 066 023	2 513	17 930 584	189 020	2 840	1 336 55
	Toplam	2 526	65 103 529	200 391 243	24 113 524	3 962 647	86 512 110	4 136 316	1 775 183	17 521 667
2007	Tarım	293	7 736 825	48 470 668	2 519 420	2 964	19 514 241	151 185	3 860	1 508 710
	Toplam	2 710	62 690 040	209 346 877	25 924 180	3 190 737	93 463 720	3 203 903	1 042 413	17 076 806
2008	Tarım	289	6 295 641	52 973 948	2 336 576	2 858	22 474 113	137 896	1 556	1 468 741
	Toplam	2 759	58 679 916	218 975 635	26 480 548	2 861 343	102 407 887	3 096 981	903 401	17 123 197

Kaynak : <http://www2.dpt.gov.tr/kamuyat/index.html> , 2005 – 2008 yılları, “Yatırımların Sektörel Dağılımı” tablolarından tarım ve toplam ayıklanarak türetilmiştir. Cari Yıl Yatırım değerleri, Etüd proje, Devam eden projeler, Yeni projeler toplamından oluşmaktadır. Kredi ve Özkaynak sütunları, dış değerleri göstermektedir.

Bu durum da göstermektedir ki, üretici tarımsal üretimi ve olağan yaşamını sürdürebilmek için, giderek daha çok borçlanma gereği içine girmektedir.

Sistemde bulunan özel bankalara ilişkin güncel ve sağlam veri sağlamak, olağanın üzerinde bir zorluk sergilemektedir. BDDK’nın en güncel verisi olan Haziran 2008 değerlerine göre, tarıma sağladığı 1.091,600 milyon liralık kredi ile % 99,8’i Belçika-Fransa ortaklı Dexia Bank’a ait olan Denizbank²⁶ tek başına % 9’lük bir paya sahip bulunmaktadır. Yapı Kredi Bankası % 4 (% 57.42’si Koç – Uncredito ortaklığına ait, kredi hacmi 478.377 milyon lira)’lük bir paya sahiptir. Onu, % 3’lük paylarla Şekerbank²⁷ (% 34’ü Kazakistan sermayeli Bank Turan Alem Group’a ait, kredi hacmi 357.847 milyon lira), Akbank²⁸ (% 20’si Amerikan sermayeli Citibank’a ait, kredi hacmi 354.602 milyon lira) ve Garanti Bankası (% 25.5’u Amerikan sermayeli General Electric Consumer Finance’a ait, kredi hacmi 307.476 milyon lira) izlemektedir. Finansbank (% 89.4’ü Yunanistan sermayeli National Bank of Greece’e ait, kredi hacmi 220.557 milyon lira) ve Türk Ekonomi Bankası (% 42.1’i Fransız sermayeli BNP Paribas’a ait, kredi hacmi 224.776 milyon lira) ise % 2’lik paylara sahiptir. ²⁹

Özel bankalarca, kredi kartı açık hesapları şeklinde de kullanılan tarımsal krediler, iç ticaret hadlerinin tarım aleyhine dönmesiyle gelir olanakları kısıtlanan üreticinin aldığı kredinin % 30’ları aşan faizini ödeyememesi nedeniyle, bir sosyal kriz aşamasına doğru ilerlemektedir.

Çizelge 7: Takipteki Tarım Kredileri (Bin TL)

BANKALAR	Takipteki Alacaklar/2007	Takipteki Alacaklar/2008*	Artış (%)
Kamu	84.399	138.854	64,5
Yerli Özel/Yabancı Ortaklı	174.170	153.096	- 12
Yabancı	46.270	61.820	33,6
TOPLAM	304.839	353.770	16

Kaynak: BDDK, * 2008 yılı Haziran ayı itibarıyla

Görüldüğü gibi, 2007 yılının tümündeki takipteki tarım kredileri miktarı, 2008 yılının ilk altı ayında aşılmıştır. 2008 yılının ilk 6 ayında, geçen yılın tamamına göre kamu bankalarının takipteki kredileri yüzde 64.5, yabancı bankaların ise yüzde 33.6 oranında artmıştır. Yerli özel/yabancı ortaklı bankaların takipteki kredilerinde ise yüzde 12’lik bir azalma meydana gelmiştir.³⁰ 2008 yılının tamamına ilişkin rakamlar ortaya çıktığında takipteki tarım kredilerin daha da büyümesi beklenmektedir.

Geçmişte, Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan kredi borçlarını ödeyemeyen üreticiler için uygulanan borçların yeniden yapılandırılması çalışmaları, ortaya çıkan bu yeni “durum” nedeniyle tarihe karışmış görünmektedir.³¹

²⁶ Türkiye’de tarım kredileri alanında iddialı olan Denizbank’ın sahibi Dexia Grubu için, Belçika, Fransa ve Lüksemburg’un katkısıyla 6.4 milyar avruluk bir kurtarma operasyonu gerçekleştirilmiştir (Star Gazetesi, 9.10.2008).

²⁷ Şekerbank hisselerinin % 34’ü 2006 yılında Kazakistan sermayeli Bank Turan Alem Group tarafından satın alınmıştır. Kazakistan Hükümeti, kriz nedeniyle zor duruma düşen Turan Alem Bank’ın (BTA) % 78’ine el koydu. Böylece, Şekerbank’ın % 25’i dolaylı olarak Kazakistan Devleti’ne geçmiş oldu. (Hürriyet Gazetesi, 4.3.2009)

²⁸ Akbank hisselerinin % 20’si 3.1 milyar dolara Amerikan sermayeli Citibank tarafından satın alınmıştır. Grubun mali sorunlarının artması üzerine, Citibank’ın % 36’sı Amerikan Hazinesi tarafından satın alınarak devletleştirildi. (Hürriyet Gazetesi, 2.3.2009)

²⁹ Bankacılık Düzenleme ve Destekleme Kurumu, Finansal Türkiye Haritası verileri

³⁰ Takipteki tarım kredilerinin 2007 yılı tamamı ile 2008 yılının ilk 6 ayının Banka bazında karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkan artış Ziraat Bankası’nda yüzde 191, Garanti Bankası’nda yüzde 82, İş Bankası’nda yüzde 81, Şekerbank’ta yüzde 71, Finansbank’ta yüzde 42 ve Denizbank’ta yüzde 36 oranındadır.

³¹ En son, AKP iktidarının ilk dönemlerinde, Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerinden aldıkları kredileri ödeyemeyen 765 bin üreticinin 2.7 milyar liralık borçlarının faiz bölümünden 1.5 milyar lirası silinmiş, geriye kalan miktar ise 3 yıla yayılarak yeniden yapılandırılmıştır. 2007 seçim döneminden önce ise, kredi kefaleti sisteminde değişiklik oluşturan

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

Ekim Alanlarında Değişim

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında yapılan yoğun traktör dışalım ve uygulanan sektörel politikalarla, 1960’lı yılların ortalarında ekim alanlarının sınırına ulaşmış bir ülkedir. Bu bağlamda, 40 yılı aşkın bir süredir Türkiye’nin ekilen alanları, iç ticaret hadlerinin tarımdaki gelişimi ve destekleme politikalarına bağlı olarak değişmektedir.

1970–2007 döneminde ekim alanlarının değişimini gösteren aşağıdaki çizelgeden de izleneceği üzere, 1990 yılında 18.8 milyon hektarı bulan tarla bitkileri ekim alanı, 2000 – 2005 döneminde 18 milyon hektar düzeyinde gerçekleştiği sonra, 2006 ve 2007 yıllarında, sırasıyla 17.4 ve 16.9 milyon hektara gerilemiştir. Sebze alanları, 50 bin hektar sınırları içinde bir varyasyonla, sabit görünmektedir. Meyve alanlarında ise, 2000 yılından bu yana, 350 bin hektarı bulan düzenli bir artış söz konusudur. Sonuç olarak, 2000–2007 döneminde, toplam işlenen alan varlığı 1.5 milyon hektar azalmıştır. Bu durum, nüfusu hızla artan Türkiye’nin gıda güvenliği açısından, dikkatle değerlendirilmesi gereken bir değişimdir.

Çizelge 8 Türkiye’de Tarım Alanları (Bin Hektar)

YIL	TARLA ALANI			SEBZE	MEYVE*	TOPLAM İŞLENEN ALAN
	EKİLEN	NADAS	TOPLAM			
1970	15.591	8.705	24.296	447	2.595	27.338
1975	16.241	8.177	24.418	490	2.754	27.662
1980	16.372	8.188	24.560	596	3.019	28.175
1985	17.908	6.025	23.933	662	2.935	27.530
1990	18.868	5.324	24.192	635	3.029	27.856
1995	18.464	5.124	23.588	785	2.461	26.834
2000	18.207	4.826	23.033	793	2.553	26.379
2001	18.087	4.914	23.001	799	2.550	26.350
2002	18.123	5.040	23.163	831	2.585	26.579
2003	17.563	4.991	22.554	818	2.656	26.028
2004	18.110	4.956	23.066	805	2.722	26.593
2005	18.148	4.876	23.024	806	2.776	26.606
2006	17.440	4.691	22.131	853	2.895	25.879
2007	16.945	4.219	21.164	815	2.909	24.888

Kaynak: TÜİK, * Bağ, meyve, zeytin

Tarım sektöründe ekim alanının değişimi, genellikle köylü refahı ile koşutluk içindedir. Başka bir deyişle, üreticinin tarımsal üretimden elde ettiği gelirin ve refah payının arttığı yıllarda, bu süreçten daha fazla pay alabilmek için, işgücü ve mekanizasyon açısından elverişli durumda olan köylü aileleri, daha fazla yer işlemeye gayret ederler. Hatta bu dönemlerde, diğer sektörlerden tarıma girişler de söz konusu olur. Tersine süreçlerde ise, Chayanov’cu anlamda, köylü gelirini sabitleyebilmek için daha fazla emek kullanarak daha fazla yer işlemeye gayret eder. Köylünün kendi emeğini sömürsünün sonu ise, piyasa fiyatlarının maliyetlerin altına düşmesiyle ortaya çıkar.

2000–2007 döneminde toplam işlenen alan varlığının 1.5 milyon hektar azalması olgusu, aşağıda bu bakış açısı altında irdelenmektedir.

İç Ticaret Hadlerinde Değişim

Tarımın iç ticaret hadlerindeki değişim, tarımsal üretimi gerçekleştiren üreticinin elde ettiği ürün karşısında kazandığı gelir ile üreticinin ödemeleri arasındaki farkı gösterir. Bu niteliği ile bir taraftan çiftçi

bir yasal düzenleme yapılmıştır.

refahını, diğer taraftan tarımsal üretimin geleceğini etkiler.

“Herhangi bir tarımsal (ya da tarıma dayalı) ürünün nihai fiyatını tüm bileşenlerine ayırdığımızda, pazarlama zincirinin çeşitli halkalarında yer alan aktörlerin pazarlama değeri ya da maliyet/girdi ögeleri olarak bir birim pazarlanan üründen aldıkları paylar ortaya çıkmış olur. Tarımın iç ticaret hadleri (TİTH) bu türden bir bölüşüm değişimini ortaya koyan istatistik bir göstergedir ve bir başlangıç yılına göre çiftçinin eline geçen fiyatlardaki değişimler ile çiftçinin ödediği fiyat hareketleri arasındaki oranın (tercihan endeks değeri olarak) ifadesidir. Bölüşüm ilişkileri açısından TİTH’nin seyri, piyasaya dönük küçük üreticiliğe (küçük meta üretimine) dayalı bir tarımsal yapıda, dolaysız üreticinin (köylü/çiftçinin) geriye dönük piyasa bağlantıları aracılığıyla “sıkıştırılma” (daha doğrusu sömürülme) derecesindeki değişimin doğrultusunu ve büyüklüğünü ortaya koyar. Daha somut olarak, pazarlanan birim ürün içinden çiftçinin/köylünün eline geçen gayrisafi üretim değeri ile tarımsal olmayan üretim giderleri (ve tüketim fonu) arasındaki marjda meydana gelen değişimleri TİTH temsil eder”³²

Bu doğrultuda, 40 yıllık bir dönem içinde, tarım ticaret hadlerindeki değişim aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Çizelge 9 Tarım Ticaret hadleri

YIL	1968=100	1998=100
1968	100,0	
1974	127,6	
1978	131,0	
1988	70,0	
1992	77,6	
1997	100,7	
1998	126,3	100,0
1999	109,3	86,6
2000	102,3	81,1
2001	78,6	62,2
2002	78,6	62,3
2003	89,9	71,2
2004	91,8	72,7
2005	82,7	65,6
2006	77,1	61,1
2007	---	65,4

Kaynak: Korkut Boratav, *Köylülüğün tasfiyesi mi?* Sol, 13 Mayıs 2007; *Tarımsal Fiyatlar, İstihdam ve Köylülüğün Kaderi*, BSB, Haziran 2007; *AKP’li Yıllarda Halk Sınıfları*, Sol, 10 Ağustos 2008

Çizelgeden de izleneceği üzere, 1968 – 1978 dönemi yıllık ortalama % 3, toplamda % 31’lik bir TİTH yükselmesine tanıklık etmektedir. 24 Ocak kararları ve 12 Eylül rejiminin emek aleyhtarı politikalarından tarım kesiminin etkilenme düzeyi, 1920’li yılların sonunda başlayan büyük buhran döneminden daha fazla bir çöküntü ile kendisini göstermiştir. TİTH’de yıllık ortalama yüzde 3,7’lik ve toplamda yüzde 46,6’lık bir aşınma...1989 yılında maden işçilerinin yürüyüşü, ANAP’ın referandum ve seçim yenilgileri bağlamında siyasetin

32 www.bagimsizsosyalbilimler.net.tr, Korkut, Boratav, *Tarımsal Fiyatlar, İstihdam ve Köylülüğün Kaderi*, BSB, Haziran 2007

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

yeniden halkın taleplerine duyarlı olmak zorunda kaldığı izleyen on yıllık dönemde, TİTH yıllık ortalama yüzde 4.7 ve toplamda yüzde 80.4 oranında yükselmiştir. IMF ve Dünya Bankası’nın neolibare politikalarının Türkiye tarımına damgasını vurduğu 1999 sonrası dönemde ise TİTH’de yıllık ortalama yüzde 1,8’lik ve toplamda yüzde 39’luk bir gerileme gerçekleşmiştir.³³

1998 sonrası dönemde, buğdayda ürün ve girdi fiyatlarında ortaya çıkan değişimi ve bu rakamların enflasyon karşısındaki durumunu gösteren aşağıdaki çizelge, yukarıda söylenenleri örnekleyen niteliktedir.

Çizelge 10 Buğdayda ürün ve girdi fiyatları ile yıllık enflasyonun değişimi

YIL	BUĞDAY FİYATI		GİRDİ FİYATI*		ENFLASYON-ÜFE	
	Yıllık Değişim,%	Endeks	Yıllık Değişim,%	Endeks	12 Aylık Ort. % Değişme	Endeks
1998	61	100	35,4	100	71,8	100
1999	51	151	55,2	155	53,1	153
2000	28	193	62,4	252	51,4	232
2001	61	311	122,2	559	61,6	374
2002	40	435	12,9	632	50,1	562
2003	41	613	24,3	785	25,6	706
2004	14	699	20,3	942	11,09	784
2005	-6	657	5,3	992	5,89	830
2006	7	703	14	1.131	9,34	908
2007	13	794	34	1.514	6,31	965

Kaynak: TZOB, TÜİK * Girdi Fiyatları % Artış: Gübre ve mazot fiyat artışlarının ortalaması alınmıştır.

1998 yılı 100 alındığında, 2007 yılında gübre ve mazotta yaşanan fiyat artışlarının ortalaması olarak hesap edilen girdi fiyatlarının artış endeksi 1514, enflasyon – Üfe artış endeksi 965 olarak gerçekleşmiştir. Buğday fiyatındaki artış endeksi olan 794 ise, girdilerdeki artış gösteren endeksin neredeyse yarısı ve enflasyon – Üfe endeksinin % 18 gerisindedir.

2008 yılı, gübre fiyatlarındaki artış açısından, eşine az rastlanır bir dönem olmuştur. Aşağıdaki çizelgede gösterildiği gibi, 2007 yazı ile 2008 yazı arasında gübre fiyatlarındaki artış, gübre cinsine bağlı olarak % 79 ila % 180 arasında değişmiştir.

Çizelge 11 Gübre Fiyatlarında Değişim (TL/kg)

	Amonyum Sülfat % 21 N	Amonyum Nitrat % 26 N	Amonyum Nitrat % 33 N	Üre	DAP	Kompoze 20-20-0
Ağustos 2007	0.38	0.34	0.42	0.63	0.75	0.53
Ağustos 2008	0.80	0.65	0.75	1.30	2.10	1.35
Fiyat artışı %	110	91	79	106	180	155

Kaynak: sektörden derlenen veriler ile oluşturulmuştur.

Eşzamanlı olarak, mazotta pompa fiyatlarının 3 liranın üzerine çıktığı dönemde, bu fiyatın neredeyse yarısı ÖTV ve KDV niteliğinde dolaylı vergi olarak üreticiden alınmaktaydı. Tarımda kullanılan mazot miktarı ile bir litre mazot üzerindeki vergi yükünün çarpımından elde edilen sonucun Türkiye’de tarıma ayrılan bütçe büyüklüğüne yakın olması, Türkiye’de çiftçinin vergilendirilme düzeyini ortaya koymaktadır.

İç ticaret hadlerinin bu denli tarım aleyhine döndüğü süreçte, tarımsal desteklerin de yukarıda gösterildiği gibi indirgenme sürecine girmesi, üreticinin giderek üretimden kopuşuna neden olacaktır.

Bitkisel Üretimde Değişim

Türkiye’nin bitkisel ve hayvansal üretim değerlerinin 2000’li yıllardaki değişimi, nüfus artış rakamları ile birlikte değerlendirildiğinde bir anlam kazanmaktadır.

Türkiye’nin nüfusu 1980 yılında 44.439, 1990 yılında 56.098 milyon iken, 2008 yılında nüfus 71.517 milyona ulaşmıştır. Başka bir deyişle Türkiye, 1980 – 2008 döneminde, 28 yılda 27.078 milyon nüfus artırmış bir ülkedir. 2000 – 2008 dönemindeki nüfus artışı ise 4.097 milyon düzeyindedir. Diğer taraftan nüfus projeksiyonları, Türkiye nüfusunun 100 milyona ulaşacağını göstermektedir.

Bu bağlamda, Türkiye’nin tarım ürünlerindeki kendine yeterlilik analizinin, yukarıdaki sayılarla artan nüfus gerçeği ile birlikte değerlendirilmesi ve bu analizde, bir biyolojik varlık olan insanın yeterli ve dengeli beslenmesi için gerekli gıda maddelerinin üretilme koşullarının göz önüne alınması gerekmektedir.

33 A.k.

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

Aşağıdaki Çizelge, seçilmiş bitkisel ürünlerin, 1990 – 2008 üretim miktarlarını göstermektedir.

Çizelge 12 Bitkisel Üretimde Değişim (bin ton)

YIL	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Buğday	20.000	18.000	21.000	19.000	19.500	19.000	21.000	21.500	20.010	17.234	17.782
Arpa	7.300	7.500	8.000	7.500	8.300	8.100	9.000	9.500	9.551	7.307	5.923
Mısır	2.100	1.900	2.300	2.200	2.100	2.800	3.000	4.200	3.811	3.535	4.274
Pirinç	138	150	210	216	216	223	294	360	418	390	460
Nohut	860	730	548	535	650	600	620	600	552	505	536
Fasulye	210	225	230	225	250	250	250	210	196	154	157
Tütün	296	204	200	144	153	112	134	135	98	75	100
Ş.Pancarı	13.986	11.171	18.821	12.633	16.523	12.623	13.517	15.181	14.452	12.415	15.210
Pamuk	655	851	880	914	988	920	936	864	977	868	745
Ayçiçeği	860	900	800	650	850	800	900	975	1.118	854	992
Soya	162	75	45	50	75	85	50	29	47	31	34
Patates	4.300	4.750	5.370	5.000	5.200	5.300	4.800	4.090	4.397	4.228	4.211
Kavun/kar	4.950	5.400	5.805	5.795	6.395	5.950	5.575	5.795	5.571	5.457	5.735
Domates	6.000	7.250	8.890	8.425	9.450	9.820	9.440	10.050	9.855	9.945	11.003
Elma	1.900	2.100	2.400	2.450	2.200	2.600	2.100	2.570	2.002	2.458	2.495
Fındık	375	435	495	725	610	515	360	580	780	570	770
Kiraz	143	186	230	250	210	265	245	280	310	398	343
Portakal	735	842	1.070	1.250	1.250	1.250	1.300	1.445	1.536	1.427	1.397

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin karbonhidrata dayalı beslenme alışkanlıklarında önemli yeri tutan serin iklim tahıllarından, insan beslenmesi için başat konumda olan buğday ve yem üretimi açısından öne çıkan arpanın üretim değerleri, tümüyle, yağış miktarı ve rejimine bağlı olarak değişmektedir. 2007 yılında tüm ülkede, 2008 yılında ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görülen kuraklık, buğday üretiminin 17.2, arpa üretiminin ise 5.9 milyon tonlara kadar gerilemesine neden olmuştur. Türkiye'de kişi başına 200 kg. buğday eşdeğeri tüketildiği düşünüldüğünde, tohumluk ve un dışı satımı için gerekli buğday hammaddesiyle birlikte, Türkiye'nin buğdaydaki başa baş noktasının 18.5 milyon ton düzeyinde olduğu değerlendirilebilir. Türkiye, son iki yılda kendine yeter buğday üretememekte ve buğday dışalımını yapmak zorunda kalmaktadır. 100 milyon nüfusa sahip Türkiye'nin ilave buğday gereksinimi 6 milyon ton dolayındadır. Başka bir deyişle, 25 milyon tona yakın buğday üretemeyen Türkiye, orta vadede buğdayda da net dışa bağımlı konumda olacaktır.

Sıcak iklim tahıllarından mısır ve pirinç ise, sırasıyla, Türkiye'de prim uygulaması ve tohumluk niteliğindeki yükselme nedeniyle, ekolojik değerlerin dışındaki gelişmelerle üretim artışı gerçekleşen yegane iki ürün olarak öne çıkmaktadırlar. Prim uygulamasının etkisiyle 2003 yılından itibaren üretimi artan mısır, 2006 – 2007 yıllarındaki gerilemeye karşın, 2005 ve 2008 yıllarında 4.2 milyon tonluk üretim düzeylerini yakalayabilmiştir. Verimi yüksek Osmançık çeşidi çeltik tohumunun kullanımının etkisiyle Türkiye, 460 bin ton çeltik üretimi rakamına ulaşmıştır. Bu gelişmelere rağmen, Türkiye'nin halen mısır ve çeltikte dışa bağımlılığı sürmektedir. Bunun yanında, özellikle pamuk tarımından gelir elde edemeyen üreticinin mısıra yönelmesi, buna karşılık 2008 yılında mısır piyasa fiyatının üretim maliyetinin altında kalması, mısırdaki yakın gelecekte bir üretim düşüşü olabileceğine işaret etmektedir. Soya üretiminin de 2 milyon tonluk talebe karşın geriliyor olması, Türkiye'nin 9 milyon tonluk yem hammaddesi gereksiniminin 4.5 milyon tonunun dışalım ile karşılanmasının gerekçesini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin dünyada en iddialı olduğu baklagil ürünlerinde de durum pek parlak değildir. Nohut ve fasulyenin 2008 üretim değerleri, 1990 ve 2000 üretiminin gerisindedir. Üretimdeki gerilemenin yıllara dağılımı, geriye gidişin kuraklıkla açıklanamayacağını göstermektedir.

Tekstil sektörünün talebine yönelik yılda 2 milyar dolar düzeyinde pamuk ve pamuk ürünleri dışalımını yapan Türkiye'de, pamuk üretimi gerilemektedir. Ham yağ dışalımını için yılda 1 milyar doların üzerinde ödeme yapılmasına karşılık, yağ bitkilerinin üretimini, açığı kapatmak üzere artırmak mümkün olamamaktadır. Bu alanda yalnızca ayçiçeğinin üretiminde bir artış gözlenmekte, 2 milyon ton'a yakın talebe karşın soya üretimi son beş yılda 50 bin ton barajını aşmamaktadır. Türkiye'nin 74 ilinde üretilen patatesin 2008 yılı üretim değeri ise, 2000 yılı değerinin 1 milyon ton gerisindedir.

Domates, elma, fındık, kiraz ve portakal değerlerinde gösterildiği üzere, Türkiye'nin sebze – meyve üretiminde bir artış yaşanmaktadır. Bu artışın, kamu desteklerinin hiç olmadığı ya da yalnızca dışarıya yönelik olarak ve sınırlı düzeyde gerçekleştiği sebze – meyvede olması ilginçtir. Bu durumun başlıca nedeni, tarla ürünlerinde maliyet fiyatına ürün satamayan üreticinin, pazarlaması görece daha kolay olan sebze-meyve alanına yönelmesidir. Dışarıya olanağının yükseldiği dönemler ise, üretici açısından, uzunca bir süredir iç piyasada görülemeyen gelir

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

olanağı sürprizleri yaratabilmektedir. Ancak istisnai olan bu durumun bir gelişme olarak yorumlanması konusunda, uygun olmayan ekoloji ve topraklarda özellikle meyveciliğin yaygınlaşması açısından, ihtiyatlı davranılması gerekmektedir.

Bitkisel üretimin tütün ve şeker pancarı alt kollarına, IMF ve Dünya Bankası’nın yakın ilgisi nedeniyle özel parantez açılmasında yarar görülmektedir.

Tütün, IMF ve Dünya bankası ikilisinin, özel yasa ile düzenlenmesini istediği bir üründür. IMF, tütün destekleme fiyat mekanizmasının kaldırılmasını, TEKEL’in özelleştirilmesini, sektörün yönetiminin oluşturulacak bir Kurul’a devredilmesini öngörmüştür. Bu çerçevede, 2002 yılında tütün alanından çıkarılan 4733 sayılı Yasa³⁴ tütünde destekleme sistemini elemine etmiş, tütün alım ve satımını sözleşme ve açık artırma sistemine bağlamış, en az iki milyar adet sigara üretenlerin serbestçe tütün ithali yapmalarını ve beş yıl sonra bu zorunlu üretim miktarının da Bakanlar Kurulu kararı ile ortadan kaldırılabilceğini hükme bağlamış, yasa hükümlerine uymayan köylülere yönelik hapis cezaları getirmiş ve TEKEL’in özelleştirilmesi ile alanın yönetiminin Tütün ve Tütün Mamullerini ve Alkollü İçkiler Piyasasını Düzenleme Kurumu ve Kurulu’na devredilmesini öngörmüştür.

Yasa’nın çıkması ardından sözü edilen Kurul oluşturulmuş ve kota uygulamasına başlanılmıştır. TEKEL ve TAPDK verilerine göre, tütünde 1999 yılında 266 bin hektar alanda 568 bin üretici tütünle uğraşırken, 2001 yılında ekim alanı 217 bin’e düşmüş, ekici sayısı 478 bin’e çıkmıştır. Tütün Yasası’nın çıkmasının ardından, her iki değer de sürekli bir düşüş eğilimi içinde olmuş; 2007 yılında ekim alanı 140 bin hektara, ekici sayısı ise 180 bine gerilemiştir.

Yine IMF taahhütleri doğrultusunda, TEKEL’in içki ve sigara bölümleri özelleştirilmiştir. İçki bölümünün nihai sahibi Texas Pacific Company, sigara bölümünün sahibi ise British American Tobacco firmasıdır.

Böylece, dönemin Cumhurbaşkanı’nın Yasa’yı veto ederken kullandığı ‘yerli sigara ve tütün üreticilerinin üretim etkinliklerini tümüyle durdurmaları, TEKEL’in elindeki fabrika ve işletmelerin gerçek değerinin çok altında satılma olasılığı, iç pazarın tümüyle yabancı sigara tekellerine açılmasının onarılmaz sorunlar yaratacağı’ yolundaki gerekçelerinin gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Şeker alanının da tıpkı tütünde olduğu gibi özel bir yasa ile düzenlenmesi IMF ve Dünya Bankası tarafından istenilmiştir. IMF niyet mektuplarında, şeker pancarı üretimine kota konulması, destekleme fiyatlarının baskılanması, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. (TŞFAŞ)’ne bağlı fabrikaların özelleştirilmesi, sektörün yönetiminin oluşturulacak bir Kurul’a devredilmesi ve tüm bunların yasal zeminini sağlayacak bir Şeker yasası’nın çıkarılması taahhüt edilmiştir³⁵.

Bu çerçevede, 2001 yılında Şeker Kanunu³⁶ çıkarılmıştır. Kanun ile nişasta bazlı şekerlere (NBS) % 10 kota tanınmış, bu kotayı % 50 oranında artırma yetkisi Bakanlar Kurulu’na verilmiştir. BK’ları bu

34 3.1.2002 tarihli Tütün, Tütün mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü’nün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 sayılı kanunda ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 9.1.2002 gün, 24635 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

35 Gökhan, Günaydın, *Şeker Sektörü Analizi*, KİGEM Vakfı ve TMMOB ZMO, Ankara, 2002

36 4.4.2001 tarihli Şeker Yasası, 19.4.2001 gün, 24378 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

yetkisini sürekli kota artırımı lehine kullanmışlardır. Böylece, dönem içinde Amerika’dan ithal edilen genetiği değiştirilmiş mısırlardan üretilen NBS lehine tanınan kotayı realize edebilmek için, şeker pancarı üretimi kotalarla sınırlanmıştır. Tüm bu süreç ise, oluşturulan Şeker Kurumu ve Şeker Kurul’u tarafından yönetilmiştir.

Yasa’nın çıktığı 2001 yılındaki üretim, bir önceki yıla göre 6 milyon ton düşerek 12.6 milyon ton olmuştur. Son iki yıllık şeker pancarı üretimi ise, sırasıyla, 12.4 ve 15.2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

TŞFAŞ’ne bağlı fabrikaların özelleştirilmesi ise, ÖYK kararlarının geri alındığı, ihalelerin iptal edildiği bir süreç içerisinde, geniş oranda henüz gerçekleşmemiştir. 2008 yılı sonunda yayımlanan “Ulusal Program”da, TŞFAŞ’ne bağlı fabrikaların özelleştirmelerinin tamamlanacağı ifade edilmektedir. Özelleştirmeler, tıpkı Tekel’de olduğu gibi, sektörün yabancılaşmasına ve üreticinin bir kırsal gelir olanağını daha kaybetmesine neden olacaktır.

Hayvansal Üretimde Değişim

Hayvansal üretim, büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvanlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. ³⁷ Aşağıdaki çizelge, 1980 – 2007 döneminde Türkiye’nin canlı hayvan varlığındaki değişim gösterilmektedir.

Çizelgeden izleneceği üzere, nüfusun 27 milyon arttığı çeyrek yüzyıllık aşkın zaman diliminde, yaklaşık değerlerle, Türkiye’nin sığır varlığı 5, manda varlığı 1, koyun varlığı 23 ve keçi varlığı 13 milyon azalmıştır. Kanatlı varlığı ise 3 katına yakın bir artış göstererek 273 milyona ulaşmıştır. 2000’li yıllar değerlendirildiğinde ise, 2000 – 2007 aralığında sığır (300 bin baş) ve kanatlı varlığının (10 milyon) arttığını, buna karşılık koyun (3 milyon) keçi (1 milyon) ve manda (60 bin) varlığının azaldığı görülmektedir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığında yaklaşık 4 milyonluk bir azalma söz konusudur.

Çizelge 13 Hayvan Varlığında Değişim (bin adet)

YIL	SIĞIR	MANDA	KOYUN	KEÇİ	TOPLAM	Kanatlı Toplamı
1980	15.894	1.031	48.630	19.043	84.598	
1985	12.466	551	42.500	13.336	68.853	
1990	11.377	371	40.553	10.977	63.278	102.262
1995	11.789	255	33.791	9.111	54.946	135.251
2000	10.761	146	28.492	7.201	46.600	264.451
2001	10.548	138	26.972	7.022	44.680	223.141
2002	9.804	121	25.174	6.780	41.879	251.100
2003	9.789	113	25.431	6.772	42.105	283.675
2004	10.069	104	25.201	6.610	41.984	302.799
2005	10.526	105	25.304	6.517	42.452	332.507
2006	10.871	101	25.616	6.644	43.232	349.401
2007	11.037	84	25.475	6.286	42.882	272.910

Kaynak: TÜİK

Hayvansal üretim alt sektöründe kanatlı hayvan sayısının ve beyaz et üretiminin sürekli bir artış eğilimi içinde olması, karlılığı yüksek olan alanda yapılan sermaye yoğun üretim etken olmaktadır. Sığır işletmeciliğinde büyük sermaye girişleri başlamış olup; büyük işletmelerin

37 Günaydın, Gökhan, “Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Hayvancılığının Durumu”, 5. Ulusal Zooteknik Bilim Kongresi, Van, 2007

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

küçükler aleyhine yoğun bir rekabet baskısı yarattığı gözlenmektedir.³⁸ Karlılığın düşük olduğu koyun yetiştiriciliği ise, küçük köylü üretimi olarak varlığını sürdürmektedir.³⁹ Ülkenin hayvan varlığındaki azalma, popülasyonun genetik kapasitesinin ve verimliliğinin yükseltildiği durumlarda, hayvansal üretimde bir düşüşe yol açmayabilir. Aşağıdaki çizelge verileri, bu durumun sorgulanabilmesini mümkün kılmaktadır;

Çizelge 14 Hayvansal Üretimde Değişim (bin ton)

YIL	SÜT (Bin Ton)	KIRMIZI ET* (Bin Ton)	BEYAZ ET (Bin Ton)	YUMURTA (Milyon Adet)
1990	9.617	507	163	7.699
2000	9.793	491	662	13.509
2001	9.495	436	630	10.575
2002	8.409	421	726	11.555
2003	10.611	367	905	12.667
2004	10.679	447	915	11.056
2005	11.108	409	980	12.053
2006	11.952	439	934	11.734
2007	12.329	577	1.099	12.692

Kaynak: TÜİK, * Kayıtlı mezbaha ve kurban kesimleridir.

Görüldüğü gibi, 2000 – 2007 döneminde Türkiye’nin süt, kırmızı ve beyaz et ile yumurta değerlerinde bir artış görülmektedir. Ancak, hayvancılıkta bir genetik iyileşme sıçramasının olmadığı gözlemine dayanarak, hayvansal üretim istatistiklerinin ihtiyatla karşılanmasında yarar vardır. Nitekim örneğin kırmızı ette, mezbaha – kurban kesimleri kadar mezbaha dışı kaçak kesimin olduğu ve yine en az bu kadar Türkiye’ye kaçak et girişi olduğu tahmin edilmektedir.

Hayvansal üretimi nüfus artışı ile birlikte değerlendirmeye olanak tanıyan kişi başına tüketim miktarlarının gelişimi ise, aşağıdaki çizelgelerde gösterilmektedir.

Kişi başına süt üretim ve tüketiminde Türkiye ile Avrupa Birliği ortalama değerlerini karşılaştıran çizelge 15 değerlerinden izlenebileceği üzere, 1985 – 2007 aralığında Türkiye’nin süt üretimi 2.7 milyon litre artmasına karşın, 1985 yılında 19 litre olan kişi başına üretim, 2007 yılında 17 litreye gerilemiştir.

Çizelge 15 Kişi Başına Süt Tüketim ve Üretiminde Türkiye - AB Karşılaştırması

YIL	Nüfus (Bin kişi)	SÜT (Bin Ton)	Türkiye Süt Tüketimi (litre/kişi)	Avrupa Süt Tüketimi (litre/kişi)	Avrupa standardı için gerekli süt üretimi (bin litre)	Avrupa standardı için süt üretimi açığı (bin litre)
1985	50.306	9.670	19	110	55.336	45.666
1990	56.098	9.617	17	110	61.707	52.090
2000	67.420	9.793	15	110	74.162	64.369
2001	68.365	9.495	14	110	75.201	65.706
2002	69.301	8.409	12	110	76.231	67.822
2003	70.231	10.611	15	110	77.254	66.643
2004	71.152	10.679	15	110	78.267	67.588
2005	72.065	11.108	15	110	79.271	68.163
2006	72.974	11.952	16	110	80.271	68.319
2007	70.586	12.329	17	110	77.644	65.315

Kaynak: TÜİK Nüfus ve üretim rakamları kullanılarak hesaplanmıştır. Avrupa istatistikleri Eurostat’tan alınmıştır. (2007 nüfus değerindeki azalma, TÜİK’in Adrese Dayalı Nüfus kayıt Sistemi’ne geçmesi ile açıklanmaktadır)

Son 20 yılı aşkın zaman diliminde Türkiye’de kişi başına süt tüketimi 12 ila 19 litre arasında değişirken, aynı rakam Avrupa Birliği’nde ortalama 110 litre/kişi olarak gerçekleşmektedir. Bu bağlamda, Türkiye nüfusunun Avrupa standardında süt tüketmesi için gerekli olan üretimde kaydedilen açık, 2000 yılında 64.3 milyon litre iken, 2007 yılında 1 milyon litre artarak 65.3 milyon litreye ulaşmıştır.⁴⁰

38 Günaydın, Gökhan, “Süt Sığırılığının Ekonomi Politikası”, *Türkiye Süt Sığırılığın Kurultayı*, İzmir, 2008

39 Günaydın, Gökhan, “Koyun Yetiştiriciliğinin Ekonomi Politikası”, *Türkiye Koyunculuk Kongresi 2009*, İzmir, 2009

40 Hızla artan nüfusa göre giderek büyüyen üretim açığına karşın, Türkiye’de süt fiyatlarının son beş yılın en düşük değerine gerileyerek 40 kuruşa inmesinin fazla üretime bağlanması, asıl gerekçeyi oluşturan tekelleşme sürecini gizlemeye yöneliktir. Bu makalenin konusu dışına taşan analizler için; Günaydın, Gökhan, “Süt Sığırılığının Ekonomi Politikası”, *Türkiye Süt Sığırılığın Kurultayı*, İzmir, 2008

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

Aşağıdaki çizelge ise, kişi başına kırmızı et üretim ve tüketiminde Türkiye ile Avrupa Birliği ortalama değerlerini karşılaştırmaktadır. Çizelge değerlerinden izlenebileceği üzere, 1985 – 2007 aralığında Türkiye’nin kırmızı et üretimi 45 bin kg. azalmıştır. 2000 – 2007 karşılaştırması ise 86 bin ton artış göstermektedir. Kişi başına kırmızı et üretimi ise, yirmi yıla yakın bir süredir kişi başına 10 kg.ın altındadır.

Türkiye’nin, AB kişi başına kırmızı et tüketimi olan 75 kg karşılığı üretim yapabilmesi için, üretim rakamlarını 5 milyon tonların üzerine çekebilmesi gerekmektedir. Bu amaca yönelik üretim açığı ise, aşağıdaki çizelgeden izleneceği üzere, 2000 – 2007 aralığında 150 bin ton artmıştır.

Çizelge 16 Kişi Başına Kırmızı Et Tüketim ve Üretiminde Türkiye - AB Karşılaştırması

YIL	Nüfus (Bin kişi)	KIRMIZI ET* (Bin Ton)	Türkiye K. Et Tüketimi (kg/kişi)	Avrupa K. Et Tüketimi (kg/ kişi)	Avrupa standardı için gerekli K. Et üretimi (bin ton)	Avrupa standardı için K. Et üretimi açığı (bin ton)
1985	50.306	622	12	75	3.773	3.151
1990	56.098	507	9	75	4.207	3.700
2000	67.420	491	7	75	5.056	4.565
2001	68.365	436	6	75	5.127	4.691
2002	69.301	421	6	75	5.197	4.776
2003	70.231	367	5	75	5.267	4.900
2004	71.152	447	6	75	5.336	4.889
2005	72.065	409	5	75	5.405	4.996
2006	72.974	439	6	75	5.473	5.034
2007*	70.586	577	8	75	5.294	4.717

Kaynak: TÜİK Nüfus ve üretim rakamları kullanılarak hesaplanmıştır. Avrupa istatistikleri Eurostat’tan alınmıştır. (2007 nüfus değerindeki azalma, TÜİK’in Adrese Dayalı Nüfus kayıt Sistemi’ne geçmesi ile açıklanmaktadır)

Bütün bunlardan öte, 100 milyonluk bir Türkiye’nin Avrupa standartlarında, süt kaynaklı protein alabilmesi için 110 milyon litre, kırmızı et kaynaklı proteini alabilmesi için ise 7.5 milyon ton kırmızı et üretmesi gereği, Türkiye’nin orta dönemde yaşayacağı yeterli ve dengeli beslenme sorununu olanca açıklığı ile ortaya koymaktadır.

Artan kanatlı hayvan sayısı ve beyaz et üretimi ise, halkın protein açığını daha ucuz olan tavuk eti ile kapatma çabalarını yansıtmaktadır.

Tarımsal Dış Ticarete Değişim

Tarımsal üretimde birçok alt sektörde gözlenen bu gerileme, bir kısmında ise nüfus artış hızının gerisinde kalan mütevazı üretim artışları, doğal olarak tarımsal dış ticaret rakamlarına yansımaktadır.

Son çeyrek yüzyılı aşkın zaman dilimine ilişkin, tarım ürünleri dış ticaret verilerini gösteren aşağıdaki çizelgeden de izleneceği üzere, Türkiye, 2000’li yılların başına dek tarımda net dışsatımcı bir ülke konumundadır.

Çizelge 17 Tarım Ürünleri Dış Ticareti (Ulr. Standart Sanayi Sınıflamasına göre, Bin Dolar)

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Yıllar	İhracat	İthalat	Denge
1980	1.654	80	1.574	1990	2.060	1.139	921				
1981	2.212	143	2.069	1991	2.397	676	1.721	2000	1.684	2.125	-441
1982	2.123	190	1.933	1992	1.949	926	1.024	2001	2.006	1.410	596
1983	1.873	159	1.714	1993	2.093	1.359	735	2002	1.806	1.704	102
1984	1.743	406	1.337	1994	2.055	883	1.172	2003	2.201	2.538	-336
1985	1.666	282	1.384	1995	1.861	1.909	-47	2004	2.645	2.765	-120
1986	1.821	289	1.532	1996	2.179	2.167	12	2005	3.468	2.826	643
1987	1.830	477	1.353	1997	2.387	2.418	-31	2006	3.611	2.935	676
1988	2.332	301	2.031	1998	2.375	2.127	248	2007	3.883	4.672	-788
1989	1.864	887	977	1999	2.095	1.650	446	2008	4.168	6.433	-2.265
1980–89	1.912	321	1.590	1990–99	2.145	1.525	620	2000–08	2.830	3.045	-215

Kaynak: TÜİK

Bu bağlamda, 1980 – 1989 yılları ortalama 1.6 milyar dolara yakın bir dış ticaret fazlası ile geçilmiştir. İç ticaret hadlerinin radikal olarak tarım aleyhine döndüğü bu dönemin hiçbir yılında, tarımda dış ticaret açığı verilmemiştir.

1990 – 1999 döneminde ise, 1995 ve 1997 yıllarında olmak üzere iki kez açık verilmesine karşın, dönem ortalamasında 620 milyon dolar tarım dış ticaret fazlası yakalanabilmiştir. Bu dönemde tarımsal dış ticaret hacmi artmış; tarım dışsatımı ortalaması bir önceki döneme göre 250

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

milyon dolar düzeyinde artarak 2.1 milyar dolar olmuş, buna karşılık tarımsal dışarıda 5 kat artış kaydedilerek 1.5 milyar doların üzerindeki finansman büyüklüğü tarımsal dışarı için kullanılmıştır.

2000 – 2008 dönemi, Türkiye’nin ilk kez bir dönem ortalaması olarak tarımda açık verdiği yıllar olarak kaydedilmiştir. Bu dönemdeki dokuz yılın beşinde, Türkiye tarım dışı ticaret açığı vermiştir. Dönemin dışarı ortalaması 2.8 milyar dolar olarak bir önceki dönem ortalamasının 700 milyon dolar üzerine çıkmıştır. Dışarı ortalaması ise ikiye katlanarak, 3 milyar doların üzerinde gerçekleşmiştir. Tarımsal dışarının, ülke düzeyinde kuraklığın yaşandığı 2007 yılında 4.6, kuraklığın yalnızca Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde kaydedildiği 2008 yılında ise 6.4 milyar dolara ulaşması, özellikle dikkat çekicidir. Bu büyüklükteki tarımsal dışarı, Cumhuriyet tarihinde ilk kez yaşanmaktadır. Nihayet dönem ortalaması, 215 milyon dolar tarımsal dışı ticaret açığı ile gerçekleşmiştir.

Türkiye’nin 2008 yılında tarımsal dışarıya ödemek zorunda kaldığı döviz miktarı düşündürücüdür: Hububat ürünleri 2.039, hayvansal ve bitkisel yağlar 1.525, gübreler 1.401 ve yağlı tohum ve meyveler 1.388 milyar dolar. Tarımsal dışarı ise, her zaman olduğu gibi meyve – sebze ağırlığında sürmektedir.

Tarımsal dışı ticaret dengesinin değişimi yanında, istatistiksel yöntemlere ve ihtisaslaşmaya ilişkin olarak iki konunun daha altının çizilmesinde yarar görülmektedir. Dış Ticaret Müsteşarlığı, SITC, Rev.3’e⁴¹ göre 2007 yılının ilk on ayına kadar sektörel dışı ticaret hesaplamalarını yapmış ve yayımlamış olmasına karşın, daha sonra bu uygulama terk edilmiştir. Bu yöntemle elde edilen rakamlar, halen kullanılan ISIC, Rev 3⁴² yöntemine göre farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Buna karşın dışı ticaret eğiliminin benzerliği gözlenmektedir. Terk edilen bu yöntem, tarım sektörü dışı ticareti toplamını, tarımsal hammadde ticareti ile işlenmiş gıda ürünleri ticareti olmak üzere iki ana kaleme inceleme olanağı tanımaktaydı. Yeni yöntemle göre irdelenemeyen bu ayrıntı, Türkiye’nin tarımsal dışı ticaretinde çok önemli bir ihtisaslaşmayı gözler önüne sermektedir. Buna göre, Türkiye’nin tarım ürünleri hammadde dışı ticareti, 1996 – 2007 döneminde, sürekli olarak ve 1 ila 3.8 milyar dolar arasında değişen açıklar vermiştir. Buna karşılık gıda sektörü, 1.4 ila 4.4 milyar dolar arasında değişen miktarlarda ve sürekli olarak fazla vermiştir. DTM’nin en son yayımladığı 2007 Ocak – Ekim istatistiklerine göre⁴³, gıda maddeleri dışı ticareti, 7.000 milyar dolar dışarı ve 4.099 milyar dolar dışarı çerçevesinde 2.901 milyar dolar fazla vermiştir. Buna karşılık tarımsal hammadde dışı ticareti, 611 milyon dolarlık dışarıya karşılık 3.897 milyar dolarlık dışarıyla, 3.286 milyar dolar açık vermiştir. Bu bağlamda, tarım sektörü açığı 386 milyon dolar olarak hesaplanmıştır. Oral’ın Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın yöntemini kullanarak 2008 yılı için yaptığı hesaplamalarda, bu gelişimi teyit etmektedir.⁴⁴ Buna göre, 2008 yılında gıda maddeleri dışı ticareti, 10.695 milyar dolar dışarı ve 8.501 milyar dolar dışarı çerçevesinde 2.194 milyar dolar fazla vermiştir. Buna karşılık tarımsal hammadde dışı ticareti, 768 milyon dolarlık dışarıya karşılık 4.535 milyar dolarlık dışarıyla, 3.767 milyar dolar açık vermiştir. Bu bağlamda, tarım sektörü açığı 1.573 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. Bu durum, Türkiye’nin, giderek artan ölçüde ithal hammaddeye dayalı bir gıda işleyicisi ve ihracatçısı konumuna geldiğini göstermektedir. Görülmektedir ki, düşük katma değerli ve emek yoğun gıda sanayi, sınıai kaydırmacılık çerçevesinde Türkiye’de yerleşmektedir.

Tarımsal İstihdamda Değişim

Türkiye’de 2000 sonrası dönemde tarımsal istihdam % 10 dolayında daralmıştır. 2000 yılında 7.7, 2001 yılında 8 milyon kişi tarımda çalışırken, bu sayı 2007 yılında 5.6 milyona daralmıştır. Bu çerçevede, 2001 – 2007 döneminde 2.4 milyon çiftçi tarımsal istihdamdan kopmuştur. 2008 yılının ilk çeyreğinde daralma sürerken, ikinci ve üçüncü çeyreklerde yaklaşık 250 bin’er olmak üzere istihdam artışları görülmüştür. Dönemin başlangıcındaki kriz yıllarının tarım istihdamına artış getiren yapısı, dönemin sonunda bir kez daha ortaya çıkmış görünmektedir.

Çizelge 18 Yıllara ve Dönemlere Göre Tarımsal İstihdam (Bin Kişi)

YILLAR	1. DÖNEM (Şubat)	2. DÖNEM (Mayıs)	3. DÖNEM (Ağustos)	4. DÖNEM (Kasım)	YILLIK	İstihdamdaki
						Pay (%)
2000	6.843	8.307	8.916	7.251	7.769	36.0
2001	6.874	8.990	9.518	7.037	8.089	37.6
2002	6.205	7.961	8.709	7.618	7.458	34.9
2003	6.639	7.731	8.389	6.799	7.165	33.9
2004	6.412	7.820	8.222	7.201	7.400	34.0
2005	6.230	7.266	6.990	5.920	6.493	29.5
2006	5.167	6.488	6.809	5.560	5.713	27.3
2007	5.003	6.042	6.174	5.211	5.601	26.4
2008	4.751	6.034	6.314			

Kaynak: TÜİK

Öncelikle, tarımsal istihdamdaki bu kopuşun, toplumsal ve iktisadi bir modernleşmeyi temsil edip etmediği sorgulanmalıdır. İçlerinde Tarım ve Köy İşleri Bakanı ve bazı iktisatçıların bulunduğu kimi çevreler, bu tabloyu uygulanan başarılı politikaların doğal bir sonucu olarak yorumlamaktadırlar. Bu görüş, gelişmiş ülkelerde tarımın istihdamdaki payının % 5, GSMH’daki payının ise % 2 dolayında olduğunu, tarımın payının bu değerlere doğru çekilmesinin gelişme eğilimini temsil ettiğini savunur.

41 Standart Uluslararası Ticaret Sınıflandırması: Standart International Trade Classification, Revision 3

42 Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Endüstri Sınıflaması Uluslararası Standardı: International Standard Industrial Classification of all Economic Activities, Revision 3

43 Dış Ticaret Müsteşarlığı, *Dış Ticaretin Görünümü (Ocak – Ekim)*, Aralık 2007

44 Oral, Necdet, *Göstergelerle Türkiye Tarımı*, yayımlanmamış çalışma.

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

Buna karşılık, Türkiye’nin verili sanayi ve hizmetler sektörü istihdam yapısı ve işsizlik rakamları, gerçeğin hayli farklı olduğunu ortaya koymaktadır. İç ticaret hadleri tarım aleyhine döndükçe, tarım öncelikle erkek işgücü tarafından terk edilmektedir. FAO tarafından *tarımın feminizasyonu* olarak adlandırılan ve birçok çevre ülkede gözlenen bu süreç, böylelikle, kadın emeği sömürüsünün derinleşmesi şeklinde kendisini göstermektedir. Beka stratejilerinin de⁴⁵ yetersiz kaldığı dönemlerde ise, aile göçü gündeme gelmektedir. Diğer sektörlerin istihdam çağırmadığı; tarım sektöründeki kadın ağırlıklı ve eğitimsiz işgücünün diğer sektörlerle transfer ol(a)madığı ve kente göç sonrası özellikle kadın işgücünün neredeyse tamamının, erkek işgücünün ise önemli bir bölümünün işsiz kaldığı bu süreç, modernleşmeyi değil toplumsal çöküntüyü temsil etmektedir.

Diğer yandan, GSYH’nın % 8’ini üreten tarım sektöründe istihdamın % 26’sının tutulması, sektördeki düşük verimliliğe ve atıl istihdam kapasitesine işaret etmektedir. Bununla birlikte, tarıma teknoloji ve bilgi transferinin yapılamadığı süreçlerde, tarımsal üretimin artırılma zorunluluğu varken, sektörden çekilecek insan gücünün tarımsal üretime etkisinin ne ölçüde olacağını kestirilmesi de mümkün görülmemektedir. Buna karşılık, 9. Kalkınma Planı’nda⁴⁶ 2006 yılında % 28 olan tarımsal istihdamın 2013 sonrasına kadar % 18.9’a, halen % 10.4 olan işsizlik oranının da 2013’te % 7.4’e çekilmesinin amaçlanması, başka ilginç not olarak dikkat çekmektedir. Son olarak, Avrupa Birliği’nin 2004 yılında yayımladığı Etki Değerlendirme Raporu’nda, vize engelinin kaldırıldığı durumlarda, Danimarka Planlama Teşkilatı’nın hesaplamalarına göre 2.7, Münih Avrupa Enstitüsü’nün hesaplarına göre ise yalnızca Almanya’ya yönelecek Türk göçmen sayısının 4.4 milyon olacağını öngörülmesi⁴⁷ ve bir yıl sonra, 3 Ekim 2005 tarihli Müzakere Çerçeve Belgesi’nde kişilerin serbest dolaşımına kalıcı derogasyon getirilebileceğinin ifade edilmesi, tarımdaki çözülmeden doğacak sosyal sorunları Anadolu kentlerinde izole etme çabasını göstermektedir.

Tarım Katma Değerinde Değişim

1998 sonrası dönem, cari ve sabit fiyatlarla, tarım katma değerinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içindeki payının, hemen tüm yıllarda düzenli olarak düşüşüne tanıklık etmiştir.

Aşağıdaki çizelgeden görüleceği gibi, cari fiyatlarla 1998 yılında 8.5 milyar lira olan Tarım katma değeri, 2007 yılında 62.5 milyar liraya yükselmiştir. Buna karşın, cari fiyatlarla GSYH’nın daha hızlı bir tempoda büyümesi nedeniyle, tarımın GSYH içindeki payı % 12.1’den % 7.3’e düşmüştür.

Çizelge 19 Tarım Katma Değerinin (TKD) Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki (GSYH) Payı (1988 Baz)

YIL	CARİ FİYATLARLA			SABİT FİYATLARLA		
	GSYH (Milyon TL)	TKD (Milyon TL)	Tarımın Payı (%)	GSYH (Milyon TL)	TKD (Milyon TL)	Tarımın Payı (%)
1998	70.203	8.521	12,1	70.203	8.521	12,1
1999	104.596	10.683	10,2	67.841	8.031	11,8
2000	166.658	16.431	9,9	72.436	8.627	11,9
2001	240.224	20.738	8,6	68.309	7.926	11,6
2002	350.476	20.738	5,9	72.520	8.663	11,9
2003	454.781	44.180	9,7	76.338	8.476	11,1
2004	559.033	51.783	9,3	83.486	8.702	10,4
2005	648.932	59.027	9,1	90.500	9.275	10,2
2006	758.391	60.819	8,0	96.738	9.393	9,7
2007	853.636	62.514	7,3	101.046	8.706	8,6

Kaynak: TÜİK

1988 yılını baz alan sabit fiyatlarla yapılmış bir analiz ise, oldukça farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Buna göre, 1988 – 2007 aralığında GSYH 70.2 milyar liradan 101 milyar liraya çıkmış; buna karşılık aynı dönemde tarım katma değeri 8.5 milyar liradan ancak 8.7 milyar liraya yükselbilmiştir. GSYH içinde tarımın payı ise % 12.1’den % 8.6’ya düşmüştür.

Görülüyor ki, tarımın GSYH içindeki payının düşmesi, tarım katma değerinin bazı yıllar oransal, bazı yıllar ise mutlak gerilemesinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Aşağıdaki çizelge ise, tarım katma değerinin büyüme hızının dönemlere dağılımını göstermektedir.

45 Zülkuf, Aydın, “Yapısal Uyum Politikaları ve Kırsal Alanda Beka Stratejilerinin Özelleştirilmesi : Söke’nin Tuzburgazı ve Sivrihisar’ın Kınık Köyleri Örneği”, *Toplum ve Bilim*, Bahar ’88, Ankara, 2001, s. 11 - 31

46 9. Kalkınma Planı 1 Temmuz 2006 gün, 26215 sayılı Mükerrer Sayı’lı resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

47 Commission of the European Communities, Issues Arising From Turkey’s Membership Perspective, Brussels, 6.10.2004, (SEC) 2004 1202, s. 18 - 20

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

Çizelge 20 Yıllara ve Dönemlere Göre Tarım Katma Değeri Büyüme Hızı (1988 Temel Fiyatlarına Göre, %)

YIL	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	YILLIK
1999	3,1	-4,1	-5,5	-10,7	-5,7
2000	4,3	3,3	5,8	15,7	7,4
2001	-3,7	-2,2	-7,1	-16,0	-8,1
2002	5,1	5,9	7,4	18,0	9,3
2003	12,2	2,9	-3,0	-9,8	-2,2
2004	2,7	-1,2	0,3	11,1	2,7
2005	6,2	10,0	9,1	-0,6	6,6
2006	-3,2	0,4	0,2	6,3	1,3
2007	-5,1	-1,2	-8,2	-10,9	-7,3
2008	2,6	-3,6	2,2		

Kaynak: TÜİK

Buna göre, 1999 – 2007 arasındaki 9 yılın dördünde tarım sektörü küçülmüş, beşinde ise büyümüştür. Tarım katma değeri büyümesinin mütevası olduğu yıllarda, son çeyrek büyüme rakamlarındaki sürprizler dikkat çekicidir. Örneğin 2004 yılının % 2.7’lik büyüme rakamı, yılın son çeyreğindeki % 11.1’lik değere borçludur. Aynı şekilde, 2006 yılının son çeyreğinde açıklanan % 6.3’lük büyüme rakamı yıl ortalamasını pozitif ve % 1.3’e çekebilmiştir. TÜİK’in büyüme rakamlarını 2006 yılında 14, 2007 yılında ise 11 kez revize etmiş olması, tarım istatistiklerine güvenilirlik sorununu bir kez daha gündeme getirmiştir.

Tarım Mevzuatında Değişim

Dönem, tarım mevzuatındaki değişimin de hızlı olduğu bir sürece tanıklık etmiştir. Çoğu AB sürecinin zorlamasıyla birbiri ardına gelen yasalar ve alt mevzuat, genel özellikleri itibarıyla küçük köylülüğü tasfiye eden, girdi ve çıktı piyasasının kontrolünü piyasaya bırakarak kamuyu devreden çıkararak, tarıma yönelik kamu harcamalarını kısarak neoliberal bir içerik taşımaktadır.

1999 – 2002 döneminde, öncelikle 2000 yılında çıkartılan Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri Hakkında Kanun,⁴⁸ TSKB’de katma değeri yüksek işleme süreçlerini adeta yasaklamış, Birlikleri finansal olarak zorlu hammadde alımı alanına hapsedmiştir. Kamunun finansman olanakları adeta şantaj aracı olarak kullanılarak TSKB’i işlevsizleştirilmiştir.

Yukarıda sözü edilen tütün⁴⁹ ve şeker⁵⁰ yasaları da üreticileri tütün ve şeker pancarı ekiminden uzaklaştıran, alanın yönetimini *governance* bağlamında Kurullara devreden, özelleştirmelerle kamuyu alandan tasfiye ederek sanayi yapısını yabancılaştıran bir içeriğe sahiptirler. Yasaların bu içerikleri, geniş oranda yaşama geçirilmiştir.

Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı ile başlayan dönem, mevzuat çalışmalarının daha da hız kazandığı bir dönem olmuştur. IMF ve Dünya Bankası politikalarının devralındığı gibi koşulsuz olarak sürdürüldüğü bu dönemde, yasaların içeriği ve amacı da önceki dönemle örtüşmüştür.

Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun,⁵¹ tarımda patent haklarını güvence altına alarak, çoğu yabancı şirketlere ait işlahçı hakları için Türkiye’den yurtdışına kaynak transferini güvence altına almaktadır. Tohumculuk Kanunu⁵² ise, dünyanın önemli gen merkezlerinden birisi olmasına karşın sebze tohumunda % 90’ların üzerinde dışa bağımlı olan, sertifikalı tahıl tohumluğu gereksiniminin ancak % 25’ini karşılayan Türkiye’de tohumlukların üretim, tescil, kontrol, sertifikasyon işlemlerini ve hatta piyasa denetimini, egemenliğini yabancı şirketlerin oluşturduğu tohumculuk organizasyonlarına devrederek kamuyu alandan tasfiye etmektedir. Yasa köylülerin ticari amaçla tohum satmalarını yasaklamakta, küçük köylülük ve biyolojik çeşitlilik aleyhine, tohumun meta’laştırılmasını kuvvetlendiren bir çerçeve oluşturmaktadır.

Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu,⁵³ ABD’de 100 yılı aşkın süredir uygulanan ve üreticinin kısa süreli nakit gereksinimini kamu kaynaklarıyla karşılayarak ürününü daha uzun vadede pazarlamasına olanak tanıyan, üretici pazarlaması odaklı *public warehouse system* i müdahaleci bulmuş ve yerine borsa – özel banka çerçeveli liberal bir sistem getirmiştir. Sonuç olarak, Toprak Mahsulleri Ofisi’nin depolarını ve silolarını ücretsiz devralma çabaları içinde, (şimdilik) çalışmayan *nev’i şahsına münhasır* bir yapı ortada durmaktadır.

Organik Tarım Kanunu⁵⁴ ve Gıdaların Üretim, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname’nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun⁵⁵, daha çok teknik içerikleri ile öne çıkmaktadır.

48 RG 16.06.2000 gün, 24081 sayı

49 RG 09.01.2002 gün, 24635 sayı

50 RG 19.04.2001 gün, 24378 sayı

51 RG 15.01.2004 gün, 25347 sayı

52 RG 08.11.2006 gün, 26340 sayı

53 RG 17.02.2005 gün, 25730 sayı

54 RG 05.06.2004 gün, 25483 sayı

55 RG 05.06.2004 gün, 25483 sayı

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

Tarım Sigortaları Kanunu,⁵⁶ doğal afet zararlarını tazmin eden kamu sistemi ve harcamalarını tasfiye etmek üzere, prim ödeyenlerin kısıtlı risklerini karşılayan bir şirket sistemi getirmiştir. Kamunun, primlerin belirli oranlarını ödemesine rağmen sistem yaygınlaşmamış, üretici doğal afetlere karşı her zamankinden daha korumasız bir konuma gerilemiştir.

AB uyumu çerçevesinde, örgütlenme alanında çıkan Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu,⁵⁷ başlangıçta kooperatif yapıyı tasfiye etmeye yönelik içeriğine karşı gelişen muhalefet karşısında “yumuşatılmış”, Dernekler Yasası tabanlı bir örgütlenme modeli ile bir yenilik getirememiş; buna karşılık yeni kurulan birlikler üzerinden üreticinin denetlenmesi ve siyasi ağ yapısının güçlendirilmesine olanak tanıyan bir zemin oluşturulmuştur.

Üretici Birlikleri Kanunu gibi, AB müktesebatına uyum amacıyla çıkarılan bir diğer Yasa olan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun,⁵⁸ AB’nin belirlediği kırsal kalkınma politika demetinden seçim yapmak kaydıyla, sınırlı AB fonunun kullanılmasını hukuki temele bağlamıştır. Bu içerik, Türkiye’nin özellikle planlı dönemden bu yana olan kırsal kalkınma politikaları deneyiminin de reddi anlamına gelmektedir.⁵⁹

Örgütlenme alanında çıkarılan bir diğer yasa olan Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁶⁰ ise, Ziraat Odaları’nın gelirleri ve yönetimi ile bağımsız bir yapıya kavuşmasını tümüyle engellemiş, adeta Manisa ve Ordu mitinglerinin yinelenmesi “hayalini” ortadan kaldırmıştır. Tarım ürünlerinin alınıp satılması işlemlerinden yapılan kesintilerin Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği sistemine akmaya devamı sözü edilen yasayla garanti edilmiş, böylece üretici ile örgütlerinin bağlarının kesilmesi, tarım örgütlerinin sermayenin örgütleri karşısında zayıflatılarak sistemde olası muhalif unsurların elemine edilmesi sağlanmıştır.

Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu,⁶¹ içeriğindeki kimi olumlu hükümlere karşın, uygulamada, tarım alanlarının amacı dışında kullanılmasına meşruiyet temeli yaratma işlevi görmektedir. Yasa uyarınca, illerde kurulan Toprak Koruma Kurulları, amaç dışı toprak kullanımlarını karara bağlamaktadır. Ancak kurullar kamu görevlisi ağırlıklı olarak yapılandırılmış, meslek kuruluşu – üniversite ve ilgili vakıfların temsilcileri bu çoğunluk karşısında toprağı korumaya gayret eden azınlık niteliğinde çalışmaya başlamışlardır. Bu alanda verilen yargı kararlarının yaygınlığı, Yasa hükümlerinin Yasa’nın ruhuna aykırı kullanıldığını teyit eder niteliktedir. Yasa’nın, tarım alanlarını geçerli mevzuata aykırı olarak amacı dışında kullananların, betonlaştırdıkları her metrekaresine karşı 5 lira ödeyerek yasal şemsiye içine girebileceklerini hükme bağlayan geçici birinci madde hükmü, başlangıçtaki niyeti de ele verir niteliktedir.

“Tarım alanında bir liberal ders kitabı” olarak tanımlanabilecek Tarım Kanunu,⁶² yaşama müdahale edebilecek bir yasa yazım tekniğinden tümüyle yoksundur. Örneğin, tarıma GSMH’nin % 1’inin aktarılmasına yönelik hükmünün yaptırımının gösterilmemesi nedeniyle, Yasayı çıkarılanların uymadığı bir genel düzenleyici işlem olarak varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte, sözü edilen Yasa, tarım alanında

56 RG 21.06.2005 gün, 25852 sayı

57 RG 06.07.2004 gün, 25514 sayı

58 RG 08.05.2007 gün, 26526 sayı

59 Gökhan, Günaydın, “AB Kırsal Kalkınma Politika Transferi Analizi”, *Memleket, Siyaset, Yönetim*, Ankara, 2007/3

60 RG 09.06.2004 gün, 25487 sayı

61 RG 19.07.2005 gün, 25880 sayı

62 RG 25.04.2006 gün, 26148 sayı

IMF ve Dünya Bankası politikalarının ne denli “içselleştirilmiş” olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Yasaların yanında yönetmelikler ve tebliğlerin hükümleri de, küçük köylülüğü tasfiye eden neoliberal politikaların taşıyıcısı konumundadırlar. Bu bağlamda, Toprak Mahsulleri Ofisi Çeltik Alım ve Çeltik/Pirinç Satış Esaslarına İlişkin Uygulama Yönetmeliği⁶³ üretici, kooperatif ve üretici birliklerinin TMO’ya satabilecekleri asgari çeltik miktarını 2009 – 2012 dönemi için 3, 2012 – 2014 dönemi için 5, 2014 – 2016 döneminde 10, 2016 – 2017 döneminde 15 ve 2017 sonrası dönemi için 20 ton olarak belirlemektedir. Bu çerçevede, daha az miktarlarda çeltik üretebilen üreticinin TMO’ya ürününü satması engellenmektedir.

Aynı şekilde, Toprak Mahsulleri Ofisi Hububat Alım Satış Esaslarına İlişkin Uygulama Yönetmeliği de,⁶⁴ Ekmeklik buğday, arpa, çavdar, tritikale, yulaf ve mısır için asgari alım miktarlarını, 2009’ dan başlayıp 2018 yılına kadar kademelendirerek, 3, 5, 10, 15, 25, 40, 60 ve 80 ton olarak belirlemektedir. Başka bir deyişle, 2010 yılında 3, 2018 yılında ise 80 tondan daha az ekmeklik buğday, arpa, çavdar, tritikale, yulaf ve mısır üreten üreticinin ürününü TMO’ya satması engellenmektedir. Makarnalık buğdayda asgari miktar kademelendirmesi daha kısadır: 2009 – 2011 için 3, 2012 için 5 ve 2013 ve sonrası için 10 ton.

“Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Karar”⁶⁵ a bağlı olarak çıkarılacak Tebliğ taslağında ise, danışmanlık hizmeti satın alacak tarımsal işletmelere kamu desteği verilebilmesi için işletmenin sahip olması gereken en az arazi büyüklüğü, kuru tarlada 200, sulu tarlada 100 dekar olarak belirtilmektedir. Türkiye’nin ortalama işletme genişliğinin 59 dekar olması gerçeği karşısında, küçük ve orta ölçekli tarım işletmelerinin destekten yararlandırılmayacağı, yalnızca büyük işletmelere yönelik olarak danışmanlık desteği verilmesinin planlandığı ortaya çıkmaktadır.

Görülüyor ki, küçük ve orta ölçekli işletmeler nitelikli desteklerden yoksun bırakılıp kamusal ürün satın alma mekanizmasının dışına itilmekte, böylece piyasa ile karşı karşıya bırakılarak daha düşük fiyatlarla ürün satmaya zorlanmakta, dolaylı olarak ta kırsal alan ve üretimden tasfiyeleri planlanmaktadır.

Sonuç

Türkiye’de tarım sektöründe yaşanan gelişmelerin, yapısal uyum politikalarını yürüten kuruluşların dışsal etkileri ile onlara içeriden verilen uyumlu yanıtlar temelinde ortaya çıktığı görülmektedir.

1999 – 2001 yılında DSP - MHP – ANAP Koalisyonu döneminde iyice görünür hale gelen “tarım politikalarının dışarıdan belirlenmesi” süreci, sınırlı da olsa gerçekleştirilen kimi mitinglerde üreticinin Türkiye’nin Tarım Bakanı’nın adını tam olarak bilememesine karşın, dönemin IMF Türkiye Masası Şefi Cotarelli’nin ismini ezbere bilmesi ile somutlaşmıştır. 2002 Kasım seçimleri sonrasında tek başına iktidara gelen AKP döneminde ise, adeta bir önceki dönemde kurulan düzen de taşlar yerine oturmuş, neo liberal tarım politikalarının sermaye odaklı gelişimi, Türkiye’nin en ücra köylerinde sonuçlarını ortaya koyabilecek bir etkinlik kazanmıştır.

Sürece yönelik kuşbakışı bir değerlendirme, Türkiye’de tarımın hızla artan nüfusu besleyebilme kapasitesini yitirmekte olduğunu ortaya

63 TMO Yönetim Kurulu’nun 24.1.2008 gün, 2/16-6 no’lu kararı ile kabul edilmiştir.

64 TMO Yönetim Kurulu’nun 24.1.2008 gün, 2/16-6 no’lu kararı ile kabul edilmiştir.

65 Resmi Gazete, 15 Mart 2009 gün, 27170 sayı

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

koymaktadır. İç ticaret hadlerinin tarım aleyhine gelişimi yanında, tarımsal desteklerin geniş oranda üretimle bağlantısızlığı, üretici köylünün tarımla olan bağımlı zayıflatmaktadır.

Bu durum, değişik görünümde ortaya çıkmaktadır. Sulanabilen araziye sahip, birim alan başına görece daha yüksek verim değerleriyle üretim yapabilen ve kapitalist tarıma eklenme “olanağı” bulunan tarımsal yapılar, üreticiliklerini sürdürme çabası içindedirler. Bunlar için de çoğu zaman kaba sömürü düzeyine varan durumlar söz konusudur; ancak sözleşmeli tarım da dahil olmak üzere girdi ve çıktı piyasalarındaki aleyhe tüm yapıların etkinliğine karşın, bu grup tarlada ve ahırda tutunmayı şimdilik başarabilmektedir. Bu gruba dahil olan çiftçilerde, uygulanan neoliberal politikaların çoğu zaman vahşi diye tanımlanabilecek uygulamalarına karşı, elle tutulur bir muhalefetinin varlığı saptanabilmektedir.

Türkiye’de kabaca 5 milyon hektar alanda tarım yapan bu birinci grup dışında kalanlar, ya tümüyle kuru tarım alanlarında ya da dizel ve elektrikli motorlarla derin kuyulardan veya yakınca olan nehir – ırmaklardan tarlalarına su pompalamayarak sınırlı ölçüde suya ulaşabilen üreticilerdir. Bunların üretim maliyetleri genellikle birinci gruba göre daha yüksek, verimlilikleri ise doğal olarak daha düşüktür. Bu bağlamda, elde ettikleri gelir ile kırsal alanda tutunmaları olanaklı değildir. Üretimleri kendi öz tüketimlerine ya da sınırlı ölçüde yakın pazarlara yönelik olarak devam ederken, yardımlar – maaşlar temelinde ortaya çıkan diğer gelirler, bu grubun kırsal alanda tutunmasını sağlar. Ailenin bir bölümü gezici tarım işçiliğinden inşaat ameliğine kadar kısa süreli ve geçici iş olanakları için sıklıkla köy dışına çıkarken, geriye kalanlar yapılan yardımlara giderek daha çok bağımlı hale geldiklerinin farkındadırlar. Bu yardımlarda başat aktör; hastalanıldığında ilaç veya düşük miktarda parasal yardımlar için kaymakam, dağıtılan az sayıda hayvan için iktidar partisi ilçe yönetimi ve çoğu zaman onlar tarafından yönlendirilen kamu yönetimi organları ve muhtar, gıda yardımları ve kömür için belediyeler ya da il özel idaresi, çocuğun okul ve dersane masrafları için cemaatler tarafından yönlendirilen dernekler – vakıflar niteliğinde olabilmektedir. Bu yardımlara ulaşmanın yolu, iktidarla barışık olmaktır. Dolayısıyla bu grupta bir muhalefet eğilimi genellikle gözlenmez.

Üçüncü grup ise, iktisadi, sosyolojik, politik, etnik vb. nedenlerle, ikinci grubun sahip olduğu “olanaklardan” bile uzaktır. Bunlar için üretim, çoğu zaman zarar anlamına gelir. Bu koşullarda köylü ailesi, genellikle tümüyle göç eder. Geriye kalan yaşlılar ise, çoğu zaman düşünülemez kadar kötü koşullarda, yaşamlarını sürdürürler. Köyde kalanlar için aktif ya da pasif bir muhalif tutum geliştirebilmek zemini bulunmamaktadır. Kentte tutunmaya çalışan eski köylü ise, kent varoşlarında sermayenin kaba sömürüne açık koşullarda, asgari ücretten ve sosyal güvenlikten uzak çalışma ilişkilerine girmekte ya da tümüyle işsiz kalarak bir kez daha cemaatlerin çalışma konusunu oluşturmaktadırlar.

Türkiye’nin değişik bölgelerindeki kırsal - kentsel alan gözlemleriyle desteklenen bu sonuçlar, köylü sınıfı içindeki topraksız köylü, küçük ve orta ölçekli toprağa sahip köylü için geçerlidir. Kuşkusuz yarı feodal ilişkilerin geçerli olduğu bölgelerdeki büyük toprak sahipleri ve kapitalist tarım işletmeleri, bu analizin dışında bir üretim ilişkisinin taşıyıcısı konumundadırlar.

Yukarıda genel bir çerçevenin içine oturtulmaya çalışılan bu analiz, Türkiye tarımında yaşanan çöküşü, çoğu zaman olduğu gibi, yalnızca, AB – ABD’nin aşkın üretim kapasiteleri için yeni pazarlar açma politikalarının sonucu olarak görmez. Kuşkusuz süreç Türkiye’yi

olağan yıllarda 3, son iki yıl 4.7 ve 6.4 milyar dolara yakın bir tarımsal dışalım yapar noktaya sürüklemiştir. Bununla birlikte, 2009 yılında faiz ödemeleri için 57.5 milyar lira ayıran Türkiye bütçesi gerçeği altında, tarımsal dışalım gereğinin finansal büyüklüğü, sorunun odağı olarak tanıtılamaz.

Bu bağlamda, siyasal iktisadın sağlayacağı zemin değerlidir. Yüzyıllardır olduğu gibi, dünyanın her köşesinde iktidarlar, iktisadi ve sosyal yaşamı denetleyerek varlıklarını geliştirmek istemektedirler. Dünya Bankası’nın yoksulluk yönetimi politikaları, geçmişten gelen bu yapının “modern” görünümüleri olarak tanımlanabilir.

Türkiye’de uygulanan politikaların ise, Dünya Bankası’nın politikaları ile geniş oranda örtüştüğü görülmektedir. Temelinde küçük köylülüğün tarımdan ve kırsaldan uzaklaştırılıp kentin çeperlerine taşınması niteliğinde yürüyen bu politikaların, *post fordist* üretim yapılarının gerektirdiği ucuz işgücünü sağladığından kuşku yoktur. Ancak varoşlara yığılmanın verili görünümüleri ve artan işsizlik rakamları, bu talebin üzerinde bir göç hareketinin varlığına işaret etmektedir.

İktidarın sosyal yapıyı denetleme kaygısının sürecin motoru olduğu değerlendirildiğinde, küçük köylülük tartışmalarına tarihi bir dönüş yapma durumu ortaya çıkmaktadır. Osmanlı, Bizans, Pers yapılarında benzer uygulamaları görülen tımar sisteminin yüzyıllar boyunca bir taraftan kolay yönetilebilir küçük köylü yapısını muhafaza ederken diğer taraftan sipahinin güçlenmesini engelleyen önlemleri geliştirdiği bilinmektedir. Böylece hem tarımsal üretim ve vergi gelirleri sisteme bağlanmış hem de savaş ekonomisinin gerektirdiği sosyal organizasyon Merkezi Hükümet’e yük olmaktan çıkmıştır. Yüzyıllar boyunca iktidara muhalefet geliştiremeyen küçük köylülük, bu özelliği nedeniyle, sonraları gerici olarak tanımlanmıştır.

Bugün de böyle midir? Küçük köylülük gericilik, onun tasfiyesi ilerericilik midir?

Küresel ölçekte yaşananlar, tersine örneklere işaret ediyor. Latin Amerika’da muhalefet geniş oranda topraksız köylü hareketinden besleniyor. Büyük toprak sahiplerine ait alanları işgal eden Latin köylüler, kendilerine özgü bir iktisadi – sosyal örgütlenme ile kapılarını iktidarlara kapatıp kendi yapılarını kuruyorlar. Buna karşılık, *post fordist* üretim sistemlerinde küresel meta zincirlerinin herhangi bir yerine eklenilen işçiler ise, sendikası - güvencesiz ortamlarda merkezi kapitalist sistemin istikrar unsurları niteliğine dönüşüyorlar.

Görülüyor ki, dünya ölçeğinde değişen iktisadi ve sosyolojik koşullar, toplumsal denetleme mekanizmalarını da değişime zorluyor. Bu bağlamda, Türkiye tablosunu bu bakış açısıyla değerlendirmek ve tarım sektörü ve kırsallıkta yaşanan sürecin motorlarını yalnızca bu alanlarda arama kolaylığından vazgeçmek yararlı olacaktır.

TÜRKİYE TARIM POLİTİKALARINDA “YAPISAL UYUM” : 2000’Lİ YILLAR

KAYNAKÇA

- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, *Avrupa Birliği ve Müzakere Süreci*, Ankara, 2007
- Aydın, Bahadır, *Ölçek Büyüklüğü Toprak Parçallığı ve Arazinin Tasarruf Şekline Göre Tarımsal İşletmelerin Analizi*, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Tarım Politikaları Yayın Dizisi No:5, Ankara, 2006
- AYDIN, Zülküf, “Yapısal Uyum Politikaları ve Kırsal Alanda Beka Stratejilerinin Özelleştirilmesi: Söke’nin Tuzburgazı ve Sivrihisar’ın Kınık Köyleri Örneği”, *Toplum ve Bilim*, Bahar ’88, Ankara, 2001, s. 11 - 31
- Boratav, Korkut, *Tarımsal Yapılar ve Kapitalizm*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 1980
- Boratav, Korkut, “Cancun’daki Tarım Politikaları Tıkanması Üzerine Çeşitlemeler”, *Özgür Üniversite Forumu*, Ankara, Ekim – Aralık 2004, s. 12 – 25
- Boratav, Korkut, “Tarımsal Fiyatlar, İstihdam ve Köylülüğün Kaderi”, BSB, Haziran 2007
- CAP Monitör, Agra Europe Ltd., London, 1999
- Commission of the European Communities, *Issues Arising from Turkey’s Membership Perspective*, Brussels, 6.10.2004, SEC(2004) 1202
- Devlet Planlama Teşkilatı, *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007 – 2013*, Ankara, 2006
- Devlet Planlama Teşkilatı, *Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi*, Ankara, 2006
- Dış Ticaret Müsteşarlığı, *Dış Ticaretin Görünümü (Ocak – Ekim)*, Aralık 2007
- DİE, *Hanehalkı İşgücü İstatistikleri*, DİE 2001 Yılı Verileri, Ankara, Ocak 2003
- DİE, 2001 Genel Tarım Sayımı Köy Genel Bilgileri, Yayın no: 2898, Ankara, Temmuz 2004
- DİE, 2001 Genel Tarım Sayımı, Köy Genel Bilgi Anketi Sonuçları, Ankara, Temmuz 2004
- Dünya Bankası, *Tarımsal Destek Politikasına Yönelik Öneriler: Reform Taslağı*, Ankara, 1997
- European Commission, *Agriculture and Rural Development in the European Union*, Fact Sheet, 2003
- European Commission, *Progressive Reports*, 1998 - 2007
- Friedrich Ebert Stiftung, *Dünya Ticaret Örgütü’nün Tarım Anlaşması ve Türkiye*, İstanbul, 1998
- Günaydın, Gökhan, *Türkiye Kırsal Yerleşme Düzenine Yönelik Planlama Yaklaşımları*, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Tarım Politikaları Yayın Dizisi no:1, Ankara, Nisan 2001
- Günaydın, Gökhan, *Küreselleşme ve Türkiye Tarımı*, TMMOB Ziraat Mühendisleri ODASI Tarım Politikaları Yayın Dizisi No:3, Ankara, 2002
- Gökhan, Günaydın, *Şeker Sektörü Analizi*, KİGEM Vakfı ve TMMOB ZMO, Ankara, 2002
- Günaydın, Gökhan, “Küreselleşen Piyasa, Yoksullaşan Köylü”, *Liberal Reformlar ve Devlet*, KİGEM Sempozyum Bildirileri, Ankara, Nisan 2003, s. 43 – 121
- Günaydın, Gökhan, “Neoliberal Dünya Piyasası ve Alakart Avrupa’da Türkiye Tarımının ve Köylüsünün Kaderi”, *Özgür Üniversite Forumu*, Ankara, Ekim – Aralık 2004, s. 42 – 83
- Günaydın, Gökhan, “Türkiye Ekonomisinin Tarımsal Yapısı ve Gelişimi”, *Türkiye Ekonomisi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1579, Eskişehir, 2005, s. 95 - 126
- Günaydın, Gökhan, *Avrupa Birliği Genişleme Sürecinde Türkiye, Kırsal ve Tarımsal Politikalar*, A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Doktora Tezi, Ankara, 2006
- Günaydın, Gökhan, “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Tarım Sektörü: Belgelerin İzinde Bir Analiz”, *Demokrasi Platformu, AB’ye Uyum Sürecinde Türk Tarımı*, Yıl 1, Sayı 3, Ankara, 2006, s.147 – 173
- Günaydın, Gökhan, “AB Kırsal Kalkınma Politika Transferi Analizi”, *Memleket, Siyaset, Yönetim*, Ankara, 2007/3, s.107 – 156
- Günaydın, Gökhan, “Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Hayvancılığının Durumu”, *5. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi*, Van, 2007, s.28 – 38
- Günaydın, Gökhan, “Onurlu Üyelikten Akdeniz Ortaklığı’na: Bir Avrupa Birliği Öyküsü”, *Memleket, Siyaset, Yönetim*, Ankara, 2008/7, s.29 – 60
- Günaydın, Gökhan, “Süt Sığırçılığının Ekonomi Politikası”, *Türkiye Süt Sığırçılığı Kurultayı*, İzmir, 2008
- Günaydın, Gökhan, “Koyun Yetiştiriciliğinin Ekonomi Politikası”, *Türkiye Koyunculuk Kongresi 2009*, İzmir, 2009, s.148 – 163
- Güler, Birgül Ayman, “Kamu Yönetimi ve Dünya Bankası”, *Amme İdaresi Dergisi*, C:28, S:3, Ankara, 1995, s.28
- Kazgan, Gülten, *Tarım ve Gelişme*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Aralık 2003, İstanbul
- Oral, Necdet, *Türkiye Tarımında Kapitalizm ve Sınıflar*, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Tarım Politikaları Yayın Dizisi No:6, Ankara, 2006
- Oral, Necdet, *Göstergelerle Türkiye Tarımı*, yayımlanmamış çalışma.
- Oyan, Oğuz, Özkaya, Tayfun ve ark., *Türkiye’de Tarımsal Destekleme Politikaları Dünü – Bugünü – Geleceği*, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara, 2001
- Presidency Conclusions, Brussels, 16–17 December 2004
- Şahinöz, Ahmet, *Avrupa Topluluğunda Ortak Tarım ve Dış Ticaret Politikası*, Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Dizisi, Yayın no:12, Ankara, 1993
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Tarımsal Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü, *Türkiye’de Özelleştirme Uygulamalarının Tarım Kesimine Etkilerinin Değerlendirilmesi*, Ankara, 2001
- Tarım Şurası II, “Tarımsal yapıda Değişme ve Gelişmeler”, Ankara, 2004
- T.C., *AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı*, Ankara, 2008
- The World Bank, *Turkey – A Review of the Impact of the Reform of Agricultural Sector Subsidization*, Washington D.C., March 2004
- The World Bank, *World Development Report 2008: Agriculture for Development*, Washington D.C., 2007
- TMMOB Ziraat Mühendisleri ODASI, *2000’li Yıllarda Tarım Sektörü*, Ankara, Ocak 2006
- Toğa, Necla, “Tarımsal Girdilerin Fiyat ve Kullanımındaki Değişimler”, *2000’li Yıllarda Tarım Sektörü Sempozyumu*, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ocak 2006, s. 59 - 95
- Tüsiad, *DTÖ ve AB’deki Gelişmeler Işığında 21. Yüzyılda Türkiye Tarımı*, Yayın No:2005/06/397, İstanbul, Haziran 2005
- Ünal, Hatice, Şerifoğlu, Sibel, “Ürün Maliyeti ve Üretici Satın Alma Gücündeki Değişimler”, *2000’li Yıllarda Tarım Sektörü Sempozyumu*, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ocak 2006, s.121
- www.die.gov.tr
- www.dpt.gov.tr
- www.tarim.gov.tr
- www.zmo.org.tr
- Yenal, N.Zafer, “Türkiye’de Tarım ve Gıda Üretimiminin Yeniden Yapılanması ve Uluslararasılaşması”, *Toplum ve Bilim*, Bahar ’88, Ankara, 2001, s. 32 - 54
- Yükseler, Zafer, *Tarımsal Destekleme Politikaları ve Doğrudan Gelir Desteği Sisteminin Değerlendirilmesi*, DPT, Ankara, 1999

KAPİTALİZM VE KÖYLÜLÜK: AĞALAR - ÜRETEMLER - PATRONLAR

Prof. Dr. Oya KÖYMEN

Bu yazıda Cumhuriyet döneminden başlayarak günümüze kadar, Türkiye’de köylülüğün kapitalist üretim ilişkileriyle tanışma süreci, geçirdiği dönüşümler ve tarımdaki sınıfsal ilişkiler ana hatlarıyla ele alınacaktır. Başlamadan önce köylülükle ilgili hem iktidarlar, hem de bazı akademisyenlerce savunulagelen şu baskın görüşlerin

karşısında yer aldığını ve bunları sorguladığını belirtmeliyim. Bu görüşlerin Türkiye’de köylülüğü tasviri şöyle: Osmanlı’dan devralınan mirasın devamı olarak ağaların ve büyük toprak sahiplerinin olmadığı ya da genelde çok önemsiz olduğu tarımda, *kendi kendine yeten* küçük köylülük tarımsal üreticilerin büyük çoğunluğunu oluşturur; bu, “köylü ekonomisi” olarak adlandırılabilir özgün bir modeldir. Küçük köylülük, kapitalist işletmelere göre krizlere daha dayanıklıdır. Bu nedenle kapitalist üretim ilişkileri ülke çapında yaygınlaşsa bile onları fazla etkilemez. Zaten Türkiye’de nüfusa göre topraklar neredeyse sınırsız olduğundan isteyen topraklarını istediği kadar genişletebilecek durumdadır. Devlet de 1923’ten beri bu kesimi tarım politikalarıyla sürekli desteklemiştir. Dolayısıyla toprak reformuna da hiçbir zaman ihtiyaç olmamıştır.¹ Konunun özü bir toplumbilimci tarafından şöyle belirtilmektedir: “Güçlü toprak sahibi sınıflar genellikle liberal iktisat politikalarını tercih ederler. (...) Türkiye’de hiçbir zaman bir liberal dönem yaşanmadı; çünkü *bir toprak sahibi sınıfı yoktu.*”² Bu görüşlere karşı kanıtları, düşüncelerimi ve eleştirilerimi daha önce yazdığım için burada sadece bazı noktaları özetle sunacağım.³

Bu resimden, Türkiye tarımında sınıfsal ilişkilerin bahsedilmeye bile değmeyecek kadar önemsiz olduğu, birbirine benzeyen büyük bir köylü kitlesinin ne kendi arasında, ne de kendilerinin dışındaki diğer toplumsal sınıflarla sömürme-sömürülme ilişkisi içinde olmadığı ortaya çıkıyor. Tabii bu arada, Cumhuriyet dönemi boyunca en azından 1980’lere kadar *bütün hükümetlerin* köylülüğü desteklemesi gibi olağanüstü belki de dünyada benzeri olmayan bir durumla karşılaşıyoruz; devletin, bütün toplumsal kesimlerin çıkarlarını bir yana bırakıp, hep küçük köylü dostu olarak kaldığını da anlamış bulunuyoruz.

Bu görüşler, hem iktidarlarca savunulmuş, hem de toplumbilimlerinde özellikle 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında, neoliberalizmin şahlandığı dönemde, baskın ideoloji haline gelerek sanki Türkiye tarımsal yapısının “tek gerçeğiymiş” gibi üniversitelerde ve üniversite dışında yapılan araştırmalarda da yaygın biçimde benimsenmiştir. Türkiye’de köylülük için iki büyük yıkım dönemi oldu: Bunlar, 1950-1960 liberal, serbest ticaretçi yıllar ve 1980 sonrası neoliberalizm dönemidir. Birinci dönemden farklı olarak 1980 sonrasında *özelleştirmelerin hızlanmasıyla*, ABD ve AB’ce desteklenen her türlü tarımsal ürünün *serbest ithalatıyla*, hiç desteklenmeyen Türkiye tarımsal üreticilerinin yıkımı ve üretim araçlarından koparılışı yeni bir ivme kazandı.

Ağalar

Türkiye’de ağalığın ve büyük toprak sahipliğinin başlıca kökleri şöylece sıralanabilir: Osmanlı’daki fiili durumun uzantısı olarak bazen de sonradan, Osmanlı’dan kalma tapu senetleri gösterilerek edinilen büyük toprak mülkiyeti, Cumhuriyet döneminin başlangıçtaki mirasıydı. Cumhuriyet kurulduğunda kırsal kesimde yaşayan ailelerin % 5’i tüm toprakların % 65’ine sahipti.⁴ Bunun yanı sıra, devlet ya da büyük uğraşlarla köylüler daha önce hiç işlenmemiş toprakları tarım yapılabilir hale getirdikleri zaman, bunlara büyük toprak sahiplerinin el koyduğu görülmektedir. Örneğin, Devlet araziye metruk diye muhacire veriyor. Onlar da imar ediyorlar. Sonra herhangi bir sahibi çıkıyor ve diyor ki, bu benim mülkumdür. Tapusunu gösteriyor ve muhaciri sokağa atıyor. (...). Trabzon’da arazi çok dardır. (...) Birisi çıktı 200.000 dönüme sahip olduğuna dair ilam gösterdi ve köylüleri oradan çıkardı. Ne kadar metruk arazi imar edilmişse bunların hepsinin sahibi çıkmıştır.⁵

Büyük toprak mülkiyetinin ikinci kaynağı, azınlıklara ve yabancılara ait mülklerin devralınması oluyor. 1915 Ermeni Tehciri’nden başlayarak, 1920’lerin ve 1930’ların nüfus mübadelesi sırasında hem Müslüman olmayan azınlıkların toprakları, hem de İngilizlere ait özellikle Çukurova ve Ege bölgelerindeki büyük modern çiftlikler parçalanmadan büyük mülkiyet olarak o yörelerin iktisadi ve siyasi bakımdan güçlü kişilerince sahiplenildi.⁶

Büyük buhranlar ve savaş koşulları da toprakların el değiştirmesini kolaylaştırdı. 1929 Dünya Buhranı, “Türkiye’de servet, mülkiyet kutuplaşmasına, yani iktisaden mukavim olmayan köylüye ait istihsal vasıtalarının iktisaden mukavim olan zümreler elinde toplanmasına sebep olmuştur.”⁷ “Buhran yıllarında vergisini çıkarmak ve ailesini geçindirmek için, özellikle orta Anadolu’da erkekleri boşalmış köyler yaygınlaşmıştır.”⁸

¹Tezel, Yahya, Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950), Yurt Yayınları, Ankara, 1982, s. 325.

²Keyder, Çağlar, “Ulusal Kalkınmacılığın İflası ve Demokrasi”, ODTÜ Gelişme Dergisi, 1993, cilt 20, sayı 1-2, s. 137, (abç).

³Bkz. Köymen, Oya, Kapitalizm ve Köylülük: Ağalar, Üretenler, Patronlar, Yordam Kitap, İstanbul, 2008.

⁴DE, Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye’de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50 Yılı, Ankara, 1973, s. 24.

⁵Tökin, İsmail Hüsrev, Türkiye Köy İktisadiyatı, İstanbul, 1934, s. 196-7.

⁶Bkz. Hinderink, J; Kiray, M.B., Social Stratification as an Obstacle to Development, Praeger Publishers, 1970, s.18-19.

⁷Tökin, İ., agk, s. 145. Ayrıca bkz. Boratav, Korkut, “Büyük Dünya Bunalımı İçinde Türkiye’nin Sanayileşmesi ve Gelişme Sorunları”, Tarihsel Gelişimi İçinde Türkiye Sanayii, Ankara, 1977.

⁸Hatipoğlu, Şevket Raşit, “On Yılda Türkiye Ziraati”, Dönüm, 1933, sayı 16, s. 87, 99.

KAPİTALİZM VE KÖYLÜLÜK: AĞALAR - ÜRETEENLER - PATRONLAR

1938-1945 arasındaki savaş ekonomisi koşulları da (karaborsa, enflasyon ve büyük çaplı devlet siparişleri) genel olarak sermaye birikimini, özellikle de tarımdan kaynaklanan sermaye birikimini hızlandırdı. Savaş zenginleri işlerini genişletmek, gayrimenkule yatırım yapmak, hem de eğlenmek için artık İstanbul'a gelmekteydi. "Anadolu'daki sermaye birikmesi ve ticari gelişme yüzünden meydana gelen *yeni tüccar tipleri* İstanbul'un maruf mağazalarını satın almaktadır."⁹

1960'lara kadar ağalar ve büyük toprak sahipleri meclislerde ağırlıklı olarak temsil edilen etkili bir siyasi gücü; 1930'lardan 1945'e kadar süren toprak reformu tartışmaları bu gücün kanıtıdır. Bu sınıfın iktisadi işlevlerine gelince köylülerle, tefeci ve tüccar kimlikleriyle ilişkiydiler; küçük köylülerin ve marabaların üstündeki kişisel, siyasi ve iktisadi nüfuzlarını kullanarak, köylünün ürününün yarısına el koyuyorlardı. Bir gazetede çıkan "münevver büyük çiftlik sahipleri" ile yapılan röportajda, buğday ziraatının çok zor ve düşük verimli bir iş olduğunu belirten büyük toprak sahipleri, ziyan etmemek için topraklarını ortakçılıkla işlettiklerini belirtirler. Bunlara göre, "köylü yapacak bir şey bilmediği için, yarı aç yarı tok bu tarlalarda cesurane çalışarak yarıcılık" yapmaktadır.¹⁰ Kendi topraklarından geçimlik gelir elde edemediği için ortakçılık ya da kiracılık yapan köylüler, genellikle kendi üretim araçlarını kullanmakta, masraf ve vergiler kendilerine ait olmak üzere mahsulü, büyük toprak sahibi ile yarı yarıya paylaşmaktaydılar.¹¹ Türkiye tarımını araştıran ABD'li bir araştırmacı bu durumu şöyle değerlendirir: "Eğer Türkiye'de tarımın gelişmesi isteniyorsa, köylünün cebinden, şehirlerde oturan ve üretken olmayan büyük toprak sahiplerinin cebine aktarılan tarım gelirleri çok ciddi bir biçimde azaltılmalıdır".¹² Köylünün ağalarca nasıl sömürüldüğüne ilişkin pek çok araştırma ve gözlemden sadece küçük bir örnek verelim:

Ortakçılık eden köylü, (...) kendi hissesine düşen mahsulü borcuna mukabil toprak sahibine verir ve elinde bir şey kalmaz. Yaşayabilmek için tekrar borçlanır. Ekseriyetle büyük çiftliklerin yanında bulunan köylerin halkı, çiftlik topraklarında ortakçılık etmek mecburiyetinde kaldıklarından toprak sahiplerine bu şekilde borçlanmışlardır."¹³ "Murabaha mahiyetinde kredi verenler umumiyetle o mahalın tüccarı veya büyük çiftçisidir".¹⁴

1950-60 döneminde, Marshall Planı'yla sağlanan kredilerle tarım kesiminde olağanüstü hızlı bir traktörleşme süreci ve köylerden kentlere göç yaşandı. 1950'lerin başında ABD Karşılıklı Güvenlik Teşkilatı, traktörleşmenin sonuçlarını saptamak üzere SBF Profesörler Kurulu'na bir araştırma yaptırdı. Bu araştırma sonuçlarına göre:

Traktör mübayaasıyla, yeni arazi satın alma ihtiyacı bir arada gelişmiştir. Mülkiyetteki bu genişleme hem aynı köy hudutları içinde,

hem de başka köy sınırlarını aşmak suretiyle vuku bulmuştur. (...) Satın alınan arazinin % 64'ü daha önce tamamen işlenmekte, % 13'ü kısmen işlenmekte ve % 23'ü hiç işlenmeyen arazidir. Tamamen ve kısmen işlenmekte olan arazinin makine sahibinin mülkiyetine geçmesi, küçük işletmelerin büyük işletmelere yer terk etmesi demektir. Küçük mülkiyetin böylece büyük mülkiyete yer terk edişi, üzerinde durulmaya değer sosyal bir olaydır.¹⁵

ABD'nin artık kullanmadığı birinci nesil traktörler, ABD kredileriyle alındı; kredilerden en çok 600 + dönüm toprağı olanlar yararlandı. 1948'de 2000 olan traktör sayısı, 10 yıl içinde 40.000 arttı. Tanktan bozma bu traktörler, toprağı çok derinden yaralıyordu; etkisi 20 yıl sonra keşfedilecek toprak erozyonu başlamıştı. Traktörle köy ortak malı olan meralar yok edildi. Bu, az sayıda hayvanı olan köylüler için ek bir darbeydi. Dağ taş sürüldü ve devlet arazileri de fiilen büyük özel mülkiyete geçti. Meraların ve devlet topraklarının yanı sıra, traktörleşen büyük toprak sahipleri, küçük köylüyü topraksızlaştırarak, kentlere doğru sürdü. 1950 öncesi 10 yılda kent nüfusu % 21 artmışken, 1950-1960 arasında % 79 arttı. Kentlerde sanayi olmadığı için topraksızlaşan köylülerin şanslıları inşaat işçisi oldu; diğerleri işsizler ordusuna katıldı. (1980 sonrası gelişmelere daha sonra değinilecek)

Üreticiler

Daha önce değindiğimiz gibi, Türkiye'nin özgünlüğünün, kendi kendine yeten yani işlediği topraklardan asgari bir hane halkı geliri ele eden büyük bir köylü kitlesi olduğu savına karşı, bazı verilere bakalım. Temel sorumuz: *Kendi kendine yeten köylü* kimdir ve tarımsal nüfusun içinde oranı nedir? 1930'larda Barkan, İsmail Hüsrev ve Ziraat Vekâleti'nin yaptığı hesaplara göre asgari geçimlik toprağın sınırı 100 dönümdür. Örneğin Ziraat Vekâleti anketine göre, net ekili alan olarak 40 dönüme kadar toprak işleyenlerin, kira ve faiz ödemeleri, net tarımsal gelirlerinin üstünde, 40-70 dönüm arasında toprak işleyenlerin ise kira ve faiz ödemeleri, net tarımsal gelirlerinin yarısından fazladır. Bu durumda net 100 dönüm ekili toprağın ancak asgari geçime yeteceği belirtilmektedir.¹⁶ Barkan'ın 1934 için yaptığı hesaplara göre bir çiftçi ailesinin asgari geçimi için en az 100 dönüm toprak gereklidir.¹⁷ İsmail Hüsrev'in hesapları da asgari geçimlik toprağın 70-100 dönüm arasında olduğunu göstermektedir.¹⁸ 1930'larda köylülerin % 80'inin işlediği toprak miktarı en çok 100 dönümdür; % 60'ının işlediği toprak ise 50 dönümden azdır. Daha sonraki yıllarda ürüne ve bölgelere göre yapılan hesaplarda da bu sınır ortalama olarak aşağı yukarı aynı çıkmaktadır.¹⁹ Demek ki, kendine yeten "küçük topraklı" olarak tanımlanan köylülüğün büyük çoğunluğunun karakteristik özelliği geçimlikten az toprak işleyen *kendi kendine yetmeyen* köylülerdir.

15 Türkiye'de Zirai Makinalaşma, Ziraatta Makina Kullanılmasının Doğurduğu Teknik, Ekonomik ve Sosyal Meseleler Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınları, no 39-21, 1954, s. 99-100.

16 Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi, Ankara, 1938, Takım 22, s. 32-33, 43.

17 Barkan, Ö. L., "Çiftçiyi Topraklandırma Kanununu ve Türkiye'de Zirai Reformun Ana Meseleleri," İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Ekim 1944- Ocak 1945, cilt 6, s. 90.

18 Tökin, İsmail Hüsrev, "Türk Köylüsünü Topraklandırmalı, Fakat Nasıl?", Kadro, 19 33, sayı 21, s. 35.

19 Bkz. Köymen, agk, Tarım İstatistikleri eki.

9 Hüseyin Avni, "İstanbul Nüfusu Neden Artıyor?", Yurt ve Dünya, Temmuz 1943.

10 Cumhuriyet, 12 Mayıs 1924.

11 Sadi, Hamit, İktisadi Türkiye, İstanbul, 1934, s. 63.

12 Robinson, Richard, D. "Village Economics", RDR 36, Letter to the Institutue of Current World Affairs, 8 Ağustos 1949, s. 35.

13 Tökin, İsmail Hüsrev, "Türkiye Köy İktisadiyatında Borçlanma Şekilleri", Kadro, Mart 1932, sayı 3, s. 34.

14 Atasagun, Yusuf Zaim, Türkiye'de Zirai Kredi Kooperatifleri, İstanbul, 1940, s. 158.

KAPİTALİZM VE KÖYLÜLÜK: AĞALAR - ÜRETEENLER - PATRONLAR

Ağa topraklarında ortakçılık ve başka ek işler yapan, sürekli tefecilerden borçlanmaya gereksinim duyanlar işte bu “kendine yeten” diye tanımlanan köylülerdir. Ayrıca bunlar hiçbir şekilde devlet taban fiyatı politikalarından etkilenmeyen üreticilerdir. Çünkü bırakalım ürünlerini pazarlamayı, ürettikleri zaten asgari tüketimlerine bile yetmemekteydi. Bunun yanı sıra, ister krizlerde olsun, isterse vergilerini ya da borçlarını ödeyememeleri durumunda olsun, bu küçük ya da yoksul köylüler, topraklarını en kolay kaybeden gruptu. Nitekim Şükrü Kaya gibi bir siyasetçi bile mecliste açıkça “Bugün memleketimizde birçokları başkalarının topraklarında çalışmaktadır, (...) (bunlar) ancak kara ekmek yiyebilecek haldedir. Böylece ‘Türk köylüsü Türkün efendisidir’ demek bir süsten başka bir şey olmuyor” diyebilmektedir.²⁰

Bilindiği gibi kapitalizm öncesi üretim biçimlerinde lord/ağa/bey gibi büyük toprak sahiplerinin elinde siyasi, iktisadi ve bazen yargısal güçler birleştiğinden, bu sistemlerde tarım üreticilerinin artı emeğine temel olarak ekonomi-dışı mekanizmalarla el konmaktaydı. Kapitalizmde ise siyasi ve iktisadi alanlar birbirinden ayrıldığı için, üreticilerin yarattığı artıdeğere piyasa ve iktisadi ilişkiler çerçevesinde el konur. Türkiye gibi az gelişmiş ve tarihsel olarak gelişme dinamiği, günümüz gelişmiş ülkelerinden çok farklı olan ülkelerde ise, genellikle feodal ve kapitalist sömürü biçimlerinin iç içe geçmesi söz konusudur. Nitekim özellikle başta Doğu Anadolu bölgesinde olmak üzere ağaların gücü yalnızca büyük toprak sahibi olmalarından kaynaklanmaz. Aşiret, tarikat ilişkileri, siyasi nüfuzları, zenginliklerini tefecilik ve ticaretle kullanmaları, köylülerle çoğu kez kişisel ilişkileri olan ağaların ve büyük toprak sahiplerinin, yoksul köylüleri çok yönlü ve katmerli biçimde sömürmelerine yol açmıştır. Bir anlamda köylünün karnını bile doyurmayan küçük bir toprak parçasına sahip olması, bu ilişkilerin devam etmesi bakımından, bütünüyle topraksız olan üreticilere göre, sömürenlerin daha çok işine gelmektedir.

Nitekim 1930’ların sanayileşmesinden başlayarak küçük köylülerin, tarımdaki sermaye birikimine ve tarım dışına kaynak aktarılmasına, nasıl önemli katkılarına olduğu benim araştırmalarıma dahil başka birçok çalışmada da gösterilmiştir.

1923’ten itibaren de bütün hükümet politikaları, en çok köylülerin desteklediği iddia edilen 1950’ler dahil, küçük toprak sahibi köylülerin yararına olmamıştır. 1950’lerde toprak temerküzünün arttığı ve küçük köylülerin ilk büyük mülksüzleşme dalgasını yaşadığı yıllar olduğunu göz ardı etmek mümkün değildir.

Gene 1960’lardan sonraki korumacılık zamanında bile destekleme politikalarının etkileri açısından 1960-1985 dönemi için aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 18 az gelişmiş ülkeyi araştıran Dünya Bankası uzmanlarının bulgularına göre, bu ülkelerdeki sanayi koruma politikalarının yüksekliğinin, doğrudan ve dolaylı etkisi, iç ticaret haddinin % 30 oranında tarım aleyhine bozulması olmuştur. Dolaylı olumsuz etki yani “eksi koruma” açısından Türkiye birinci ülke konumundadır. Tarımsal destekleme politikalarından en çok büyük

çiftçiler yararlanırken, geri kalan kırsal hane halkları gerçek bir gelir kaybına uğramış ve tarımdan, tarım dışına büyük bir gelir aktarımı olmuştur.²¹ Buna karşılık, aynı dönemde gelişmiş ülkelerde, tarımsal destekleme politikalarıyla tarıma büyük bir gelir aktarılmıştır.

1980’lerden günümüze neoliberalizm döneminde, küçük üreticilerin borçluluğu ve yoksullaşması başlıca şu nedenlerle artmıştır: Her türlü tarımsal desteğin kaldırıldığı koşullarda Türkiye, üreticilerini ve ihracatlarını çok büyük sübvansiyonlarla destekleyen gelişmiş ülkelerin açık pazarı haline gelmiştir. Bütün tarımsal girdilerin fiyatları hızla artarken, ucuz tarım ürünleri ithalatı karşısında, zaten küçük ve hatta orta ölçekli toprakları olan köylülerin, bırakın rekabet etmeyi, piyasa mantığına göre ayakta kalabilmelerinin bile imkânsız olduğunu her sağduyulu insan kabul edecektir.

Bunun yanı sıra özellikle kıyı bölgelerdeki neredeyse bütün verimli topraklar, oteller ve ikinci evlerin yapımıyla betonlaşırken, bir yandan da fabrika, karayolu, havaalanı, baraj gibi inşaatlarla tarımsal toprakların yok olmasının köylülerin tarım dışına sürülmesine yol açtığını göz önünde bulundurursak, Türkiye tarımının ve köylülerin ne halde olduğunun resmi ortaya çıkar. Küçük üreticilerin bunca yoksulluk içinde, çaresizlikle zaten işsizliğin yüksek olduğu şehirlere göç etmekten başka seçenekleri yokken, şimdi de özellikle 1990 sonrasında başlayarak, büyük sermayenin tarıma aşırı ilgi duyduğu görülmektedir.

Patronlar

1980 sonrasında neoliberalizm, kuralsızlık, sermayeye sınırsız özgürlüklerin tanındığı, emekçilerin ise sendikasıylaştırıldığı, işsizleştirildiği; devletin vergi almak yerine borçlandığı ortamda, özelleştirme ihaleleri, taşeronlaşma, borsa, arazi ve gayrimenkul spekülasyonu ikliminde, büyük sermaye, devlet üretme çiftliklerini 30- 49 yıllığına çok ucuza kiralamaya başlamıştır.

Ama gene de büyük sermayedarlar devlet üretme çiftliklerinin özel sektöre devredilmesinin çok yavaş yürüdüğünden şikâyetçidir. Köylülerin hızla “kentileştirilmesini”, bir iki hayvanı olan ve küçük topraklarını işleyen köylülerin yerine 40-50 bin büyük tarım işletmesinin geçmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Öne sürdükleri verimlilik, köylünün ortak topraklara iyi bakmaması, miras hukukunun toprakların bölünmesine yol açmasının kötülüğü gibi bir sürü savın yanı sıra “Nüfusun % 35’inin köylü olduğu bir ülkede *demokrasi* tam oturmaz” bile diyebilmektedirler. Dahası, “darbeleri tarihe karıştırmak (...) Mustafa Kemal’in başlattığı *demokratikleşme devrimini* tamamlamak” için de köylüler yok edilmeliymiş! ²² Köylülüğün tasfiyesi Türkiye’de büyük sermayedarlar için 21. yüzyılda da yakıcı bir sorun olmayı sürdürüyor. Çünkü büyük sermaye, hem tarımda büyük çaplı hayvancılık ve besicilikle ilgili yatırımlar yapmak, hem de özellikle kıyı bölgelerindeki tarım arazilerinde turistik tesisler

21 Schiff, Maurice; Valdes, Alberto, “The Plundering of Agriculture in Developing Countries,” Finance and Development, Mart 1995, s. 44-45.

22 Sancak, Ethem, “Darbeleri Tarihe Karıştırmak İçin Türkiye’de Köylülüğü Tasfiye Edelim”, Radikal, 21 Eylül 2007.

20 Karınca, Temmuz 1934, sayı 2, s. 4.

KAPİTALİZM VE KÖYLÜLÜK: AĞALAR - ÜRETEENLER - PATRONLAR

kurmak istiyor.

Büyük sermayedarlar, öncelikle yabancı sermayenin de ilgilendiği “fast-food” zincirlerinin ilk aşaması olan alanlarda üretim yapmak için en az 20.000 dönüm ve daha büyük toprakları kapsayan Devlet Üretim Çiftlikleri’ni sahipleniyor. Bunun için örneğin bir bankanın, Ata-Sancak grubuna 2,5 yıl ödemesiz, 8,5 yıl vadeli 30 milyon dolarlık finansman kredisi sağlamasının, Türkiye bankacılık sektörünün bugüne kadar tarım ve hayvancılık alanında özel sektöre verdiği en büyük kredi olduğu belirtiliyor. Bu grup, Acıpayam’daki 22.000 dönümlük çiftliği 30 yıllığına kiralarken Patron Sancak, amacının AB standartlarında süt üretimi olduğunu; şimdiki 11 milyon litre süt üretiminin ancak 1 milyonunun AB standartlarına uyduğunu, “10 milyon litre sütümüzle sadece hela yıkanabileceğini”, bugünkü üretimden fazla üretim yaparak bunu AB’ye satıp para kazanacağını belirtiyor; çünkü onlar fazla üretimi alıp “piyasa bozulmasın” diye döküyorlarmış; eğer böyle “yatırımlar” olmazsa “köylülükten çözülecek 15 milyon kişinin Avrupa’nın çöpçüsü ya da hela temizleyicisi” olacağı kehanetinde bulduktan sonra ekliyor:

Önümüzdeki 20 yılda kullanılabilir tarım alanları % 40 (...) daralacak. (...) Yeryüzündeki nüfusun, (...) 20 yıl içinde katlanacağı gerçeği var. (...) Bu durumda (...) et, süt ve buğday 20-25 yıl içinde stratejik ürünler olacak. (...) Bu alanda yatırım yapanlar çok büyük paralar kazanacak.²³

Sancak, kendisini zengin eden neoliberal küreselleşmenin aynı zamanda dünyada işsizliği ve yoksulluğu sürekli artırdığından; artan dünya nüfusunun ise bırakalım et, süt almayı açlıkla boğuşmayı sürdüreceğinden tabii tedirgin değil, çünkü nasılsa AB’den parasını aldıktan sonra fazla üretimin imha edilmesi onu ilgilendirmiyor. Bu işadamına göre Osmanlı’da bütün topraklar padişahınmış ve padişah bunları kullanıcılara veriyormuş. Oysa Cumhuriyet yönetiminin zaafı toprakta mirası kabul etmesiymiş. Devam ediyor: “Bir fabrika sahibi öldüğü zaman, fabrikayı çocukları arasında üçe bölüyor musunuz? Bölerseniz fabrika olmaktan çıkar. Toprak da bir fabrikadır; bunu bölmek lazım.”

Sancak, kapitalizmin yani sermaye düzeninin temelini, mutlak özel mülkiyete ve miras hakkına dayandığını nasıl unutulabilir? Herhalde demek istediği, toprağı kiralamanın, satın almaktan daha kârlı olduğudur. Tabii bu doğru bir değerlendirme, hele topraklar banka kredileriyle bilmem kaç yıllığına fındık fıstık parasına devletten kiralanabiliyorsa. Nitekim aynı konuşmasında, Belçika büyüklüğünde 1,5 milyon hektarlık Ceylanpınar çiftliğini devletten kiralayınca, özel sektörün “bütün Ortadoğu’yu besleyeceğini” de söylüyor.²⁴ Bu zatın konuşmalarındaki, “sosyal sorumlulukları gereği” iş sahaları açacağına ilişkin sözlerine ise herhalde ancak kendi camiası inanabilir.

Burada bir kez daha kapitalizm öncesinde ve kapitalizmde, servet ve sermaye birikim modellerinin bir hatırlatmasını yapmakta yarar var.

²³ KobiFinans, kaynak: Radikal, 14 Mart 2005, <http://www.kobifinans.com.tr/Article=4081>.

²⁴ Ibid.

Örneğin çoğu eskiçağ imparatorluklarında ve 1789’a kadar Fransa’da, devlet makamında ya da devlete yakın olmak, imtiyaz ve zenginlik kaynağı olduğu kadar, üreticilerin artı emeğine çeşitli yollarla el koymanın da temel yolu. Örneğin, İngiltere’den farklı olarak, siyaset aracılığıyla edinilen mal mülk, büyük mülkiyetin temeliydi. Fransız kapitalizmi, sanayileşmesi ve modernleşmesi, başlıca bu özellik nedeniyle İngiltere’den birçok açıdan ayrılır. Türkiye’nin de bu anlamda 18. yüzyıl Fransa’sına benzediğini düşünmek mümkün. Cumhuriyet’in başından beri, servet ve sermaye birikiminin kaynağı siyasi mevkiilerle ya da bunlarla yakın ilişkiyle bağlantılıydı. Sermaye birikiminin büyük ölçüde iktisadi alanda, rekabet ve piyasa koşullarının getirdiği zorunluluklar sınavından geçerek –tabii sömürge imparatorluğunu da unutmadan- olduğu İngiliz modelinin tersine, ikinci modelde, siyaset ve ekonominin iç içe oluşu, farklı demokratik uzantıları da olan, bir yönetim ve sermayedar sınıfının yaratılmasına yol açmıştır.²⁵

Şimdi, köylü üreticilerin büyük çoğunluğunun yaşaması için gerekli olan 50-100 dönümlük toprağının olmadığı bir ülkede, büyük sermayedarların, iktisadi güçleri ve siyasi bağlantıları sayesinde neredeyse hiç ön ödeme bile yapmadan 20 bin dönümlük devlet çiftliklerini sahiplenmeleri ve ancak bu sayede AB ile rekabet edebileceklerini söylemeleri gerçekten dikkat çekicidir. Sürekli devlet teşviki, koruması ve sübvansiyonlarıyla gelişen sermaye, küreselleşme döneminde de bu alışkanlığını sürdürmektedir.

Türkiye’deki durumun tersine, ABD ve AB ülkeleri, üretim kotalarıyla iç piyasalarında tarım fiyatlarını yüksek bir düzeyde tutar; bu devletler ayrıca tarım ürünlerini ve ihracatını destekledikleri için diğer ülkelere daha ucuza mal satabilmektedirler. Hal böyleyken, AB’nin hiç engel çıkarmadan diyelim Sancak grubuna, ne kadar çok süt üretirse, bunu denize dökeceğini bilerek, para ödeyeceğini varsaymak da, tabii ayrı bir gerçekdışı değerlendirme oluyor.

Eskiden kalma ağaların ve büyük toprak sahiplerinin yanı sıra, artık büyük sermayedarların da tarımdaki egemen güçlerin yanında yer aldığı bu yeni durumda, acaba iddia edildiği gibi köylülerin tehir ve tasfiyesinden sonra *demokrasi* tam olarak yerine oturtulabilecek midir? Ya da her askeri darbeyi destekleyen Türkiye’nin en güçlü sermaye grupları demokrasinin gelişmesi için çaba harcamış da bunu köylüler mi engellemiştir? Ayrıca gene öne sürüldüğü gibi “güçlü toprak sahipleri” hep liberal politikaları mı tercih etmişlerdir?

Ağalar, Patronlar, Liberalizm ve Demokrasi

“Güçlü toprak sahibi sınıflar genellikle *liberal iktisat politikalarını* tercih ederler. (...) Türkiye’de hiçbir zaman bir liberal dönem yaşanmadı; çünkü *bir toprak sahibi sınıfı yoktu.*”

“Nüfusun % 35’inin köylü olduğu bir ülkede *demokrasi* tam oturmaz.”

²⁵ Bkz. Wood, Meiksins Ellen, Kapitalizmin Arkaik Kültürü: Eski Rejimler ve Modern Devletler Üstüne Tarihsel Bir Deneme, çev. Oya Köymen, Yordam Kitap, İstanbul, 2007.

KAPİTALİZM VE KÖYLÜLÜK: AĞALAR - ÜRETEENLER - PATRONLAR

İlk genelleme iki yanlışı barındırıyor: Birincisi güçlü toprak sahipleriyle liberal politikalar bağlantısı. Eğer liberal politikalarından kastedilen ekonomiye asgari devlet müdahalesi, bireyin, bireyciliğin ve özel girişimciliğin önceliği, serbest ticaretçi, serbest rekabetçi bir düzense (ki klasik anlamda tanım böyledir), tarihin hiçbir döneminde böyle bir bağlantı görülmez.

Örneğin 19. yüzyılda liberalizmin doğduğu İngiltere’de büyük toprak sahipleri serbest ticarete karşı çıkararak, korumacılıktan yana olmuşlardır. Nedeni basittir: İnsan emeğinin ürünü olmayan ve yeniden üretilmeyen toprağa sahip olmak, baştan onları tekeli ve imtiyazlı bir konuma getirir. Tarım ürünleri fiyatlarını yüksek tutmak için, yüksek gümrük duvarları ve kısıtlı üretim, önkoşullardır. İngiltere’de liberallerin ve sanayicilerin serbest ticaret için mücadeleleri, büyük toprak sahiplerine karşı olmuştur. Bu mücadelede, onların bütün toplumsal sınıfların aleyhine olarak, yüksek yiyecek ve hammadde fiyatlarını dayatmalarının, sanayiye ve ücretlere olumsuz etkileri uzun boylu tartışılmıştır. Büyük toprak sahiplerini koruyan Tahl Yasaları 1846’da kaldırıldıktan sonra serbest ticaret dönemi başlayabilmiştir.

Avrupa ve Rusya’da büyük toprak sahipleri, kendilerine ve toprağa bağımlı kıldıkları serfleri, ABD’de ise köle emeğini sömürerek konumlarını sürdürmüştür. Almanya ve Rusya’da geç bir tarihte (1830’lar ve 1861) serflik yasal olarak kaldırıldıktan sonra bile, büyük toprak sahipleri bu kez yasal olarak özgür olan eski serflerinin artı emeğine hem feodal, hem de kapitalist üretim biçimlerine özgü yollarla el koymaya devam etmişlerdir. Bu ülkelerdeki liberal ve demokratik açılımların en büyük engeli, büyük toprak mülkiyeti olmuştur. Üreticileri köleleştiren, onların üzerinde siyasi, iktisadi ve toplumsal baskı kuran *efendilerin* nasıl olup da “liberal” olarak tanımlanabileceğini anlamak mümkün değildir.

İkinci yanlışı, Türkiye’de büyük toprak sahiplerinin olmadığı iddiasıdır; bunun gerçekleri yansıtmadığına daha önce değinildi.

Bu konuda soru, niçin “liberal” toplumbilimcilerin böylesine tarihe ve somut verilere ters düşen iddialarda bulduklarındır? Bir neden, Sol’a ve sınıfsal analizlere karşı bence, ideolojik karşıtlıkları olabilir. Liberallerle, iktidarları buluşturan ortak nokta ise gene sınıfların varlığını ve çelişkilerini görmezden gelerek devlet-halk ya da devlet-birey ikiliklerine yaslanıp, çelişkisiz ve “uyumlu” bir toplum düzeni varsaymaları ya da tahayyül etmeleridir. Tabii eğer bu yorum doğruysa, hangi kanıtlar gösterilirse gösterilsin onlar, varsayımlarını inatla sürdürme eğiliminde olacak ve bu durumda da kanıtlar üzerinden giderek bir tartışmaya girmek mümkün olmayacaktır. Nitekim böyle de olmaktadır ve birbirine paralel ayrı kulvarlarda yürüyüş devam etmektedir.

Köylülük ile demokrasi ilişkisini Avrupa tarihsel bağlamında ele aldığımızda 19. yüzyılın sonlarında genel oy hakkının kabul edilmesiyle birlikte çok partili parlamenter demokrasiye geçildiği kabul edilir. Özünde merkezi devletlerin garantörü olduğu *tek bir hukuk sisteminin*,

yurttaşlar arasında hiçbir ayırım yapılmadan, hiç kimsenin ayrıcalığı olmadan herkese eşit biçimde uygulanması (hukukun üstünlüğü ilkesi) Batı demokrasilerinin temelidir. (Türkiye’de askeri ve sivil olmak üzere iki ayrı hukuk düzeni ve gene Batı ülkelerinde görülmeyen kimi ayrıcalıklar ve dokunulmazlıkların olduğunu hatırlayalım.) Benzer biçimde anayasalarla iktidarların ve yurttaşların hakları ve sorumlulukları belirlenmiştir; temel insan haklarının neler olduğu da bu çerçevenin içinde bellidir. Ama yasal siyasi eşitliğin temelinde, var olan iktisadi eşitsizlikler yer aldığı için, elbette iktisadi olarak güçlü grupların, hükümetlerin özellikle iktisadi ve toplumsal politikalarını etkilemekte belirleyici olduğu herkesçe kabul edilen bir gerçektir.

Şimdi ana hatlarıyla bizim de örnek aldığımız Batı demokrasilerinde işleyiş böyleyse o zaman, nüfusun % 35’ini oluşturan, kendi geçimini bile zar zor sağlayabilen küçük köylüler, demokrasinin yerleşmesinde nasıl olumsuz bir öge olabilir? Büyük holding sahibi patronlarla karşılaştırıldığında, güçlü bir siyasi lobi grubu olmadıkları açıktır. Zaten iktidarlarca da “oy deposu” olarak görülürler; seçimler sırasında özellikle bu grubun güçlü dinsel duyarlılıklarını ve topraklarına bağlılıklarını kullanarak oy isteyen partilerin vaatleriyle kolayca kandırıldıkları da bilinen gerçeklerdendir. Örneğin DP gibi ağırlıklı olarak büyük toprak sahiplerinin kurduğu bir parti, başka nedenlerin yanı sıra, köylülüğe dayanarak iktidara gelebilmektedir. Diğer bir deyişle, köylüler genellikle sağ partilerin iktidara gelmesinde oylarıyla etkili olmuştur. Bu durumu Sancak’ın olumsuzluk olarak düşünmeyeceğini rahatlıkla varsayabiliriz. O zaman amacı köylülüğü hızla tasfiye etmek olan bir patronun, köylü-demokrasi ilişkisi söylemi üstünden binlerce dönüm toprağı sahiplenmesini bir başka nedeni olmalı. Belki de, “demokrasi” gibi soyut ama herkesin değer verdiği yüce bir kavramı kullanarak, hem eylemlerinin meşruluğunu hem de “demokrasinin yerleşmesine” katkısını göstermek istemektedir.

Şimdi bir de başka bir açıdan konuya bakalım. Hem kentlere akan yoğun göçün hızını azaltmak, hem de köylülere insanca bir yaşam sağlamak için patronların sahiplendiği binlerce dönümlük devlet çiftliklerinin en azından bir bölümünün bile olsa, topraksız ve az topraklı köylülere dağıtılmasını, bir anlamda küçük çaplı bir toprak reformu önersek, acaba ağaların ve patronların tepkisi ne olur?

Toprak Reformu Tartışmaları

Türkiye 20. yüzyılda toprak reformu yapmayan az sayıda ülkeden biridir. Hem birinci hem de ikinci dünya savaşlarından sonra galip gelen ülkeler, gerek Orta ve Doğu Avrupa’da gerekse Japonya, Kore gibi Doğu ülkelerinde büyük toprak sahiplerinin gücünü kırıp yeni kurduracakları hükümetlerin önünü açmak için kendi denetimlerinde geniş çaplı toprak reformları yaptırmış ve köylülere toprak dağıtmışlardı. Böylece siyaseten de köylülüğün desteği kazanılmış oluyordu. Bunun dışında Meksika gibi birçok az gelişmiş ülkede sol, sosyal demokrat iktidarlar toprak reformlarına girişmişlerdir.

Türkiye’de ise meclisteki ilk yoğun tartışmalar 1936-1950 arasında

KAPİTALİZM VE KÖYLÜLÜK: AĞALAR - ÜRETEENLER - PATRONLAR

yapılmış, bundan sonra da her askeri darbenin ardından toprak reformu hızla ve öncelikle gündeme getirilmiş, benzer bir hızla da gündemden düşürülmüştür. Bu tartışmalardan küçük örnekler özellikle büyük toprak sahiplerinin öne sürdüğü savlar bakımından açıklayıcı olacaktır.

1950'ye kadar sürekli olarak milletvekilliği yapan, topraklarının büyüklüğü 70.000 dönümü bulan Eskişehirli Emin Sazak, toprak reformu tasarısı geri alınırca Beylikköprü'deki 30.000 dönümünü devlete hibe edeceğini söyleyerek konuşmasını şöyle sürdürür:

İnsanların çamurunu değiştiremeyiz. (...) Birisi (...) mareşal olur, öbürü nefer olur. (...) Arkadaşlar bu amele işi bütün köyleri altüst eder. Çiftçiler kendisini nispeten kurtarır. Ama bu prensip kabul edilince, yarın amelenin şu apartmanın bir odasını da istemek hakkı olacaktır.²⁶

1945'te çıkarılabilen Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu henüz komisyonda tartışılırken, Cavid Oral'ın belirttiği üzere zararsız hale getirildi. 1948'de tarım bakanı olan Çukurova'nın en büyük toprak ağalarından Cavid Oral haklıydı çünkü kanun, tasarının ilk halinden çok farklı olarak, hiçbir özel arazinin kamulaştırılmayacağı bir biçime sokuldu. Yalnızca hazine arazileri dağıtılabilecekti.²⁷

1964'te kabul edilen tapulama kanunuyla "Devletin elindeki toprağın, hukuken yetersiz delillerle, özel mülkiyete geçirilmesi sağlandı. Şimdi devlet bedelsiz olarak kaybettiği bu toprakların bir bölümünü bedelini ödeyerek kamulaştırmak zorunda kalmaktadır."²⁸ 1965 Toprak Reformu Kanun Tasarısı'nda, kamulaştırılacak topraklara "rayiç değer" biçilmesi, sahibine bu bedelin 10 yıl içinde ödenmesi ve dünyada gene hiç görülmedik bir uygulama olarak, reformun 25 yılda tamamlanması öngörüldü.

Bu konuda Gülten Kazgan'ın değerlendirmesi şöyledir:

Türkiye'de, (...) toprak rejiminde köklü bir değişme meselesi hiçbir etkisi olmayan 1945 tarihli Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu bir tarafa bırakılırsa sadece tartışma konusu olmuştur. (...) Tapulama Kanunu'na dayanılarak yağma edilen kamu toprakları da göz önünde tutulursa "rayiç bedel" esasının devleti ne kadar ağır bir borç yükü altında bırakacağı açıktır. Buna verilecek bonoların % 5 faizli olması da eklenirse, Türkiye'de toprak reformunun, gerçekte büyük toprak sahiplerini daha da zengin etme gayesine yönelmiş olduğu kanısı uyanmaktadır.²⁹

Bu yıllarda toplam nüfusun % 67'si köylerde yaşamakta ve tarımsal nüfusun % 10'u tarım gelirlerinin % 52'sini almaktaydı. Sonuçta, "Küçük köylünün iktisadi durumunun sanıldığından da daha kötü olduğu ortaya çıktığı bir sırada Toprak Reformu Kanunu 30 yıllık uykusunu sürdürmek üzere tekrar uyutulmuş bulunuyor".³⁰

Toprak reformu yerine tarım reformunu savunanlar yani Menderes'ten başlayarak o çizginin devamı partilere göre (Demokrat Parti, Adalet

Partisi ve MHP): Türkiye'de dağıtılacak toprak yoktur ve toprak reformu gereksizdir, çünkü Türkiye zaten geçim derdi olmayan "küçük üreticiler/köylüler" ülkesidir. Bu konuda bir an için 1920'lere dönemim ve o günlerden bugünlere nelerin değişip değişmediğine bakalım. Cumhuriyet'in kurulduğu bu yıllarda köylüleri topraklandırma girişimine büyük toprak sahipleri şiddetle karşı çıkmış ve devlet arazisi dışındaki yollara başvurulmasını talep etmişlerdi. *Cumhuriyet* gazetesi de başmakalesinde, "bu mevzunun çok tehlikeli olduğuna" işaret ederek "esasen biz de şimdilik hükümetin bu mevzuya dokunmamasını tavsiye etmekteyiz" diyerek, bu konudaki yazılarına uzun bir süre ara vermişti.³¹ Günümüzde olduğu gibi, o günlerde de büyük toprak sahiplerinin taleplerini ve itirazlarını "bilimsel" olarak destekleyen ve gerekçelendiren çalışmalar yapılmıştı:

Türk çiftçisi hiçbir zaman malikâne sahiplerinin elinde esir olmamıştır. (...) Kesin olan bir şey varsa, o da memleketin yalnız cenubi şarkisinde, arazinin çok kısmı büyük malikâne sahipleri, beylerin ve şeyhlerin elinde olmasıdır. Memleketin sair taraflarında büyük çiftlikler bulunmakla beraber, arazinin başlıcası küçük çiftçilerin elindedir.³²

Görüldüğü gibi 1920'lerden günümüze, iktidarların ve toplumbilimlerdeki baskın liberal görüşün bulunduğu nokta, Türkiye'de hiçbir zaman büyük toprak mülkiyetinin olmadığı ve Türkiye'nin tarımda kendi kendine yeten adeta bir küçük köylü cenneti olduğudur. Bu iddiaların 85 yıl boyunca olağanüstü "istikrarlı" biçimde, dünya ve Türkiye ne kadar değişirse değişsin hiç değişmemesi, gerçekten üstünde düşünülmesi gereken, dikkate değer ve bir durumdur.

Ünlü tarihçi Hobsbawm'ın dediği gibi gerçekten de "20. yüzyılın başında, toprağından geçinen köylü" bu yüzyılın tipik bir özelliği, yüzyılın sonunun simgesi köylülüğün ölümü yani topraktan koparılması ve yersiz yurtsuzlaştırılmasıdır.³³ İki büyük dünya savaşı, buhranlar, kalkınma projelerinin sembolü olan barajların ve karayollarının yapımı, tarım topraklarının giderek daha artan bir hızla büyük mülkiyetin elinde toplanması ve benzer başka nedenlerle köylüler yoksullaşmış ve yaşam araçları olan topraklarını yitirerek her yerde muhacir konumuna düşmüşlerdir. Tabii büyük köylü kitlelerinin yerlerinden yurtlarından sürülmesinin en önemli etkilerinden birisi yabancılaştırma, gittikleri yerlerde "adam yerine konmama", gettolaştırma ve yabancı ortamlarda "tutunmaya" çalışırken yaşadıkları acılar ve kimsesizlik duygusudur. Bizlere de sadece bu gerçeği, tarihe bir not olarak bırakmak sorumluluğunu yerine getirmek kalmıştır.

26 Aktaran Avcıoğlu, Doğan, Türkiye'nin Düzeni, Ankara, 1968, s. 234, 236.

27 Başkaya, Fikret, Paradigmanın İftası, Doz Yayınları, 1991, s. 119.

28 Cem, İsmail, "Dünyada ve Türkiye'de Toprak Reformu", Cumhuriyet 13-17 Ocak 1965.

29 Kazgan, Gülten, "Toprak Reformu Tasarısı Değiştirilmelidir", Cumhuriyet, 27 Ocak 1965.

30 Kazgan, Gülten, "Tarım Geliri ve Toprak Reformu", Cumhuriyet, 17 Temmuz 1965.

31 Cumhuriyet, 22 Eylül 1925.

32 Gökçöl, Mirza, Türkiye Buğdayları, Ankara, 1935, s. 185, 188.

33 Hobsbawm, Eric, The New Century, In Conversation with Antonio Polito, Abacus, 2003, s. 157. (Yeni Yüzyılın Eşiğinde, çev. İbrahim Yıldız, Yordam Kitap, 2008.)

TARIMSAL FİYATLAR, İSTİHDAM VE KÖYLÜLÜĞÜN KADERİ¹

Prof. Dr. Korkut BORATAV

Samir Amin 2003'te yayımlanan bir makalesinde, Üçüncü Dünya tarımı ile Batı'nın kapitalist tarımı arasındaki astronomik verim farklarına işaret ettikten sonra, olası sonuçları tartışıyor: "Bugünün üç milyar köylüsünün pazara sunduğu gıda ürünlerinin otuz milyon modern çiftçi tarafından üretileceği düşünülebilir. Böyle bir seçeneğin gerçekleşmesi için... verimli toprakların önemli bir miktarının şimdiki köylülerin elinden alınması; yeni kapitalist çiftçilere transfer edilmesi;... milyarlarca rekabetçi olmayan üreticinin... kısa bir tarih dilimi içinde ortadan kaldırılması" gerekecektir. Ve soruyor: "Bu milyarlarca insana ne olacak?"²

İlk bakışta abartılı görünse dahi bu "felâket senaryosu"nun ciddiye alınması gerektiğini düşünüyorum. Ancak, hatırlatmak gerekir ki bu türden bir dönüşümün gerçekleşmesi için Üçüncü Dünya tarımında üç ön-koşulun tamamlanması gerekiyor: Olağanüstü desteklere dayalı metropol tarım ürünleri ithalatına tam olarak açılmak; ulusal tarımsal piyasalarda tüm desteklemelere, kamu müdahalelerine son vermek ve tarımsal arazilerde sınırsız metalaşma, yani yabancı sermaye için de alım-satım serbestisi...

Bu çalışma Türkiye verilerine bakarak Samir Amin'in sorunsalına iki doğrultuda ışık tutmayı hedefliyor: Birincisi, sanayi sektörü fiyatlarına göre tanımlanan tarımın iç (net trampa) ticaret hadlerinin (TİTH'nin)³ ve tarıma ait bazı görece fiyatların seyri; ikincisi ise tarımsal istihdamda gözlenen değişiklikler... Bu iki alandaki değişimleri belirleyici etkenler olarak farklı dönemlerde tarıma dönük politikalar, daralma/kriz konjonktürleri, uluslararası ticaret hadleri ve sektörel verim hareketleri üzerinde duruluyor. Bağlantılar kuramsal önermeler, nicel bulgular ve sağduyu aracılığıyla kuruluyor. Nedensellik bağlantılarının ekonometri yöntemleriyle irdelenmesini, bu tür bir çabayı gerekli gören uzmanlara bırakıyoruz.

Kavramsal düzlemde zorunlu bir ilk-açılım gerekiyor: Herhangi bir tarımsal (veya tarıma dayalı) ürünün nihaî fiyatını tüm bileşenlerine ayırdığımızda, pazarlama zincirinin çeşitli halkalarında yer alan aktörlerin katma değer veya maliyet/girdi öğeleri olarak bir birim pazarlanan üründen aldıkları paylar ortaya çıkmış olur. Bu tür bir şemanın paylaşım oranlarının nicel olarak belirlenmemiş olduğu durumlarda dahi, pazarlama zincirinde karşı karşıya gelen aktörleri doğrudan ilgilendiren fiyatların (fiyat makaslarının) zaman içinde seyri, bu aktörler arasındaki bölüşüm ilişkilerinin hangi doğrultuda, hangi aktörün lehine, hangisinin aleyhine ve ne kadar değiştiğini ortaya koyar. Farklı bir ifadeyle, ana bölüşüm şeması bilinmeden, pazarlama ilişkileri içinde meydana gelen bölüşüm değişimlerini doğrultu ve oransal olarak belirlemek mümkün olur.

TİTH bu türden bir bölüşüm değişimini ortaya koyan istatistikî bir göstergedir ve bir başlangıç yılına göre çiftçinin eline geçen fiyatlardaki değişimler ile, çiftçinin ödediği fiyat hareketleri arasındaki oranın (tercihan endeks değeri olarak) ifadesidir. En bütüncül düzlemde sözü geçen iki fiyat dizisi olarak tarım ve sanayi sektörlerine ait fiyat hareketlerini temsil eden zımnî sektörel deflatörler kullanılır. Bölüşüm ilişkileri açısından TİTH'nin seyri, piyasaya dönük küçük üreticiliğe ("küçük meta üretimi"ne) dayalı bir tarımsal yapıda,

1 Bu yazı, *Alpaslan Işıklı'ya Armağan* içinde yer alan aynı başlıklı makalemın bazı 2007 verileriyle güncelleştirilmesinden ve bunlara bağlı ek değerlendirmelerden oluşmuştur.
2 "World Poverty, Pauperization and Capital Accumulation", Monthly Review, October 2003. Sendika.org sitesi 23 Ekim 2003 tarihinde Türkçe çeviriyi yayımlamıştır.
3 Ayrıca belirtilmedikçe çalışmada "tarımın ticaret hadleri" ifadesiyle "net trampa ticaret hadleri" kastedilmektedir.

dolaysız üreticinin (köylü/çiftçinin) geriye dönük piyasa bağlantıları aracılığıyla "sıkıştırılma" (daha doğrusu sömürülme) derecesindeki değişimin doğrultusunu ve büyüklüğünü ortaya koyar. Daha somut olarak, pazarlanan birim ürün içinden çiftçinin/köylünün eline geçen gayri safi üretim değeri ile tarımsal olmayan üretim giderleri (ve "tüketim fonu") arasındaki marjda meydana gelen değişimleri TİTH temsil eder⁴.

Türkiye'de Tarımın İç Ticaret Hadleri

Tablo 1'in ilk sütunu Türkiye'de 1968-2007 yıllarına ait TİTH'nin seyrini, seçilmiş yıllara odaklanarak ve dünya ticaretinde tarımsal ürünlere ait ticaret hadleri (DTTH) ile birlikte sunmaktadır. 1968-1992 arasında içerilen yıllar, Türkiye ve dünya ticaret hadleri serilerinden herhangi birisinin dip ve zirve noktalarıdır. Daha yakından mercek altına alınacağı için 1997 sonrası kesintisiz kapsanmaktadır.

Tablo 1: Dünyada ve Türkiye'de Tarımsal Ticaret Hadleri, Endeksler

Yıllar	Türkiye	Dünya
1968	100.0	100.0
1974	127.6	176.9
1978	131.0	106.3
1988	70.0	69.6
1992	77.6	58.0
1997	100.7	72.4
1998	126.3	65.3
1999	109.3	55.4
2000	102.3	55.2
2001	78.6	55.0
2002	78.6	57.6
2003	89.9	60.3
2004	91.8	62.6
2005	82.7	66.6*
2006	77.1	70.8*
2007	82.6	---
Yıllık değişim,%	Türkiye	Dünya
1.dönem:Yükseliş	2.99	9.03
2.dönem:İniş	-3.70	-5.20
3.dönem:Yükseliş	4.68	0.89
4.dönem:İniş	-3.47	-6.91
5.dönem:Yükseliş	---	4.48

Kaynak: Türkiye: Milli gelir serilerinin zımnî deflatörleri. Dünya: UNCTAD web sitesi, Handbook of Statistics, Trade & Commodity Price Indices, Free Market Prices and Price Indices of Selected Primary Commodities, Table 2.2'deki "yiyecek", "yağlı tohumlar", "tarımsal ham maddeler" serilerinin aritmetik ortalaması. Kullanılan deflator, aynı tablodaki, "gelişmiş piyasa ekonomilerince ihraç edilen sanayi ürünlerinin birim değer endeksi".

(*) IMF, World Economic Outlook, October 2007, dış ticaret fiyatlarına ait Tablo A9'daki üç tarımsal ürün grubuna ait fiyat indeks değerlerinin aritmetik ortalamasının imalat sanayii indeks değerine oranı, Tablo'daki 2004 indeks sayısına uygulanarak hesaplanmıştır. Dönem yıllık değişim ortalamaları Türkiye ve Dünya için farklı tarihleri kapsıyor. İlk zaman dilimi Türkiye'yi, ikincisi Dünya'yı kapsamak üzere: 1.dönem 1968-1978 ve 1968-1974; 2. dönem: 1978-1988 ve 1974-1986; 3. dönem: 1988-1998 ve 1986-1997; 4. dönem: 1998-2007 ve 1997-2001; 5. dönem (sadece Dünya için): 2002-2006.

Serinin tümüne baktığımızda Türkiye'de yaklaşık kırk yıllık TİTH hareketlerinde kabaca onar yıllık dört dönem gözleniyor. Tablo 1'in son sıraları, bu dönemlerin başlangıç-bitim yılları arasındaki ortalama değişim oranlarıyla (ve aşağıda incelenecek olan DTTH'ye ait dönemlerle birlikte) sunuyor. İstatistiklerin telkin ettiği dönemleştirmenin iktisat politikaları farklılaşmaları ile çakışması, TİTH hareketlerinin ardında yatan etkenler açısından aydınlatıcıdır.

1968-1978, TİTH için toplamda yüzde 31'lik bir artış içeren ve

4 Daha ayrıntılı tanım ve yorumlar için bk. Korkut Boratav, "Movements of relative agricultural prices in sub-Saharan Africa", Cambridge Journal of Economics, May 2001, Vol. 25, No.3.

TARIMSAL FİYATLAR, İSTİHDAM VE KÖYLÜLÜĞÜN KADERİ

ortalama yıllık yüzde 3'lük bir yükselme dönemidir⁵. Bu eğilimin 1960'lı yıllarla birlikte başladığı biliniyor⁶. Kapsamı ve boyutları giderek genişleyen destekleme politikalarının, bu dönemin belirleyici özelliklerinden biri olduğuna dikkat çekelim.

Tarım ve sanayi kesimlerinin asimetrik fiyatlandırma davranışlarının bir sonucu, ekonomik/finansal kriz ve talep daralması konjonktürlerinde TİTH'nin gerilemesidir⁷. 1979-1980 kriziyle başlayan "çok tedavisi", 12 Eylül rejimi ve "Özal'lı yıllar" ile süregelen on yıllık bir dönem içinde (1978-1988), TİTH'de yıllık ortalama yüzde 3.7'lik ve toplamda yüzde 46.6'lık bir aşınma gerçekleşmiştir. Bu, tarımsal fiyatlarda büyük buhran yıllarında dahi gözlenmeyen boyutta bir çöküntü anlamına gelir⁸.

1989'da işçi hareketleriyle başlayan, ANAP hükümetlerinin referandum/seçim yenilgileri ve popülist politikalara kısmî dönüşler yapan koalisyon hükümetleri ile süregelen on yıllık bir dönem, TİTH'nin yıllık ortalama yüzde 4.7'lik ve toplamda yüzde 80.4'lük yükselmesine tanık olmuştur. 1989-1993 yıllarını kapsayan bir düzelenin ücretler için de söz konusu olduğunu; ancak o dalganın 1994 kriziyle birlikte son bulduğunu biliyoruz. TİTH de 1994'te yüzde 11.3 oranında gerilemiş; ancak sonraki dört yıl boyunca kesintisiz yükselerek 1998'de sonraki yıllar boyunca aşılmayacak olan zirve noktasına ulaşmıştır.

1994'ü izleyen bir yıllık bir stand-by anlaşmasından sonra iki buçuk yıl boyunca Türkiye'de iktisat politikaları IMF'den bağımsız olarak belirlendi. 1998 Haziranında IMF ile imzalanan bir "Yakın İzleme Anlaşması", bu duruma son verdi. Bu anlaşma beş alanda "yapısal reform" öngörmektedir ve tarıma dönük politikalar bunlardan birini oluşturuyordu. Bu anlaşmayı 1999 sonunda imzalanan bir stand-by takip etti. Bu tarih sonrası belirleyen bir dizi stand-by anlaşması, onları tamamlayan mektuplar, belgeler ile Dünya Bankası (DB) ile imzalanan ek düzenlemeler⁹, 1998'i izleyen yılları ekonomik ve sosyal konularda bir IMF/DB rejimi olarak değerlendirmemize yol açıyor. Bu düzenlemelerin hepsinde tarıma dönük "piyasa dostu" neoliberal politikalar önemli öğeler olarak yer aldı¹⁰.

Tarıma dönük politikalarda bu değişikliklerin meydana geldiği 1998-2007 zaman dilimi içinde TİTH'de yıllık ortalama yüzde 3.5'lik ve başlangıç/bitim yılları arasında yüzde 35'lik bir gerilemenin

5Dönemsel değişim oranları bu çalışmada logaritmik olarak hesaplanmıştır. Azalış ve artış oranlarının karşılaştırılması ve yorumlanması söz konusu olduğunda, bu çalışmayı okuyabilecek genç öğrencilere (meslektaşlarının hoşgörüsüne sığınarak) bir uyarı yapmak yararlı olabilir: Yüzde yüz oranındaki bir artıştan sonra başlangıç değerine dönlürse yüzde elli oranında bir azalma söz konusu olacaktır. Nitekim TİTH'de 1978-1988 arasında yüzde 47'lik bir azalmayı 1998-1998 arasında yüzde 80'lik bir artış izlemiştir; yine de 1998'in endeks değeri 1978'dekinin altında kalmıştır.

6 1960-1961 ile 1968 arasında iki farklı hesaplama yöntemine göre TİTH'de yüzde 4 veya yüzde 20 oranında yükselme gerçekleşmiştir. Bk. Korkut Boratav, Türkiye İktisat Tarihi: 1908-2005, Ankara 2006, İmge Yayınevi, Tablo V, 7 1979, 1994 ve 2001 krizlerinde TİTH (aynı sırayla) yüzde 25, 11.3 ve 23.3 oranlarında gerilemiştir.

8 1929-1936 arasında TİTH yüzde 27.2 oranında gerilemiş; sonraki yıllarda düzelmeye başlamıştır: Korkut Boratav, Türkiye İktisat Tarihi: 1908-2005, Ankara 2006, İmge Yayınevi, Tablo I.

9 On yıllık IMF-Türkiye ilişkilerinin kısa tarihçesi için: Bağımsız Sosyal Bilimciler 2006 Raporu, IMF Gözetiminde On Uzun Yıl, 1998-2008: Farklı Hükümetler, Tek Siyaset, TMMOB, Haziran 2006, ss.11-15.

10 1998'i izleyen yıllarda tarım kesimi için önerilen, hayata geçirilen politikaların ve bunların genel ve ürünler düzlemindeki sonuçlarının doküman ve çözümlemesini burada üstlenmiyorum. Bu konuda ayrıntılı bilgi ve değerlendirmelere örnek olarak: İktisat Dergisi Özel Sayı: Tarımda Sancılı Dönüşüm, Eylül 2006; TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, VI. Teknik Kongresi, 3-7 Ocak 2005, Cilt ve 2; Necdet Oral, Türkiye Tarımında Kapitalizm ve Sınıflar: IMF ve Dünya Bankası Programlarının Türkiye Tarımına Etkileri, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara 2006, Bölüm IV ve V. Daha kısa bir değerlendirme için: Bağımsız Sosyal Bilimciler 2006 Raporu, IMF Gözetiminde On Uzun Yıl, 1998-2008: Farklı Hükümetler, Tek Siyaset, TMMOB, Haziran 2006, Bölüm VIII.

gerçekleştiği gözlenmektedir. Bu dönemde de ekonomik kriz TİTH'de yüzde 23'lük bir çöküntüye yol açmıştır. Ancak, 1994 kriziyle önemli bir fark, 2001 krizinin tarımsal fiyatlardaki olumsuz etkisinin geçici olmamasıdır. Krizin geçici etkisiyle tarımsal "reformlar"dan kaynaklanan kalıcı etkilerin bir bileşkesi akla gelebilir.

Tarımsal Ticaret Hadleri: Uluslararası Fiyatlar

Tablo 1'in son sütunu dünya piyasalarında tarımın ticaret hadlerini (DTTH'yi) 1968-2006 döneminin Türkiye verilerine göre seçilmiş yılları için sunuyor. Yukarıda TİTH'nin seyri, kapsanan dönemlerdeki iktisat politikaları ve kriz dönemleriyle bağlantılar kurarak mercek altına alınmıştır. Bir diğer (ve görece olarak dışsal) belirleyici olarak DTTH'nin incelenmesi aydınlatıcı olabilir. Ne var ki, tarımın ülke içi (iç) ticaret hadlerinin belirlenmesinde, Türkiye yapısındaki pek çok ülkede görece olarak dış ticaret konusu olmayan; ancak yerli tarımsal üretim, katma değer ve istihdam açısından ağırlık taşıyan tahıl üretiminin etkisi, tarımsal piyasaların serbestleştiği koşullarda dahi, TİTH ile DTTH hareketleri arasında kopukluk ve uyumsuzluk olmasına yol açabilmektedir. Özellikle DTTH'nin belirgin boyutlarda aşağı seyrettiği dönemlerde, tahıl üreticilerini korumaya dönük politika öncelikleri, TİTH'deki gerilemelere sınır getirmektedir¹¹.

Bu gözlem, Tablo 1'in ilk iki sütununu, dönemin tümü için karşılaştırdığımızda ortaya çıkıyor. 1968-2006 yılları arasında TİTH'nin yıllık değişimi %-0.7; DTTH için %-2.2'dir. Otuz sekiz yıllık bir zaman dilimi içinde DTTH'nin TİTH'ye göre daha fazla aşınmış olması, Türkiye'de çiftçiyi dünya fiyatlarında gözlenen eğilimlere karşı koruma mekanizmalarının uzun dönemde etkili olması ile açıklanabilir.

Ne var ki, tablonun tümünden çıkarsanan bu bulgu, alt dönemlere bakıldığında sadece ilk 18-20 yıl için geçerli görünmektedir. Kapsanan dönem kesintisiz incelendiğinde, TİTH'nin iki çıkış, iki inişten oluşan dört dönem (veya herbiri bir iniş ve bir çıkıştan oluşan iki çevrim) içerdiği; DTTH'nin ise 2001 sonunda Türkiye'ninkilere ek olarak üçüncü (ve şimdilik "çıkış" aşamasını yaşayan) bir çevrim içine girmiş olduğu ortaya çıkmaktadır. Başlangıç yılını saymazsak, zirve ve dip noktalarını oluşturan yıllar ve dönemlerin uzunluğu bakımından iki seri tam olarak çakışmamaktadır. TİTH ve DTTH verilerinin tümünden çıkarsanan dip ve zirve noktalarının belirlediği dört dönemin içerdiği yıllar ve her döneme ait ortalama değişim oranları Tablo 1'in alt bölümünde sunuluyor.

Görüldüğü gibi, dünya piyasalarında görece tarımsal fiyatların seyri ile TİTH hareketleri tamamen çakışmamaktadır; ancak, 2001 sonrası saymazsak, çevrimler arasında belli bir paralellik de geçerli olmaktadır. Uluslararası piyasalarda tüm ham madde (ve tarım ürünü) fiyatları 1973-1974 yıllarında petrol fiyatlarını izleyerek sıçramış; bu iki yıl ertesinde son bulan bu hareket 1968-1974 döneminin DTTH eğilimini de yukarı çekmiştir. Türkiye'de ise bu süreç, hem ihrac edilen tarım ürünü fiyatlarını doğrudan doğruya yukarı çekmiş; hem de istikrarsız siyaset ortamlarının yaşandığı 1975-1978 yıllarında dış ticarete konu olmayan ürünlere (başta hububata) dönük destekleme politikalarının sürdürülmesine dolaylı katkı yapmış olmalıdır¹².

11 Bu saptamanın Afrika ülkelerindeki geçerliliği için bk. Korkut Boratav, "Movements of relative agricultural prices in sub-Saharan Africa", Cambridge Journal of Economics, May 2001, Vol. 25, No.3.

12 UNCTAD verilerine göre (bk. Tablo 1'deki kaynak), 1972-1974 arasında uluslararası fiyatlar, Türkiye'nin iki önemli ihrac ürünü olan tütün ve pamuk için (ikisinin ortalaması olarak) yüzde 63 artmış; o yıllarda dış ticarete büyük ölçüde kapalı olan buğday ve mısırda artış oranı yüzde 150 olmuş; ithalatı kısıtlı olan şeker, çay ve ayçiçeği yağının

TARIMSAL FİYATLAR, İSTİHDAM VE KÖYLÜLÜĞÜN KADERİ

Uluslararası tarımsal fiyatlarda gözlenen görece gerileme, böylece, Türkiye’den önce (1975’te) başlamış; 1986’da (yani Türkiye’de Özal’ın katı neoliberal politikalarının son yılı olan 1988’den iki yıl önce) son bulmuştur. 1968-1986/1988 yıllarını kapsayan bu ilk çevrimde TİTH’nin dalgalanması, iki doğrultuda da DTTH’nin gerisinde seyretmiştir.

Buna karşılık, ikinci çevrimin ilk döneminde TİTH, DTTH’nin çok üzerinde seyretmiş; 1997/1998’de başlayan “iniş” konjonktüründe ise, bir kez daha, tarımsal fiyatlardaki görece aşınma Türkiye’de dünyaya göre daha ılımlı boyutlarda seyretmiştir. Aradaki önemli fark, dünya fiyatlarında 2001’de başlayan yukarı eğilimli hareketin 2007’ye geldiğinde Türkiye’de gerçekleşmemiş olmasıdır. 1997/1998 ile 2007’yi kapsayan yılları her iki seri için de tek bir dönem olarak kabul edersek, Türkiye’deki yıllık %3.5’lik aşınmanın DTTH’deki (2006’ya kadar) %0.5’lik bir düzelmeye eş-zamanlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Görüldüğü gibi, son dokuz yıllık bozulma, büyük ölçüde Türkiye’ye özgü etkenlere bağlıdır.

İstihdam Hareketleri ve Emek Verimi

Görece tarımsal fiyatlarda 1998 sonrasındaki dramatik gerileme, köylü nüfusun bir bölümünün üretimden (giderek topraktan) kopmasına yol açtı mı? Bu sorunun biraz dolaylı bir yanıtını (fiyat hareketlerinin bir sonucu olarak) istihdam verilerinde arayabiliyoruz.

İstihdam ve üretim hareketlerinin bileşkesi, tarımda emek veriminin seyrini de verecektir. Bu bulgu, sanayi kesiminin emek verimi hareketleriyle birlikte incelendiğinde, (bir sonraki kesimde tartışılacağı gibi) TİTH’yi etkileyen bir neden olarak da dikkate alınabilir.

İstihdam ve verim hareketlerini birlikte ortaya koyan Tablo 2, 1980 ile 1999 arasında tarımsal istihdam düzeyinde, verilerin güvenilirliğini kuşkulu kılan dalgalanmalar bir yana bırakılırsa, fazla değişme olmadığını gösteriyor. Sonraki sekiz yıl ise, Türkiye tarımında dramatik bir istihdam aşınmasının meydana geldiğini ortaya koyuyor. Tablonun türetildiği verilere göre, iki tarih arasında 3 milyonu aşkın insan tarımsal üretimden kopmuştur. Bu, yüzde kırka yaklaşan bir

gerileme anlamına geliyor¹³.

Türkiye ekonomisinin aşırı şişkin tarımsal nüfus barındıran yapısal çarpıklığı öteden beri dikkat çekmektedir. Tarımsal istihdamın 7-8 yılda üç milyon civarında daralmasını, bu çarpıklığın “gecikmiş, hızlı” bir düzelmeye dönüşmesi olarak yorumlamak doğru mudur? Yoksa, Samir Amin’in öngörüsü doğru l u s u n d a , köylülüğün piyasanın ve kapitalizmin vahşi süreçleri tarafından hızla tasfiyeye uğramasını söz konusudur? 1998-2007 arasında geniş anlamda işsiz sayısının¹⁴ 2.3 milyon arttığını; işgücüne katılma oranının yüzde 53’ten yüzde 48’e düştüğünü; kırsal kesimde tarım-dışı faaliyetlerde “çalışanlar”ın (2006’ya kadar) yüzde 23 oranında artmış görünerek 3.8 milyon kişiye ulaştığını dikkate alalım. Ortaya çıkmaktadır ki, köylülüğün hızlı bir tempoyla başlayan tasfiyesine, artan işsizlik ve çok sayıda insanın işgücü piyasalarının dışına kayması refakat etmektedir. Dinamik bir büyüme sürecinin altyapısını oluşturacak yapısal bir düzelmeye olduğunu ileri sürmek, ancak kaba burjuva iktisadının pembe renkli at gözlükleri ile mümkün olabilir.

Tarımsal istihdamda 1998 sonrasında gözlenen hızlı düşmenin bir sonucu, emek veriminin de çarpıcı bir tempoyla yükselmesidir. Tablo 2’nin son iki sütunu ve en alttaki dört sırası bu bilgiyi sunuyor. Görüldüğü gibi, tarımda emek verimi artışları ilk üç dönem boyunca ılımlı ve giderek düşen bir tempoyla sanayideki emek veriminin gerisinde seyretmiştir. 1998-2007 döneminde ise tarımsal verim, yılda yüzde 6’ya yaklaşan bir büyüme hızına ulaşmış; ilk kez sanayi kesiminin önüne geçmiştir.

Bu olgunun ardında tarımsal hasılaya ilişkin

¹³ Tablo 3’te kullanılan verilere göre 1999’un Nisan-Ekim ortalamalarıyla 2007 yılı arasında tarımsal istihdamdaki daralma 3.254.500 kişidir.

¹⁴ Umudu kalmadığı ve diğer nedenlerle iş aramayan, ancak iş bulduğu takdirde çalışmak isteyenlerin, iş arayan işsizlere eklenmesinden elde edilen toplam.

Tablo 2: Tarım ve Sanayide İstihdam (İST) ve Emek Verimi (EV), Endeksler

Yıllar	Sanayi İST	Sanayi EV	Tarım İST	Tarım EV	EV/Tarım/Sanayi
1980	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1988	118.6	147.7	92.1	123.4	83.5
1992	133.9	161.9	95.2	121.8	75.3
1997	156.5	187.4	92.6	127.6	68.1
1998	157.6	189.8	94.5	135.5	71.4
1999	157.5	180.4	99.0	122.9	68.1
2000	169.2	178.1	86.7	145.7	81.8
2001	166.6	167.3	90.3	130.8	78.2
2002	173.5	175.7	83.2	151.6	86.3
2003	170.4	192.9	80.0	153.9	79.8
2004	176.8	203.3	82.6	152.0	74.8
2005	190.0	201.4	72.5	183.0	90.8
2006	182.7	225.0	63.8	214.0	95.1
2007	183.7	235.9	62.5	202.3	85.7
Yıllık değişim, %					
1980-2007	2.48	2.59	-1.22	2.36	-0.22
1980-1988	2.44	5.06	-0.70	2.05	-2.86
1988-1998	2.93	2.44	-0.12	1.36	-1.10
1998-2007	1.93	1.95	-4.73	5.67	2.64

Kaynak: Tarım/imalat istihdam verileri DİE kaynaklı “İktisadi faaliyet koluna göre istihdam” (1980-1999 eski seri, 2000 ve sonrası TÜİK HHIA’ne göre yeni seri). Sektör katma değerleri milli gelir serilerinden. TCMB web sayfası.

bir dinamizm değil, sadece istihdam azalması yatmaktadır. Millî gelir verilerinden elde edilen sabit fiyatlarla tarımsal katma değerlerin yıllık ortalama artış hızı, Tablo 3’teki ilk üç dönem boyunca fazla değişmemiş; emek veriminin yükseldiği 1998-2007 döneminde ise aşağı çekilmiştir¹⁵. Tarımdaki emek fazlasının önemli bir bölümünün üretimden koparılmasına yol açan süreç, toprak verimi ve katma değer büyüme hızları yükselmeden, sadece işsiz kitleleri artıracak biçimde gerçekleşmektedir.

Tablo 3: Tarımın Ticaret Hadleri: Net Trampa (NTTH) ve Çift Verim Faktörlü (ÇVFTH), Endeksler

Yıllar	NTTH	ÇVFTH
1980	100.0	100.0
1988	72.9	60.9
1992	80.7	60.7
1997	104.8	71.4
1998	131.3	93.8
1999	113.7	77.5
2000	106.4	87.1
2001	81.7	63.9
2002	81.8	70.6
2003	93.5	74.6
2004	95.5	71.4
2005	86.1	78.2
2006	80.2	76.3
2007	85.8	73.6
Yıllık değişim, %		
1980-2007	0.21	0.00
1980-1988	-2.19	-5.05
1988-1998	4.68	3.57
1998-2007	-3.47	-0.80

Kaynak: Tablo 3. ÇVFTH endeksi = (Tablo 2, son sütun * NTTH) / 100

¹⁵ Tablodaki dört döneme ait ortalama tarımsal katma değer artış hızı (tablodaki sırayla) yüzde 1.2; 1.3; 1.2 ve 0.8’dir.

ortalama artış oranı ise yüzde 183’e ulaşmıştır. Bu fiyat hareketlerinin Türkiye’deki taban fiyatları etkilemesi ve o dönemin politik koşullarında bu etkinin 1975 sonrasında da süregelmesi kaçınılmazdır.

TARIMSAL FİYATLAR, İSTİHDAM VE KÖYLÜLÜĞÜN KADERİ

Çift Verim Faktörlü Ticaret Hadleri

Tarım ve sanayi sektörleri arasındaki görelî fiyat hareketlerinin (TİTH'nin) tamamen bölüşüm değişimleri olarak yorumlanması için sektörel verim hareketlerinden arındırılması gerekir. Tarım sektörünün, sanayiye göre verimliliği artmışsa ve iki sektör arasında fiyatlamaya davranışları farklı değilse, TİTH'nin artan verimlilik nedeniyle düşmesi normaldir ve bu değişimin tarım aleyhine bir bölüşüm değişmesi olarak görülmemesi gerekir. TİTH hareketlerine bu düzeltmenin "yedirilmesi" söz konusu olduğunda pratik zorunluluklar ve (kanımca) kuramsal gerekçeler ilgili iki sektöre ait emek verimlerinin (EVt ve EVs'nin) karşılaştırılmasını daha uygun kılıyor. Çift Verim Faktörlü Ticaret Hadleri (ÇVFTH) kavramı bu amaçla oluşturuluyor ve $\text{ÇVFTH} = \text{TİTH} * (\text{EVt}/\text{EVs})$ olarak tanımlanıyor¹⁶. Sözü geçen düzeltmeyi içerdiği için ÇVFTH'nin seyrini "saf" (sektörler-arası verim hareketlerinden arındırılmış) bir bölüşüm göstergesi olarak yorumlamak mümkün olur. Tablo 3, Tablo 2'nin verilerini kullanarak kapsanan dönem ve yılların ÇVFTH değerlerini veriyor.

Görüldüğü gibi, 1980-2007 döneminin tümü ve belirlenen ilk üç alt dönem için, ÇVFTH'nin seyri, TİTH (yani NTTH ile) karşılaştırıldığında, tarım açısından daha olumsuz çıkmaktadır. 26 yıllık dönemin tümünde TİTH'de görülen ılımlı düzelme, ÇVFTH'ye göre ortadan kalkıyor. 1980-1988 yıllarında TİTH'deki aşınma, sektörel verim etkenlerinden arındırıldığında, yani ÇVFTH'ye göre, dramatik bir çöküntüye dönüşüyor. Yorumlayalım: Verim hareketleri sektörel fiyatlara aynı oranda yansımış olsaydı, tarımsal görelî fiyatların yükselmesi gerekcekti. Gerçekte ise, görelî fiyatlardaki bozulma, tarımdaki verim hareketlerinin sanayiden daha yavaş seyrine rağmen gerçekleşmiştir. Bu, tarım aleyhine "saf" bir bölüşüm bozulması anlamına gelir. 1988-1998 yıllarında görelî fiyatlarda tarım lehine bir düzelme gerçekleştiği doğrudur. Ancak, bu düzeltmenin kabaca dörtte biri "saf" bölüşüm etkenlerinden değil, tarım kesiminin sanayi gerisinde seyreden verim artışlarının fiyatları yukarı çekmesinden kaynaklanıyor.

1998-2007 dönemine geldiğinde, Tablo 2'de gözlenen "istisnaî" koşulların görelî fiyat hareketlerine yansımaları söz konusudur. Tarımsal verim artışları (istihdamdaki çarpıcı gerilemenin etkisiyle) sanayinin önüne geçmiştir. Görelî tarımsal fiyatların bu etken nedeniyle gerilemesi, yani TİTH'nin düşmesi doğaldır. Bu beklenti gerçekleşmiştir; ancak, verim etkenlerinin giderildiği ÇVFTH göstergesi kullanıldığında, tarım kesiminin yıllık ortalama yüzde 0.8'lik "saf" bir bölüşüm bozulması ile de karşı karşıya olduğu ortaya çıkmaktadır. Tipik bir örnek, üretimdeki büyük oranlı bir gerilemeye bağlı fiyat düzeltmelerinin (TİTH'de yüzde 7'lik bir artışın) gerçekleştiği 2007'dir. Tarımsal emek verimindeki düşmeden arındırıldığında, aynı yıl "saf" bölüşüm göstergesi (ÇVFTH) yüzde 3.5 oranında tarım aleyhine seyretmiştir.

Tekil Ürünlerde Görelî Fiyat Hareketleri

TİTH için yapılan incelemenin, farklı veri kümeleri kullanarak tekil ürünler için de yürütülmesi mümkündür. Tablo 4 ve 5 bu türden hesaplamaların sonuçlarını (1976 ve 1995'ten başlatarak) sekiz ürün için sunuyor. Çiftçinin eline geçen fiyatlardan oluşan endeksler, ilk tabloda toptan eşya (üretici) fiyatlarına, ikincisinde ise, dört girdiyi içeren endekslere oranlanmış; görelî fiyat hareketlerinin seyri (kapsanan yıllara bağlı olarak) önceki tablolarla paralel dönemlere ayrılarak sunulmuştur.

¹⁶ Endeks değeri olarak tanım için Tablo 3'ün notuna bakınız.

Tablo 4: Tarımsal Ürünlerin Görelî Fiyat Hareketleri, Endeksler (Çiftçinin eline geçen / toptan eşya (üretici) fiyatları)

Yıllar	Buğday	Arpa	Mısır	Fındık	Ayçiçeği	Pamuk
1976	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1988	63.1	73.5	69.3	127.1	67.6	63.5
1992	74.8	85.0	93.3	85.2	76.7	63.4
1997	96.4	98.2	78.9	144.2	85.7	68.7
1998	92.0	93.9	91.9	169.3	91.4	60.7
1999	85.5	90.6	88.3	164.6	74.0	47.3
2000	75.9	86.2	84.1	153.6	62.0	49.4
2001	75.7	80.6	85.5	121.9	63.5	45.3
2002	81.5	78.6	90.2	101.5	67.8	36.6
2003	86.2	83.1	86.5	91.8	98.6	45.1
2004	88.4	91.9	83.4	166.9	97.4	40.7
2005	80.9	79.0	59.8	225.4	85.8	34.3
2006	79.2	77.2	73.7	110.7	79.2	34.8
Yıllık değişim, %						
1976-2006	0.55	1.65	-0.25	2.01	0.58	-2.40
1976-1988	-1.68	-1.56	-2.49	2.86	-0.05	-2.04
1988-1998	3.31	2.07	2.03	4.77	2.36	0.04
1998-2006	-0.54	-1.71	-3.36	-1.45	2.05	-5.80

Kaynak: Kaynaklar: TÜİK, İstatistik Göstergeler 1923-2004, Tablo 9.29, "Tartılı aritmetik ortalamalar"; Ayçiçeği 1993-2003 için FAOSTAT; 2004-2006 için TZOB'nin web sitesindeki "tarım ürünleri ile girdi fiyatları" tablosundaki ürün fiyatları yıllık artış oranları uygulanarak hesaplandı. TEFE/ÜFE: TÜİK verileri.

Tablodaki bulgular, ayrı bir özeti ve betimlemeyi gerektirmeyecek derecede açıktır. Kapsanan alt-dönemlerde gözlenen görelî ürün fiyatlarının hareketleri ile önceki tablolarda tüm tarıma ilişkin TİTH ve ÇVFTH hareketleri arasında büyük ölçüde uyum vardır. İki istisna söz konusudur: TİTH'nin ve tüm diğer ürün fiyatlarının tarım aleyhine seyrettiği 1976-1988'de fındığa ve 1998-2006'da ayçiçeğine ait görelî fiyatlarda düzelme gözlenmektedir.

Böylece, 1998-2006 yıllarının Türkiye tarımının ürün yelpazesinde önde gelen öğelerinde de yaygın ve bazılarında önemli boyutlarda fiyat bozulmalarının gerçekleştiği ortaya çıkmaktadır.

İleriye Dönük Bağlantıların İzini Sürmek

Küçük üreticinin piyasa ilişkileri içinde yerel ve uluslararası sermaye tarafından "sıkıştırılma" ve sömürü derecesindeki değişimleri incelemek için, TİTH göstergesini geliştirmek ve onun temsil ettiği geriye dönük bağlantıları ileriye taşımak; bölüşüm değişimlerini temsil eden göstergeleri çeşitlendirmek gerekiyor.

Bütüncül TİTH göstergesine ilişkin önemli bir düzeltme, tarım sektörünün zımnî deflatörü yerine, millî gelir hesaplarında tarımsal gayri safi hasıladan katma değere geçişte kullanılan girdi bileşimine ait ağırlıkların ve fiyat serilerinin kullanılması olacaktır¹⁷.

İleriye dönük piyasa zincirlerinde de TİTH benzeri bölüşüm ilişkileri oluşur. Bunlardaki değişimlerin ürünler düzleminde incelenmesi doğrudur. Burada üretici ile tarımsal ürünlerin pazarlanmasında rol alan yerli, yabancı ticaret sermayesi veya tarımsal ham maddeleri kullanan (çoğunlukla çokuluslu) sanayi sermayesi arasındaki bölüşüm karşıtlıkları söz konusudur. İç piyasalarda tarımsal (veya tarıma dayalı) ürünlerin nihai fiyatları (pip) ile aynı ürünler için çiftçinin eline geçen fiyatlar (pçift) arasındaki makasın seyri (endeks sayısı olarak pip/pçift) bu bölüşüm ilişkisindeki değişmeyi ifade edecektir. Çözümlemede, üretimle nihai piyasa arasında meydana gelen ve incelenen ikili ¹⁷ Bu yöntemi kullanan bir hesaplama Oktay Varlıer tarafından yapılmıştır: *Türkiye'de İç Ticaret Hadleri*, Ankara 1978, DİE.

TARIMSAL FİYATLAR, İSTİHDAM VE KÖYLÜLÜĞÜN KADERİ

Tablo 5: Görelî ürün/girdi fiyatları, Endeksler

Yıllar	Buğday	Arpa	Mısır	Ayçiçeği	Pamuk	Pancar	Tütün	Fındık
1995	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1996	154.4	164.6	162.9	116.7	105.0	105.6	120.1	126.5
1997	157.2	150.1	150.1	115.0	111.4	140.1	114.6	161.7
1998	160.2	152.9	152.9	123.4	98.4	133.3	113.1	173.1
1999	130.7	137.3	129.7	86.8	69.1	129.7	84.1	155.6
2000	105.8	118.5	111.1	69.9	72.4	102.9	67.1	106.5
2001	81.4	91.1	90.2	56.7	62.0	72.9	43.8	71.8
2002	99.1	90.2	109.9	81.0	63.4	93.8	54.4	65.0
2003	119.4	110.6	132.9	69.0	60.8	95.9	51.9	85.7
2004	117.1	116.8	122.4	66.5	52.3	91.9	50.3	149.0
2005	103.7	102.9	89.9	59.9	45.3	86.1	50.2	206.0
2006	99.4	98.4	108.3	54.1	44.8	69.4	44.9	99.0
Yıllık değişim, %								
1995-2006	-2.85	-3.20	-2.53	-4.99	-8.22	-4.03	-9.34	-0.98
1998-2006	-3.30	-4.03	-3.11	0.62	-8.14	-6.12	-8.99	-0.90

Kaynak: TZOB web sayfası, Ürün ve girdi fiyatları. Girdi: Traktör, mazot, ilaç, gübreye ait 1995=100 bazlı fiyat endeks sayılarının basit (aritmetik) ortalaması.

gruplar dışındaki aktörlere ait maliyet ve ek katma değer öğelerinin (veriler imkân verdiği ölçüde) dikkate alınması gereklidir.

İhraç edilen tarımsal ürünlerde, birim ihraç fiyatının yerli parayla ifadesi (pxTL) ile (pçift) arasındaki makasın seyri (endeks sayısı olarak pxTL/pçift), ihracatçı ticaret sermayesi ile çiftçi arasındaki bölüşüm karşılığındaki değişimin yönünü ve büyüklüğünü ifade edecektir. Bu ilişkinin bir ileri adımı, dış ve nihaî (dolarla ifade edilen) piyasa fiyatlarıyla (pd\$) çiftçinin eline geçen (dolarlı) fiyat (pçift\$) bağlantısı (pd\$/pçift\$) ile ifade edilir.

Söz konusu tarımsal ihraç ürününün (bu kez dolarla ifade edilen) birim ihraç fiyatı (px\$) ile aynı ürünün uluslararası piyasalardaki fiyatı (pw) arasındaki makasın seyri, ülkenin sözü geçen ürüne ilişkin pazarlık gücündeki değişmeyi ortaya koyabilecek bir gösterge olarak yorumlanabilir. İthalatçı ülkedeki nihai piyasa fiyat ile birim ihraç fiyatı arasındaki makasın (pd\$/px\$) seyri ise, (yine ek katma değer ve maliyet öğelerindeki değişimler dikkate alınabildiği ölçüde) ithalatçı ve ihracatçı ülkeler arasındaki bölüşüm karşılıklarına ışık tutar.

Türkiye bakımından özel önem taşıyan (ve geleneksel olarak korunan) hububat ve yağlı tohumlar gibi önemli boyutlarda yerli üretimin söz konusu olduğu ürünlere ilişkin göstergelerin inşasında ve yorumunda farklılıklar söz konusudur. Her ürün için yerli para cinsinden (gümrük vergileri dahil veya hariç) birim ithal fiyatı (pmTL) ile aynı ürünler için çiftçinin eline geçen fiyatlar (pçift) arasındaki makasın seyrini doğrudan bir bölüşüm göstergesi olarak yorumlamak için ithalat rejimi, ithalat miktarı ve destekleme politikalarının ayrıntıları gibi ek bilgiler gereklidir. Keza, ithalatın yerli üretim

üzzerindeki potansiyel etkilerini algılamak ve rekabet baskısı altındaki Türkiye köylüsünün kaderi üzerindeki tartışma ve senaryolara ışık tutmak için, yerli parayla ifade edilen dünya fiyatlarını (pwTL'yi) iç fiyatlar (pçift) ile karşılaştırmak gerekir.

Türkiye'de Köylülüğün Kaderi

Bu çalışmanın başında kısaca aktardığımız Samir Amin'in "Üçüncü Dünyada köylülüğün tasfiyesi" öngörüsüne dönelim.

Son çeyrek yüzyılın belirleyici bir özelliği olan sermayenin dünya çapındaki saldırısının tarıma ve üçüncü dünya köylülüğüne yönelik boyutu Dünya Ticaret Örgütü, DB, IMF, ikili ticaret anlaşmaları, NAFTA ve AB bağlantılı Gümrük Birliği düzenlemeleri aracılığıyla yürütüldü. Türkiye de, özellikle DB ve AB kanallarından ve siyasi iktidarların teslimiyetleri sayesinde aynı etkilere maruz kaldı.

Türkiye tarımında 1998'i izleyen yıllarda gözlenen fiyat çöküntüsü ve dramatik istihdam daralması bu türden bunalımlı bir toplumsal dönüşümün yansıması mıdır? Yoksa, tarımsal fiyat hareketlerinde son kırk yıl boyunca gözlenen çevrimlerden birinin "iniş" aşamasının yaşanmasından ibaret geçici bir olgu ile istihdamın sektörel yapısında gecikmiş bir düzelmeye yanyana gelmesi mi söz konusudur?

İktisadın sınırlı, zaman zaman kısırlaşan yöntemleriyle bu soruların yanıtlanması güçtür. Bir boyutu ile sosyologların, "köyde neler oluyor?" sorusuna iktisatçılardan farklı gözlüklerle bakarak ve alan çalışmalarıyla yanıtlamaları gerekiyor. Diğer boyutuyla devlet aygıtının içsel çözümlenmesi sonunda siyasi iktidarların emperyalizmden kaynaklanan reçetelere teslimiyet sürecine ışık tutulması ve "daha ne kadar; nereye

kadar?" sorularına cevap aranması gerekiyor.

Rosa Luxemburg, bundan yüz yıl kadar önce, kapitalizmin dünyanın pre-kapitalist coğrafyalarına yayılması sonunda, meta üretimiyle henüz bütünleşmemiş köylülüğü kastederek "doğal ekonominin yıkımı" öngörüsünde bulunmuştu. Ona göre kapitalizm, "kapitalist olmayan formasyonların meta ekonomisine geçişlerinin kendiliğinden, içsel çözümler yoluyla gerçekleşmesini bekleyemez... Şiddet, sermaye için geçerli olan tek çözümdür; sermaye birikimi de şiddeti sürekli bir silah olarak kullanır." Bu da, sömürge yönetimleri tarafından insafsızca hayata geçirilmiştir.

Aradan geçen yüz yıl boyunca, emperyalist sistemin çevresinde yer alan toplumlarda doğal ekonomi, meta üretimine teslim oldu. Ne var ki köylülük, bir yandan içsel direnme gücünün katkılarıyla; bir yandan da bağımsızlık sonrası dönemlerde ulus devletlerin tarımsal piyasalar üzerinde oluşturduğu koruma, destekleme politikaları sayesinde küçük meta üretimi ilişkileri içinde varlığını sürdürebildi.

21. yüzyılın başlarında köylülüğün Üçüncü Dünyada ve Türkiye'de tekrar saldırı altında olduğu açıktır. Direniyor mu? Yıkılıyor mu? Yeniden doğar mı? Sosyal bilim araştırmalarının önümüzdeki yıllarda bu sorulara ışık tutması beklenir.

18 "Köylülüğün kapitalizme karşı direnmesi" üzerindeki kuramsal tartışmalar için bk. Korkut Boratav, *Tarımsal Yapılar ve Kapitalizm* 1980 SBF, 2. baskı İletişim; 3. baskı İmge.

BESLENMENİN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ

Prof. Dr. Kenan DEMİRKOL¹

Demokrasinin en önemli tanımlarından biri, kişinin yapmak istemediği bir şeye zorlanamamasıdır. Diğer taraftan “başkasının ne yiyeceğine hükmeden kişi en güçlü kişidir”². Bizler ne yiyeceğimize karar verme yetisinden yoksun bırakıldığımızı göre bugünkü durum insan onuru ile bağdaşmamaktadır.

Kentlerimizdeki beslenme alışkanlığını anlayabilmek için lokantalarda sunulan besinler ve marketlerin besin reyonlarına göz atmak yeterli olur. Herhangi bir Avrupa ülkesi ya da ABD’den hemen hemen hiç bir fark kalmamıştır. Marketlerdeki besin reyonlarında koridorlarca meşrubat, bisküvi, gofret, çikolata, şekerleme gibi temel besin maddesi sınıfına girmeyen, çoğu Türkçe olarak adlandırılmamış binlerce ürün ile karşılaşmaktadır. Bu ürünlerin hiçbiri sağlık için gerekli olmadığı gibi insan sağlığını çoğu zaman ileri derecede tehdit edici niteliktedirler. Temel besin maddeleri olan ekmekek, et, süt, sebze, meyve gibi ürünlerin ise hangi koşullarda üretildiği takibi yeterince yapılmamaktadır. Bunların besleyici özelliklerine de kuşku ile yaklaşmak, hatta atalarımız için sağlık kaynağı olan bu besinlerin sağlığını ne oranda tehdit ettiğini düşünmek ve araştırmak zorundayız.

Lokantalardaki durum da çok farklı değil, hamburgerler, sosisler, çiftlik balıkları, laboratuvar tavukları v.b. ileri derecede sanayileşmiş tarım ve hayvancılık ürünleri. Daha çok değil, birkaç on yıl önce tavuk yendiğinde en çok 5-10 kilometre ötedeki bir çiftlikte serbest dolaşan ve doğandan neyi bulduysa onunla karnını doyuran, hiç bir ilaç (antibiyotik) ya da kimyasal madde kullanmayan gerçek tavuklar yenirdi memleketimizde. Dana ve koyun için de benzer koşullar geçerliydi. Domates ya aynı ilden ya da en çok komşu ilden pazara gelirdi. Şimdi domatesin nereden geldiği belli değil ayrıca kendisi değil fotoğrafı geliyor. Bu domatesin tohumu muhtemelen İsrail’den gelme, zirai mücadele ilacı muhtemelen ABD’den, hibrit tohum olduğundan gübresi de muhtemelen yine yurt dışından gelmektedir. Bu şekilde üretilen domates ismen ve şeklen domatestir. Biyolojik olarak domates olduğundan şüphe duymak gerekir. Verimi yükselttik diyerek, sadece tohum, gübre ve pestisit üreticilerinin kar verimliliğini yükseltmiş olduk. Ne pahasına? Besi değeri yarı yarıya, hatta daha da aza inmiş sebzeler uğruna. Domates seyretmek için üretilmez. Domates insana vitamin, mineral, antioksidan sağlasın diye üretilir. Bu maddeler “modern” diye tanımlanan endüstriyel tarımda en iyimser bakışla asgari yarı yarıya azaldığına göre, besin maddesi verimi de yarı yarıya azalmış demektir. Hani verim artmıştı..! Diğer taraftan hibrit tohumlar fazla su gerektirdiğinden yapılan hatalı sulamalarda topraklarımız tuzlanmakta, tarım için elverişsiz hale gelmekte. Ülkemizde kişi başına ekilebilir tarım arazisi 1990-2005 yılları arasındaki 15 yılda %25 oranında geriledi³. Hani verim artmıştı..!

Ülkemizde 4 milyon şeker hastası var⁴. Eskiden çok az kalp hastalığı görülen illerimizde dünya metropollerini ile yarışabilecek hasta sayısına ulaşıldı. Tüm nüfusta ama özellikle çocuklarda belirgin bir şişmanlama göze çarpmakta.

Ne oldu da bu durumlara geldik? Bunu anlamak için gıda emperyalizim tuzağına nasıl düştüğümüzü tarih sayfalarını geriye çevirerek incelememiz gerekir.

Her şey Marshall Yardımı ile başladı. Avrupa 2. Dünya Savaşı’ndan çok ağır hasar göyerek çıktı. 1946 ve 1947 yıllarında buna çok soğuk geçen iki kişi eklenince Avrupa’da açlık çok büyük bir sorun haline geldi.

Aynı dönemde ABD savaşta hiç zarar görmemiş, 1920’li yıllardan beri sürdürdükleri araştırmalarla hibrit tohumculuğu geliştirmiş, endüstriyel tarıma geçmiş olduklarından çok büyük tarım ürünü

1 İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi Genel Cerrahi AD, demirkol@isbank.net.tr

2 Maguelonne Toussaint-Samat. History of Food. Blackwell Publishing, Sayfa 16, 1994.

3 <http://nkg.tuik.gov.tr/tum.asp?gosterge=48&Submit=G%F6r%FCnt%FCle>

4 Sağlık Bakanlığı Kronik Hastalık Raporu, yıl 2006.

stoklarına ulaşmışlardı. Bu ürünleri ülke içinde tüketmeleri olanaklı değildi. Ürünlerini dış pazarlara taşımaları zorunluluk kazandı. ABD’de tarım ürünleri fazlalığı, Avrupa’da açlık denklemi 1948 yılında “Avrupa Kalkınma Planı”nın doğumuna yol açtı. Hedef, Avrupa’lılara bir bölümü hibe bir bölümü ise kredi tarzında parasal yardımda bulunarak, verilen paralarla ABD ürünlerini Avrupa’lılara satmaktı. Türkiye’de bu plana dahil edildi. Türkiye Avrupa’lı ya da savaşta ağır zarar gördüğü için plana dahil edilmedi. 1947 yılında komünizmi önlemek için yaşama geçirilen Truman doktrini nedeniyle Türkiye ve Yunanistan’a askeri yardım yapıldı ve aynı gerekçeyle Türkiye “Avrupa Kalkınma Planı”na katıldı. Ülkemizde daha çok planın fikir babası olan Marshal’ın adıyla anılan bu yardım paketi, yardımdan çok bir sömürme paketi idi. Birçok alanda tavizlere neden olan bu plan^{5,6} gıda açısından bağımlı hale gelmemizin başlangıcı oldu.

ABD dünyanın en büyük mısır üretici ülkesidir. Geçmişte de bu böyleydi. ABD birikmiş olan mısır dağlarını eritmek için değişik yollar aramıştır. Bunlardan biri de mısırözü yağı ihracaatıdır. İşte Marshal yardımının koşullarından biri ABD’den mısırözü yağı almamızdır⁷. Aynı açılımla Türkiye’de ilk margarin fabrikası kuruldu⁸. Türk insanı zeytinyağından soğutularak mısırözü yağına ve margarine alıştırdı. Bu amaçla zeytinyağı ısınırsa kanser yapar gibi yalanlar uydurmaktan da geri kalmadı; halbuki zeytinyağı dumanlaşma derecesi en yüksek (en zor yanan) sıvı yağlardan biridir. Zeytinyağını kötüleyen türküyapıldı (Zeytinyağı yiyemem aman, basmadan fıstan giyemem aman. ...). Bursa yöresine ait bu türkü 2 Kasım 1954 tarihinde derlenmiştir (İhsan Kaplayan, Repertuar numarası 1133). Milyonlarca zeytin ağacı kesildi o dönemde. ABD zeytinyağını Dolarla satın alıyordu, teşvik edici olsun diye. Türk halkı zeytinyağına sırtını döndükten sonra ise başlarda TL karşılığı bize satılan mısırözü yağı artık Dolarla satılmaya başlandı. Zeytinyağını ise almakta vaz geçtiler, zaten satacak pek zeytinyağı da kalmamıştı. Türk toplumu sıvı yağ dendiğinde mısırözü yağı, katı yağ dendiğinde ise margarin anlar olmuştur.

1960lara gelindiğinde mısırözü yağına alternatif bir yağ ülkemize girmiştir. Bir Amerika bitkisi olan ayçiçeği esas ülkesinde çok rağbet görmemiştir. 1500 yıllarında İspanya’ya getirilen ayçiçeği Avrupa’ya

5 Nadir Avşaroğlu. Marshall planı, Amerikan dış kredileri ve Türkiye ma-

dencilik sektörüne etkileri. http://www.maden.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=2865&tipi=5&sube=0

6 Geçmişten Günümüze Hava Ulaşımı “Tayyareden uçağa bir montajın öyküsü”. Müh-

endis ve Makina Dergisi, Sayı:491, Aralık 2000

7 Osman Nuri Koçtürk. Yeni sömürgecilik açısından gıda emperyalizmi. Toplum

Yayımları 1966. <http://www.unilever.com.tr/ourcompany/aboutunilever/unileverataglance/>

BESLENMENİN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ

bir süs bitkisi olarak yayıldı. İlk kez 1716 yılında İngiltere’de ayçiçeği tohumundan yağ elde edilmesi ile ilgili patent hakkı alındı fakat yağ üretimine başlamadı⁹. Ayçiçek yağı ilk kez Rusya’da 1769 yılında elde edilir, 1830 yılında sanayi üretimine geçilir¹⁰. 1960’lı yıllarda Bulgaristan üzerinden ülkemize gelen ayçiçek yağının halen en çok Trakya’da üretilmesinin ana nedeni de budur. Yanlış anlaşılmasın, bu yağ da çok uluslu şirketler aracılığı ile gelmiştir.

Aynı yıllarda ABD’de hibrit tohumculuğu zirveye ulaşmıştı, fakat dünyada hiç kimse bu tohumları istemiyordu. Hibrit tohumları nasıl satabiliriz araştırmasına giren ABD’nin “Avrupa Kalkınma Planı”nda oynadıkları açlık kartı akıllarına geldi ve yine aynı oyunu oynadılar: “Dünyada bir milyar aç insan var, bunları ancak gerçek verimi yüksek tohum kullanarak doyurabiliriz” dediler ve “Yeşil Devrim” diye anılan projeyi başlattılar. Bu proje ile ilk olarak Pakistan ve Hindistan’a bedava tohum verdiler. Bu tohumlar bazı koşullarda yerel tohumlardan daha yüksek verim vermektedir (kilo bazında, besi değeri bazında değil, bkz. önceki bölüm). Bunun için ama çok fazla suya ve özel gübreye gereksinimleri vardır. Ayrıca zirai mücadele ilaçları da özel. Tohumu pazarlayan şirket gübre ve zirai mücadele ilacını da parzarlıyor. Bu tohumlar başlangıçta kısır olduğundan sadece bir kez ürün vermekteydiler, ertesi yıl ekildiğinde ürün alınmamaktaydı. Tepkiler üzerine şirketler kısır tohum uygulamasını bitirdiler. Ancak yine de sebze üreticisi ürününden elde ettiği tohumu ektiğinde bitki çıkmakta meyvесini vermemektedir. Hindistan ve Pakistan ilk yıldan sonra bu tohumları ve gerekli diğer maddeleri satın almak zorunda kaldı. Hala da aynı durumda. 1980 yılında Türkiye de Yeşil Devrim programına katıldı¹¹. Hibrit tohum, Anadolu tohumuna göre çok daha fazla su gerektirdiğinden, halen de sulama yöntemimiz %94 oranında vahşi sulama olduğundan¹² geniş tarım arazileri tuzlandı, tarım yapılamaz hale geldi. Damla sulama ya da yağmurlama tarzı sulamaya geçilmesi düşünüleceğine yüzlerce sulama barajı yapılarak suyun ekosistemi bozuldu. Bu tercihli politikalarla 1955 yılında kişi başına 8500 metreküp su rezervi olan Türkiye¹³, şimdi kişi başına 1466 metreküp su rezervi ile suyu kıt ülkeler sınıfına girmiş bulunmaktadır¹⁴.

1999 İMF kapitülasyonu Türkiye özellikle tarım alanında oldukça köşeye sıkıştırıldı. Bu emperyal baskı ile 2001 yılında şeker yasası çıkartıldı. Türkiye Dünya’nın dördüncü büyük şeker pancarı üreticisi olduğu halde nişasta bazlı şekere (NBŞ) %10 kota tanındı. Bakanlar kuruluna da yıllık bazda %50 azaltma ya da arttırma yetkisi verildi. O yıldan beri bakanlar kurulu genellikle yetkisini %50 arttırma yönünde kullandı. Her ne kadar NBŞ üreticileri kendi ürünlerinin ayrı bir pazarı olduğunu bu nedenle de pancar üretimine rakip olmadıklarını iddia etseler de, bu insanı saf yerine koymaktan öte bir iddia değil, çünkü sanayide NBŞ üreticilerinin ürünleri ile yapılan her şey önceden pancar şekeri ile yapılmaktaydı. Sanayici ucuzluğu yüzünden NBŞ ürünlerini tercih etmesi başka, yapılabilirlik başka.

Nişasta bazlı şeker, doğada bulunan bir nişastanın kimyasal ve enzimatik yollarla glikoz ya da früktoza dönüştürülmesidir. Nişasta ham maddesi olarak mısır kullanılmaktadır. Nişasta binlerce glikoz molekülünün bir araya gelmesi sonucu oluşur. Bu nedenle kimyasal yollarla nişasta yapı taşı olan glikoza dönüştürülebilmektedir. Glikoza früktoza dönüştürmek için ise enzimler kullanılmaktadır¹⁵. Bu enzimlerin elde edilişi çok ilginç. Doğal enzimler oldukça az bulunduğundan ticari amaçla ucuz enzim elde edebilmek için genetik yapısı değiştirilmiş mikroorganizmalar (bakteriler) kullanılmaktadır. Ancak genetik teknoloji ile bu enzimlerin ticari kullanımını mümkün olmuştur. NBŞ üretiminde bir yandan genetik yapısı değiştirilmiş ithal

9 <http://www.sunflowerusa.com/all-about/default.asp?contentID=41>

10 <http://www.sunflowerusa.com/all-about/default.asp?contentID=41>

11 CIMMYT and Turkey. CIMMYT E-News, vol 2 no. 11, November 2005

12 “Türkiye’nin Su Reçetesi”, Türkiye’nin Su Politikaları Görüşü, http://www.dogader-negi.org/data/pdf/Su_gorusu.pdf?sayfa=su-gorusu,

13 Adel Darwish. The next major conflict in the Middle East: Water Wars. Geneva conference on Environment and Quality of Life, Haziran 1994.

ve Orman Bakanlığı 2008 Bütçe Sunuş Konuşması, Aralık 2007.

15 Prof. Dr. Nevzat Artık. Nişasta ve Nişasta bazlı endüstri inceleme raporu.

Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü, Ankara, 2008.

mısırların kullanım riski vardır diğer yandan ise zaten üretim sürecinde GDO’lu bakterilerden elde edilen enzimler kullanılmaktadır¹⁶.

Genetik yapısı ile oynanmış organizmalardan elde edilen maddelerin insan sağlığına etkileri henüz tam olarak bilinmemektedir. Ancak bugüne kadar yapılan araştırmalara göre antibiyotiklere direnç, hayvan deneylerinde sakat doğumlar gibi oldukça ürkütücü bulgular saptanmıştır¹⁷. GDO kökenli maddelerin sağlık sonuçları tam olarak aydınlatılmadan topluma sunulması ciddi bir sorumsuzluk örneğidir.

NBŞ’lerin diğer bir sakıncası pancardan elde edilen şekerden daha fazla früktoz içermesidir. Çağımızda gelişmiş ülkelerde ve özellikle ABD’de son 30-35 yıldır görülen şişmanlık hastalığının (toplumun %60’ı obez) ana nedenlerinden birinin mısırdan elde edilen, früktozdan zengin NBŞ olduğu bilim çevrelerinde kabul edilen bir gerçektir¹⁸. Früktoz insanda bağırsaktan emildikten sonra hemen karaciğere taşınır ve trigliseritlere (kan yağlarına) dönüştürülür. Bu yağlar hem şişmanlamaya yol açar, hem de kolesterolü oksitleyerek oksid-kolesterol oluştururlar. Oksid-kolesterol damar sertliğinin (ateroskleroz) ana yapı taşıdır. Ayrıca früktoz insan vücudundaki tüm hücrelerin insüline direnç kazanmalarına yol açarak şeker hastalığı oluşumunu kolaylaştırır¹⁹. Bakır metabolizmasını bozarak yine damar sertliği, osteoporoz (kemik yumuşaması), yüksek tansiyon gibi kronik hastalıklar diye adlandırılan geniş bir hastalık grubuna yol açar²⁰.

Gıdalarla alınan glikozun metabolize edilebilmesi için insülin gerekli olduğundan, bağırsaktan glikoz emilir emilmez daha karaciğere varmadan insülin reseptörleri uyarılarak insülin salgılanmasına neden olur. İnsülin salgılanmasıyla olumlu bir gelişme de olur: insülinle birlikte tokluk hormonu olan “leptin” de salgılanır. Böylece insan tokluk hissettiğinden yemeye ara verir. Früktoz insülin salgılatmadığı için leptin salgılanması da oluşmaz, böylece de tokluk hissi gelişmez. Bu da aşırı kalori alınmasına ve şişmanlığa yol açar. Kronik hastalıkların oluşumunda şişmanlık kilit bir öneme sahiptir. Hem kalp-damar hastalıkları hem de bazı kanser cinsleri şişman hastalarda çok daha fazla görülmektedir²¹. İnsanı şişmanlatan en önemli madde früktozdur. Bilinçli olarak besin maddesi demiyor, sadece madde olarak adlandırıyorum, çünkü insan organizmasının hiçbir işlevi için früktoza gereksinim yoktur. Beslenmek beden gereksinimlerinin sağlanması olduğuna göre beden için hiç gereksinim duymadığı bir maddeyi de besin maddesi olarak adlandırmak olası değildir. Aynı şey glikoz için de geçerlidir. Bu nedenle bu iki şekerin gıdalarla alınması insana “boş kalori” verir. Boş kalori çünkü hiçbir beslenme işlevini yoktur. Sadece şişmanlatır.

Yukarıda da belirtildiği gibi hem früktoz hem glikoz şişmanlatıcı etkiye sahiptir. Ancak früktoz glikoza göre daha tehlikelidir. Bu nedenle NBŞ’lerden uzak durmak gerekir. Aslında şekerden tümüyle uzak durmak en doğru davranış olur.

18. YY’ın başlarında Avrupa’da yıllık şeker tüketimi bir tatlı kaşığı kadar iken²², günümüzde kişi başı yıllık tüketim ortalama 70 kilograma

16 Mark Anthony, Ph.D. Nutrition Beyond the Trends: The Devil and High-Fructose Syrup. <http://www.foodprocessing.com/articles/2006/145.html>

17 Effect of diets containing genetically modified potatoes expressing Galanthus nivalis lectin on rat small intestine. Lancet, Vol 354, No 9187, pp 1353-1354, Oct 1999.

18 Stanhope, KL, Havel, PJ. Fructose consumption: potential mechanisms for its effects to increase visceral adiposity and induce dyslipidemia and insulin resistance. Current Opinion in Lipidology 19:16-24, 2008.

19 Elliott SS, Keim NL, Stern JS, Teff K, Havel PJ. Fructose, weight gain, and the insulin resistance syndrome. Am J Clin Nutr;76:911-22, 2002.

20 Sanda, B. The Double Danger of High Fructose Corn Syrup. <http://www.westona-price.org/modernfood/highfructose.html>

21 Wardle J. **Obesity and Cancer**. <http://www.google.com.tr/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=3&url=http%3A%2F%2Fscience.cancer-researchuk.org%2Fpreps%2Fpdfs%2Fobesity.pdf&ei=EEuGSbPDGpid-ga-7rQa&usq=AFQjCNFKxaXVSO8pY6HtSW3Y-GrOmZRM-g&sig2=Pii7fhn7oHJZTo6Cn0wNw>

22 Braudel F. **The Structures of everyday life**. Sayfa 226. University of California Press, 1992.

BESLENMENİN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ

yükselmiştir.

İki yüz yıl öncesine kadar şeker sadece şeker kamışından üretildiği için oldukça pahalı bir üründü. Amerikan kıtasıyla yapılan ticaret hacminin artmasıyla 18 YY boyunca şeker fiyatı giderek düştü ve Almanya’da ılıman iklimlerde yetişen şeker pancarından şeker üretilebileceğinin keşfedilmesi ve 1801 yılında ilk fabrikanın kurulmasıyla şeker fiyatı daha da ucuzlayarak yaygın kullanıma açılmış oldu. 1805 yılında İngiltere’de yıllık tüketim 5 kg’a yükselmişti.

Son iki yüz yıldır insan bedeni hiç gereksinimi olmadığı halde aşırı şekere maruz kalmaktadır. Bu ülkemiz insanı için de ne yazık ki böyle. Şeker fabrikalarının yıllık üretimi 2.2 milyon ton, kaçak olarak ülkemize giren şeker miktarının 1 milyon ton olduğu tahmin ediliyor ve NBS üretiminin de yıllık 300 bin ton olduğunu düşünürsek, yeni doğan bebekler dahil kişi başı yıllık şeker tüketimini yaklaşık 50 kilogram olarak hesaplamak mümkün. Doğu-Batı, ya da kent-köy alım gücü farkı göz önünde bulundurulursa özellikle batıdaki kentlerde şeker tüketiminin Avrupa’nın ortalama şeker tüketimi olan 70 kg dolayında olduğu tahmin edilmektedir. Bu nedenle de Avrupa’da görülen kronik hastalık artışının aynısı kentlerimizde de görülmektedir.

İnsan bedeni günde yaklaşık 15 gram früktozu yağa dönüştürmeden metabolize edilebilmektedir. Pancardan ya da şeker kamışından üretilen şeker (“sakaroz”, bir yapay tatlandırıcı olan sakarin ile karıştırılmamalı) bir molekül glikoz ve bir molekül früktozdan oluşmaktadır. Bu nedenle sakaroz (kesme şeker, toz şeker) yendiğinde eş miktarda glikoz ve früktoz alınmış olur. Bedenimiz 15 gram früktozu yağa dönüştürmeden metabolize edebildiğine göre günde yediğimiz meyvedeki şeker de dahil edilmek koşuluyla 30 gramdan fazla şeker (sakaroz) yenmemelidir. Bu da yılda 11 kg’a denk gelir. Zararsızca metabolize edebileceğimizden 5-7 kat fazla şeker tüketilmesi bunun bir kısmının da früktozdan zengin NBS olarak alınması, bugünün hastalık tablosunu açıklayan çok önemli bir unsurdur.

Belli bir yasal zorlamayla olmasa da ticari baskılar sonucu hayvancılığımızda da köklerimizde göre belirgin farklılıklar oluştu. Onbinlerce yıldır Anadolu ekosisteminin oluşturduğu yerli ırk inekler et ve süt verimi yüksek (?) yabancı ırklarla melezleştirildi. Ya da tümüyle yabancı ırk hayvanlar ithal edilerek bunlar beslendi. Veteriner hekimlik okullarında sürdürülen eğitim, bu hayvanlardan nasıl en çok süt ya da karkas elde edilebileceğine göre ayarlandı. İnsan sağlığı hiç hesaba katılmadı, sanki bu ürünler uzaylılara pazarlanacakmış gibi davranıldı, hayvan sağlığı ile de sadece sermaye kaybı olmasın diye ilgilenildi. Onbinlerce yıldır meralarda, steplerde beslenen hayvanlar ahırlara tıkları kendi pislikleri için boğulmalarına göz yumuldu. Hijyenik olmayan bu ortamda hasta olmamaları (sermaye kaybı) için antibiyotiklerle şişirildiler. Süt verimi artsin diye hormonlar (ülkemizde yasak olduğu iddia edilmekte) verildi. Merada otlayacağına önüne pancar küspesi, mısır silajı, arpa, saman gibi nişasta ağırlıklı besinler verildi. Nişasta ve dolayısıyla şeker nasıl insanı şişmanlatıyorsa hayvanda da semirmeye yol açıyor. Hayvanın beslenmesindeki bu değişim insan sağlığında büyük kayıplara yol açmıştır.

Çayır otu, yonca gibi yeşil bitkilerde ağırlıklı olarak var olan yağ asidi (yağların yapı taşı yağ asitleridir) omega-3 yağ asididir. Doğada birkaç çeşit omega-3 yağ asidi bulunur. En yaygın olan 3 tanesinin biri bitkilerde bulunan alfa linolenik asittir, diğer ikisi ise hayvanlarda bulunan eikosapentaen asit (EPA) ve dokosaheksaen asittir (DHA). Çayır otu ve yonca gibi yeşil bitkilerde şeker ve nişasta ya hiç bulunmaz ya da ihmal edilebilecek miktardadır.

Mısır, arpa, buğday gibi tahılların ana yağ asidi omega-6 yağ asididir. Ayrıca bu bitkilerde bol miktarda nişasta bulunur. Nişastadan zengin ya da pancar küspesinde olduğu gibi şekerden zengin besin verildiğinde, hayvanın iç yağında ve süt yağında belirgin değişiklikler olur. Merada otlayan hayvanın iç yağında başlıca doymuş yağ asidi stearik asittir. Stearik asidin erime derecesi 37 derecenin üzerinde olduğundan fakat insan vücut ısı 36,5 derece olduğundan tüm stearik asit eriyerek

emilmemektedir. Yine de eriyip emilen stearik asit vücutta hızla oleik aside dönüşür. Oleik asit zeytinyağının ana yağ asididir. Diğer bir ifade ile; dedelerimizin Adana kebaba koydukları iç yağ aslında zeytinyağı idi. Nişasta ve şekerden zengin besinler alan hayvanların iç yağının ana doymuş yağ asidi palmitik asittir. Bu yağ asidi daha düşük ısıda erir, bu nedenle de tümüyle bağırsaktan emilir. Palmitik asit damar sertliğine yol açan üç doymuş yağ asidinden biridir (diğer ikisi laurik asit ve miristik asit). Bu üç aterojenik (damar sertliğine yol açıcı) yağ asidi kolesterolü oksitleyerek oksid-kolesterol oluşumuna yol açar. Daha önce de belirtildiği gibi oksid-kolesterol damar sertliğinin yapı taşıdır. Diğer taraftan insan sağlığı için vazgeçilmez olan omega-3 yağ asitleri de sadece merada otlayan hayvanlarda bulunmaktadır.

Bir de süte bakalım. Merada otlayan hayvanın sütünde ağırlıklı olarak doymamış yağ asitleri vardır. Aterojenik doymuş yağ asitleri çok az bulunur. Nişasta ve şeker ağırlıklı beslenen hayvanın sütünde ise %41 oranında miristik asit (daha önce adı geçen üç aterojenik yağ asidinden biri) bulunur. Bu nedenle bugün marketlerden ya da pazarlardan alınan süt ve süt ürünleri insan sağlığını tehdit edicidir. Ayrıca merada otlayan hayvanın sütünde olup da yapay beslenen hayvanın sütünde olmaya 3 çok önemli madde vardır.

• Bunlardan biri omega-3 yağ asidi, günümüz yaşam koşullarında sadece balıktan aldığımız yaşamsal yağ asidi. Aldığımız denilse de ne yazık ki toplumun çok az bir bölümü dışında kronik omega-3 eksikliği mevcut. Bu durum birçok kanserin oluşumundan sorumludur ve kalp-damar hastalığı ve inme gibi çağımızın ana ölüm nedenlerinden birini oluşturmaktadır.

•Diğer bir madde yine bir yağ asidi; konjüge linoleik asit (CLA). Bu madde sadece merada otlayan hayvanları sütünde bulunur ve insan sağlığı açısından çok önemli iki işlevi vardır. CLA doğada bilinen en güçlü antioksidanlardan biridir. Hem damar sertliği ve buna bağlı hastalıkların önlenmesinde hem de bazı kanserlerin gelişmesinin engellenmesinde çok güçlü etki gösterir. Nitekim CLA’dan zengin beslenen kadınlarda meme kanseri gelişme riski aynı yaş ve risk grubu diğer kadınlara göre %60 daha azdır. CLA’nın diğer özelliği ise şişmanlamayı (yağlanmayı) engellemesidir. Bu nedenle bazı insanlar CLA hapları kullanmaktadır. Ancak hap olarak satılan CLA’lar aspir çiçeğinden elde edildiğinden inek sütünden elde edilenden farklı bir üç boyutlu yapıya sahiptir. Aspir çiçeğinden elde edilen CLA esas CLA’nın bazı özelliklerini gösterse de kalp kasını zayıflatarak kalp yetersizliğine yol açabilmektedir, asla kullanılmamalıdır.

•Üçüncü madde insüline benzer büyüme hormonu (insuline-like growth hormon) dur. Bu madde insan vücudundaki tüm hücrelerin kendini yenilemesine yardımcı olmaktadır.

Gördüğü gibi salt mera otları ile beslenen hayvanın sütü, tereyağı, yoğurdu, peyniri sağlığını koruyucu çok değerli bir besin iken “modern” hayvancılıkla elde edilen süt ve ürünleri insanı hasta eder özelliktedir. Ekolojik hayvancılık yasamız, hayvan beslenmesinde verilen tüm besinlerin ekolojik tarımla elde edilmiş olmasını öngörüyor fakat %10 oranında endüstriyel besinlere izin veriyor ve nişasta ve şeker gibi hayvanın geleneksel beslenmesinde hiç yeri olmayan besinleri kısıtlamıyor. Bu nedenle bio-süt, ya da ekolojik süt ürünleri insan sağlığını sadece kısıtlı olarak koruyabilirken, insan sağlığına zararlı maddeler de vermektedir. İnsanı koruyucu hayvancılık sadece türe özgü doğal beslenme ile sağlanabilir.

Bu yazının giriş bölümünde dile getirildiği gibi temel besin maddelerinin üretimleri de ne yazık ki insan sağlığını tehdit edici niteliktedir.

Son 60 yılda besin maddelerimizi, dolayısıyla da sağlığımızı bu şekilde kaybettik. Fakat bu doğru olamaz çünkü aynı süre içinde ortalama yaşam süresi beklentisi heriki cinsten de 5-10 yıl kadar uzayarak bugün 70 yaşın üzerine çıktı.

Yaşam süresi beklentisinin uzamasının 4 ana nedeni var:

BESLENMENİN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ

1. Ülkemizde yenidoğan ölümleri belirgin oranda azaldı (2005'te binde 22,8)²³.

2. Doğuma bağlı anne ölümleri çok azaldı.

3. Aşılama ve antibiyotiklerle enfeksiyon hastalıklarına bağlı ölümler azaldı.

4. Savaşlar azaldı.

Yaşam süresi uzaması bu nedenlerle oldu. Son 60 yıl içinde gıdalarımızı bozmasaydık ortalama yaşam süresi beklentisi çok daha yüksek olabilirdi. Nitekim sanayileşmiş ülkelerde son yıllarda sürekli yükselen ortalama yaşam süresi beklentisi 2 yıldır artık düşüşe geçmiştir. Bu özellikle son 40-50 yıldır giderek yapaylaşan, şeker içeriği, trans yağ asidi içeriği, aterosjenik yağ asit içeriği yüksek gıdalara bağlanmaktadır.

Beslenme emperyalizminin ölümcül kısıracından kurtulmanın yollarını bulamazsak 20'li yaşlarda kalp krizi, çocukluk yaşlarında şeker hastalığı ve evlenme çağına gelmeden kanser olan insanları görmeye kendimizi şimdiden alıştırmamız gerekir.

Tabii ki böyle olması gerekmez. Neler yapılabileceğine göz atmadan önce büyük filozof Noam Chomsky'nin neoliberalizm ve küresel dünya düzeni başlıklı yazısına göz atmakta yarar var: „Stabiliteyi tehdit eden ulusal hükümetler başka ülkeleri de hasta edebilecek „virüsler“ olarak adlandırılırlar. 1948 yılının İtalya'sı bunun için bir örnektir. Aradan 25 yıl geçtikten sonra Henry Kissinger (ABD'nin eski dışişleri bakanı) Şili'yi toplumsal değişim olasılığı bağlamında yanlış mesajlar verebilecek ve başka ülkeleri hastalandırabilecek bir virüs olarak adlandırmıştır”²⁴. Noam Chomsky bu yazısında kapitalistlerin şu görüşünü de açığa vurur: „ulusalcı hükümetler CUŞ'ları (çok uluslu şirketler) en çok tehdit eden hükümetlerdir ve bu nedenle gerekirse zor kullanılarak ulusalcı iktidarlar yok edilmesi gerekir“.

O halde yapılacakların başında ulusalcı yapımızı var güçle korumak gelmektedir.

Bunun dışında neler yapabiliriz sorusunun elbette tek bir yanıtı yok, fakat kestirmeden gidilmek istenirse küçük çiftçiliği korumak ve geliştirmek yanıtı verilebilir.

Sayın tarım bakanı kırsal kesimde çalışanların sayısının %26'ya gerilemesinden övünç duymaktadır. Sanayileşen ülkelerde sanayinin gereksinimi olan çalışma gücünün kırsal alandan çekilmesi doğal ve durdurulmaz bir gelişmedir. Ancak çiftçinin tarım yapmasını engelleyici yasalar çıkartarak kırsal alanda varoluş olanaklarını kaybettirerek çiftçiyi köyden uzaklaştırıp kentlerin varoşlarına mahkum etmek, sağlıklı bir toplum oluşturmak için yapılması gerekenin tam tersidir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün Avrupa Bürosu kronik hastalıkların önlenmesi için başlatmış olduğu CINDI programı kronik hastalıkların önlenmesinde tarımla ilgili bazı önerileri de olmuştur²⁵. Bu öneriler, tarımsal üretimin yerel yapıp yerel tüketilmesi ilkesine dayanır. Bu ilkenin birkaç gerekçesi vardır:

• İnsan sağlığına en uygun gıda kendi ekosisteminde yetişen ürünlerdir.

• Yakın çevreden edinilen sebze ve meyveler tüketiciye varana kadar uzun bir yol katetmek zorunda olmadığından henüz olgunlaşmadan toplanması gerekmez, dalında olgunlaşmasına izin verilebilir, böylece vitamin, mineral ve antioksidan içeriği daha yüksek olur.

23 Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri. <http://nkg.tuik.gov.tr/tum.asp?gosterge=2&Submit=G%F6r%FCnt%FCle>

24 Noam Chomsky. *Neoliberalismus und Globale Weltordnung*. Dinge der Zeit, Ağustos 1997

25 CINDI dietary guide. Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bürosu, yıl 2000.

• Besinlerin ülkeler hatta kıtalar arasında taşınması için çok büyük enerji gereksinimi olmaktadır. Nitekim ABD'de bir yılda tüketilen enerjinin toplamının %17'si gıda taşımacılığına harcanmaktadır²⁶. Küresel ısınmanın yerküremizi tehdit ettiği çağımızda bunun ne kadar önemli bir konu olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Küçük çiftçilik ile üretilen ürünler besi değeri açısından endüstriyel tarımla elde edilenlerle karşılaştırılmayacak kadar üstündür. Fakat bu sadece bir özelliği. Küçük çiftçilik toprağı da koruduğundan gelecek nesillerin de beslenmesini güvence altına almaktadır.

Küçük çiftçiliği desteklemek toplumumuzun geleceğini desteklemek anlamına gelir. Bu amaçla son yıllarda emperyalist baskılar sonucu çıkartılmış olan şeker yasası, tohum telif yasası, tohumculuk yasası, tarım yasası gözden geçirilip Türk tarımını ÇUŞ'lara peşkeş çeken maddeler çıkartılmalıdır. Yıllardır bekletilen biyogüvenlik yasası çıkartılarak ülkenin GDO cennetine dönüştürülmesi engellenmelidir.

Sigmar Groeneveld „Gıdanın Ölümü“ başlıklı yazısında global stratejiler ölçeğinde bakıldığında genetik teknoloji CUŞlar için çok önemli bir araçtır. Kabaca söylemek istenirse genetik teknoloji küçük çiftçiyi yok etmeye yönelik en güçlü silahtır, demektir²⁷. Küçük çiftçimizi korumanın başlıca koşullarından biri biyogüvenlik yasasının çıkartılmasıdır.

Sonuç olarak beslenmenin demokratikleştirilmesi, küçük çiftçinin, topraklarımızın, suyumuzun ve hayvanlarımızın özgürleşmesi ile sağlanır.

Bu önerilerle toplumu beslemek olanaklı değil, bilime karşı mı geliyorsunuz, bizi orta çağa geri mi götürmek istiyorsunuz diye karşı çıkanlar elbette olacaktır. Karşı çıkanlara bir hesap sunmak istiyorum:

2009 bütçesinden tarım desteğine ayrılan pay 4,95 milyar TL, yasal olarak 11 milyar TL ayrılması gerekirken (yasa: bütçenin en az %1'i tarım desteğine ayrılır). Tarımın bu şekilde ihmal edilmesinin sonucu hatalı beslenme kaçınılmaz olmaktadır. Başlıca hatalı beslenme, tütün kullanımı, hareketsiz yaşam sonucu gelişen kronik hastalıkların tedavisi tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de sağlık harcamalarının yaklaşık %70'ini gerektirmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 2005 yılında Türkiye'de kişi başına sağlık gideri 592 Dolar olarak verilmekte, ülke nüfusu ise 73.922.000 olarak bildirilmektedir²⁸. Buna göre 2005 kuruna göre Türkiye sağlık giderleri 58 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun yaklaşık %70'i kronik hastalıkların tedavisine harcanması gerektiğine göre Türkiye 2005 yılında 40,7 milyar TL bu uğurda harcamıştır, çok uluslu ilaç ve tıbbi araç-gereç firmalarının yararına.

Tarıma sadece 4 milyar destek verilir ve küçük çiftçi tasfiye edilirse karşılığında 40 milyar TL tedaviye para harcanır. İnsanların hastalanması sonucu oluşan sosyal ve psikolojik yara da cabası.

Aklımı kullanma cesareti göster!²⁹

26 Seedling Biodiversity, Rights and Livelihood. *Agrofuels special issue*. Temmuz 2007.

27 Sigmar Groeneveld. *Vom Aussterben der Nahrung: Gentechnologie und Lebensmittel umwelt · medizin · gesellschaft* · 15(2), Sayfa 135, yıl 2002.

28 <http://www.who.int/countries/tur/en/>

29 Immanuel Kant, 1784

TÜRKİYE'DE TARIM VE GIDA SEKTÖRÜNDE YABANCILAŞMA VE TEKELLEŞME

Necdet ORAL¹

Giriş

Gıda sanayii, tarımdan sağladığı bitkisel ve hayvansal hammaddeyi, uyguladığı bir ya da daha fazla işleme, raf ömrü uzun ve tüketime hazır ürünlere dönüştüren bir imalat sanayi kolu olup; tarımsal üretim, dengeli beslenme, katma değer, istihdam ve ihracat açısından önemli işlevleri olan bir sektördür (Ekşi vd. 2005). Tarımsal üretimin mevsime ve yöreye bağlı değişkenliğine karşılık gıda gereksiniminin sürekliliği, çabuk bozulma eğilimindeki tarımsal ürünlere belirli işleme ve muhafaza yöntemlerinin uygulanmasını zorunlu hale getirmekte ve bu işlevi de gıda sanayii yerine getirmektedir (Ekşi 1992). Gıda sanayii, gıda maddelerinin hammaddeden başlayarak; depolama, tasnif, işleme, değerlendirme, dayanıklı hale getirme, ambalajlama işlerinden bir ya da birkaçının yapıldığı ve gıda maddeleri satış yerlerine gönderilmek üzere depolandığı tesislerle bu tesislerin tamamlayıcısı sayılacak yerlerin tümünü kapsamaktadır (DPT, 2007).

Uluslararası gıda sanayi sınıflandırma sistemine (ISIC, Rev. 3) göre gıda sanayii; et ve et ürünleri, süt ve süt ürünleri, su ürünleri mamulleri, hububat ve nişasta mamulleri, meyve ve sebze işleme, bitkisel yağ ve mamulleri, şeker ve şekerli mamuller, yem sanayi olmak üzere 8 alt sektörden oluşmaktadır. Bu sisteme göre farklı sektörler içerisinde incelenmekte olan çay, meşrubat, alkollü içkiler, gıda katkı maddeleri gibi ürünler de gıda tanımı kapsamındadır.

1980'lerden sonra sektörde önemli yapısal değişimler yaşandı

Türkiye'de II. Paylaşım Savaşını izleyen 20 yıl içerisinde devlet, gıda sektöründe büyük ölçekli işletmeler kurmuş ve bunlara yoğun yatırım yapmıştır. Bu işletmeler (KİT'ler) şeker, çay, tütün, alkollü içecekler, et ve süt ürünleri üretimi alanlarında etkinlik göstermişlerdir. Bu dönemde artan kamu yatırımlarına ve büyük devlet işletmelerinin varlığına karşın, gıda sektöründe küçük ölçekli ve bağımsız üretici birimlerin egemenliği sürmüştür (Yenal, 2001).

Sektörde özellikle 1980'lerden bu yana sözleşmeli tarıma yönelme, teknolojinin yenilenmesi, kalite sistemlerinin yaygınlaşması, KİT'lerin özelleştirilmesi, şirket evlilikleri, yeni pazarlama tekniklerinin uygulanması ve sektörel örgütlenmenin gelişmesi gibi önemli yapısal değişimler yaşanmaktadır. Bu değişime yol açan başlıca etmenler ise küreselleşme olgusu, uluslararası anlaşmalar, uygulanan tarım politikaları, tüketici talepleri, gıda mevzuatı ve çevre duyarlılığıdır. Bu etmenlerin çoğu kuşkusuz birbiriyle ilişkilidir (Ekşi vd. 2005).

Çokuluslu şirketlerin Türkiye'de gıda piyasasına girişi 1950'li yıllara dayansa da etkinlik alanları birkaç sektörle sınırlı kalmıştır. Örneğin Unilever'in bitkisel yağ üretimine, Coca-Cola'nın alkolsüz içecek üretim ve dağıtımına başlaması gibi. Sektörde uluslararası sermayenin rolü 1980'lerden başlayarak artmış; yabancı şirketler ile yabancı ortaklı yerli şirketlerin sayısında önemli yükselmeler olmuştur. Türkiye'nin

¹ Dr., TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, E-posta: oralnecdet@yahoo.com

önde gelen yerli sermaye grupları çokuluslu şirketlerle ortaklıklara giderek sektörün tekelleşmesini hızlandırdılar.

Öte yandan 1990'ların başında özelleştirme kapsamına alınan SEK, EBK ve YEMSAN gibi tarımsal KİT'ler çok düşük (arsa bedellerinin bile altında kalan) fiyatlarla Koç, Tekfen, Yimpaş, Tikveşli gibi sermaye gruplarına satıldı. Besi ve süt hayvanı yetiştiricileri için belirli bir pazar güvencesi oluşturan bu kuruluşların piyasadan çekilmesi sonucunda piyasada görülen fiyat istikrarsızlığı, et ve süt ürünleri üretiminde dalgalanmalara yol açtı.

Son 20 yılda tarım-gıda ürünleri ithalatındaki artış 7 kattan fazla

1980 öncesinde dünya ekonomisine ithal ikameci birikim tarzıyla eklenmiş bulunan Türkiye kapitalizmi, bu tarzın artık işlememesi sonucu dış açılma olarak tanımlanan bir birikim tarzına doğru evrilmeye başladı (Sönmez, 1992). Bu dönemde dış ticaret rejiminde gıda ürünlerini de kapsayan önemli değişiklikler yapıldı. Bunların başında tarım ve gıda ürünleri dış ticaretinin serbestleştirilmesi geliyordu. Bu kapsamda 1984 yılında gıda ürünlerinin ithalatında uygulanan vergi ve harçlar önemli ölçüde aşağı çekildi. Bunun sonucunda bazı tarımsal ürünlerde ithalat önemli boyutlara ulaştı ve kimi sektörler olumsuz etkilenmeye başladı. Bu politikaların uygulanmasıyla olumsuz etkilenen sektörlerin başında hayvancılık ve et üretimi gelmektedir. Tarım ve gıda ürünleri dış ticaretinin serbestleştirilmesinden sonra canlı hayvan ve et ithalatındaki sıçrama, yerel üretimin ve hayvancılığın gerilemesine yol açtı. Türkiye'nin süt, peynir, yağ ve dondurma gibi sütlü ürünler ithalatı da yükseldi.

Tarımsal ürünler dış ticaret dengesi 1980-89 döneminde yıllık ortalama olarak 1.5 milyar dolar fazla verirken, 1990-99 döneminde bu fazla 600 milyon dolara düşmüştür. IMF-Dünya Bankası patentli politikalarının uygulandığı 2000 sonrası dönemde ise tarım ürünleri dış ticareti 36 milyar dolar açık vermiştir. Son 20 yılda tarım ve gıda ürünleri ithalatı yaklaşık 7 kat artmış, Cumhuriyet tarihinde ilk kez 1995 yılında ithalat ihracatı geçmiştir. Tarımsal dış ticaret açığı 2008'in Ocak-Kasım döneminde 85 yıllık Cumhuriyet tarihinin en yüksek değerine (2.5 milyar dolar) ulaşmıştır. 2008 yılı itibarıyla ithalat özellikle pamuk, hububat, bitkisel yağ ve yağlı tohumlarda yoğunlaşmıştır.

1980'lerden sonra sektörde çokuluslu şirketlerin rolü arttı

1980'lerden başlayarak tarımsal üretim ve gıda sanayiinde uluslararası sermayenin rolü önemli ölçüde arttı. 1980'lerin ortalarını izleyen 10 yılda yabancı şirketlerle yabancı ortaklı yerli şirketlerin sayısında önemli bir yükselme oldu. Yabancı sermayeli kuruluş sayısı tarımda 32'den 65'e, gıda işlemede 38'den 139'a, yemek müteahhliğinde 8'den 198'e yükseldi. Koç, Sabancı, Yaşar, Tekfen gibi Türkiye'nin önde gelen sermaye grupları, çokuluslu şirketlerle ortaklıklara giderek et, süt ve sütlü ürünler üretimi, gıda paketlemesi, sebze-meyve işleme ve dondurulması, çay üretimi, tam ve yarı hazır gıda

TÜRKİYE'DE TARIM VE GIDA SEKTÖRÜNDE YABANCILAŞMA VE TEKELLEŞME

üretimi, gıda pazarlaması ve perakendeciliği gibi alanlarda etkinlik göstermeye başladılar. Çokuluslu gıda şirketlerinin büyük ölçekli ve yüksek teknolojlü tesislere yatırımlarının artmasıyla birlikte Türkiye'deki gıda üretim yapısı uluslararası tarım/gıda sanayiini bir parçası olma yönünde dönüşmeye; Türkiye hızla küresel tarım/gıda komplekslerinin bir parçası haline gelmeye başladı (Yenal, 2001).

1990'larda gıda sanayiinde tekelleşme hızlandı

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın verilerine göre; Türkiye'de gıda işyerlerinin sayısı 1994 yılında 22.243 iken, 2006 yılında 27.703'e yükselmiştir. Bunların %69,2'si un ve unlu mamuller, %7,8'i süt ve süt ürünleri, %4'ü meyve ve sebze, %3,8'i tasnif dışı gıda, %3,6'si şekerli ürünler, %2,8'i bitkisel yağ ve margarin, %2,3'ü kuruyemiş ve çerezler, %2,1'i et ürünleri işletmeleridir.

Sektörün yapısı, piyasasının işleyişi, işletme büyüklüğü konusunda başvurulacak önemli bilgi kaynağı imalat sanayiine yönelik yapılan sektörel yoğunlaşma çalışmalarıdır. Yoğunlaşma kavramı, belli sayıda firmanın, belli bir ürünün üretildiği bir piyasada, o ürünün toplam üretimini kontrol edecek büyüklüğe ulaşması olarak ifade edilmektedir (Katırcıoğlu, 1990). Başka bir ifadeyle yoğunlaşma kavramı, bir piyasada var olan yapının rekabete ne ölçüde açık olduğunun bir göstergesidir.

Pazarda rekabet düzeyi yoğunlaşma oranı ile belirlenmekte; genellikle en büyük ilk 4 (CR4) ve ilk 8 (CR8) şirketin pazar payı üzerinde durularak ölçülmektedir. Bu pay belli bir oranın üstündeysen "yüksek yoğunlaşma", belli bir oranın altındaysa "düşük yoğunlaşma" olarak sınıflandırılmaktadır. Buna göre CR4 30 ve altında ise "düşük", 31-50 arasında ise "orta", 51-70 arasında ise "yüksek" ve 71 ve üzerinde ise "çok yüksek" düzeyde yoğunlaşmadan söz edilmektedir. Genellikle bir sanayi dalında ilk 4 şirketin pazar payının %60-70'in üzerinde olması ya da ilk 4 firma içerisinde en büyük şirketin toplam satışların %25-30'unu elde etmesi halinde o sektörde tekelleşmenin varlığı kabul edilmekte (Bölük ve Koç, 2008); şirket birleşmeleri ya da satın almaların yoğunlaşmayı artırdığı belirtilmektedir.

TÜİK (eski adıyla DİE) tarafından 2001 Yılı İmalat Sanayi İşyerleri Anketi sonuçlarından elde edilen verilerden hesaplanan gıda sanayiinde yoğunlaşma oranları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1- Gıda sektöründe yoğunlaşma oranları (2001)

Faaliyet Adı	İşyeri Sayısı	CR4	CR8
Nişasta ve nişasta ürünleri	6	95,8	100,0
Bira ve malt	8	77,2	100,0
Alkolsüz içecek, maden ve kaynak suları	54	75,0	84,7
Şarap	13	73,5	91,5
Balık ve balık ürünleri	16	68,1	84,6
Tütün ürünleri	25	66,7	88,5
Unlu mamuller (makarna, şehriye vb.)	19	61,6	81,8
Kakao, çikolata ve şekerleme	85	61,4	82,1
Süt ürünleri	114	51,8	66,1
Şeker	39	35,9	53,4
Bitkisel ve hayvansal yağ	95	35,1	48,9
Mezbahacılık; et işleme ve saklama	99	34,7	50,3
Sebze ve meyve işleme ve saklama	234	20,0	29,4
Öğütülmüş tahıl ürünleri	264	18,1	27,5

Kaynak: <http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/IMALATYOG/270804h.htm>

Yabancılaşma ve tekelleşme olgusundan örnekler

Gıda sanayiinde şirket birleşmeleri ve satın almalarla birlikte yabancılaşma ve tekelleşme eğilimleri güçlenmektedir. Özellikle son 25 yılda gerek satın alma ve gerekse ortaklık yoluyla gerçekleşen şirket birleşmesi sayısı 2 bin dolayındadır. Bu birleşmelerin çoğunluğu yerli şirketler arasında olmakla birlikte, çok sayıda yerli-yabancı evliliği de söz konusudur. Yabancı şirketle evliliklerin özelleştirme sürecinde ve kriz sonrasında ivme kazandığı görülmektedir.

1990'lı yılların ortalarından bu yana sektördeki önemli ortak girişim ve satın almalarla, bu süreçte sektörün alt dallarında pazara egemen olan şirket ve markalar Tablo 2 ve 3'te verilmiştir.

TÜRKİYE'DE TARIM VE GIDA SEKTÖRÜNDE YABANCILAŞMA VE TEKELLEŞME

Tablo 2- 1990'lardan sonra gıda sektöründe önemli ortaklık ve satın almalar

Yıl	Ortak olan & Satın alan kuruluş	Ortak olunan & Satın alınan kuruluş
1995	Unilever	Komili
1995	Koç	Pastavilla
1996	Koç*	Sodial
1996	Sabancı*	CarrefourSA
1997	Sabancı*	DanoneSA
1997	Koç	SEK (%72)
1997	Doğuş Holding	Unmaş (Türkp petrol Holding)
1998	MKT Holding*	Doğadan Gıda (%50)
1998	The Coca Cola Company	İmbat Meşrubat
1998	DanoneSA (Sabancı)	Tikveşli
1999	DanoneSA (Sabancı)	Birtat
1999	Coca Cola Company	Schwepps (Çukurova)
2000	Unilever	Bestfoods
2001	Unilever	Dosan Konserve
2001	Bestfoods (Unilever)	Bozkurt Helva
2001	Global AŞ	Mudurnu Tavukçuluk (%51)
2001	Carlsberg Breweries	Türk Tuborg (Yaşar Holding)
2001	Haribo	Pamir Gıda
2001	Anadolu Grubu	Kırlangıç & Sezai Ömer Madra (Türkp petrol)
2001	Yıldız/Ülker Grubu	Çamlıca Gazoz
2002	Nestlé	Mis Süt (Tekfen)
2002	Cadbury Schweppes	Kent Gıda (Tahincioğlu, %51)
2002	Pepsi Bootling Group	Fruko-Tamek
2002	Kraft Foods	Kar Gıda
2002	GıdaSA (Sabancı)	Piyale (Maktaş Makarnacılık)
2003	Nurol-Limak-Özaltın-Tütsab Kons.	TEKEL Alkollü İçki Bölümü
2003	SEEF (Soros Investment Capital)	Unicom (Unilever, Yudum ve Sırma yağları)
2003	Danone	DanoneSA (Sabancı)
2003	Danone	Nestlé Türkiye süt işletmeleri
2003	Barilla	Filiz Gıda (Doğuş)
2005	GıdaSA (Sabancı)	Marsa Kraft (%49)
2005	CarrefourSA (Sabancı)	Gima (Fiba Holding)
2005	Migros (Koç)	Tansaş (Doğuş)
2006	Cadbury Schweppes	Kent Gıda (Tahincioğlu)
2006	Texas Pacific Group	Mey İçki (Nurol-Limak-Özaltın-Tütsab)
2006	Novandie (Andros)*	Eker Süt (%50)
2006	Doğadan Gıda	Kütaş-Teekanne Gıda
2006	Nestlé Waters *	Erikli (%60)
2007	Arı Yağ/Çallı Gıda	Turyağ (Türk Henkel)
2007	Cadbury Schweppes	Intergum Grubu
2007	The Coca Cola Company	Doğadan Gıda
2007	Arkas Holding*	Kristal Yağ (Tic. ve San. Kontuarı, %49)
2007	Yıldız/Ülker Grubu*	Rekor Gıda (%90)
2007	Egal Pazarlama (Kopuzlar Gıda)	Mis Süt (Danone)
2007	NBK Capital	Yudum Gıda (Bedminster Capital)
2007	Savola Group (Afia Int)	Yudum Gıda (NBK Capital)
2007	Yıldız/Ülker Grubu	Godiva (Campbell Soup Co.)
2008	Yıldız/Ülker Grubu*	Uno Ekmek (%50)
2008	Yıldız/Ülker Grubu*	Kerevitaş (%51)
2008	Marmara Gıda	GıdaSA (Sabancı)
2008	Ana Gıda (Anadolu Grubu)	Komili (Unilever)
2008	Moonlight Capital (BC Partners)	Migros/Tansaş/Şok (Koç)
2008	Israel Beer Breweries (CBC Group)	Türk Tuborg (Carlsberg Breweries)
2008	SEEF Foods (Bedminster Capital)*	Ana Gıda (Anadolu Grubu, %39)

(*) Ortaklık Kaynak: Oral (2006)

TÜRKİYE’DE TARIM VE GIDA SEKTÖRÜNDE YABANCILAŞMA VE TEKELLEŞME

Tablo 3- Türkiye gıda piyasasına hakim olan şirket ve markalar

Üretim konusu	Şirketler ve markalar			
Et ürünleri	Yaşar Holding (Pınar)	Yimpaş Holding (Aytaç)	Trakya Et (Polonez)	Koç Holding (Maret)
Ambalajlı süt	Yaşar Holding (Pınar)	Yıldız/Ülker Grubu (Ülker)	Danone	Dimes
Yoğurt	Danone	Yaşar Holding (Pınar)	Yıldız Holding (Ülker)	
Ayran	Sütaş	Yıldız/Ülker Grubu (Ülker)	Danone	
Makarna	Nuh’un Ankara	Barilla / Filiz	Marsan / Piyale	Koç (Pastavilla)
Endüstriyel dondurma	Unilever (Algida)	Yıldız/Ülker Grubu (Ülker)	Has Gıda(Panda)	
Bisküvi	Yıldız/Ülker Grubu (Ülker)	Tam Gıda (Eti)	Saray Holding(Saray)	
Bebek maması	Numil/Danone (Milupa, Bebelac)	Yıldız/Ülker Grubu (Hero Baby)	Humana	Nestlé(Nan)
Salça	Koç Holding (Tat)	OYAK (Tukaş)	Tamek Gıda (Tamek)	Akpa-Akfa Gıda(Akfa)
Konserve	Koç Holding (Tat)	Tamek Gıda (Tamek)	OYAK(Tukaş)	Gençoğlu Holding (Penguen)
Dondurulmuş sebze-meyve	Kerevitaş (Superfresh)	Yaşar Holding (Pınar)	Gençoğlu Holding (Penguen)	Önentaş Gıda (Dardanel)
Tuzlu çerez (Cips)	Frito-Lay (Ruffles, Doritos)	Kraft Foods (Cipso, Patos)	Procter & Gamble (Pringles)	
Hazır çorba	Unilever (Knorr)	Yıldız/Ülker Grubu (Ülker)	Nestlé (Maggi)	
Margarin	Unilever (Sana, Becel)	Yıldız/Ülker Grubu (Bizim Yağ)	Marmara Gıda (Ona, Luna)	
Ayçiçeği yağı	Savola Group (Yudum)	Yıldız/Ülker Grubu (Bizim Yağ)	Trakyabirlik(Biryağ)	Marmara Gıda (Ona)
Zeytinyağı	Ana Gıda (Komili, Kırlangıç)	Tariş	Ticaret San. Kont. (Kristal)	Ekiz
Çikolata	Yıldız/Ülker Grubu (Ülker)	Nestlé	Kraft Foods (Milka)	Tam Gıda(Eti)
Şekerleme	Cadbury (Kent)	Yıldız/Ülker Grubu (Ülker)	Haribo	
Nişasta bazlı şeker	Cargill	Amylum Nişasta	Cargill/Ülker (Pendik Nişasta)	Tat Nişasta
Sakız	İntergum/Cadbury (First, Falım)	Perfetti Van Melle (Vivident)	Yıldız/Ülker Grubu (Ülker)	
Çay	Çaykur	Doğuş Çay	Unilever (Lipton)	
Hazır kahve	Nestlé (Nescafé)	Kraft Foods (Jacobs)	Yıldız/Ülker Grubu (Cafe Crown)	
Ambalajlı su	Erikli / Nestlé	Yaşar Holding (Pınar)	Danone (Hayat)	
Meyve suyu	Dimes Gıda (Dimes)	Coca-Cola (Cappy)	Duruk Grubu (Aroma)	Tamek Gıda (Tamek)
Maden suyu	Çakırmelikoğlu (Freşa)	Uludağ (Frutti)	Danone (Akmina)	Buron Gıda (Sırma)
Gazlı içecek	Coca-Cola	Yıldız/Ülker Grubu (Cola Turka)	Pepsi-Cola	
Bira ve malt	Ana Gıda (Efes Pilsen)	CBC Group (Türk Tuborg)		

Kaynak: Oral (2006)

Gıda devi Unilever Türkiye’de etkinliklerini yoğunlaştırıyor

1930’da Hollanda’da bitkisel yağlar üreten “Margarin Unies”ile İngiltere’de sabun üreten Lever Brothers’ın birleşmesiyle oluşan Unilever, 1953 yılında İş Bankası ile sermaye ortaklığı kurarak iki bitkisel yağ markasıyla (Vita ve Sana) üretime başladı. Uzunca bir süre Unilever’in Türkiye’deki en önemli etkinlik alanı bitkisel yağlar ve temizlik maddeleri üretimiyle sınırlı kaldı. Unilever günümüzde dünyanın tüketim malları üreten en büyük çokuluslu şirketi.

Türkiye’de çay üretiminin özel sektöre açılmasıyla Unilever 150 ülkede bilinen bir çay markası olan Lipton ile iç piyasaya girdi. Britanyalı Sir Thomas Lipton tarafından 1890 yılında Seylan’da üretimine başlanan Lipton çay, Türkiye pazarında 1986 yılından beri faaliyet göstermekte. İlk olarak Dosan Şirketi tarafından Pazar ilçesinde kurulan fabrikasıyla üretime geçti. 1994’te Arhavi, 2004’te ise Fındıklı ilçelerindeki tesisleri işletmeye açtı. Lipton, iç piyasadın aldığı yaş çayı Hindistan, Kenya, Sri Lanka gibi ülkelerden ithal ettiği çaylarla harmanlayarak piyasaya sürmektedir. Yılda 40-50 bin ton çay bu yöntemle pazarlanmakta ve bunlar yerli çayı tehdit etmektedirler. Bu yöntemi uygulayan başka şirketler de bulunmaktadır. Örneğin Alman Şirketi Teekanne, Kütaş şirketiyle ortaklık kurarak 2001 yılında Türkiye pazarına girdi; İzmir Kemalpaşa’da kurduğu fabrikada Seylan çaylarını işliyor. 2006 yılında Kütaş Teekanne’yi Doğadan Gıda devraldı. 2007 yılında ise Coca Cola Doğadan Gıda’yı satın aldı. Halen çay piyasasında en büyük oyuncu Çaykur; en yakın rakibi ise Unilever idi. Böylelikle Cola Cola da Çaykur’un rakipleri arasına katıldı.

TÜRKİYE'DE TARIM VE GIDA SEKTÖRÜNDE YABANCILAŞMA VE TEKELLEŞME

Unilever son 20 yıldır Türkiye piyasasında isim yapmış şirketleri satın alarak, daha önce faaliyet göstermediği alanlara da girdi. Buna en tipik örnek olarak Türkiye'nin en köklü ve büyük gıda şirketlerinden Komili'yi 2000 yılında satın alması gösterilebilir. Komili'nin ardından 2001 yılında Rize'deki Dosan Konserveyi de bünyesine katan Unilever, 2003'te ayçiçeği ve mısır yağı işletmelerini (Yudum ve Sırma markaları) Soros'a devretti. Yudum Gıda 2007 yılında önce Kuveytli NBK Capital'e, sonra da Suudi Arabistanlı Savola Group'a geçti.

Koç Grubu gıdada satın almalarla büyüdü

1963 yılında kurulan Süt Endüstrisi Kurumu (SEK), özelleştirilinceye kadar ülkenin farklı yörelerindeki 40'a yakın fabrikasıyla gerek süt üreticileri gerekse süt sanayiine katkıda bulunmuştur. 1968 yılından itibaren KİT olarak etkinliğini sürdüren SEK'in isim hakkı ve İstanbul İşletmesi 1995 yılında özelleştirme kapsamında küçük ve orta boy sanayicilerle gıda toptancılarından oluşan 164 kişilik bir gruba satılmıştır. Özelleştirmeden iki yıl sonra Koç Grubu (Fransız Sodial şirketi ile birlikte) işletmenin %68'ini satın almıştır. Günümüzde SEK'teki Koç Holding hisselerinin oranı %72 dolayındadır.

1928'de Ulukartal Makarnacılık adıyla üretime başlayan Pastavilla hisseleri de 1995'te Koç Holding bünyesine geçti. Pastavilla günümüzde makarna piyasasındaki önemli oyuncularından birisidir.

Sabancı sigaradan sonra gıdada da Philip Morris'le ortak oldu

Sabancı Grubu bitkisel yağ üretimine 1946 yılında Toroslar AŞ ile başladı. Bu şirket 1973'te Marsa AŞ adını aldı. Marsa, 1993 yılında Philip Morris'in de bağlı bulunduğu Altria şirketi bünyesindeki Kraft Foods ile ortaklık kurarak kahve, çikolata ve toz içecekleri de ürün yelpazesine dahil etti. 2002 yılında Piyale'yi de satın alarak makarna sektörüne giren Sabancı; 2005'te Kraft ile yollarını ayırdı.

Sabancı 1997 yılında süt ürünleri konusunda dünyanın önemli kuruluşlarından Groupe Danone ile kurduğu ortak girişim DanoneSA ile piyasaya girdi. DanoneSA 1998 yılında Tikveşli'yi, 1999'da ise Ankara'da faaliyet gösteren Birtat şirketini satın aldı. Danone-Sabancı ortaklığı 2003 yılına kadar devam etti.

Sabancı Grubu gıda alanındaki yatırımlarını Haziran 2008'de BİM'in de %22'lik payına sahip olan Marmara Gıda Sanayii'ne (Marsan) devretti. Marsan böylelikle bitkisel yağ, makarna, su ve çay kategorilerinde önemli oyuncularından birisi haline geldi.

Nestlé Mis Süt'ü taşeron olarak kullandı

Çokuluslu şirketlerin Türkiye'de tarım ve gıda sektörünü kontrol altına almada doğrudan yatırım ve ortak girişim dışında yerli taşeronlar da kullanılmaktadır. Bunun en tipik örneği olarak Nestlé'nin Mis Süt'ü taşeron olarak kullanması gösterilebilir.

Nestlé'nin 1867 yılında İsviçre Vevey'de başlayan serüveni, günümüzde dünya ölçeğinde tanınan bir markaya dönüştü. Günümüzde Nestlé, yaklaşık 90 milyar doları bulan cirosu,

500'e yaklaşan fabrikası ve 276 bin çalışanıyla dünyanın en büyük gıda şirketlerinden birisidir.

Türkiye pazarına 1875 yılında giren Nestlé, sınırlı bir tüketici kitlesine hitap eden birkaç ürün (süt ve çikolata ürünleri) dışında, 1980'lere kadar Türkiye gıda piyasasında önemli bir yere sahip değildi. Bu tarihten sonra hazır kahve, çikolatalı toz içecek ve kahve kreması ithal etmeye başladı. 1995 yılında Türkiye'nin en büyük süt ve süt mamulleri üreticilerinden Tekfen Holding bünyesindeki Mis Süt'ün %25'ini satın alarak iç piyasaya güçlü bir giriş yaptı. 1996'da bu şirketteki ortaklık payını %34'e, 1998'de %60'a çıkardı ve sonuçta 2000 yılında Mis Süt'ün tümünü satın aldı.

Groupe Danone, Aralık 2003 itibarıyla %50-50 oranında ortak olduğu DanoneSA şirketinin %50 hissesini de Sabancı Holding'den satın alarak şirketin tümüne sahip oldu. Adını Danone-Tikveşli olarak değiştiren şirket aynı dönemde Nestlé'nin Türkiye'deki süt ve süt ürünleri işkolunu da satın alarak sektörün tekelleşmesi yönünde önemli bir adım attı. Böylelikle Mis ve Gülüm Süt markaları da Danone'ye geçmiş oldu.

Süt ürünleri piyasasını 7 şirket kontrol ediyor

Türkiye'de 12 milyon ton süt üretilmesine karşın bunun ancak %15'i kayıt altındadır. Bu nedenle resmi kayıtlarda pazarın büyüklüğü 1.5 milyar dolar olarak gözükmektedir. Kayıtlı işletmelerde işlenen sütün %43'ünden yoğurt, %24'ünden süt, %18'inden peynir, %8'inden yağ, %6'sından ayran ve %1'inden ise süttozu üretildiği tahmin ediliyor.

Pazarda Pınar, Ülker ve Danone ilk üçte yer almakta; ardından SEK, Yörsan, Süttaş ve Dimes gelmektedir. Bu işletmelerde günlük 1.000-1.500 ton süt işlenmektedir. Ambalajlı UHT süt pazarının dörtte biri Pınar Süt'ün kontrolünde iken; ambalajlı ayran pazarının üçte biri Süttaş tarafından kontrol edilmektedir.

Ambalajlı/markalı dondurma pazarının lideri Unilever/Algida

Küresel dondurma pazarında Türkiye'nin payı, kişi başına dondurma tüketim miktarına bağlı olarak oldukça düşüktür. Türkiye'de kişi başına tüketim 7 litre olan Avrupa ortalamasının yaklaşık altıda biri olup, ABD'den ise 20 kat daha düşüktür.

Türkiye'de dondurma pazarında endüstriyel üretim yapan ilk dondurma üreticisi İzmir merkezli Memo'dur. Ulusal ölçekte etkinlik gösteren ilk endüstriyel dondurma üreticisi ise 1984 yılında pazara giren Panda olmuştur. Dünyanın en büyük dondurma üreticisi Unilever/Algida Türkiye pazarına 1990 yılında girmiştir. Pazarın son oyuncusu ise 1999 yılında pazarda etkinlik göstermeye başlayan Schöller'i devralan Ülker (Golf) olmuştur.

2007 yılında sektörün cirosu 1 milyar dolara ulaşmış; cironun %75'i endüstriyel üreticiler, %25'i ise yerel üreticiler ve pastaneler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ambalajlı/markalı dondurma pazarının yaklaşık olarak yarısı Algida, dörtte biri ise Golf markaları tarafından kontrol edilmektedir.

TÜRKİYE'DE TARIM VE GIDA SEKTÖRÜNDE YABANCILAŞMA VE TEKELLEŞME

Türkiye'de gıda sanayiinin ilk sektörlerinden birisi makarna

Makarnanın sanayi olarak Türkiye'ye giriş tarihi 1922 yılı olup; üretim 1950'lere kadar küçük kapasiteli tesislerde yapılmıştır. Özellikle 1960 yılından sonra fabrika sayısı ve kapasitelerinde önemli artışlar olmuştur. Günümüzde toplam üretici sayısı 26'yı, kurulu kapasite ise 1 milyon tonu aşmıştır. Bu kapasite Türkiye'yi dünyanın 5. büyük makarna üreticisi yapıyor. Türkiye, 2006 yılı itibarıyla dünya makarna üretiminde 4. sıraya yükselmiştir. Sektörde faaliyet gösteren ve her birinin kurulu kapasitesi 170 ton/günün üzerinde olan 7 büyük şirket sektörün kapasite açısından yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Sektörde pazar payı bakımından Nuh'un Ankara, Filiz, Piyale ve Pastavilla ilk sıralarda yer almakta; bu 4 şirketin pazar payı %70'i aşmaktadır.

Bisküvi pazarının %80'i Ülker ve Eti'nin

Türkiye'de bisküvi üretimi 1924 yılında başlamıştır. Günümüzde büyüklüğü 2 milyar dolar olarak tahmin edilen bisküvi pazarında, günümüzde 40'ı aşkın fabrika 850 bin ton düzeyindeki üretim kapasitesiyle faaliyet göstermektedir. Bisküvi pazarının yarısı Ülker Grubu'nun kontrolünde olup; ardından yaklaşık %30'luk payı ile Eti gelmektedir.

Bebek mamasında pazarının %90'ı yabancıların elinde

Bebek başına mama tüketiminin İspanya ve Hollanda'da 32 kg, Polonya'da 25 kg, Yunanistan'da 21 kg ve Rusya'da 18 kg olmasına karşılık, bu miktar Türkiye'de yalnızca 2 kg dolayındadır. Türkiye bebek maması pazarının yaklaşık %90'ı yabancı sermayeli şirketlerin elinde olup; pazarın üçte ikisini Milupa ve Bebelac markalarının pazarlamasını yapan Numil kontrol ediyor; onu %25'lik payıyla Ülker Hero Baby izliyor. Numil'in bağlı olduğu Numico şirketi 2007 yılının sonlarında Groupe Danone tarafından satın alındı. 2003 yılında üretime başlayan Ülker Hero Baby ise Ülker ve Hero Grubu ortaklığı.

Salça, konserve ve dondurulmuş gıdada yerli şirketler egemen

İlk domates salçası tesisi 1955 yılında Bursa'da kurulan Türkiye; günümüzde sahip olduğu 600 bin tonluk üretim kapasitesiyle dünyada ABD, Çin ve İtalya'nın ardından 4. sırada yer alıyor. Çoğu sektörde olduğu gibi salçada da atıl kapasite sorunu bulunuyor. İç pazarda tüketim 150 bin ton dolayında olup, kişi başına yıllık tüketimin 2 kg olduğu öngörülmektedir. Sektörde kayıt dışı üretimin ambalajlı pazarın %25-30'u kadar olduğu tahmin ediliyor. Salça pazarında 30'un üzerinde şirket faaliyet gösteriyor. Pazarda en büyük payı Tat, Tukaş, Tamek ve Akfa olmak üzere 4 marka alıyor. Sekiz şirketin büyük ölçekli olarak adlandırıldığı bu pazarda, ayrıca Acemoğlu, Demko, Penguen ve Burcu markalarının adları öne çıkıyor (Capital, 1/10/2008).

Belli başlı 20 kadar oyuncu bulunan konserve sektöründe, pazarın %60'ı aşkın kısmının 3 şirketin (Tat, Tamek ve Tukaş) elinde olduğu

görülyüyor. Bunların ardından ise Penguen, Superfresh, Dardanel ve Akfa geliyor (Capital, 1/10/2008).

Türkiye'de dondurulmuş meyve-sebze üretimi 1970'li yıllarda başlamıştır. Sektörde 27 kuruluş faaliyet göstermekte olup; bunlardan bir bölümü yabancı ortaklıdır. 2005 yılı itibarıyla üretimin 150 bin ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Pazarda Superfresh'in üreticisi Kerevitaş %35'lik payla lider konumda bulunurken, onu Pınar, Penguen ve Dardanel izlemektedir (Hürriyet, 20/8/2006).

Tuzlu çerez (cips) pazarında üç yabancıların hakimiyeti

Dünyada %80'lik pazar payıyla tuzlu çerez sektörünün lideri konumunda bulunan Frito Lay (PepsiCo şirketi), 1986'da kurulan Uzay Gıda'nın 1988'de %50'sini, 1993'te ise tümünü satın alarak Türkiye pazarına girdi. Frito Lay, halen pazarın üçte ikisinden fazlasını kontrol ediyor. Pazarda ayrıca 2002'de Kraft Foods tarafından satın alınan Kar Gıda ve Procter & Gamble da yer alıyor. Pazardaki yerli şirketleri ise Seykar Gıda, Nazlı Gıda ve Gesa Gıda.

Hazır çorba pazarının %70'i Unilever ve Ülker'in kontrolünde

Türkiye'de toplam olarak yılda 1.5 milyar litre çorba içiliyor. Bu, dünya ülkeleriyle karşılaştırıldığında ilk sıralarda yer alacak bir rakam. Son 15 yıldır çorbanın yeni bir formu ile karşı karşıyayız; hazır çorba ya da başka bir deyişle toz çorba. Türkiye'de hazır çorba konusunda başı çeken şirketler Unilever ve Ülker olup; bu iki şirket pazarın %70'ini aşkın kısmını kontrol etmektedir. Bu şirketleri Nestlé, Piyale, Tamek ve Tukaş izlemektedir. Pazarda yabancı sermayeyi Knorr (Unilever) ve Maggi (Nestlé) markaları temsil etmektedir.

Margarin piyasasının %86'sı üç şirket kontrol ediyor

Türkiye'de bitkisel yağ sektörünün büyüklüğü yaklaşık 3 milyar dolar. Bitkisel yağ üretimi 500-600 bin ton olup; 1.2 milyon tonluk yağ açığı ise ithalatla karşılanmaktadır.

Bitkisel yağ piyasasının %40'ını margarinler oluşturmaktadır. Margarin üretimi 2006 yılı itibarıyla 650 bin ton; kişi başına yıllık margarin tüketimi ise 2.2 kg dolayındadır. Sektörde faaliyet gösteren 33 şirket piyasaya 100'e yakın farklı margarin markası sunmaktadır. Ancak Rekabet Kurulu verilerine göre, endüstriyel margarin pazarının %86'lık kısmı 3 şirket (Unilever, Ülker ve Marmara Gıda) tarafından paylaşılmakta; bunların ardından gelen şirketlerin (Henkel, Eryağ ve Küçükbay) pazar payları ise %14 dolayında gerçekleşmektedir.

Ayçiçeği yağında pazarında lider Suudi Savola Group

Türkiye'de tüketilen sıvı yağların %50'si ayçiçeğinden üretilmekte olup, bunu %30 ile pamuk, %13 ile soya, %8 ile zeytin ve %5 ile mısır yağları izlemektedir. Yağ sanayiinde kurulu kapasitenin %65'i, pazarın %80'i yabancı şirketlerin elindedir. Piyasa koşullarının zorlaşmasıyla yerel üreticiler de tesislerini yabancılara kiralamaktadır. Ölçülebilir ayçiçeği yağı pazarının %40'ı Yudum (Savola) dahil üç, kalan %60'ı ise 200'e yakın marka tarafından paylaşılmaktadır

TÜRKİYE'DE TARIM VE GIDA SEKTÖRÜNDE YABANCILAŞMA VE TEKELLEŞME

(Capital, 1/4/2005)

Türkiye zeytinyağı üretiminde dünyada beşinci, ancak tüketim çok az

Son 10 sezon itibarıyla Türkiye'de zeytinyağı üretimi ortalama 120 bin ton olmuştur. Türkiye dünyada zeytinyağı üretiminde İspanya, İtalya, Yunanistan ve Tunus'un ardından 5. sırada yer almasına karşın tüketimde oldukça gerilerde kalıyor. Kişi başına yıllık tüketim Yunanistan'da 21, İspanya'da 18, İtalya'da 11, Tunus'ta 10, Suriye'de 6, Portekiz'de 5 kg iken Türkiye'de 1 kilogramı geçmiyor. Zeytinyağında pazarın lideri Komili, Kırlangıç ve Sezai Ömer Madra markalarını bünyesinde toplayan Anadolu Grubu. Üretici örgütü olan Tariş pazar payını %25'e çıkardı. Tariş ayrıca büyüklüğü 22 bin litreyi bulan organik zeytinyağı pazarından %80 pay alıyor. Sektörün önde gelen diğer markaları arasında Kristal, Ekiz, Bizim/Altınhasat (Ülker) bulunuyor.

Çikolatanın hakimi Ülker, şekerlemenin ise Kent Gıda

Türkiye'de kişi başına yıllık çikolata tüketimi 1.5 kg, AB ortalaması ise 10 kg. Çikolata pazarında Ülker'in payı %60 dolayında; onu Nestlé, Milka (Kraft Foods) ve Eti (Tam Gıda) izliyor.

Şekerleme pazarında ise %60'ı aşan payıyla lider konumda olan Kent Gıda'yı Tahincioğlu Holding 2006 yılında Cadbury Schweppes'e devretti. Böylelikle şekerleme pazarı da büyük ölçüde yabancıların eline geçmiş oldu.

Endüstriyel sakız üretimine 1950'li yıllarda başlanan Türkiye'de sakız tüketimi dünyanın oldukça gerisinde. Batı Avrupa, Japonya ve Amerika'da tüketim Türkiye'den 4-5 kat daha fazla. Büyüklüğü 250 milyon doları bulan pazarın %90'ı aşan kısmı yabancı sermayeli şirketlerin elinde. 2007 yılında üçüncü sıradaki Cadbury Schweppes, sektör lideri Intergum'u satın alarak %60'lık bir pazar payına ulaştı ve sektörde birinci sıraya yerleşti. Onun arkasından %30'lara yaklaşan pazar payıyla yine yabancı sermayeli Perfetti Van Melle geliyor.

Hazır kahvenin lideri Nescafé

Geleneksel Türk kahvesiyle başlayan ve hazır kahvelerle büyüyen kahve pazarı, son yıllarda kahve karışımlarının pazara girmesiyle hızını artırarak büyümesini sürdürüyor. 2007 yılında büyüklük olarak 18 bin ton, cirosal bazda ise 310 milyon TL'ye ulaşan kahve pazarının cirosunun %57'sini üçü bir arada ürünler, %27'sini çözünebilir kahveler, %17'sini de Türk kahvesi oluşturuyor.

Kurukahveci Mehmet Efendi, Kocatepe, Elittepe ve Ülker Türk kahvesi alt pazarında önde gelen markalar. Hazır kahvede ise Nestlé (Nescafé), Ülker Grubu (Cafe Crown) ve Kraft Foods (Jacobs) faaliyet göstermekte olup; pazarın üçte ikisi Nestlé'nin elindedir.

Kişi başına meyve suyu tüketimi 10 litreye ulaştı

Ürünün içerdiği meyve oranına göre; meyve suyu, meyve nektarı, meyveli içecek ve aromalı içecek gibi alt bölümlere ayrılan meyve

suğu sektöründe 2000 yılında 4.4 litre olan kişi başına yıllık tüketim 2007'de 10 litre olarak gerçekleşti. Ancak bu miktar AB ülkelerinde 20, ABD'de ise 30 litreye kadar çıkıyor. Toplam 710 milyon litrelik tüketimden; meyve nektarı %70.8, aromalı içecek %17.0, meyve suyu %8.8 ve meyveli içecek %3.4 pay alıyor.

2007 yılı itibarıyla meyve suyu sektöründe toplam 34 şirket rekabet ediyor. Dimes ve Cappy (Coca Cola) %25'lik paylarıyla pazarda lider konumdalar. Aroma'nın üçüncü sırada yer aldığı pazarın diğer önde gelen markaları Tamek, Pınar, Ülker ve Meysu.

Türkiye'de gazlı içecek pazarının üçte ikisini elinde bulunduran kolalı içecekler, ilk olarak 1955 yılında Erbak Uludağ tarafından üretildi. 1964 yılından sonra Coca Cola ve Pepsi pazara girdiler. Bunlara daha sonra Bixi, RC, Kristal ve Cola Turka gibi yerli markalar eklendi. Günümüzde 1.5 milyar TL'lik kolalı içecekler pazarında Coca Cola'nın liderliği sürüyor.

Ambalajlı su ve soda pazarında rekabet yoğun

2007 yılında parasal büyüklüğü 1.2 milyar doları bulan ambalajlı su sektöründe Sağlık Bakanlığı'ndan ruhsatlı 200'ü aşkın kuruluş faaliyet gösteriyor. Pet su pazarının yarısı yabancı sermayeli şirketlerin (Danone, Nestlé, Coca Cola, Pepsi) elinde.

Toplam büyüklüğü 200 milyon litreyi aşan soda pazarının %15'ini meyveli çeşitler oluşturuyor. Sektörde irili ufaklı 25 şirket faaliyet gösteriyor. Pazarın üçte ikisini üç marka (Freşa, Frutti, Akmina) kontrol ediyor.

Bira pazarının hemen hemen tümü yabancıların

Türkiye'de alkollü içkiler pazarının %80'ini aşkın kısmı biraya ait. Parasal büyüklüğü 2 milyar dolar olan birada kişi başına yıllık tüketim 11 litreyi dolayında. 2001 yılında Carlsberg'e geçen Türk Tuborg hisseleri 2008'de Israel Beer Breweries tarafından satın alındı. Pazarın yaklaşık dörtte üçü Efes Pilsen'in elinde.

Organize gıda perakendeciliğinde tekelleşme ve yabancılaşma

Türkiye 1990'lı yıllardan itibaren geleneksel perakendecilikten organize perakendeciliğe geçişin başlamasıyla birlikte (aynı zamanda toptancılıktan dağıtıcılığa geçişin başladığı dönem) hızlı bir süpermarketleşme sürecine girdi. 1998 yılında 2 bin 135 olan hiper, süper ve zincir market sayısı 2008 yılı itibarıyla 8 bin 252'ye ulaştı; yani 4 kat arttı. Özellikle küresel zincirlerin (Metro, Carrefour, Tesco) Türkiye'ye yönelik yatırımlarıyla yerli zincirlerin (Migros, BİM) sayılarını artırması bu rakamların artmasında önemli rol oynadı. Nielsen verilerine göre bakkal ve orta marketlerde 1998 yılında yaklaşık 167 binlerde olan sayı 2008 yılında 128 binlere düştü. Sayılardaki düşüş bakkal kanalından kaynaklandı; son 10 yılda bakkal sayıları 155 binden 113 bine geriledi. Yani geleneksel kanaldan zincir perakendeye doğru bir dönüşüm söz konusu olup; geleneksel kesimi oluşturan bakkallar yerlerini organize perakendecilere bırakmaktadır.

TÜRKİYE’DE TARIM VE GIDA SEKTÖRÜNDE YABANCILAŞMA VE TEKELLEŞME

Tablo 4- Türkiye’de perakendeci sayıları ve gelişimi

KANALLAR	1998	2000	2002	2004	2006	2008
Hiper, Zincir ve Süpermarket	2.135	2.979	4.005	4.809	6.474	8.252
Hipermarket >2500 m ²	91	129	151	152	164	183
Büyük Süpermarket 1000–2500 m ²	210	306	368	396	504	623
Süpermarket 400–1000 m ²	464	726	909	1.082	1.567	1.902
Küçük Süpermarket <400 m ²	1.370	1.818	2.577	3.179	4.239	5.544
Orta Market ve Bakkal	167.612	149.995	135.897	137.978	131.632	128.568
Orta market 50-100m ²	12.192	13.232	13.555	15.197	14.775	15.273
Bakkal <50 m ²	155.420	136.763	122.342	122.781	116.857	113.295

Kaynak: AC Nielsen

Türkiye’deki modern perakende pazarı esas olarak dört yerli zincir ve üç çokuluslu şirket tarafından paylaşılmaktadır. En büyük 5 zincir perakende şirketin (Migros, CarrefourSA, BİM, Tesco ve Metro) gıda perakendeciliğindeki toplam pazar payı %40 dolayındadır (Bölük ve Koç, 2008).

2005 yılı öncesi birleşmeler sektörün yapısını etkilemeyen mülkiyet değişikliği yaratan birleşmeler idi. 2005-2007 döneminde yaşanan birleşme/devralmalar, organize perakende sektörünün kendi içinde önemli bir değişim geçirmeye başladığını göstermektedir. Perakende sektöründe konsolidasyon artmaktadır ve yoğunlaşma oranının gelecek yıllarda önemli ölçüde artması beklenmektedir (Bölük ve Koç, 2008).

Organize perakendecilikte son olarak lider Migros’un İngiliz BC Partners’a satılması, dengeleri yabancı şirketler lehine çevirdi. 2007 yılı itibarıyla Migros %20,5’lik payıyla sektörün lideri, CarrefourSA ise %13,6 pazar payına sahip ve ikinci sırada yer alıyor. Diğer güçlü yabancı rakipler Metro Group ve Tesco-Kipa ile yabancı şirketlerin pazar payları %60’a yaklaşıyor (Capital, 1/6/2008).

Çokuluslu şirketler gıda piyasasını katmanlaştırdı

12 Eylül askeri darbesi eşliğinde IMF, Dünya Bankası ve yerli tekeli sermayenin dayatmalarıyla uygulamaya konulan yapısal uyum programlarının bir sonucu olarak Türkiye’de gelir dağılımı emek gelirleri ve tarım aleyhine, büyük sermaye lehine dramatik şekilde bozuldu. Buna paralel olarak mevcut küçük ölçekli ve dağınık üretim yapısı üzerine çokuluslu şirketlerin oturması gıda piyasasını katmanlaştırdı. Tarım ve gıda üretimi çokuluslu şirketler, onların taşeronları ya da yerli tekeli sermayenin denetimine girmeye başladı. Bu süreç, sözleşmeli üreticilik aracılığıyla yabancı şirketlerin tarımı doğrudan kontrol etmesi ya da hibrit tohum ve onun zorunlu girdilerinin -gübre, hormon, tarım ilacı gibi- dağıtımını yoluyla da ivme kazanıyor.

Kaynaklar

Bölük, Gülden ve Ali Koç (2008), “Gıda Perakende Sektörde Tekel Gücünün Belirlenmesi”, Ekonomi ve Rekabet Sempozyumu, 1 Kasım 2008, Türkiye Rekabet Kurumu ve Pamukkale Üniversitesi İİBF, Denizli.

DPT (2007), Dokuzuncu Kalkınma Planı Gıda Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No: 2720, Ankara.

Ekşi, Aziz (1992), “Türkiye’de Gıda Sanayinin Durumu ve Geleceği”, Gıda Dergisi, C.17, S.1, s. 3-6.

Ekşi, Aziz; Oğuz Yurdakul, Meftune Emiroğlu, Erdoğan Güneş, Metin Atamer, Erdiç Topal, Orgun Deveci ve Fatih Taşdoğan (2005), “Gıda Sanayiinde Yapısal Değişimler”. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, s. 1001–1018, Ankara.

Katırcıoğlu, Erol (1990), Türkiye İmalat Sanayiinde Yoğunlaşma ve Yoğunlaşmayı Belirleyen Faktörler (1975-1985), TÜSES, İstanbul.

Oral, Necdet (2006), Türkiye Tarımında Kapitalizm ve Sınıflar, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara.

Sönmez, Mustafa (1992), 100 Soruda 1980’lerden 1990’lara “Dışa Açılan” Türkiye Kapitalizmi, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

TÜİK (DİE) (1994), 2001 Yılı Türkiye İmalat Sanayinde Yoğunlaşma, <http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/IMALATYOG/270804h.htm>

Yenal, N. Zafer (2001), “Türkiye’de Tarım ve Gıda Üretiminin Yeniden Yapılanması ve Uluslararasılaşması”. Toplum ve Bilim Dergisi, S.88, İstanbul, s. 32–54.

<http://www.argemar.com>-<http://www.capital.com.tr>-<http://www.cumhuriyet.com>-<http://www.dunyagazetesi.com>-<http://www.ekonomist.com>-<http://www.hurriyet.com>-<http://www.milliyet.com>-<http://www.radikal.com>-<http://www.rekabet.gov.tr>-<http://www.referansgazetesi.com>-<http://www.sabah.com>-<http://www.sutdunyasi.com>

AMERİKA ve AVRUPA BİRLİĞİ'NDEN ÖLÜM İTHAL ETMEK: DELİ DANA

Prof. Dr. Mustafa KAYMAKÇI¹ Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA²

Köylüler, tüketiciler, tarımcılar, veterinerler, doktorlar, hemşireler, çevreciler, yeşiller!

Nur topu gibi yeni bir hastalığımız geliyor gibi. Susacak mısınız? Türkiye Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Birliği (AB)'den yeniden damızlık gebe düve dışalımına başladı. Önce ABD'den 2007 Aralık'ta düve geldi. Şimdilerde de AB'den düveler getiriliyor. 2009'da gebe düve dışılımı patlaması olacak gibi gözüküyor. Hayvanlar parti geliyor. Hayvanlarla birlikte deli dana diye bilinen hastalığın da gelmesi ihtimali var. Tabii her zaman olduğu gibi bu dışalım ülke hayvancılığını geliştirmek maskesi altında yapılıyor. Büyük çiftlikler kurmak isteyen patronlar istedikleri sayıda damızlık hayvanı ülke içinden bulamadıklarının iddia ediyorlar. Gerçekte ise ülke içinde istenilen kalitede damızlık hayvan bulmak çok zor değil. Bu dışalımda istekli olanlar ise batı ülkelerinde "hayvan fabrikası" denilen binlerce hayvanın üst üste yığıldığı güya modern, gerçekte ise insan sağlığına zararlı et ve süt üretiminin yapıldığı işletmeleri kurmak isteyenler. Bunların sistemi endüstriyel tarım. Bu güya çok verimli ineklerin memelerinden deli dana hastası olmasalar bile süt değil adeta zehir akacak. Hâlbuki otla beslenen ineklerin etleri ve sütlerinde yararlı omega 3 yağ asiti var. Daha çok elden yemle beslenecek bu dışalım yapılacak hayvanların sütleri ve etlerinde omega 3 denilen yararlı yağ asitleri değil, daha çok omega 6 denilen zararlı yağ asitleri bulunuyor. Verimli olsalar ne olacak? Deli dana hastalığı çıkmadan önce sığırlar özellikle gelişmiş denilen ülkelerde ve Türkiye'de et kombinaları ve mezbahalardan toplanan sığır atıklarından yapılan et ve kemik unlarını da tüketiyorlardı. Yani aslında ot yiyen bir hayvan yamyam yapılmıştı. Deli dana hastalığının daha çok bu yamyamlık olayı ile çok yakından ilgili olduğu biliniyor.

Deli Dana Nedir?

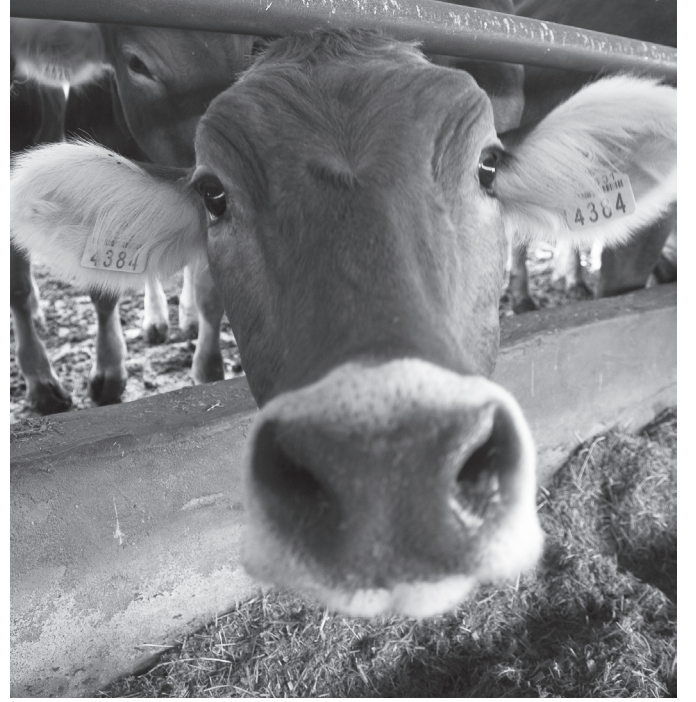
Deli dana denilen (BSE de denmekte) hastalığın etmeni prion denilen dejenere olmuş bir proteindir. Kuluçkalama süresi çok uzun: Beş-beşbuçuk yıldır. Hastalıklı hayvanların etlerini yiyen insanlara da etmen geçmektedir. Hastalığın insanlarda görülen şekline **vCJD** denmektedir. Aşısı ve sağıtımı şu anda mümkün değil. İnsanlarda bellek kaybı yapıyor, son aşamada felç ortaya çıkıyor ve hasta birkaç ay içinde ölüyor.

OIE'in raporlarında ve diğer araştırmalarda belirtildiği üzere hastalığın varlığı genç hayvanlarda saptanamıyor. Hastalık belirtileri sığırlarda en erken 20 ay civarında buzağılamadan sonra ortaya çıkıyor.

Bu hastalık en yoğun İngiltere'de görüldü. Nisan 2008'e kadar İngiltere'de 163 kişi diğer ülkelerde 37 kişi öldü. İngiltere'de 179000 sığır hastalandı. 4,4 milyon hayvan yok edildi. Hastalığın İngiltere'ye maliyeti 2 milyar dolardır. Yunanistan'da da bir sığır öldü. Amerika'da ise 2003'de üç sığır, üç de insan öldü. İnsan ölümleri artacak gibi çünkü İngiltere'de 1989'da sıkı kontroller yerleştirilinceye kadar, 460 bin ile 482 bin arasında BSE hastalıklı sığırın insan gıda zincirine girdiği biliniyor. (Wikipedia, en.wikipedia.org/wiki/Bovine_spongiform_encephalopathy)

Hastalığın belirtileri görülmeden insanlar 30 yıl prionla birlikte yaşayabilmektedir (Sustainable Table, www.sustainabletable.org/issues/madcow)

ABD'de 1997'de et ve kemik ununun sığırlarda kullanılması yasaklandı, ancak domuz ve tavuklarda serbesttir. Kaçakların da olduğu iddia edilmektedir. Bu nedenlerle 2003'de hastalık patlak verdi. ABD'de deli dana hastalığı görülünce sığır eti ihracatı 1,3 milyon tondan 2004'de 322 bin tona düşmüştür. Örneğin Kore deli dana görülünce ABD'den sığır eti dışalımını kesmiştir. ABD deli dana testlerinin yetersizliği nedeniyle ağır bir şekilde eleştirilmektedir. Hayvanların %1'i test edilmektedir. Bu oranı binde bire indirme

planları da bulunmaktadır.

ABD'de sığırların beslenmesi halen deli dana açısından oldukça büyük riskler taşımaktadır. Örneğin ABD sığır yemleri şunları içerebilmektedir:

-Yemek atıkları; bunlar içlerinde sığır eti ürünleri de içerebilir.

-Tavuk altlığı ve gübresi; içinde sığır eti içeren yem döküntüleri görülebilir.

-İnek ve domuz kanı; plasma (likit kan) buzağı beslenmesinde süt yerine kullanılabilir. (Sustainable Table)

Bu yılki OIE (Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü) Uluslararası Komitesi'nin olağan toplantısı 25-30 Mayıs 2008 tarihlerinde gerçekleştirildi. Toplantıda alınan kararlar bir süre karartıldı ve daha sonra ağıdali bir dille açıklandı.

OIE'in aldığı karar ne?

OIE'in aldığı kararlar arasında, insan ve hayvan sağlığı açısından en önemli olanı, Deli İnek Hastalığı (BSE) riskini taşıyan ülkelerin grup değiştirilmesiyle ilgili.

OIE, BSE açısından ülkeleri üç ana grupta topluyor. Birinci grup; Belirsiz bilinmeyen risk, ikinci grup; Denetlenebilir risk ve üçüncü grup ise İhmal edilebilir risk. Her ülke risk gruplarını dikkate alarak dışalımını düzenliyor ve belirsiz risk grubuna giren ülkelere hayvan alımı yapmıyordu.

OIE,25-30 Mayıs 2008 tarihli toplantısında, kimi ülkeleri ağırlıklı olarak AB ülkelerini belirsiz risk grubundan çıkartıyor, denetlenebilir risk grubuna sokmuş bulunuyor.

Belirsiz risk grubundan denetlenebilir risk grubuna hangi ülkeler alınmış?

Belirsiz risk grubundan denetlenebilir risk grubuna alınan ülkeler şunlar; Avusturya, Belçika, Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Meksika, Hollanda, Polonya, Portekiz, Slovakya, İspanya, Birleşik Krallık (Büyük Britanya)

1 Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi mustafa.kaymakci@ege.edu.tr

2 Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi tayfun.ozkaya@ege.edu.tr

AMERİKA ve AVRUPA BİRLİĞİ'NDEN ÖLÜM İTHAL ETMEK: DELİ DANA

Bir önceki yıl, Mayıs 2007 de yapılan toplantıda da ABD, Kanada, Brezilya, İsviçre ve Tayvan belirsiz risk grubundan çıkartılarak denetlenebilir risk grubuna alınmış ve Türkiye ABD' den gebe düve dışalımı yapmıştı.

OIE'in kararı Türkiye açısından ne ifade ediyor?

Özellikle Batı ülkelerinde, ABD, Kanada ve AB ülkelerinde korumacılık politikaları nedeniyle olağanüstü sığır ürünleri stokları vardır. Bu ülkeler, ürün stoklarını eritemiyorlardı. Stoklarını eritmek için ucuz ürün pazarladılar, ancak bu yetmedi, daha sonra bu stokları üreten sığırları satmak için Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşlarını devreye soktular. Finans kuruluşlarından sağlanan kaynaklarla 1980 yıllarda hızlanan bir şekilde, uzun süre ödemeli ve düşük faizli kredilerle Türkiye gibi ülkelere sığır sattılar. Sığır dışatımı Batı ülkelerini bir süre rahatlatı.

Ancak daha sonraları, Türkiye' de öngütlenen sığır yetiştiricilerinin baskısı, BSE ve benzeri hastalıklar nedeniyle sığır dışalımı azaldı. Özellikle BSE riskinden dolayı ABD, AB ülkeleri ve Kanada'dan sığır dışalımı durduruldu.

Bununla birlikte 2000'li yılların başından itibaren Türkiye gündemine dev sığırcılık işletmeleri modeli sokuldu ve iç piyasada yapay talep yaratıldı. Oluşturulan bu talebin Türkiye' den karşılanamayacağı ileri sürüldü ve dışalımın zorunlu olduğu dayatıldı. Sonunda 2007 de kendilerini denetlenebilir risk grubuna aldırın ABD ve Kanada'dan sığır dışalımı yapıldı. Sığır dışalımına, namuslu akademisyenler, kooperatifler ve sığırcılık birlikleri karşı çıktılar. Ancak yeterli tepkiyi de gösteremediler. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı da dışalımın yapılacağını son aşamaya kadar kararttı (*Bakınız; Kaymakçı, M., Çiftçi Kime İnanacak Üretici Gazetesi 1Aralık 2007*).

Şimdi ne olacak? İhmal edilebilir risk grubuna giren ülkelerden hayvan dışalımı Türkiye'ye uzaklıkları nedeniyle pahalıya geliyor. (Bu ülkeler Avustralya, Arjantin, Yeni Zelanda, Paraguay, Uruguay, Singapur, İsveç, Norveç ve İzlanda'dır.) OIE'in aldığı kararla artık AB ülkelerinden dışalım serbest bırakılıyor. Çünkü grup değiştiren ülkelerin çoğunu bunlar oluşturmuş.

OIE kimin yararına çalışıyor?

Bütün uluslararası örgütler gibi OIE'de kapitalist Batı ülkeleri denetimli. Üretilen kararlar onların işine geliyor. O örgütler aracılığıyla üçüncü dünya ülkelerinin sanayisini, tarımını ve hizmet sektörlerini, kısaca ekonomilerini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışıyorlar. Tek amaçları kendi ülkelerine, daha doğrusu şirketlerine kaynak aktarmak. Bu örgütler, kimi safdillerin sandığı gibi ulusların tümüne eşitlikçi bir şekilde karar ya da hizmet üretmiyor. BSE olayında koruyucu ya da sağaltıcı hekimlik konusunda neden önlem almıyor, bir tek vakayla bile hastalığın yayılacağı bilinmekle birlikte hayvan ticaretini neden sınırlamıyor? Hangi gerekçeyle grup değişikliği yapıyor?

ABD'nin et ticareti oyunları

Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü ABD'yi denetlenebilir ülkeler grubuna alması arkasından, ABD Tarım Bakanı Mike Johanns "bu uluslararası onaylamayı kullanarak, ABD'nin bütün sığır eti ürünlerini ithal etmeleri için diğer ülkeleri zorlayacağız" dedi. (Grain, Food safety-rigging the game, www.grain.org/seedling/?id=555, 2008) Kore ABD için pazarını açtı, ancak gelen ilk üç gemi eti reddetti. Etle birlikte hastalığı taşıyabilecek olan kemikleri istemiyorlardı. ABD serbest ticaret anlaşması dolayısıyla Kore'yi zorlamaktaydı. Buna rağmen 2007'de ABD'den Cargill ve Tyson tarafından ihraç edilen iki gemi et reddedildi. Çünkü karantina sertifikaları yoktu. Avrupa Birliğinde durum epeyce farklıdır. Örneğin Avrupa Birliği Brezilya'dan et ithal eder, ancak çiftlik düzeyinde sertifika ister. Bütün Brezilya'da 2008'de sadece 106 çiftlik sığır eti ihraç etme yetkisine sahiptir. (Grain) Japonya da ABD'den sığır eti ithal etmektedir. Ancak Japonya da isim isim hangi işletmelerden bunu alacağını belirler. (Sustainable Table)

ABD gıda sağlığı açısından en tehlikeli ülkelerden biridir. Her yıl 76 milyon Amerikalı (dört kişide bir kişi) gıda zehirlenmesi ile karşılaşır. 5000 kişi ölür. 2007'de 200 milyon pound sığır eti güvencesiz olduğu için geri çekilmişti. (Grain)

Tarım Bakanlığımız 1996 yılından itibaren hastalık görülen ülkelerden sığır eti ile et ve kemik unu ithalini yasaklamıştı. Ancak son zamanlarda OIE'nin ABD et tekellerine getirdiği kolaylık sonucu damızlık sığır dışalımı serbest bırakıldı. Ülke içinde yeterli damızlık hayvan bulunabilir. Bu riski almamız için hiçbir neden yoktur. Üstelik damızlık hayvan ithal etmek ileriye yönelik çok daha büyük riskleri üstlenmek demektir. ABD ve AB' deki deli dana açısından yetersiz gözlem ve denetlemeler ve hayvan besleme sisteminin hastalık riskini arttıracak yönde yapılması tehlikeyi arttırmaktadır. Bu dışalım derhal kesilmelidir. Bu güne kadar ithal edilenler daha sıkı testler uygulanarak deli dana bulaşmadığı saptanmalıdır.

Sığırların hazır yemlerle değil mera ve çayırlardan beslenmesi için meralarımız geliştirilmeli ve güçlendirilmelidir. Et ve kemik unlarının hiçbir şekilde sığırların ve koyunların beslenmesinde kullanılmaması için bütün tedbirler alınmalıdır. Ülke dışından gelen kaçak etle ciddi bir şekilde mücadele edilmelidir. Serbest şekilde otlayarak hayvan besleme teşvik edilmeli, tüketiciler bu hayvanların et ve sütlerinin sağlıklı olduğu konusunda eğitilmelidir.

Türk Halkını ve Çiftçisini Uyarıyoruz!

Gebe düve alımına karşı çıkılmalıdır. Çünkü;

*ABD'den 2007 yılında dışalımı yapılan düveler gibi, 2008'in son aylarında AB den alınmaya başlanan düveler de BSE riski taşımaktadır. Türk halkının sağlığı (biyogüvenliği) tehdit altındadır.

*Dışalımı yapılan ve yapılacak düveler BSE riski taşıdığı için, Türkiye'yi risk grubuna sokacak, bu durum ileride dışatım şansımızın kaybedilmesine neden olacaktır.

*BSE hastalığı, halkın et ve süt tüketimini olumsuz olarak etkileyecektir. Tüketimin düşmesi, üretimi geriletecek, bu durum tarım başta olmak üzere sanayi ve hizmet sektörlerini de açmazlara sokacaktır.

*Düve dışalımları, başlangıçta iç piyasada sığır fiyatlarını aşağı çekecek ve çiftçiler sığırlarını ucuza satmak zorunda kalacaklardır.

*Düve dışalımları, genellikle dev sığırcılık işletmelerinin kurulmasına yönelik olarak yapılmaktadır. Ancak bu işletmeler, Türkiye'nin yapısal özelliklerine uygun değil. AB de bile 100 baş ve üzeri işletmelerin oranı yüzde 1'i geçmiyor. İdeal model 40-50 başlık işletmeler.

*Türkiye de ideal model 20-25 baş kapasiteli işletmeler olmalı. Ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasında kooperatifleşme yaygınlaşmalı

*Son söz. Türkiye'nin düve dışalımına gereksinmesi yok.

BOR

Dr. Adnan ÖZTÜRK

Bor minerali; çeşitli sanayi dallarında yaygın bor şeklinde kullanılan, tarımda bitki gelişimi için vazgeçilmez bir role ve yer altı kaynaklarında önemli bir değere sahip olan bir elementtir.

En büyük rezervine sahip olan ülkemizin; bu elementin, üretiminde, kalitesinde ve pazarlamasında önemli bir yeri vardır. Üretilen ürünün %95'i 68'e yakın ülkeye hammadde olarak ihraç edilmektedir. Ülkemize işlenmiş ve pahalı olarak geri dönen bu elementin işlenerek değerlendirilmesinde henüz yeterli bilim ve teknolojiye sahip değiliz. Son yıllarda bazı araştırma kuruluşlarımızın nanoteknoloji ile çeşitli sanayi dallarında Bor'un işlenmesi ve katkı maddesi olarak kullanılması yönünde, takdir edilecek gelişmeler olduğunda duymaktayız.

İlk tanındığında; cam, seramik, deterjan gibi mahdut sanayi alanında kullanılan ve bugün ise Endüstrinin 25.000'e yakın çeşitli dallarında, savunma sanayinde, sağlıkta, kimya sanayinde, enerji sektöründe ve tarımda kullanımı giderek yaygınlaşan Bor; periyodik tabloda B harfiyle belirtilen, atom numarası 5, atom ağırlığı 10,81, yoğunluğu 2,84 gr/cm³, erime derecesi 2300 C⁰, kaynama derecesi 2.550 C⁰ olan ve bitkilerin gelişmesinde temel önem taşıyan, sanayide yaygın bir şekilde kullanılan, metalle ametal arası, yarı iletken özelliklere sahip bir elementtir.

Tabiiatta serbest halde bulunmaz. Başka elementlerle birleşikler halinde bulunur. Yaklaşık olarak 200 den fazla birleşik minerali vardır.

Katkısız bor kristali, parlak siyah renkte, yüksek sıcaklıklarda elektriği bir metal gibi ileten, düşük sıcaklıklarda yalıtkan duruma gelen yarı iletkendir.

Bor yatakları genellikle volkanik faaliyetlerin yaygın olduğu yerlerde buharlaşma ürünü olarak oluşmuştur. Buharlaşmanın kimyasal olayları hızlandırması ve sudaki tuz konsantrasyonunun artmasıyla çeşitli birleşikler halinde çökeltmeleri sağlanmıştır.

Dünyada 4 milyar ton bor rezervinin olduğu tahmin edilmektedir. Bu rezervlerin %68'i Türkiye'de bulunmaktadır. Diğer ülkelerdeki bor rezervleri; %13 ABD, %8,5 Rusya, %3,5 Şili, %3,1 Çin, %1,9 Peru, % 1,6 Bolivya, %1,3 Kazakistan, ve %0,8 'i de Arjantin'de bulunmaktadır.

Bor rezervlerindeki en önemli boratlar; Kolemanit(Ca₂B₆O₁₁.5H₂O), Pandermit(Ca₄B₁₀D₉.7H₂O), Boraks (Na₂B₄O₇.10H₂O), Kurnokovit (Mg₂B₆D₁₁.5h₂O), İnyot (Ca₂B₆D₁₁.13H₂O), Üleksit(NaCaB₅O₉H₂O), Kemit (Na₂B₄O₇.4H₂O) ve Borasit(CaMgB₆O₁₁.5H₂O) gibi bileşiklerdir.

Türkiyede zengin yataklar oluşturan temel bor cevheri; Bor'un sodyum tuzu olan boraks(Tinkel) ile kalsiyum tuzu olan kolemanittir.

Dünyanın en büyük boraks yatağı, Eskişehir'in Seyitgazi ilçesindeki Kırka'dadır. Tamamı Etibank'a ait olan bu yataktaki görünür rezerv 40.000 ton, tahmini rezerv ise 594.000 ton civarındadır. Dünyanın en büyük Kolemanit yatakları da Türkiyededir. Bunlardan Kütahya'nın

Emet ilçesindeki yatağın görünür rezervi 27.500 ton civarındadır. Ayrıca Balıkesir'in Biga ilçesinde ve Bursa'nın Mustafa Kemal Paşa ilçesinde de zengin bor yatağı mevcuttur.

Türkiyenin yıllık bor cevheri üretimi, yaklaşık olarak 1500 ton civarındadır. Üretilen Bor cevherinin %95'i 68 ülkeye satılmaktadır. Dünyada yaklaşık olarak 2500 endüstriyel ürünlerde bor kullanılmaktadır. En yaygın kullanımı; cam, seramik, deterjan, zirai mücadelede, ilaç sanayi ve enerji sektörüdür.

Bor birleşiklerinden doğada en çok rastlanan borat, tuz yataklarından elde edilen sodyum tetraborat yapısındaki boraktır. Antiseptiklerde ve lehim eriticiliğinde kullanılır.

Çeşitli sanayi dallarında yaygın olarak kullanılan bor bileşikleri, borikasit ve boron tuzlarıdır. Tıpta yanıklarda, yüzeysel yaralarda ve göz damlalarında, tarımda mantar ve bakterilere karşı zirai mücadele ilacı olarak, kozmetiklerde, fotoğrafçılıkta, ağaç aksamin suya karşı korunmasında, dokuma sanayinde yanmayı önleyici madde olarak, derinin sepihlenmesinde, cam ve seramiğin ısıya dayanıklılığında, deterjanlarda, Metalurjide çeliğin sertliğinin artırılmasında, metal sanayinde nikelin elektroliz yoluyla kaplanmasında, bakır kaynaklı alaşımlarda ve yüksek iletkenlik bakırında gaz giderici, alüminyum dökmelede taneciklerin inceltülmesinde, savunma sanayinde zırhlı araçların zırhını güçlendirmede, seramik plaklarda, plastik ve sanayi elyafı üretiminde kullanılmaktadır. Element halindeki borun, neutron absorbe etme özelliği nedeniyle nükleer tesislerin muhafazasında bir zırh olarak kullanılmaktadır.

Bor, grubunda hidrojenle en çok birleşik oluşturan elementtir. Hidrojenle birleşerek en basiti diboron(B₂H₆) olmak üzere boronların birleşik gruplarını oluşturur. Diboron çok çeşitli birleşiklerle birleşerek, organik bor çeşitlerini (alkil boranlar) oluşturur. Bor'un hidrat formu ve boranları yüksek enerji yakıtı olarak roketlerde kullanıldığı gibi yakıt pilleri üretiminde de kullanılmaya başlanmıştır.

Bor, silisyum karbur gibi bazı aşındırıcıları çizecek sertlikte olmasına rağmen, kırılgenliği nedeniyle kesici alet yapımına elverişli değildir.

Emet'teki borikasit fabrikasında üretilen bor bileşiklerinden, birçok katma değerli ürünler üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan kapalı devre motorlarda yağsız çalışma, otomobillerde benzin yerine hidrojenli yakıt, çinko boraks, susuz boraks, zirai bor, boroksit, kalsime tinkal ve bor atıklarından çimento üretiminde daha dayanıklı ve izolasyon yönünden daha verimli, bor katkılı çimento üzerinde de çalışmalar yapıldığı duyurulmaktadır.

Bor, birçok organik birleşiklerde karbonun yerine geçerek, borontriklorid, borontribromid'i oluşturur.

Toprakta ve suda eseri miktarlardaki bor, bitki gelişmesi için ihtiyaç duyulan bir element olmasına rağmen, insan ve hayvanların beslenmesinde herhangi bir fonksiyonu yoktur. İnsanlar yedikleri sebze ve meyvelerden, içtikleri sudan günde ortalama 10-20 mg bor alırlar. Alınan bu bor, vücut sistemi tarafından hemen absorbe edildiği gibi, en kısa zamanda idrar yoluyla da atılır.

Literatürlerde, normal şartlarda, bor'un insan sağlığına bir etkisinin olmadığı belirtilmektedir. Fakat fazla miktarda kazara yutulun bor, mide bulantısına ve kusmaya, kramplara, spazma, komaya ve dayanılmaz acılara neden olur.5 gr. 'dan gazla alınan bor, ani ölümler getir. Normal bir yapıdaki insanın alabileceği günlük 3 gr. borik asit, 10 gün içerisinde toksik etkisini gösterir.

İçme suyu ile alınan bor miktarı, aynı düzeyde gıdalarla alınan bor kadar tehlikeli değildir. İçme suyu için müsaade edilebilir günlük limit 0,1 mg/l dir.

Hayvanlar da bor'u yedikleri bitkilerden ve içtikleri sudan alırlar. Hayvanlarda bor'un etkisi; hayvanın cinsine yaşına ve kilosuna göre değişir. Canlı ağırlıklarının her kilogramı için alacakları günlük1,2-3,45 gr. boraksit öldürücü etki yapar. İçme suyunda 2,5 gr. borik asit ihtiva eden sular, bütün hayvan türleri için zararlıdır. Bu kalitedeki suların hayvanlara içirilmesi yasaklanmıştır.

Su ürünlerinde borik asitin etkisi, balığın yaşadığı tatlı suyun ısısına ph derecesine, sertliğine, erimiş oksijen miktarına, berraklığına ve balığın cinsine göre değişir. Yapılan araştırmalarda; gümüş balığı 20 C⁰ sıcaklığında ve 6.0 ph derecesindeki damıtık suya ilave edilen 18 mg/l borik asitli suda 6 saat, 8,9 ph derecesi sert suda ise 19,5 mg/l borik asitli suda yine 6 sat yaşadığı ve suyun sertliği ile alkaliliğinin bor'un etkisini azalttığı tespit edilmiştir. Suda aynı konsantrasyondaki borik asit ile sodyum borat arasında yapılan mukayeseli deneyde ise, sodyum boratlı ortamda ölümlerin daha kısa zamanda gerçekleştiği görülmüştür. Gökkuşluğu alabalıklarının 2 gr./l borik asitli suda gözle görülür bir zarar görmediği, 5 gr/l suda ise balıkların siyah renk aldığı ve giderek dengeleri bozulup öldükleri gözlemlenmiştir.

Sulama suları ve topraktaki bor genellikle maden yataklarından, bor işleme tesislerinden, zirai mücadele ilaçlarında, sanayi ve evsel atıklardaki boratların çözülmesinden ileri gelir. Suda eriyen formu çoğunlukla turmalin mineralidir.

Suda ve toprakta eriyebilir bor miktarının fazla olması, toprağın tuzluluğuna delalet eder. Bununla birlikte zararlı etkileri de olur. Toprakta eriyebilir bor miktarının bitkiye zarar vermeyecek bir seviyeye düşürülmesi için, bitkinin ihtiyaç duyduğu sulama suyuna (toprağın yerçekimi gücüne karşı tutabildiği su) ilave edilerek yıkama suyu ve diğer tuzlarla birlikte topraktan yıkanarak drenaj yoluyla topraktan atılması sağlanır.

Toprakta ve suda çözünmemiş haldeki fazla miktarda bor'un toksik etkisine rağmen, eseri miktardaki bor, bitki gelişimi için ihtiyaç duyulan asli elementtir. 0,5 mg/l - 1,0 mg/l arasında bor ihtiva eden sular, kuşkonmaz, hurma, şeker pancarı ve havuç gibi bitkiler hariç, bor'a hassas diğer birçok bitki için zararlı olur. Suların ihtiva ettikleri fazla miktardaki bor'un toksik etkisi tuzlulukta olduğu gibi suyun kalitesine etki yaparak sınıflandırılması yapılmaktadır. Literatürlerde kabul edilebilir bor konsantrasyonuna göre sulama sularının sınıflandırılması şöyledir.

Sulama suyunun kalitesinin değerlendirilmesinde ilk göz önünde bulundurulması gereken husus; tuzluluğun ve alkaliliğin vereceği zararlarıdır.

Bundan sonraki değerlendirme ise Bor'un ve diğer toksik elementlerin yaratacağı zararların derecesidir.

Bitkilerin sulama sularında bor'a gösterdikleri maksimum tolerans konsantrasyonu 4.0 mg/l' dir. Kullanılacak sulama suyunun bor yönünden, yalnız suyun sınıfı değil, sulanacak bitkilerin cinsi, tenebbüt müddeti, bor'a dayanıklılığı, toprağın bünyesi, ph derecesi, tuzluluk durumu, ekstrasındaki bor konsantrasyonu ve kireç durumunun iyi bilinmesi gerekir.

Üst topraklardaki bor miktarı alt katlara nazaran daha fazladır. Yapılan araştırmalarda normal topraklarda pulluk derinliğinde acre başına total bor miktarı, 20 ile 200 pound arasında değişmektedir.

Bitkiler, suda çözünmüş toprak ekstralarındaki bor'u kökleri vasıtasıyla kolayca alırlar. Topraktaki toplam bor miktarı, bitki gelişimi için ihtiyaç duyulan miktarı karşılamaya elverişli değildir. Toprak kolloitleri tarafından adsorbe edilen ve dolayısıyla suda çözülmeyen bu bordan bitkiler yararlanamaz.

Toprakta bitkilerin yararlanabileceği bor, iki formda bulunur; İnorganik ve Organik formları. İnorganik formun başlıcaları; kalsiyum, magnezyum ve sodyum boratlarıdır. Toprak mikroorganizması ve bitkiler, bu boru büyüüp gelişmeleri için kullanmak üzere organik forma dönüştürürler. Toprakta en kolay eriyen bor, organik bor'dur. Bitkiler ve mikroorganizma bu bor'dan kolayca yararlanır. Mikroorganizmaların ve bitkilerin ölmesiyle organik bor oksitlenerek, inorganik forma dönüşür. Bitkiler kullandıkları bor'un tekrar kullanıma elverişli olanını, elverişsiz duruma gelineye kadar kullanırlar. Bor'un yıkanarak bitki kök seviyesinin altına inmesi veya yarayışsız yapıya dönüşmesiyle bitki kullanımına elverişsiz duruma gelir. Humid bölgelerde, özellikle hidrolik geçirgenliği yüksek olan topraklarda bor'un yıkanması çabuk olur. Kurak havalarda topraktaki nemin azalması toprağın kuruması, kullanıma elverişli bor'un toprak kolloitleri tarafından tutulmasını kolaylaştırır. Dolayısıyla bor elverişsiz duruma dönüşür. Bitkilerin yararlanmadığı bu bor, bitkilerde bor noksanlığı hasarlarına neden olur.

Hassas Bitkiler	Yarı Hassas Bitkiler	Dayanıklı Bitkiler
Badem	Ayçiçeği	Kuşkonmaz
Ceviz	Patates	Hurma
İngiliz cevizi	Akala Pamuğu	Şeker Pancarı
Enginar	Pima Pamuğu	Hayvan Pancarı
Fasulye	Domates	Bahçe Pancarı
Karaağaç	İtr Şahı	Yonca
Erik	Turp	Kuzgun Kılıcı
Armut	Bezelye	Bakla
Üzüm	Zeytin	Soğan
İncir	Arpa	Şalgam
Trabzon Hurması	Buğday	Lahana
Kiraz	Mısır	Salatalık
Şeftali	Sorgun	Marul
Kayısı	Yulaf	Havuç
Böğürtlen	Yıldız Çiçeği	
Portakal	Bal Kabağı	
Avokado	Biber	
Greyfurt	Tatlı Patates	
Limon	Lima Fasulyesi	

Toprakta bor'un kullanılabilir durumuna birçok faktör etki yapar. Bunların başında toprağın reaksiyonu (ph derecesi) gelir. Asit şartlarda bor kolayca çözülür. Asit topraklarda boraksit (H3BO3) halinde bulunan bordan bitkiler kolayca yararlanırlar. Bitkiler tarafından bor'un alınmasına en uygun ph derecesi, 5-7 arasıdır. 8'den yukarı ph derecelerinde bitkiler, topraktaki bor'dan yararlanamazlar. Topraktaki kalsiyum fazlalığı, bor'un yarayışlılığını engeller ve bor noksanlığına neden olur. Suda erimeyen bor'un toprak kolloitleri tarafından tutulması, yüksek aktiviteli kalsiyum iyonunun artmasına, dolayısıyla ph derecesinin yükselerek alkaliniteye dönüşmesine ve topraktaki sodyum ve kalsiyum boratların kil kolloitleri tarafından fazlaca tutulmalarına neden olur.

Asidik ortamda ise, hidroksil iyonunun aktivitesi nedeniyle toprağın Ph'sı nötr seviyelerine düştüğünde kimyasal reaksiyon; karışımı tersine çevirerek, bor'un serbest kalmasına ve faydalanılır hale gelmesine yol açar. Bu nedenle alkali topraklarda Bor, asidik topraklardan daha fazladır.

Toprak kolloitleri tarafından bor'un tutulması, toprağın bünyesiyle yani kil miktarıyla ilgilidir. Kil taneciklerinin koloidal özellikleri nedeniyle

BİTKİ GRUBU			
Suyun Sınıfı	Hassas Bitkiler	Yarı Hassas Bitkiler	Dayanıklı Bitkiler
	ppm	ppm	ppm
Çok İyi	0,33'den az	0,67'den az	1,00'dan az
İyi	0,33-0,67	0,67-1,33	1,00-2,00
Kabul Edilebilir	0,67-1,00	1,33-2,00	2,00-3,00
Şüpheli	1,00-1,25	2,00-2,50	3,00-3,75
Uygun Değil	1,25'den yukarı	2,5'den yukarı	3,75'den yukarı

killi topraklar, siltli ve kumlu topraklardan daha fazla Bor tutarlar. Borun tutulmasında toprağın tuzluluğu ve tuzların bileşiminin, katyon değişim kapasitesinin, alkali karbonatların, jipsin mevcudiyetinin, toprağın nemlilik derecesinin ve organik madde miktarının da etkisi vardır.

Bor'un bitkilere yarayışlı durumu, bitkilerin büyüme dönemindedir. Bu dönemdeki Bor noksanlığı bitkilerde değişik hasarlara sebep olur. Yarattığı hasarlar bitkinin cinsine, yaşına, yetiştirildiği toprağın fiziksel ve kimyasal kalitesine, sulama suyunun kalitesine ve bölgenin iklim durumuna göre değişir. Bor noksanlığının ilk belirtileri; karakteristik yanmalar ve dokuların ölmesidir. Bunu takiben büyümenin durması, nesiclerde mantar oluşması, gövdenin yanındaki tomurcukların ve sürgünlerin ölmesi, yaprakların kalınlaşarak kırılması, ve köklerin incelenerek kırılması şeklindedir.

Çeşitli bitkilerdeki hasar ise; sebzelerde kuru leke ve çürüklüğe, kayısılarda meyvelerin çatlamasına, elmalarda iç çürüklüğe ağaç kabuklarının soyulmasına, kirazlarda ana ve çatal dallarının kırılmasına birçok bitkide çiçek açmasının durmasına ve verimin düşmesine neden olur.

Literatürlerde bor noksanlığının, bitkilerin onbeş fonksiyonuna etki yaptığı belirtilmektedir. Bunlar; bitkinin çiçek açmasına, meyve vermesine, polenin filizlenmesine, hücrelerin bölünmesine, nitrojen metabolizmasına, karbonhidrat metabolizmasına, aktif tuz absorpsiyonuna, hormon faaliyetlerine, pektin maddelerinin metabolizmasına, su metabolizmasına ve bitki-su ilişkisine yaptığı etkilerdir.

Toprakta borun fazlalığı da Bor'a hassas birçok bitki için zararlı olur. Toksik etki yaparak ölümlere neden olur. Sulama sularında 1 mg/l den fazla bor, fasulye, üzüm, incir ve limon gibi bitkilere toksik etki yapar. Şeker pancarı, yonca, soğan ve havuç gibi bitkiler, bu bordan etkilenmezler.

Çeşitli bitkilerin bor'a toleransı şöyledir. (her grupta ilk bitki bir sonrakinden daha hassastır).

Sulama sularında 0,5 mg/l bor, toprak ekstralarında 4.0 mg/l bor konsantrasyonuna delalet eder. Toprakta, faydalanılabilir durumdaki Bor'un fazla olması birçok bitkiye toksik etki yapar.

Toprak ekstralarında 0,5 mg/l bor'un , hassas bitkilerde, 1,1 mg/ l – 2,0 mg/ l Bor'un, yarı hassas bitkilerde, 2,0 mg/l- 4,0 mg/l borun, dayanıklı bitkilerde görülür bir etkisi yoktur. Toprak ekstralarındaki 0,7 mg/l miktarındaki bor, bütün bitkiler için kabul edilebilir limitir.

Modern tarımın yapıldığı topraklarda, kültür bitkilerinin ihtiyaç duyduğu Bor'un noksanlığının, suni gübrelerle birlikte Bor'lu gübreler kullanarak giderilmesi gerekir. Bor'lu gübre olarak Boraks (Sodyum Tetra Borat) ve diğer sodyumlu, kalsiyumlu boratlar gübre olarak kullanılır. Kullanılacak Bor'lu gübredeki bor oranının %10.5 ile %13.6 arasında olması gerekir.

Kalsiyum Boratlar, suda sodyum boratlardan daha az erirler. Humid bölgelerde ve kumlu topraklarda ise daha çabuk yıkanır. İhtiya ettikleri bor miktarı %10 civarında olduğu için tercih edilerek, diğer gübrelerle karıştırılarak kullanılır.

Toprağa tatbik edilecek olan bor miktarı toprağın durumuyla ilgilidir. Örneğin , kumlu topraklarda dönüm başına 5 kg. boraks verilirken, fazla kireçli ve alkali topraklarda 50 kg verilmesi gerekir. Toprakta Bor'lu gübre kullanımında fazla bor'un yaratacağı zararları göz önünde bulundurmak gerekir. Bu nedenle gübrelenecek toprağın fiziksel ve kimyasal karakterlerini, yetiştirilecek bitkinin cinsini, sulamada kullanılacak suyun kalitesini konunun uzmanlarının iyi bilmesi ve ona göre bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Kaynaklar

Water Quality Criteria – Jack Edward McKee

Soil the Yearbook of Agriculture Irrigated Soils D.W Thome Ph.D. & H.B Pederson Ph.D

SİZDEN GELENLER

ZİRAAT MÜHENDİSLERİNE KADRO AÇILMASI

Betül DEMİR: Merhabalar, öncelikle iyi çalışmalar dileyerek sözlerime başlamak istiyorum. 2008 KPSS sınavına girmiş ve atama için gün bekleyen bir ziraat mühendisi olarak sesimizi duyurmayı ve kadrolu, sözleşmeli alımların gerçekleşmesini istiyoruz. ZMO olarak lütfen sayın bakanımıza ve gerekli kuruluşlara bizlerin durumunu anlatmanızı ve yardımcı olmanızı dilerim. Saygılar

Gönül SEMERCİ: İyi günler. Bu kadar işsiz meslektaşımızın olduğu bir ortamda KPSS sınavı bizler için bir nebze de olsa umut vermişti. Fakat özellikle de kadrolu alım sayısındaki belirsizlikler ve çok az olacağına dair söylentiler bizi üzmeye devam ediyor. Sizden ricamız bu belirsizliğe biran önce son verilmesini ve mümkün olduğunca fazla sayıda kadrolu alım yapılmasını sağlamanız. Biz bu konuda elinizden geleni yapacağımıza eminiz. Size güveniyoruz. Lütfen bu işin üstesinden el birliği ile gelelim. Ne kadar çok kadro olursa o kadar çok meslektaşımıza umut dolu yarınlar olacak. İyi çalışmalar.

Enver ANAÇ: Öncelikle Odamız Başkanına ve çalışanlarına saygı ve sevgilerimi iletiyorum. Türkiye'nin en büyük odalarından Ziraat Mühendisleri Odası'na karşı sitem ediyorum. Şu anda 18.000 Ziraat Mühendisi iş beklemekte. Ne yazık ki Tarım Bakanı'nın verdiği sözler hep fiyaskoyla sonuçlandı. Seçim yatırımı için yaptığı 350 Ziraat Mühendisi ataması sadece göz boyamaktan ibaret olup, on binlerce iş bekleyen ziraat mühendisi mağdur durumda bırakılmıştır. Alımların gerçekleşmemesine yönelik açıklama ise Maliye'nin izin vermemesi gibi bahaneler... Maliye öğretmeni, sağlık vb. alımlarda binlerce kişiye vize verirken, ziraat mühendislerine 2500 kişilik atamayı reva görüyor. Alımlar yapılmıyorsa, ziraat mühendislerine ihtiyaç yok ise o zaman ziraat fakülteleri ya kapatılsın ya da kontenjanlar çok yüksek oranlarda düşürülsün. Bu konu hakkında Ziraat Mühendisleri Odasının katkıları olmuştur. Her açıkturumda Sayın Başkanımız dile getirmiştir. Ama bunun yeterli olduğuna inanmıyorum. Çünkü şu anda karşımızda bizle dalga geçersine yaptığı atamalarla bizleri kandırmaya çalışan bir Tarım Bakanı var. Bu ODA isterse her şeyi yaptırır. Ziraat Mühendisleri olarak tek dayanağımız bu ODA. Benim amacım tüm meslektaşlarımızın hak ettikleri yere ve görevlere gelmesidir. Saygılarımla.

Eda AZOĞLU: Sayın yetkililer, uzun zamandır bahsi geçen 2500 kişilik ziraat mühendisi alımı için belirsiz bir bekleyiş içerisindeyiz. Önceki yıllardan bu yana sözde olacağı bahsedilen alım için kurslara gittik, hatta çalışan biri olarak ben; günlük 2-3 saatlik uykularla 6 ay boyunca tüm gece hiç uyumadan ders çalışıp yeterli puanı alma çabasında bulundum. Şimdi ise sözde olacağı söylenen alıma dair sayın bakanımızdan herhangi bir açıklama dahi alamamaktayız. Bahsi geçen alım olacak mı, olmayacak mı? Sizden ricam ziraat mühendisleri olarak sözcüğümüzü ve bakanı açıklamaya davet etmenizdir. İş imkanları da kısıtlı olan biz ziraat mühendisleri mağdur ve belirsiz bekleyiş içerisindeyiz. Saygılarımla.

Serhat TAŞ: Sayın ODA yöneticileri, ben bir ziraat mühendisi olarak kendimi bu aralar diğer meslektaşlarım gibi çok yalnız hissediyorum. Tarım Bakanının yapmış olduğu 2500 Ziraat Mühendisi ve Veteriner alımına dair açıklamanın havada kalması ve bu konuda da Ziraat mühendislerinin sesini de dile getiremiyor olmasından dolayı tüm meslektaşlarım şu an kendilerini inanılmaz derecede mutsuz ve yalnız hissediyorlar. Siz de madem bizim odamızımız o zaman bu konuda üstünüzde düşen görevi en iyi şekilde yapmalısınız. Olay sadece mühendis alımından çıkmış olup bir meslek grubuyla dalga geçilme boyutuna ulaşmıştır. Çok sayıda meslektaşımız bakanın vaadine inanarak işinden istifa etmiş, KPSS'ye çalışmış, puanlarını almış olup şu anda da muhatap bulamıyorlardı. Yani anlayacağınız 18000 Ziraat Mühendisi sesini duyuracak ilgili kişileri bekliyor. Eğer sizin gerçek anlamda amacınız bir meslek odasıysa lütfen bu konuda bizleri yalnız bırakmayın. Saygılarımla

Mehmet KÖSEM: Ziraat mühendisi alımı gerçekleşecek mi? Ziraat mühendisi alımı için Tarım Bakanlığı'nda yetkili birilerine ulaşıyor musunuz? Selamlar

Hayrettin İNAL: Sayın ZMO yetkilileri, malumunuz Tarım ve Köyşleri Bakanı Sn. Mehdi Eker, 2008 yılı içerisinde 2500 ziraat mühendisi alınacağını taahhüt etmiş ve bunu her platformda dile getirmiştir. Ancak gelinen süreçte görüyoruz ki bunu Sn. bakanımız unutmamış durumda. Sizlerden istediğimiz biz ziraat mühendislerinin sözcüsü olarak bu konuyu bir an önce açığa kavuşturmanızdır. Birçok arkadaşımız 2008 yılı içerisinde 2500 ziraat mühendisi alınacağı sözü verildiği için işini bırakıp KPSS sınavına hazırlanmış, niceleri de gelen iş tekliflerini sırf bu alım sözü verildiği için geri çevirmiştir. Yetkililerle yaptığımız görüşmeler neticesinde bir sonuç elde edemedik. Kimi maliyede vize beklemekte vize alındıktan sonra yayınlanacak derken, kimi de köy ve beldelelerin tespit edildiğini söylemektedir. Sizden ricamız bu konuyu bir an önce gündeme getirmenizdir.

Esma GÜL: Sayın Gökhan Günaydın, sizden bu 2500 kişilik 4/b'li mühendis alımının ne zaman yapılacağına dair bilgi edinmenizi istiyoruz. Ben su ürünleri mezunuyum. KPSS puanım 82,429 kendi bölüm sıralamamda 24. sıradayım. Ancak ben ve meslektaşlarım

sınavın üzerinden beş ay gibi uzun bir süre geçmesine rağmen hiç bir şekilde, hiçbir yerden bilgi alamadık. Bizlerle birlikte ailelerimiz de çok mağdurdur. Lütfen bizlere yardımcı olunuz. Şimdiden teşekkürler.

Lokman Uç: Tarım Bakanlığı unvan değişikliği sınavı ile teknisyenleri ziraat mühendisi kadrosuna geçirmekte. Biz KPSS'ye giren işsiz ziraat mühendisleri ise hala atama beklemekteyiz. Neden onlar KPSS'ye girip bizimle yarışmadıkları halde bizim kadromuzu alıyorlar? Burada bir haksızlık var. Lütfen meslek odamız olarak bu konuda bir şeyler yapar mısınız?

Arif VURAL: Ziraat mühendisiyim. Tarım Bakanımızın 2008 yılı içerisinde 2500 ziraatçı alımı yapılacak vaadi üzerine devlet kadrosunda görev alabilmek için işimi gücümü bırakıp bütün sene KPSS sınavına hazırlandım. Bu konunun üzerine gitmenizi istiyorum. Daha önce birçok arkadaşımın bu konuda mesaj attığını biliyorum. Umarım Bakanlığa en kısa zamanda en azından bir açıklama yapılması konusunda bir girişimde bulunursunuz. Bir sonuç alamazsanız da en azından bir girişimde bulunduğunuzu açıklayın. Açıklayın ki bizim odamız dediğimiz bir kurumun bizler için de var olduğunu bilelim. Saygılarımla.

Feride KOKAKAYA: Merhaba ben Ege Üniversitesi Ziraat Mühendisliği Zootečni Bölümünden mezun oldum. Şu an özel bir yerde 2 yıldır görev yapıyorum. Ziraat mühendislerine devlette iş imkanlarının olmasını rica ediyorum. Çünkü özel şirketlerde verilen emeğin karşılığını alamıyoruz.

Mehmet YILDIZ: Ziraat mühendisleri olarak bir Odamız var güzel ama Odamızdan çıkan ses gerçekten çok az. 2500 mühendis denip 50-350 gibi komik sayıda alım yapıyor. Aynı anda öğretmenlere, polislere, sağlıkçılara her sene binlerce, onbinlerce atama yapılıyor. Bize yaptığı atamada tayin falan yok. Amele ister gibi şartları var. Lojman, sosyal olanaklar olmadan hadi gidin ne yaparsanız yapın diyorlar. Bir de orada memur tutamıyorlar bize oradan çıkmayın ayrılmayın diyorlar, resmi tatiller dışında:) Bütün krizlerin ilacı tarım. Tarım oldukça, tarım sektörü güçlü oldukça krizler aşılır halk açlık yoksulluk çekmez. Çiftçimizi fakir yapan bilinçsizlik, bizler bilinçlendirmedikçe zengin de olamazlar. Artık ikinci sınıf mühendis, ikinci sınıf memurluklara dur diyelim. Bizden insan üstü beklentileri var. Bakkalı olmayan, suyu taşıma köylerde birleştirilmiş sınıflarda çocuklarımızı büyütebilir miyiz? Hastalansak doktoru bulabilir miyiz? En önemlisi orada kalacak lojman, çalışacak büro var mı? Kapsamlı bir şekilde mühendis-çiftçi el ele yıllardır rayına oturtulmayan belirsizlikler ve boş vaatlerle çıkmaza sürüklenen tarım politikasını görüşmeleri için baskı yapalım. İmzalı dilekçelerle, bakanlığa maillere, ziraat fakültelerinde açıklamalarla gerekirse duyarularla gazete tv gibi basın yoluyla sesimizi duyuralım. Biz senelerce okuyup iş sahibi olmak için sınavlara girip, sonunda ikinci sınıf insan olmayalım. Bizim bir adımız var. ZİRAAT MÜHENDİSİ. Bu devletin öğretmeni, polis, doktor kadar bize de ihtiyacı var. Üstelik tarım sektöründeki açık diğer kurumlardan çok daha fazladır. Çiftçinin eline 3-5 krş para verip destekleme adıyla bu işler yürümez. Çiftçi parayı nasıl kullanacağını öğrenmeli, makina seçmeyi danişmalı, atacağı ilacı gübreyi toprak tahlillerini vs öğrenmeli bilinçlenmeli. Çocuklarımız için atanan öğretmenler kadar çiftçilerimize de öğretmen atamak gerek. Yani bizleri. Komik atamalarla, komik sözleşmelerle bu iş yürümez. Odamızdan desteklerini bekler çalışmalarında kolaylık dilerim.

Hüseyin Şahin YILMAZ: 2009/2 Tarım ve Köyşleri Bakanlığınca yapılan 4/b li (sözleşmeli) mühendis yerleştirmelerinde (4853) kodu ile ilana çıkan yerlere alakasız bölüme sahip, kod dışı ziraat mühendisleri atanmış, ayrıca 6 ayrı yere de kayıtlarda olmayan puanla yerleştirme yapılmıştır. Odanızca atanan kişilerin kimlik bilgilerine ulaşılarak, kılavuz şartlarına göre atama yapıp yapılmadığının tespiti ile yanlışlık ve usulsüzlük varsa tercih yapan ben benim gibi meslektaşlarımızın haksızlığa uğramış oldukları göz önüne alınarak durumun kamuoyu ile paylaşılmasını ve gerekenlerin yapılmasını arz ederim.

Enver KILIÇ: Sayın Başkanımız, öncelikle çalışmalarınızda başarılar dileriz. Bildiğiniz gibi Tarım Bakanı 2008'de 2500 ziraat mühendisi ve veteriner hekim alımı sözü vermişti ama 712 kişi aralık bu alımı unutturmaya çalışıyor. Sizin bu konuda girişimler yaparak bize bu konuda yardımcı olmanızı bekliyoruz. Saygılarımla...

Gökhan AKGÜN / Ferruh BOZBEYLİ / M. Emin KURT / Binali KILBAŞ / Sait KARCİ / Süleyman GEREKLİ / Serkan BULUT: Bildiğiniz gibi 15.11.2007 yılında sn Tarım Bakanı Mehdi EKER 2500 ziraat mühendisi ve veteriner hekim alacağını ilan etmiş ve bu sözünü 2008 yılında defalarca tekrar etmiştir. 2009 yılına gelmiş olmamıza rağmen verilen bu söz iki yıldır yerine getirilmemiştir. Yaklaşık 25000 bin kişi olan bizler bu vaatle mağdur durumuna düşmüş bulunmaktayız. ZMO olarak sizler bizim mağduriyetimizi giderecek çalışmalar yapma noktasında kendinizi sorumlu hissedip TARIM VE KÖYŞLERİ BAKANLIĞI'NI bu noktada bir açıklamaya zorlamamız gerekmektedir. Akıl vermek haddimiz değil ama Sn Bakanı ZMO yetkilileri ziyaret edebilir ve bu şekilde kendisinden bu alımın ne zaman yapılacağı sorulabilir. Bu konuda sizlerden biz üyeleriniz olarak ÜLKEMİZİN en önemli bakanlığı olan Tarım ve Köyşleri Bakanlığının personel ihtiyacı en fazla olup da en az personel alan bir bakanlık haline gelmesinin bir sivil toplum

kuruluşu olarak hesabını sormanızı bekliyoruz.

Samet YİĞİT: Sayın Başkanım tekrar bir alım olacak mı? Lütfen biz ziraatçılar sizlerden gelecek haberleri bekliyoruz. Bir de tercih yapıp da yerleşen arkadaşlarımızı tekrar tercih yapma hakkına sahipler ama bizler mağdur oluyoruz. Onlar tekrar yerleşiyor bıraktıkları yerler de boş kalıyor. Sağlık Bakanlığı bununla ilgili önlem aldı lütfen sizler de bir önlem alır mısınız...

ZİRAİ MÜCADELE

Mehmet TOMAZ: Odamız olarak 4 Ekimde yapılan sınavı protesto etme girişiminiz tam anlamıyla çok doğru bir davranıştı. Bir üye olarak odamızın bu davranışını tebrik ediyorum ve en kısa zamanda bu protestonun başarıyla sonuçlanmasını diliyorum. Çalışmalarınızı çok ama çok başarılı buluyorum ve devamını diliyorum. Madem ki devletimizin paraya ihtiyacı var, belgeyi mühendis olan herkese versin ve daha sonra paralı mecburi eğitim amaçlı kurs ve seminerler düzenlesin. Böylelikle hem uygulamalı olarak bilgiler tazelenir, hem de devletimiz ihtiyacı olan parayı alır.

Tamer YİĞİT: Hafta sonu yapılmış olan bayilik sınavına kendimi mecburi hissettiğim için girmiş bulunmaktayım. 1999 Uludağ Üniversitesi Bahçe Bitkileri mezunuyum. Tam 8 yıldır Altın Tarım San. Tic. Ltd. Şti'de zirai danışmanlık yapmaktayım. Benim mesleğimi kimsenin bu hale düşürmeye hakkı yoktur. Buna da inşallah izin vermeyeceğiz. Danıştay'daki dava olumsuz sonuçlanırsa insan hakları mahkemesine kadar gideceğiz. Eğer gerçekten sorunlar bir bayi sınavı açmakla bitecekse şimdiye kadar neredeydiler? Ama sorun bu değil ki, zaten su an acık olan bayilerde meslektaşlarımızın birçoğu kendi işyerleri değil parası olan kişilerin kuklaları durumundalar. Onlar ne derse o olmaktadır. Çünkü onlar için önce kazanç gelmektedir. İnsan sağlığı ve kalıntı ikinci plandadır. Önce bu sorunu çözünler. Dünyanın en önemli mesleklerinden biri olan zirai mühendisliğini bu duruma düşürenler utansın. Gelsinler çözümleri bizimle arasınlar. Bizi hazmedemiyorlarsa gitsinler önce çiftçilik yapınlar ki gerçekleri görsünler. Ama onu da yapamazlar çünkü içlerine sindiremezler. Bu konularda odamızın tutumundan dolayı basta Dr Gökhan Günaydın olmak üzere tüm yönetim kurumlarını tebrik ediyorum.

Süleyman TOZLUKOĞLU: Ben odanıza kayıtlı mühendisim. Haksız yere yapılan ve girmek zorunda olduğumuz sınavdan 75 alıp başarısız sayıldım ve kendi işimi kurup istihdam sağlayacağım yerde işsizim. Üniversitelerdeki öğretim üyeleri bile sınavlardan 65 alıp doçent ya da profesör oluyor. Bu açılan dava ne zaman sonuçlanacak? Lütfen bu konuda bütün mühendisleri bilgilendirir misiniz... İlginin için teşekkür ederim.

Yasin DEMİRBOĞA: Zirai ilaç bayiliği sınavını kazanan 26 kişi. Yani 80 ve üzerinde puan alan 26 kişi. Türkiye'de 81 il ve buna bağlı olan yüzlerce ilçe, onlara da bağlı olan köyler var. 26 kişi hangi birisine yetecek? Ben 69 puan aldım. ZMO olarak bu puanlanmanın yani 80 ve üzerinde puan alınması şartının 50 ye çekilmesi için çalışmalar yapıyor musunuz? Varsa ne düzeyde? Bakanlık ve KKGm ile bir bağlantı kuruldu mu? Sonuçlar ne olacak, bilgi almak istiyorum.

Songül PACCİ: Helal olsun size... Biz zirai mühendisleri olarak her zaman arkanızda değil, yanınızda büyük bir gururla duracağız...

Emel ALPER: Bir zirai mühendisi olarak bu sınavı kınıyorum. Amaçları bizim önümüzü mü kesmek? Bu sınavı girmek zorunda bırakıldım ve sınavdaki barajı geçemedim. Şimdi ne yapmamız gerekiyor? Bundan sonra nasıl bir yol izleyeceğiz? Teşekkürler...

Adnan KARATAŞ: Kayıt dışılık ve meslek gurubumuzun istihdamının bugünkü durumu üzerine olan son basın bildirisi için yönetimize teşekkürler. Bakanlık kurumsal çatısını ele geçirmiş bir yasa tanımazlık uygulaması örneği olan, bayilik için sınav, bir tek meslek üyemiz bile katılmamış olmalıydı. Odamız, bundan sonra da karşılaşılmış yüksek olasılık içinde olan benzer yasadışı durumlara, isteneni yapmama yoluyla da karşılık vermelidir. Mesleğin uygulama hakları ile ilgili yasal haklarımızın tanımlanması ve çerçevesinin belirlenmesi konusunda, odamızdan başka bir kurum olmaması gerek. Başka herhangi bir kurum, mesleğimizle ilgili herhangi bir uygulama gereksinimi görüyor ise, bu konuyla ilgili olarak yalnızca odamızla bağlantı kurulabilir. Tarım ilaçlarının reçete ile satışı konusunda da, yürütmeye tarafından sergilenen saçma, bilimsel ve teknik dayanaktan yoksun ve böyle bir zemin aramayı ilgilie değer bile görmeyen tutuma karşı savaşımın sürdürülmesi ve odamızın yetki alanlarını çiğneyici adımlara ödünüstü karşı durulması beklentilerimle.

Atiye Dilek YILMAZ: Sınav zorunluluğu çıkarılmadan hemen önce açılan bir ilaç bayiiinde çalışan bir zirai mühendisiyim. Ve yakında bu saçma sınav yönetmeliğinin mağdurlarından biri olacağım. Nedeni çalıştığım iş yeri sahibi şu an halen elinde bayide çalıştığına dair bayilik izin belgesi bulunan başka bir zirai mühendisi arkadaşım benim yerime işe alacak. Çünkü ben o sınavı geçememiş ve belge almaya hak kazanamamış durumdayım. Nedense bu da yeterli değilmiş anlamına geliyor. Oysa ki 1,5 yıldır görev yaptığım bölgede oldukça başarılı sonuçlara imza atıp hiçbir şekilde uyarı bile almamış bir zirai mühendisiyim. Sınavın iptali hemen olmazsa veya eski sisteme göre belge verilmeye başlanmazsa ben işsiz kalacağım. Ve bu da benim mesleğimi yapmamda çok

büyük bir engel oluşturacak. Çünkü bayi de çalışmak benim için en uygun olanı. Evli bir bayan mühendis olarak firmada çalışmayı uygun bulmuyorum (çalışma saatlerinden ve seyahatlerden dolayı). Çok kızgın ve çaresizim. Nereye baskı yapıp istediğimi elde edeceğimi de bilemiyorum. Çünkü ZMO'nun bütün çabaları sonuçsuz kaldı, ben tek başıma hiçbir sonuç elde edemem. Çünkü bu işi öyle ayarlıyorlar ki açık kapı bırakmıyorlar. Yine de biz zirai mühendislerinin haklarını savunup destek olduğunuz için minnettarım. Lütfen işleri hızlandırmak için bizim neler yapmamız gerektiğiyle ilgili bilgi verin. Yürüyüşe yürütelim, basında yaygara çıkarmaksa yapalım ve kamuoyunun dikkatini bir an önce bu konuya çekip hepimiz işimizi hakkını vererek yapmaya devam edelim. Her gün mutlu bir haber vermenizi bekleyerek maillerimi kontrol etmeye devam edeceğim. Saygılarımla.

Çağdaş ÖLMEZ: Merhabalar.. Ben zirai mühendisiyim. Çok güzel bir iş buldum. Bu iş yerinde çalışabilmek için "bakanlığımızın yapmış olduğu sınavdan başarılı olmak" gerekiyordu ama ben başarılı olmadım. Zirai Mühendisi diplomasını yetkileri içerisinde bunlar zaten var diye biliyorum. Biz Zirai Mühendisleri neden bu sınavı tabi tutulduk. Benim diplomam yetersizse veya ben yetersizsem okulundan mezun olamazdım. Ben üzülerek soruyorum, "Diplomamı nerde kullanabilirim?" Benim diplomam askerliği kısa dönem yaptıktan başka işlere de yaramalı. Ben 4 sene okudum, herkes gününü gün ederken ders çalıştım ve "76" puan ile, "iyi" derecede mezun oldum. Şimdi ne yapmalıyım, lütfen bana bir bilgi verin, bana bir yol gösterin...

Hacı Murat BERKSOY: Sayın Başkanım, Bildiğiniz üzere Bayilik ve Toptancılık sınavı açıklandı. Sizden ricamız sınavı geçen kaç kişinin olduğunu ve puan sıralamasını bizlere açıklayacak bilgiyi edinmeniz. 13 yıllık zirai mühendisiyim, bu sınavda 79 alarak kaldım. Merakım şu, kaçınıcı oldum. Saygılarımla.

Veli Serkan GÖKÇE: Sayın başkan ve yetkililer ben Konya'da özel firmada çalışan bir zirai mühendisiyim. İlaç bayilik sınavına girdim ve 36 puan aldım yani kazanamadım. Bu sene açmayı düşündüğüm ilaç bayiliğini açamayacağım. Sizden ricam bu konunun üzerine gitmeniz. Konya'da 100 kişi girmiş ve 2 kişi kazanmış. Tarım il müdürlüğünden bu bilgiyi aldım. Onlar bile bu iş böyle gitmez diyorlar. Çiftçiler ve diğer odalardaki arkadaşlar odanız çok pasif kalıyor diyorlar. Lütfen pasif kalmayın. Evine ekmeç götürmesi bu ilaç dükkanlarına bağlı arkadaşlarımız var. İyi çalışmalar.

Mehmet CANTÜRK: Bakanlık tekrar bayilik için sınav açıyor ZMO'nun açtığı davalardan Danıştay'da olan iptal davasından geçtik nöbetçi mahkemeye açılan yürütmenin durdurulması mahkemesinden bile ses soluk çıkmadı. Sanırım bu yönetmeliği sindirmemiz lazım. Artık her açtığı davayı son süratle kısa bir sürede kazanan ODA'nın bu olayda gerek uygulama gerekse bilgilendirme açısından etkisiz kaldığını düşünüyorum. Umarım tüm bu olanlar bir an evvel düzeler ve ben haksız çıkarım. Saygılarım ile arz ederim.

Değer KARAKAYA: ZMO tarafından Tarım Bakanlığı'na yürütmeyi durdurma davası açılmış fakat hala bir sonuç alınamamıştır. İlk sınav bayramda yangından mal kaçırır gibi yapıldı ve kazanan sayısı malumunuzdur. 2. bir sınav 26 Nisanda yapılmak üzere duyurulmuştur. Ben ve benim gibi birçok zirai mühendisi bu sınav yüzünden işten atılma korkusu ile çalışmaktayız. Ben açmış olduğunuz davanın bu kadar uzun sürmesinin sebebini ve ZMO'nun bu konu üstündeki çalışmasının ne safhada olduğunu merak ediyorum. Teşekkürler.

Muzaffer EKİNCİ: Adana ZMO'ya üyeyim. Ayrıca aktif olarak zira ilaç bayiiinde çalışmaktayım. Mecburi olarak sınavı girdim, 61 aldım. Bu da yeterli gelmiyor. Şu anda işim tehlikede. Zirai ilaç bayiliği alamıyorum. Danıştay'a açtığınız dava sonucunu merak ediyorum. Ne kadar sürede sonuçlanır? Davanın görüleceği gün belli mi? Belirsizlikten ölümlü göremiyorum. Daha ne kadar beklememiz gerekiyor? Aydınlatırsanız sevinirim. Teşekkür ederim.

Yavuz ŞÜKÜROĞLU: Sayın yetkili, zirai mücadele sınavı mahkemesi hakkında bilgi almak istiyorum. Ne zaman sonuçlanacak? Bu davanın arkasında olduğumu ve sonuna kadar sizi desteklediğimi bilmenizi isterim. Lütfen haklarımızı koruyun ve gözetin. Bir bütün olduğumuzun bir göstergesisiniz. Teşekkürler ve iyi çalışmalar.

M. Kemal ÖZCELİK: Zirai Karantina Fümigasyon Yönetmeliği'nin 6,7,14 b ve 17.Maddeleri yeniden gözden geçirilmiştir. Ruhsat ile eğitim öğretim ve sınav sonucu alınmış olan belgeler aynı kuldarda değerlendirilemez. Hiç bir sertifika ve diploma alınmış sırasında bir usulsüzlük tespit edilmesi durumlarının dışında iptal edilemez. Etik dışı bir kullanım veya uygulamanın yapıldığının belirlenmesi halinde bu belgelerin kullanımı geçici veya tamamen men edilebilir. Dikkatlerinize arz ederim.

Emrah DOĞAN: Zirai mühendislerinin mesul müdürlüğü için yapılan sınavı itiraz edilmiş ve sınavın iptali için dava açılmıştı. Bu dava sonuçlandı mı veya hangi aşamada? Bu konuda nasıl bilgi alabilirim? İyi çalışmalar

A.Sinan ÖZKURT: Bitki koruma ürünlerinin satışı için yapılan sınavda kazanan 26 kişinin isimleri ve nerelerde çalıştıklarını öğrenme şansımız var mıdır? Bence bu konu çok önemli ve üzerinde durulması gereken bir ayrıntıdır. İyi çalışmalar.

SİZDEN GELENLER

Rıza YILMAZ: Sayın Gökhan Günaydın'ın mühendisler adına yaptıkları elbette takdire şayandır, bu emeklerin ileriki yıllarda hiç de boşuna olmadığını elbette görelecektir. Ama gerek Avrupa'da, gerek Amerika kıtasında olduğu gibi sokaklara dökülerek protesto edilmesi daha çok ses getirmeye mi? Bu tepkilerin basında hiç de yer aldığını görmedim. Bu konuda hep şikayet etmişimdir. Çiftçileri de alıp bir Ankara'ya yürüyemedik biz. Para etmeyen ürünlerimizi Bakanlığın önüne dökemedik, mühendislerin sesleri, hakları Ankara'da hiç haykırılmadı, bundandır elbet benim gibi mühendislerin odalara kayıt olmaması. Odaların bizim gibi genç mühendislerin sözlerini, savlarını dikkate almadığından yakınıyorum. Aynı AKP gibisiniz bizdensiniz veya değilsiniz bırakmalısınız. Önce kendi il başkanlarınızı araştırın bakın nice usulsüzlükler ve vergi kaçırmalar, sigortasız mühendisler çalıştırdığına bakın, bu eleştirinizi önce kendinize yönlendirin. Elbette AKP'nin yaptığı yanlışlar ama çoğalan bayiler karşısında biz bayilerde rahatsız çünkü yeni mezun meslektaşlar birleşmeli yoksa 1-2 yıl yapıp batıyorlar, olan bu işi yıllardır yapan bayilere oluyor. Yeni bayilerin açılması doğru mudur, değildir, zaten bayilerin durumu ortada, büyüyen alacaklar karşısında ödenmeyen çekler vs vs. Zaten bir sıkıntı, bir daralma bu buna karşılık yeni bayiler açmak hiç de akıllıca değil. Siz büyük bir resmin küçük bir köşesinden bahsediyorsunuz. Sorun bu değil elbet, yeni iş olanakları yaratın yeni mezun bayi açmasın ya da ticari hayatta memnun olsa neden yeni bayi açsın, aldığı maaş sosyal güvence olmayınca herkes bayii acıyor yazık yazık. En azından işsiz mühendisleri bir platform içinde toplayın onlara iş bulun ya da onları piyasaya göre yetiştirme kursları acın. Mesela dil öğretin, pazarlamayı öğretin veya yetiştiriciliği. .. Bunlar yeni mezun olan her mühendiste olmayan nitelikler keza ben de yeni mezun olduğumda ve şimdi de birçok eksim var. Bu eksiklikleri tamamladığımızda iş bulabiliyoruz. Yeni mühendisler birlik olsalar veya danışmanlık firmaları kursalar ne güzel olur, bunların yollarını öğretin. Elbette bağırarak çağırılmı ama birlik olalım. Yoksa sizin il başkanları da yeni mühendisleri kullanıp atıyor bunu herkes yapıyor özellikle nisan temmuz aylarında iş ilanları sayfa sayfa, sonra birkaç çalış bir bakalım yalancı sonra çalışıyorsanız maaş diyorsanız, sigorta diyorsanız kapıyı gösteriyorlar adama... Bunlar Türkiye gerçekleri. Onun için diyorum ki resmin bir parçasına değil hepsine bakın.

Mehmet SEZER: TMMOB olarak sizi ben ve tüm ziraat mühendisleri destekliyoruz. İnşallah sizin ve tüm katılımcıların sayesinde bu uydurma sınav iptal edilir. Kolay gelsin. **Adil KONUK:** İyi günler. Ben bir önceki dönem Kırklareli delegesiydim. Kırklareli'nden ayrılmış olmama rağmen Odamız tarafından yürütülen gelişmeleri, yapılanları dikkatle takip etmeye çalışıyorum. Bu konuyla ilgili olarak elinize ve ağzınıza sağlık, emeğinize sağlık. Bütün bu yapılanlara ilave olarak yazılı ve görsel basın desteği almırsanız daha çok ses getireceği kanaatindeyim. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Mustafa MUHİTTİNOĞLU: Geçen yıl Tarım Bakanlığının açmış olduğu sınavla ilgili yönetmeliği durdurma davası daha sonuçlanmadan Bakanlık 26 Nisan 2009 tarihinde yeni bir sınav açacak. Açılan dava ile ilgili bir neticenin alınıp alınmayacağı merak ediyorum. Ayrıca sınavda 100 üzerinden 80 barajını aşmak oldukça zor görünüyor. Biz ziraat mühendisleri hükümetin bu yanlış tutumu konusunda hep ezilecek miyiz? Doktorlar, veterinerler, eczacılar da böyle bir uygulama yokken bizler boyun mu eğeceğiz? Durumu tarafıma bildirmenizi rica ediyorum.

Ali Recai GÜLTER: Ben ziraat mühendisiyim ve zirai ilaç satacak ruhsatım yok. Bir protesto başlatıp bütün zirai ilaç bayilerine bildirin, satış yapmasınlar 1 hafta bakın neler olacak. Sadece konuşmayla basın açıklamasıyla olmaz bu işler, ya siz yapın ya da yapamıyorsanız görevi yapacak kişilere verin, çok kızgınlık kusuruma bakmayın, bu protesto işini yapalım göreceksiniz işler düzene girecek.

REÇETELİ İLAÇ SATIŞI

A. Oya KARACAER: Merhabalar, 13.02.2009 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usulü Ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik ile ilgili düşüncelerimi paylaşmak istiyorum. Bu yönetmeliğin üçüncü bölümü reçete düzenlemeye yetkili kişilerle ilgili hükümlere bakıldığında madde 11'in h) maddesinde sadece tütünlerde kullanılan bitki koruma ürünlerini reçeteye yazmak üzere özel ve resmi kuruluşlarda görevli tütün teknoloji mühendisleri de yer almaktadır. Yönetmeliğe eklenen bu en son madde ile tütün teknoloji mühendisleri de ziraat mühendislerinin eğitim ve mesleki bilgilerine eşdeğer olarak görülerek Z.MÜHENDİSLİĞİ meslek alanlarına eklenmiştir. Bu yeni yönetmelik benim gibi özel tütün firmalarında çalışan ziraat mühendisi arkadaşlarımızı zor durumda bırakabilir. Bitki koruma ürünlerini reçeteye yazma yetkisine tütün teknoloji mühendislerinin de sahip olma fırsatını sunan yetkililer ziraat mühendislerinin yapabilecekleri iş alanlarında görev yapma fırsatını vermişlerdir. Zaten daha önceden de bir zamanlar tekelle çalışan ekşperlere fümigasyon operatörlüğü unvanı verilerek tütünde fümigasyon yapma yetkisi verilmişti. Daha sonra meslektaşlarımızın tepkisi üzerine o tarihten sonra ekşperlere bu yetki verilmemiştir. Ancak bakıldığı zaman tütün teknoloji mühendislerinin ziraat mühendislerinin sahip oldukları iş alanlarına yönelme eğilimi

gösterdikleri açıktır. Yakında ilaç bayii açmak için de sadece tabii bütün zararlıları için kullanılmak üzere bitki koruma ürünlerini satmak için kim bilir hangi yönetmeliğin son maddesine kendilerini ekleterek ziraat mühendislerinin meslek çalışmalarını paylaşmak isteyebilirler. Odamızdan bu konuda yardımlarını bekliyoruz. Bu yönetmelik ile birlikte ziraat mühendislerinin çalışma alanları bazı meslek grupları tarafından daraltılmaya çalışılıyor. Odamızdan bu konuda görüş ve desteklerini bekliyoruz. Saygılarımla.

Mevlüt COŞKUN: İyi günler. Ben Hatay Dörtöl'ü'de bir zirai ilaç bayiyim. Merak ettiğim bir şey var, odamız biz zirai ilaç bayilerine (mühendis olanlara) reçete yetkisi verilmemesi ile ilgili herhangi bir şey yapıyor mu? Yoksa sadece genel olarak bu reçete sisteminin iptali için mi dava açtı, bunu çok merak ediyorum. İlginiz için teşekkür ederim

Raşit AYGÜN: Tarım ilaçlarının reçete ile satışı konusunda gösterdiğiniz çabaları gönülden destekliyorum. Haklı mücadelenizde başarıya kısa zamanda ulaşmanızı temenni ederim.

Erdal ZÜMRE: 10.03.2009 salı günü İstanbul Tarım İl Müdürlüğünde yapılan toplantıda yönetmelik anlatılmıştır. İstanbullu bayiler ve serbest çalışan ziraat mühendisleri olarak genel kanı şu ki yönetmelik çok acele çıkarılmış gibi gözükmemekte, insanları zora sokmakta. Özellikle yıllarını bu işe vermiş ve fakültelerin bitki koruma bölümü mezunlarına haksızlık edilmekte olduğu aşikardır. Ben şahsım olarak 4 sene bitki koruma okuduktan sonra 5 günlük eğitime katılmam bir çelişkidir. Çünkü düşünmekteyim ki fakültelerde gerekli eğitimin verilemediği için buna gerek duyulduğudur. İl sınırlamasında da bir açılım olmalıdır. Reçete yazan kişinin o ile tabii olması ancak reçete karşılığını istediğimiz ilden alabilmek gerekmektedir. Doktor reçetesini yazan ama istediğiniz ya da diğer bir ilden ilaçınızı alabilme şansınız vardır. İlaç kullanıcıları olarak kullanacağım ilacı reçeteye yazacağım ancak başka bir ildaki bayide bulunan ilacı bulunduğum ilde olmadığı için diğer ilden alabilme şansımın olmadığı ortadadır. Mesela fümigantlar tarım ilacı reçete yazmak gerekmemekte ancak kullandığım fümigantı sadece İzmir'de bir firma satıyor şimdi İstanbul'da reçete yazıp İzmir'den o ilacı alamıyor olmak işleyiş açısından sıkıntı oluşturmaktadır. Bu durumda İzmir'den reçete yazan bir kişi bulun cevabı da yanlış olacaktır. Çünkü İzmir'de reçeteden sorumlu olacak kişi o ilacı yazmak istemeyebilir.. Yani sorumlu olmak istemeyecektir. Bu durumda çözümülenmesi gerekmektedir. Ayrıca İstanbul gibi illerde hobi bahçesi tada evdeki sakı bitkisi için bir ilaç alacak kişi reçete yazacak kişiyi nereden bulacak... Reçete yazacak kişi ile bayilik yapacak kişi ayrı kişilerden oluşmakta aynı işyerinde hem bayi belgesine sahip kişi ile hem reçete yazan kişi aynı adreste olamaz deniliyor. Şimdi reçete yazacak kişinin işyeri açması gerekiyor deniliyor bu durumun da ele alınması ve düzeltilmesi gerekmektedir. Bu işi zorlaştırmaktan başka bir durum değildir. Sıkıntılarımızın Tarım Bakanlığının Mersin'de yapacağı toplantıya katılarak dile getirilmesini rica ediyoruz. Bugün Tarım Müdürlüğündeki toplantıda tüm arkadaşlarda aynı sıkıntı vardı. Birey olarak bir anlam ifade etmiyoruz ama odamızın bu anlamda katkı sağlayacağına eminiz. Bir de teknikerler ile mühendisler nasıl aynı kefeyle konuluyor... Teşekkürler...

Ahmet ÖNCÜLER: Ben Malatya'da zirai ilaç bayiliği yapıyorum. Çiftçilerle olan diyaloglarımız genelde bilgiye dayalı oluyor ve bizleri bu çiftçiler bilimizden dolayı tercih ediyor. Ama bu çıkan yeni reçete yönetmeliği bizim gibi bayilik yapan ziraat mühendisi arkadaşları bir anda cahil konuma getirdi. Çünkü müşteriye karşı git reçeteyi getir ne yazıyorsa onu verelim zihniyetinde olacağız. Peki beni bilimden dolayı tercih eden müşteri yarın istediği yerde alma hakkına sahip, neden beni tercih etsin, bizim onca emeğimiz eğitimimiz bir anda böyle uyduruk bir yönetmelik çıksın da biz cahil kalalım mı diyeydi. Odamızın bizim gibi senelerden beri ilaç satışı yapan ve konusunda artık uzmanlaşmış diyeceğim bizim gibi bayilere de bu reçete yazma konusunda bir hak verilmesi için çalışmalar yapmasını bekliyorum. Sizlerin bizlerin mağdur duruma gelmememizde yardımcı olacağınızı biliyorum. Bizler için yapacağımız çalışmalar için şimdiden teşekkür ederim. Selamlar

Cevdet PEKER: Ben Elazığ Baskil ilçesinde bitki koruma ürünleri satan ziraat fakültesi bitki koruma bölümü mezunu ziraat mühendisiyim. Şubat ayında yürürlüğe girmiş bulunan Bitki Koruma Ürünleri Reçeteli Satış Yönetmeliğine göre kamuda çalışan bir teknisyen reçete yazabiliyorken bizler reçete yazamıyoruz. Bu işle uğraşan yani içindeki insanlar olarak reçete yazamamamızın sebebi nedir? Herkes zaten yazdığı reçeteden sorumludur. Kamu doktoru yazabilir özel doktor yazamaz diye bir ayırım var mıdır? Ayrıca biz eczacı mıyız, doktor muyuz bunu bilelimiz? Ayrıca kamu mühendisine a ilacını yaz, ya da b ilacını yaz diye valyarmak mı bize layık görüldü? Çiftçiyi futbol topuna çeviren bu zihniyet neyin eseridir? Oda'dan talebimiz; bitki koruma ürünü satan mühendis arkadaşlara da reçete yazma yetkisinin verilmesi için hep beraber ne gerekiyorsa yapmaktır.

Bülent BİLGİN: Reçeteli ilaç yazımı için Tokat ilimizde kurs düzenlemek için yetki bulunmadığı için yetki belgesi alma konusunda mağdur durumdayız. Günümüz ekonomik koşulları düşünüldüğünde başka bir merkezde kursa katılmak ekstra bir maliyet getireceğinden ve kişisel durumlar da göz önünde bulundurulur Tokat ilimizde de bitki koruma ilacı reçete yazma yetkisi için kurs açılmasını arz ediyorum. İlimizde

bu konuda talepleri olan meslektaşlarımız da aynı düşüncededir. Gereğinin yapılarak mağduriyetimizin giderilmesini arz ederim.

Halil USLU: Sayın GÜNAYDIN, TRT-3'teki Programı dikkatlice izledim. Biz zirai ilaç bayileri ve Türk ziraat mühendislerinin sesi olduğunuz ve doğru tespitlerinizle Bakanlık yetkilisini silik durumda bıraktığımız için şükranlarımı sunuyorum. Birilerin doğruları yüzlerine söylemeleri gerekiyordu. Sesinize, elinize sağlık

PROF. DR. BAYRAM SADE:

“BİTKİ KORUMA ÜRÜNLERİNİN REÇETELİ SATIŞ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK” HAKKINDA PROF. DR. BAYRAM SADE TARAFINDAN HAZIRLANAN RAPOR

1. İnsan sağlığı ile ilgili ilaçlar reçete ile satılmaktadır. Burada iki farklı meslek grubu söz konusudur. Birisi insan sağlığı ile ilgili uzun süreli bir eğitimden geçen ve hastalığı teşhis edip, tedavi amaçlı ilaçları yazan Tıp Fakültelerinden mezun “Tıp Doktorları”dır. Diğeri ise insan sağlığı ilaçları, terkibi, hazırlanması, ilaç üretimi ve insanlara tabiki konusunda uzman Eczacılık Fakültelerinden mezun “Eczacılar”dır. Reçete bu iki değişik meslek grubunu bir araya getirmekte ve insan sağlığının bilimsel bir zeminde önemsenmesini sağlamaktadır. Kısaca doktor hastayı muayene edip, teşhisini koymakta, tedavi için ilaçları reçeteye yazmakta, eczacı bu reçetede yazılan ilaçları doğru bir şekilde satmakta ve doğru kullanımını sağlamaktadır. Bu sistem tüm dünyada da böyle işlemektedir.

2. “Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende satılması ile Depolanması Hakkındaki Yönetmelik” gereği, bitki koruma ürünleri bayilik izin belgesi almak için “Ziraat Mühendisi” olma şartı ve tamamen bitki koruma ile ilgili soruların yer aldığı bir sınavdan 80 gibi yüksek bir not alma mecburiyeti getirmektedir. Bu şartları yerine getirenlere bitki koruma ürünleri bayilik ruhsatı verilmektedir ki, bunu sağlamış olan Ziraat Mühendislerinin bitki hastalık, zararlı ve yabancı otları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduklarına, bunları teşhis edip, mücadeleleri için doğru ilaçları belirleyeceğine ve bu ilaçların en uygun şekilde uygulanmasını sağlayacağına hükmedilir. Ziraat Mühendisi olma şartı dışında sınav açılması ve sınavda 80 alma mecburiyetinin getirilmesi de bu yüzdendir.

3. Zirai ilaç bayilerinin Ziraat Mühendisi olması yönünde henüz atılan adım doğru yaklaşım olmuştur. Ziraat Mühendisleri rekabetçi ortamda, üreticinin tercihini devamlı kılabilmek için, sorunun yaşandığı tarla ve bahçeleri bizzat yerinde göyerek doğru teşhisler koyma, aldıkları örneklerde laboratuvar çalışmaları yaparak/yaptırarak teşhislerini kesinleştirme yoluna gitmişlerdir. Böylelikle araziden kopuk masa başı teşhislerin yerini, yerinde görme, inceleme, analiz ve değerlendirme ile doğru teşhisler koyarak başarı şanslarını artırmışlardır. Bahsedilen bu uygulama üretici tarafından da benimsenmiş ve artık zirai ilaç almanın olmazsa olmazı haline gelmiştir. Kısaca Ziraat Mühendisi, Üretici ve Arazi bir araya gelmiş ve zirai ilacın ne olacağı ve nasıl uygulanacağı ortaya çıkmıştır. Bu yıllardan beri hep olması için çabalanmış ve dillendirilen önemli bir gelişmedir.

4. “Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik” ise yukarıdaki maddelerdeki gerçekleri göz ardı ederek, bilimsel, mantığı ve dünyadaki yaygın uygulamalarla uyumsuz usul ve esaslar getirmektedir. Reçeteyi yazan “Ziraat Mühendisi”, ilacı satan “Ziraat Mühendisi” gibi garip bir durum ortaya çıkmaktadır. Bunun insan sağlığı ilaçlarının reçeteli satışı ile hiçbir bağlantısı yoktur. Bu denk iki meslek grubunun karşılaşması olup, birbirine üstünlük göstermeyen ve farklılık arz etmeyen aynı unvana sahip insanların yani “Ziraat Mühendisi”nin “Ziraat Mühendisi”ne reçete yazmasının mantığını anlamak mümkün değildir. Bu konu aşağıda belirtilen tafisi mümkün olmayan sakıncaları ve karmaşaları beraberinde getirecek ve Ülkeye zaman kaybettirmenin ötesinde bir şey kazandırmayacaktır.

a. “Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende satılması ile Depolanması Hakkındaki Yönetmelik” ile yapılan düzenleme yeterli olup, bu yönetmelik var iken yeni bir yönetmenliğe ihtiyaç olmadığı açıkça görülmektedir.

b. Bu yönetmelik taslağı meslek içi alt branşlar arasında ayrışmaya ve çatışma ortamı oluşmasına katkı sağlayacaktır.

c. Kamuda çalışanların ağırlıklı olarak reçete yazması anlayışı ile hazırlanmış bu yönetmelik taslağı ile özel müteşebbis konumundaki Ziraat Mühendislerine güvenizlik ve önünü kesme görüntüsü ortaya çıkmaktadır. Bu yönetmelik taslağı ile, bitki koruma ürünleri bayilik ruhsatı almış Ziraat Mühendislerine “sen Ziraat Mühendisisin ve sınavda 80”nin üzerinde not aldın ama teşhis koyup, ilaç yazamazsın, kamudaki Ziraat Mühendisleri reçeteyi yazar sen sadece satarsın”, anlayışı hakim kılınmaya çalışılmaktadır. Bu özel teşebbüsün gelişimine değil, küçülmesine neden olacak bir düzenleme olarak görülmektedir.

d. 3. Maddede belirttiğim bitki koruma ürünleri bayilik ruhsatı almış Ziraat Mühendislerinin arazi ile buluşması tamamen ortadan kalkacaktır. Çünkü bir soruna teşhisi konulmuş, hangi ilaçların kullanılacağı reçete ile sabitlenmiş ise, bu aşamada Ziraat Mühendisine sadece o ilacı satmak düşer, araziye çıkmanın da pratik bir önemi kalmaz. Böylelikle rekabetçi ortamda müteşebbis Ziraat Mühendisini araziyle buluşturan sistem tamamen

ortadan kalkacaktır.

e. Kamuda çalışan Ziraat Mühendisinin reçete yazma sisteminde ise Kamunun ödenek durumu ve uygulanması gereği, bu kadar yoğun bir arazi çıkışı yükünü kaldıramayacağından, teşhisler çoğunlukla araziye görmeden, yerinden inceleme ve değerlendirme yapılmadan masa başında alınacağından, teşhislerde ve seçilen ilaçlarda tafisi mümkün olmayan önemli yanlışlıklar olacaktır.

Yukarıdaki sebeplerle adı geçen yönetmelik taslağının bir bütün olarak dayandığı temel mantık akli ve bilimsel nedenlerle uygun olmadığından çıkarılmasının uygun olmadığı kanaatindeyim. Bununla birlikte bu yönetmeliğin çıktığı varsayımıyla ortaya çıkacak olumsuzluklar ve garipliklerle ilgili de birkaç örnek vermek yerinde olacaktır.

1. Yeni mezun kamuda görevli bir Ziraat Mühendisi sırf Tarımsal Araştırma Enstitüsünde veya İl Müdürlüklerinin Bitki Koruma Şubelerinde çalışıyor diye teşhis koyup, reçeteyi yazacak farz edelim 30 yıllık bir mesleki birikimi olan bitki koruma ürünleri satış bayii olan Ziraat Mühendisine reçete yazacak. Bun durum nasıl açıklanacak “sen yazamazsın, o yazar” mantığı ile?

2. Yıllarca İl Müdürlüğü Bitki Koruma Şubesinde çalışıp, önemli bir birikime sahip olmuş Ziraat Mühendisi kendi isteği veya iradesi dışında başka bir şubeye tayin olmuş, bu kişi de reçete yazamayacak. O şahısa bu durum nasıl açıklanacak, bitki koruma şubesinde çalışmaya devam etseydin mi denilecek? O da bakın benim ayrıldığı şubeye şu Ziraat Mühendisi yeni tayin oldu, reçete yazabiliyor, diğeri şu an benim tayin olduğum Şubeden henüz Bitki Koruma şubesine tayin oldu o da ilaç yazabiliyor, ben neden yazamıyorum sorusuna nasıl cevap verilecek?

3. Bitki koruma ürünleri satış bayii olan bir Ziraat Mühendisi kendi başına teşhis koyup ilaç yazamazken, bir Ziraat teknikeri veya Ziraat teknisyeni tarafından yazılmış bir reçeteye muhatap olduğunda, ona bu durum nasıl izah edilebilir? Lisans ya da Lisansüstü eğitim görmüş birisine lise mezunu Ziraat Teknisyeni, ya da Ön Lisans mezunu Ziraat Teknikerinin reçete yazması hangi etik kuralla bağdaşır?

4. Tarla ve Bahçe Bitkileri Bölümlerinde Doçentliğe ve Profesörlüğe yükselmiş, çalıştığı bitki grubunda her türlü mesleki deneyime ulaşmış bir Öğretim Üyesi bu yönetmelik taslağına göre reçete yazamazken, kısa süre önce mezun ettiği ve Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsünde veya Tarımsal Araştırma Enstitüleri ile İl-İlçe Müdürlüklerinin Bitki Koruma Şubelerinde henüz çalışmaya başlamış bir Ziraat Mühendisinin reçete yazabilmesi nasıl izah edilebilir? Yine bu Öğretim Üyesi reçete yazamazken şartları uydurulan bir Ziraat Teknikeri ve Ziraat Teknisyeninin reçete yazması hangi bilimsel ve akli gerekçe ile bağdaşabilir?

5. Zirai Mücadele Araştırma Enstitülerindeki ve Tarımsal Araştırma Enstitüleri ile İl-İlçe Müdürlükleri Bitki Koruma Şubelerindeki Ziraat Mühendisleri reçete yazabilirken, neden Üniversitelerinin Bitki Koruma Bölümlerinden Öğretim Üyeleri sadece reçete yazabiliyor? O Bölümlerde çalışan Araştırma Görevlileri Ziraat Mühendisi unvanında iken neden göz ardı ediliyor?

Bu akli ve bilimsel esaslarla açıklanamayan soruları çoğaltmak mümkündür.

Reçete taslağı da pratik, uygulanabilir olmaktan uzak olup, gereksiz yorucu birçok bilgi istenmektedir.

Yönetmelik taslağında yazım, düzenleme hataları ile birçok mesleki kanun ve yönetmeliklerini hiçe sayan hususların çokluğu da dikkat çekmektedir.

Tüm bu nedenlerle “Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende satılması ile Depolanması Hakkındaki Yönetmelik” bu konuda yeterli düzenlemelere sahiptir. Bu Yönetmelik taslağının ise revizyonunun değil, tamamen gündemden kaldırılması uygun olacaktır. Çünkü dayandığı temeller ne bilimsel, ne de aklidir. Saygılarımla...

Prof. Dr. Nafiz DELEN (Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü Emekli Öğretim Üyesi): 12 Şubat 2009 günlü ve 27139 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş olan ‘Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’ ne yazık ki, Ziraat Fakültelerimiz Bitki Koruma Bölümleri tarafından verilmekte olan Bitki Koruma Eğitimini büyük ölçüde yok saymaktadır. Bu nedenle de, söz konusu Yönetmelik, ülkemiz insanının gıda güvenliği önemli ölçüde tehlikeye sokan ve yurt dışı pazarlara gönderilen tarım ürünlerimizin bu pazarlarda sık sık uygun bulunmamasına, ülkemize iade edilmesine, hatta Türk tarım ürünlerine sınırların kapatılmasına yol açabilen bilinçsiz ve kontrolsüz tarım ilacı kullanım sorununu daha da çözümsüz hale getirebilecek uygulamalara neden olabilecek niteliktedir. Asıl üzüntü veren yan, büyük saygımızın, sevgimizin olduğu, desteğimizi hiçbir zaman esirgemediğimiz ve sonsuz güvenimizin bulunduğu meslek kuruluşumuz Ziraat Mühendisleri Odamızın da bu yanlış uygulamalara yardımcı olmasıdır. Bu durumun en canlı örneği ise, siz sayın Oda Başkanımızın imzası ile Ziraat Fakülteleri Bitki Koruma Bölüm Başkanlarına gönderilen 10. 03. 2009 günlü ve 431 sayılı yazımızdır.

‘Bitki Koruma Ürünlerinin Reçeteli Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’ incelendiğinde, Yönetmelik’in 11. Maddesinde, bitki koruma ürünlerinde reçeteyi yazacak kişinin niteliklerinin sıralandığı görülür. Buna göre, ziraat fakültesi bitki koruma

SİZDEN GELENLER

bölgelerinde görevli elemanlar yanı sıra, bitki koruma eğitimi almış olsun ya da olmasın, zirai mücadele araştırma enstitülerinde görevli ziraat mühendisleri; il müdürlüklerinde görevli ziraat mühendisleri; ilçe müdürlüklerinde görevli ziraat mühendisleri; tarımsal araştırma enstitülerinde görevli ziraat mühendisleri; Bakanlıkta sözleşmeli personel olarak görev yapan ziraat mühendisleri; kamu iktisadi kuruluşları, iktisadi devlet teşekkülleri, kooperatifler, üretici ve çiftçi birlikleri ve ziraat odaları gibi kurumlarda çalışan bitki koruma ürününü satış belgesine sahip elemanlar dışındaki ziraat mühendisleri; yukarıda sayılanlar dışındaki resmi ve özel kuruluşlarda çalışan ziraat mühendisleri, Bakanlıktan sertifika almış danışman ziraat mühendisleri ve serbest çalışan ziraat mühendisleri; il müdürlükleri bitki koruma şube müdürlükleri ile ilçe müdürlükleri bitki koruma hizmetlerinde görevli ziraat teknisyeni ve teknikerleri; il müdürlükleri bitki koruma şube müdürlükleri ile ilçe müdürlükleri bitki koruma hizmetlerinde görevli ziraat teknisyeni ve teknikerleri; sadece tütünde kullanılan bitki koruma ürünlerini reçeteye yazmak üzere resmi ve özel kuruluşlarda görevli tütün teknoloji mühendisleri reçete düzenleme yetkisine sahiptir.

Yönetmeliğin 12. Maddesinde ise özetle, reçete düzenleme yetkisine sahip kişilerden, zirai mücadele araştırma enstitülerinde görevli ziraat mühendisleri ile ziraat fakültesi bitki koruma bölümlerinde görevli öğretim elemanları dışındakilerin reçete düzenleme yetkisini elde edebilmesi için, Bakanlık tarafından verilecek eğitimi almaları ve eğitim sonunda yapılan sınav sonucunda yeterlilik belgesi alması gerekmektedir. Bu uygulamaya tarımda uzmanlaşmanın ya da bitki koruma eğitiminin ne derece önemsi olduğunu ne yazık ki göz önüne sermektedir. Çünkü, Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmiş olan ve Yönetmelik'te sözü edilen eğitim, toplam 40 saat ile sınırlıdır. Bu eğitimin programına göre işlenecek konular ve süreleri aşağıda görülmektedir :

Mevzuat tanıtımı 1 saat

Tarımsal savaş yöntemleri ve entegre zararlı yönetim stratejileri hakkında bilgi 4 saat

Türkiye'nin önemli arthropodlarının tanıtımı ve kimyasal savaşımı 4 saat

Türkiye'nin önemli bitki hastalıklarının tanıtımı ve kimyasal savaşımı 4 saat

Kemirgen, gastropod ve diğer zararlılar 1 saat

Tarım ilaçları ve çevre kirliliği 4 saat

Zararlılara karşı önerilen pestisitler ve etki mekanizmaları 4 saat

Bitki hastalıklarına karşı önerilen pestisitler ve etki mekanizmaları 4 saat

Yabancı otlara karşı önerilen pestisitler ve etki mekanizmaları 4 saat

Pestisit uygulama ilkeleri 5 saat

Yukarıda sıralanan ve her biri en az bir sömestrelilik ders olabilecek konuları, bitki koruma eğitimi almamış kişilerin 40 saatlik ders süresinde öğrenmeleri ve sindirebilmeleri kesinlikle olanaksızdır. Bu, konuyu çözmek amacıyla değil, göstermelik bir eğitim olabilir. Böyle bir eğitim ancak, bitki koruma eğitimi almış ziraat mühendisleri için, yenilikleri öğretici bir kurs olarak düzenlenebilir. Oysa, bitki koruma eğitimi almış ziraat mühendisleri haftada saat olarak 1 sömestre boyunca, örneğin, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde uygulanan programa göre aşağıdaki bölüm derslerini zorunlu olarak almaktadırlar :

3. yılın ilk semestresinde, Bitki koruma 1 (2 saat ders 2 saat uygulama)

3. yılın ikinci semestresinde, Bitki Koruma 2 (2 saat ders 2 saat uygulama)

Yaz stajı (45 gün süre ile bir bitki koruma kuruluşunda)

4. yılın ilk semestresinde, Tarla bitkileri hastalıkları (2 saat ders 2 saat uygulama)

Tarla bitkileri zararlıları (2 saat ders 2 saat uygulama)

Depolanmış ürün hastalık ve zararlıları (2 saat ders)

Süs bitkileri hastalık ve zararlıları (2 saat ders)

Hastalık ekolojisi ve epidemiyolojisi (2 saat ders)

Zararlıların ekolojisi ve epidemiyolojisi (2 saat ders)

Pestisitler (2 saat ders)

Mesleki uygulamalar (4 saat uygulama)

Diploma tezi (2 saat ders)

4. yılın ikinci semestresinde, Meyve – bağ hastalıkları (2 saat ders 2 saat uygulama)

Meyve – bağ zararlıları (2 saat ders 2 saat uygulama)

Sebze hastalıkları (2 saat ders 2 saat uygulama)

Sebze zararlıları (2 saat ders 2 saat uygulama)

Özel herboloji (2 saat ders)

Entegre zararlı yönetimi (2 saat ders)

Diploma tezi (2 saat ders)

Yukarıda sıralanan zorunlu derslere ek olarak aşağıdaki seçmeli derslerden, 3. yılın 2. semestresinde 13 ETCS kredilik Seçmeli Temel Meslek Dersleri'nden, 4. yılın 1. semestresinde 3 ETCS kredilik Seçmeli 1 Dersleri'nden ve 4. yılın 2. semestresinde de 3 ETCS kredilik Seçmeli 2 Dersleri'nden alma zorunluluğu bulunmaktadır.

Seçmeli Temel Meslek Dersleri

Tarımsal savaşım yöntemleri 2 saat ders 2 saat uygulama (5 ETCS kredi)

Hastalıkların tanısı 2 saat ders 2 saat uygulama (5 ETCS kredi)

Entomolojide temel bilgiler 2 saat ders (4 ETCS kredi)

Yabancı ot savaşımı 2 saat ders (4 ETCS kredi)

Zararlı tanısı 2 saat ders (4 ETCS kredi)

Seçmeli 1 Dersleri

Moleküler bitki patolojisi 2 saat ders (3 ETCS kredi)

Kentsel Entomoloji 2 saat ders (3 ETCS kredi)

Çiftlik hayvanları zararlıları 2 saat ders (3 ETCS kredi)

Bitki korumada biyoteknoloji 2 saat ders (3 ETCS kredi)

Tarla bitkileri hastalık ve zararlıları 2 saat ders (3 ETCS kredi)

Seçmeli 2 Dersleri

Balarısı hastalık ve zararlıları 2 saat ders (3 ETCS kredi)

Çevre kirliliği ve tarım ilişkileri 2 saat ders (3 ETCS kredi)

Ekolojik tarımda bitki koruma 2 saat ders (3 ETCS kredi)

Bitki korumada makine kullanımı 2 saat ders (3 ETCS kredi)

Bahçe bitkileri hastalık ve zararlıları 2 saat ders (3 ETCS kredi)

Yukarıda özetlenen tüm bilgiler ışığında, söz konusu Yönetmelik ile ülkemizin kimi bitki koruma sorunlarını azaltabilmek ve pestisitlerin daha bilinçli ve kontrollü kullanımını sağlamak amaçlanıyorsa, hedeflenen bu sorunların çözümlenebilmesi için, reçete düzenleme yetkisinin, konusunda çok modern ve çok yoğun bir eğitim almış olan bitki koruma mezunu ziraat mühendislerine verilmesi bir zorunluluktur. Söz konusu sorunları çözümlemek gerekçesiyle çıkarılmış olan Yönetmelik, bu haliyle sorunların daha karmaşık hale gelmesine neden olabilecek niteliktedir. Çünkü reçete yazacak bir kişinin pestisitlerin etkililiğini ve etki mekanizmalarını, dayanıklılık oluşturabilme potansiyellerini, diğer pestisitlerle ya da kimyasallarla karışabilirliklerini çok iyi ve tüm inceliği ile bilmesi gerekir. Bu gibi konuları tam ve derinliğine bilmeyen bitki koruma eğitimi almamış kişilerin hem etkili, hem bitkiye toksik etki yapmayacak, hem üründe toleranslar üzerinde kalıntı bırakmayacak ve hem de dayanıklılık sorununa yol açmayacak programlar yapabilmesi imkansızdır. Tüm bu konuların öğrenilmesi ise, 40 saatlik bir eğitimle mümkün değildir.

Yönetmelik, üzerinde önemle durulması gereken daha başka olumsuzlukları ve karmaşıklıkları da içermektedir. Örneğin, yıllarını bitki koruma öğretimine, araştırmalarına ve uygulamalarına vermiş, bitki koruma konusunda uzmanlaşmış öğretim üyelerinin emekli olduklarında reçete yazabilmeleri için Yönetmelik'te bitki koruma eğitimi almamışlar için öngörülen 40 saatlik eğitimi alma zorunluluğu (Madde 12/4) sınırlamı ki, üzücü ve kırıcı bir durum olduğu kadar, asıl konu uzmanlarına yapılmış bir haksızlıktır.

Madde 9'da özetle, reçetelerde tavsiye edilecek bitki koruma ürünlerinin ya da mücadele yöntemlerinin zirai mücadele teknik talimatlarına uygun olması gerekliliği vurgulanmaktadır. En son 2008 yılında yayınlanan zirai mücadele talimatlarında kimi önemli bitki hastalıkları bulunmadığı gibi, hiçbir kimyasal savaşım önerisi de yer almamaktadır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca yayınlanmış, kültür bitkilerinin hastalık, zararlı ve yabancı otlarıyla tüm savaşım yöntemlerini içeren toplu ve güncel yayınları da yoktur. Değişik kaynaklardan verilen kimi bilgiler arasında da çelişkiler vardır. Bu durumda, reçete yazacak kişi neye göre önerisini yapacaktır.

Madde 9/4'e göre, reçete yazma yetkisine sahip kişiler, sadece reçete yazma yetki belgesi aldığı il sınırları içerisinde reçete yazabileceklerdir. Yazılan reçetede bitki koruma ürünleri sadece o ildeki bayilerden temin edilebilecektir. Bilindiği gibi, ülkemizde geniş alanlarda sözleşmeli tarım yapan kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kuruluşların, her tarım yaptıkları ilde reçete yazma yetkisine sahip ziraat mühendislerinin olabilmesi mümkün olmadığı gibi, uygulamada da yürütülmesi zor bir durumdur. Böyle kuruluşların bir bölümü, pestisit kalıntıları sorununa karşı, merkezlerinden satın aldıkları bitki koruma ürünlerini anlaşmalı üreticilerine ziraat mühendislerinin denetiminde dağıtıp, kullanırmaktadırlar. Her ilden ayrı ayrı alım yapmak böyle kuruluşlar için büyük zorluklar ve olanaksızlıklar getirecektir. Ayrıca, her pestisiti ya da her preparatı her yerde bulabilmek de pek çok zaman mümkün olamamaktadır. Böyle yerlerdeki bayilerin bulundurulmadıkları kimi preparatları teminleri ise, zaman alabilecek ve uygulamalarda gecikmelere yol açarak, zararlanmalara, geç kalan ilaçlamalar nedeniyle, kalıntı sorununun daha yaygın biçimde ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Mustafa ÖNCÜ (ZMO Manisa Şube Yönetim Kurulu Üyesi-Zir. Yük. Müh.): İlaç satışı yapan ve tavsiye eden farklı kişilerin olması isteniyor (Doktor- Eczane gibi) ancak bizim üniversitelerden almış olduğumuz eğitimimiz bir bütünün arz ediyor. Hastalık ve zararlı yanında; bitkinin yetiştirilişinden, gübrelenmesinden, beslenmesinden ve mücadelesinden alınan eğitim sonunda diploma alınıyor. Bundan dolayı ziraat mühendislerinin yetki ve sorumluluğu içinde yukarıda da sorunları çözebilen bir mühendis olarak yetişiyoruz. Öyleyse bizler doktor ve eczacıya benzemiyoruz. Reçete meslektaşlarına rant kapısı açabilir ancak Türkiye gerçeğinde bir 1 kg ilaca 3.00 TL vermeyen çiftçi 5.00 TL reçete parasını nasıl verecek? Tezatarla dolu bir yasa. Bu nedenle ilaç bayileri ücreti içinde

olmak kaydıyla iş yerlerinde reçete yazarak sorunu çözmelidirler. Buna sipariş ilaçlar da eklenince çiftçiye bu işi sen yapma anlamına geliyor. Bu olay tezgah altı satışı doğurur, aleni olarak yapılan satışlar illegal olarak yapılmaya başlar. İyi bir şeyler yapalım derken daha kötü sonuçlar ortaya çıkar. Ayrıca zirai ilaç bayilerinin tek suçu yıllarca bu işi yaparken kayıt altına alınmamış olması. Merkez ilçede; 8000 çiftçi ailesi var bu da ikişer bitki beşer hastalık ki bağlarda (5 küleme + 4 salkım güvesi + 3 ölü kol + 1 maymuncuk + 2 kurşuni küf + 3 mildiyö + salkım uzatma + dane büyütme) ve derken 20'ye yakın hastalık ve zararlı ile birlikte ortak karışımı kim yazıp sorumluluğu üzerine alabilecektir? Ve mevcut eleman buna nasıl yetişecektir? Tarım il müdürlüğü elemanları son yıllarda araziden ayrıldı. Binadan dışarı çıkmıyor. Öyleyse tarlaya gitmeden, hastalık ve zararlıyı teşhis etmeden reçete nasıl yazılacak? Bu sorumluluğu nasıl taşıyacak? Reçete parasını nasıl alacak? Zirai mücadelede hastalık görülmeden, zararlı görüldükten sonra ilaçlama yapılır. Hastalık görüldükten sonra reçete yazılmaya kalkılırsa sonuçlar hüsrandır. Reçete yazım işlemi zirai ilaç bayilerine bırakılmı. Kontroller il müdürlüğü elemanlarıncaya yapılmalı. Yetki ve sorumluluk zirai ilaç bayilerine olursa ve bunu yazı ile tescillese sorun ortadan kalkar. İhracatta ve hal denetimlerinde kalıntı olup olmadığı denetleniyor. Buradaki yetki ve sorumluluk ilaç bayisinin olursa kimse bindiği dalı kesmek istemez. Hem kendini yetiştirir hem de doğru yapılması için azami gayreti sarf eder. İl Tarım Müdürlüklerindeki bütün ziraat mühendisleri reçete yazma yetkisine sahip. Bayi ziraat mühendisleri uzun yıllar bu işin içinde yoğunlaşmış ve gerekli ilaçları tüm sorumlulukları üzerinde. Bir hata yapmışsa ve üretici tarafından kabul görmüşse işinde başarılıdır demektir. İl Müdürlüğündeki arkadaşlar bitki koruma bölümü mezunu olsa bile, bağcının, sebzeçinin ilacına veya zeytinin ilacını domatese verme gibi bir bilgi birikiminin olduğunu sanmıyorum. Son ilaçlama ile hasat arasındaki süreci ilaç bayilerinde çalışmayanların bilmesi çok zordur. İl ve İlçe tarım müdürlüklerindeki ziraat teknikerleri ve teknisyenlerine reçete yazma yetkisi var, 25 yıl bitki koruma şube müdürlüğünde çalışmış olmama rağmen bize reçete yazma yetkisinin verilmemiş olması büyük haksızlıktır. Üreticinin isteği doğrultusunda reçete yazılırsa, meslek olarak yetki ve sorumluluğu çiftçiye vermiş oluruz. Çiftçi ürünündeki hastalık ve zararlıyı teşhis edip isteği doğrultusunda ilaç alırsa teknik elemanı olan zirai ilaç bayileri ve ziraat mühendisleri yetki ve sorumluluğu çiftçiye vermiş olur ki bu ilerlemek değil gerilemektir. AB'ye şirin görünmek için geriye doğru gitmek hiç de iyi olmaya gerek. Reçeteyi yazan kişinin aynı üreticinin diğer ilaçlarını da yazmalı, yoksa aynı ilacı 2-3 defa kullandığında kalıntı artar ve sonuç iyi olmadığında suçluyu bulmak mümkün olmaz. Zirai ilaç bayileri için bir diğer sorun da Ziraat Bankası başak kartıdır. Tohum için 200 ilaç için 300 gübre için 500 akaryakıt için 1000 TL gibi bir limit var. Burada verdiğimiz ilaç tohum gübre toplam limitli tüm ücreti almak istediğinde ayrı ayrı reçete kesip reçete bedeli gerçek olmaktan çıkar. Reçete yazım işlemi alt yapının hazırlanabilmesi için 1 yıl ertelenmelidir. Çünkü 2009 yılı krizden kendini iyice hissettireceği bir yıl olacaktır. Üreticinin psikolojisi bozulmuştur. Her an patlamaya hazırdır. Ufak bir ilaç için Tarım il müdürlüğüne veya herhangi bir reçete yazmaya yetkili kişiden ilacın reçetesini bayiler olarak isterssek ve bu da ücret karşılığı olması zorunlu olursa bu kişi cinnet geçirebilir. Bu nedenle diyoruz ki kayıt altına almak sureti ile reçeteler zirai ilaç bayilerine yazılsın. Sorumlusu da bayiler olsun. Tarım ürünleri ihracatında dürtüst davranmıyor, hangi ülkeye ihracat yapılacaksa o ülkede kabul görmeyen ilaçların haricindeki ilaçları reçeteye yazıp (ki çiftçinin yazması gereken sayfaları) bunlar atılmıştı diyor. Bu işi zirai ilaç bayileri yapsın ne verildiği belli olsun, son ilaçlama ile hasat arasındaki süreye uyulsun. Bunlar AB normlarına uymak için değil kendi insanımız içinde gereklidir. Reçeteli satışların kontrolü nasıl olacak? Bir üretici aynı ilacı tekrar tekrar Reçete ile alırsa bunu nasıl takip altına alırsız? Aynı gün içinde 3-4 yerdere reçete ile mal alım imkanı doğabilir. Online sisteme mi geçmemiz gerekecek? Bunun sorumlusu kim olacak? Çiftçilerimize ÇKS'ne göre reçete yazılmalı. ÇKS belgesini gösteremeyene ilaç verilmemeli. Çünkü kayıt sisteminde hangi üreticinin kaç dönüm ne ektiği orada kayıtlı. Bayilerin giriş ve çıkışları nasıl takip edilecek? Her bayii bu sisteme legal olarak uyacak mı? Ayrıca reçete ile alınmış bir ilacın doğa şartlarında ötürü iş yapamaması (yağmur vb.) sonucunda yine aynı kişiye aynı ilaçları reçete reçete yazılacak mı? Türkiye'deki tarım arazilerinin çok parçaları olduğundan, her parsel için ayrı ayrı reçete yazmak gerekir ki bu da iş yoğunluğunu arttırır ve hem reçete yazan hem de yazdıran için bir külfettir. Bu ve benzer sorunlara çözüm üretildikçe reçeteli sisteme geçişin uygun olamayacağını düşünüyorum. Bu yasanın iptali için her türlü gerekçe uygundur.

Nihat GÜVEN (Mersin ZMO Yönetim Kurulu Üyesi): Avrupa Birliği, üye olmaya aday ülkelere gıda ve tarım alanlarında ağır yaptırımlar uygulamaktadır. Gıda ürünlerinde güvenilirlik, tarım alanında izlenebilirlik ön plandadır. Bunun için de kontrollü üretim, sertifikalı ürün'e önem verilmektedir. Çünkü en büyük problem zirai ilaç kalıntısıdır. Yıllardır Tarım Bakanlığı üzerine düşen görevi tam olarak yapsaydı, tarım işin için denetlenmez hale gelmezdi. Önce bakanlığın yurtdışından gelen ilaçları araştırma kuruluşlarında denemeye alması, insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen, etkili maddeli ilaçların ülkeye girişini yasaklaması gerekmektedir. Kalıntıya sebep olan etkili madde değil

yapımda kullanılan dolgu maddesidir. Türkiye'de etkili maddeyi tahlil eden laboratuvar var. Ancak dolgu maddesini ortaya koyacak laboratuvar yok. Tarım Bakanlığı'nın bunu çözmesi lazım.

Şimdi ortaya dünyada görülmemiş bir uygulamayı koydular; reçeteli satış. İçi boş olan bu uygulamanın sakıncalarını bakanlık çalışanları dahi bilmesine rağmen onayladılar. Bayileri kontrole başladılar. İhtar veriyorlar. Mayıs ayı içerisinde de bunun daha yoğun olacağı söyleniyor. Peki şu an reçete yazan yok, reçete yazacak kişinin ücreti kimden, ne kadar alacağı belli değil. O zaman siz nasıl bayileri denetlemeye çıkarsınız. Bütün kararları alan bakanlık ne hikmettir ki reçete ücretinin belirlenmesini odamıza bırakıyor. Bence bakanlık kuyuya bir taş attı, baktı ki çıkaramayacak birilerini hedef gösterip suçlu çıkaracak. Bu da Odamız olacaktır. Çünkü siyasi olarak odamızı sıkıştırmaya çalışıyorlar. Sizi bunalıp görevi bırakmanızı bekleyeceklerdir. Çünkü doğrunun karşısına hile yaparak çıkıp yenmeğe çalışacaklar akılları sıra.

Benim düşüncem meslektaşlarımızla karşı karşıya gelmemek için odamızın reçete fiyatlandırmasına hiç karışmamasıdır. Her şeyi bildiğini sanan bakanlık buna da karar versin. Odayı bu şekilde yıpratmayı hedefliyorlar. Sizin gibi değerli başkanımızın bu oyuna gelmemesini isterim. Bu düşüncelerle size yazmak istedim. Hepimizin size ihtiyacı olduğunu bilmenizi isterim.

Orhan COŞKUN: Yeni çıkan yasaya göre zirai ilaç satışı reçeteli sisteme tabii olması gerekiyor. Bağlı olduğumuz oda yönetimi olarak bu uygulamaya karşı çıktığımızı ve gerekli mercilere hassasiyetinizi bildirdiğimizi basından takip ediyorum. Bu konu hakkındaki hassasiyetiniz için öncelikle teşekkür ediyorum. Fakat kafamı karıştıran bir konu var, mademki bu uygulamaya oda yönetimi olarak karşı çıkıyorsunuz neden reçete yazılımları için kurs açma gereğini duydunuz? Aynı zamanda 29.04.2009 tarihinde Tarım Bakanının yapmış olduğu açıklamaya göre ziraat mühendislerinin aleyhine olan tüm uygulamalarda da oda yönetimi olarak onay vermişsiniz. Ben bunu anlayamıyorum bizim haklarımızı siz savunmazsanız biz kime gideceğiz? Çalışmalarınızda başarılar diler, teşekkür ederim.

AKP POLİTİKALARI, KRİZ VE TARIM SEKTÖRÜ

Handan ÇAKAN: Eğer tarımda insanlar para kazanamazlarsa ülke ekonomisi tamamiyle altüst olur. Bence Tayyip Erdoğan yaptığı konuşmasındaki tepkisini IMF'e de göstersen, AB'ye de göstersen, bakın o zaman nasıl davranırlar. Biz dışa muhtaç bir ülke haline getirmek istiyorlar ve bunu da başarıyorlar, çiftçi gübresini hangi parayla alıp tarlasına atacak? Soruyorum, kim buna dur diyecek? Tarım ülkesiyiz ve tarıma ne zaman hak ettiği değer verilecek? Biz genç ziraat mühendislerine ve bu ülkenin gençlerine, gelecek nesillere Afrikalaşmış bir ülke teslim edebilecekleri için hükümetimize ve yetkili bakanlıklara şimdiden çok teşekkür ederiz.

Hüseyin Serdar TANAL: Sayın Gökhan GÜNAYDIN, saygılarımı sunuyorum. Basın açıklamanızı okudum. Zaten yazmayı düşünüyordum. Daha öncede birçok kanalda ve gazetede yaptığımız açıklamaları büyük bir beğeni ve takdirle izliyorum. Son derece gerçekçi ve doğru tahliller. Ama hükümet bir an tarıma gerekli desteği vermeli çağrısı çok saf bir çağrı sanki bu emperyalist uşakları bunları bilmeden mi yapıyorlar. Elbette ki bilerek yapıyorlar, büyük patronlarının emrini yerine getiriyorlar. Bunun için iktidara getirildiler ve görevlerini yerine getiriyorlar. Müdafai- hukuk dergisinde 10 yıl öncedyi galiba bir yazı okumuştum. Bir ülkeyi sömürge etmenin 40 altın kuralı, Türkiye'nin çetesinde 38 inci maddeye kadar işaretlenmişti. Tarımını bitirmek maddesi 39. madde, devletle milleti karşı karşıya getirmek 40. madde, kaos ve teslim alma. Sizin çağrımız artık yorumu bırakıp hala hiçbir şeyin farkında olmayan din, diziler, futbol ve tüketim manyaklığı ile uyuşmuş vaziyetteki okuma fukarası, ayrıca örgütlenme, sorgulama, karşı çıkma tepki gösterme fukarası oranı, Aziz Nesin'in oranından da fazla olan bu milleti harekete geçirmenin yolunu bulmak olmalı. Yunanistan'da ve Arjantin'de olduğu gibi yurt çapında traktörlerimizle geç olmadan yollara çıkıp bu alçaklığa bu hainliğe karşı durmazsak, o traktörler bir daha çalışmayacak. Çiftçi artık sokağa dökülmeli bunu kim yaparsa müteşekkiri olurum. Saygılarımla.

MESLEK ODALARININ MÜCADELELERİ

Osman ÇOPUR: Sayın Başkan, Basın Açıklamanızdan dolayı kutluyor, başarımızın devamını diliyorum. Saygılarımla

TARIM DANIŞMANLARI

Cüneyt PAMİR: TAR-GEL projesi kapsamında çalışan ziraat mühendisleri olarak büyük mağduriyet yaşamaktayız. Sendikalar ziraat mühendislerinin özlük hakları konusunda yetersiz kalmıştır. Hiçbir bakanlıkta ikamet etme şartı yokken Tarım Bakanlığı 657-4/b'li olarak köyde ikamet etmemiz için baskı yapmaktadır. Bu konu ile ilgili ZMO'nun yardımlarını beklemekteyiz. Anayasaya ve insan haklarına aykırı olan bu uygulamayı ve ziraat mühendislerinin özlük haklarını elinden alan bu uygulamaların son bulması için ZMO'nun konu ile ilgilenmesini beklemekteyiz. Selamlar, iyi çalışmalar.

Tülay ÇİĞDEM: Lütfen ama lütfen sesimize kulak verin. Şu günlerde Sağlık Bakanı

SİZDEN GELENLER

açıklama yapıyor, eş durumu tayini ile ilgili... Siz de Tarım Bakanlığına baskı yapın ve eş durumu tayininin genel olarak eşi sigortalı ve sözleşmeli çalışanlar için de uygun şekilde çıkmasını sağlayın. Benim gibi birçok kişinin de mağdur olduğunu unutmayın. Bunların içinde ben de dahil çocuk sahibi olanlar da var. Lütfen aile bütünlüğüne saygı...

Ertürk İNCE: 4B'li olarak istihdam edilen ve tarGel denilen mantıksız sistemde görev yapıyorum. Oda Genel Başkanımızın bu konudaki görüşlerini ve büyük sorunlarla boğuşan arkadaşlarımızla ilgili hükümetteki ilgililerle görüşülüyor mu öğrenmek istiyorum. Bizler sayısı 3000'e yakın meslektaşlarımız olarak zor durumdayız. Lütfen bu konuya ağırlık verin. Saygılarımla arz ederim

GENEL

Nurgül UYAR: İzmir-Aliğa Güzelhisar köyündenim. Köyümüzün elbirde mevkine kurulmak istenilen dökümcüler sanayi için karşı mücadelelerimiz var. İstimlak etmek istedikleri araziler Aliğa'da kurulu bulunan OSB ye çok yakın. OSB'nin de %95'i boş. Ama OSB'de yerler pahalı olması nedeni ile 1800 dönümlük araziye devlet eliyle istimlak edip alacaklar. Bu yerlerde genelde kuru tarım, mera, zeytinlik, ve besi çiftlikleri bulunmakta. Aynı zamanda sulu arazimizle sınır. Anlayacağımız biz burayı engelleyemezsek ovanın tamamı sanayiden yok olacak. Oysa Güzelhisar ovası Aliğa'da tarım bölgesidir. Bizi hangi kanun yasa korur bunun hakkında görüş bildirirseniz sevinirim.

Nihat GÜVEN (Mersin ZMO Yönetim Kurulu Üyesi): Yıllardır siyasiler tarım ülkesi olduğumuzu söylediler. Sadece kendimize değil dünyaya yeteriz nidaları attılar. Ülkesini seven ATATÜRK'ün gösterdiği yolda emin adımlarla ilerleyen aydın insanların fikirlerini hiç sayan zihniyet özellikle 1980'den sonra etkisini göstermiştir. Çok iyi işlere imza atan Toprak Su Teşkilatını karşı düşünceden olduğu için kapatın, ciddi bir tarım politikası oluşturmak yerine Türk tarımını geriye götüren zihniyet bugün aynı oyuncular farklı bir komedyayla karşımıza çıkmışlardır. Mustafa Kemal Atatürk Cumhuriyeti kurduktan sonra tarıma ve sanayiye önem vermiş hemen çiftlikler kurmuş, tarımla uğraşan köylümüzü modern araç ve gereçlerle donatmış, ülkenin değişik bölgelerinde tarıma dayalı fabrikalar kurmuştur. vatan sevgisiyle Avrupa ülkeleriyle aynı kulvarda koşmamızı arzulamıştı. Peki biz o yıllardan bugüne neler yaptık? 80 sonrası gelen hükümet tarımı elinin tersiyle itip, zamanla üretmeyip Avrupa'ya bağımlı hale getirmiştir. Bugünlere geldiğimizde karpuz tohumu için Hollanda'ya, mısır tohumu için Amerika'ya, domates tohumu için İsrail, Hollanda ve Amerika'ya, biber tohumu içinse Hollanda'ya bağımlı hale gelmişizdir. Ziraat ilaç ve gübre yine yurt dışından gelmektedir. Yani bu güzelim coğrafyada iklimin ve toprak yapısının mükemmel olduğu yerde Avrupa ve Amerika'nın bir bakıma yevmiyeli işçileri durumuna gelmişizdir.

Oysaki Adana ovasında henüz Hollanda üretmeden önce yerli karpuz yetişirliyordu. Yine yerli domateslerimiz vardı. İşte siz teknolojiyi, bilimi yakından takip etmeyip benim çiftçim, benim köylüm diyerek hikaye yazdığınız, sıkıştığımızda Allaha havale ettiğiniz bu ülke sayenizde tarımda, sanayide ne hale geldi. Pamuk ekimini bitirdiniz tekstilci fabrikalarını kapatıyor. Yunanistan'dan pamuk alır hale geldiniz. Şeker pancarı ekimini azalttınız Kanada'dan şeker geliyor. Ülke topraklarını karış karış satan, tarımı bitirme noktasına getiren kirli siyasetiyle halkın geleceğiyle oynayan parti artık dur.

Tarım adına kendimce çözümler buluyorlar; ziraat fakülteleri birinci yıl yabancı dil okutulmak şartıyla 6 yıl olmalıdır.6.sınıfta öğrenci bir yılını arazide ve laboratuarda geçirmelidir. Yıllar önce kurulan araştırma enstitüleri yeniden canlandırılmalı burada başarılı mühendisler Avrupa'da tohum ıslahı için eğitimlere gönderilmeli döndüklerinde yerli ıslah çalışmalarına başlayıp kendi tohumumuzu üretmeliyiz. Çiftçimiz hızla kooperatifleşmeye geçip ürününü rahat pazarlamalıdır. Bugün hala yasaklı etkili maddeli ilaçlar kullanılmaktadır. Bir tır ürün gönderebilmek için 8-10 seradan meyve almak zorundasınız bunların içinde bekleme süresine uymayan ya da kullanılmaması gereken ilacı kullanan üreticiler çıkmaktadır. Kimin ne zaman kullandığını tespit edemiyorsunuz. Bir kişinin hatası bir tır ürünü geri çeviriyor. Her ülkeni ilaç kalıntı değerleri farklı bunların bilinmesi lazım. Kontrollü üretime geçip belgeli mahsul sunmalıyız. Bu sayede hata yapan ortaya çıksın. Danışmanlık sistemine hızlı bir şekilde geçilmelidir ki zamanında ilaçlama ve gübrelemeye çiftçimiz özen gösterebilir. Çiftçimizden yok pahasına alınan meyve ve sebze süpermarketlerde yüksek fiyata satılmasın. Aradaki asalaklar tespit edilip ortadan kaldırılsın. Ciddi bir tarım modelini oluşturamazsak daha kötü günler bizleri bekliyor. Nedeni; bugün Suriye, Fas, Ürdün, Cezayir, Mısır gibi ülkeler meyve ve sebze üretimine önem verip hızla büyümektedirler. Girdi maliyetleri bizden daha düşük tohumda devlet desteği var. Rusya ve Avrupa ülkelerine bizden daha uygun fiyat vermekteler. Hamdolsun diyerek pazar bulamayız. Biran önce gidin ki akıllı selim, fikir sahibi, konusuna hakim dürüst insanlar gelsin ülkemizin başına. Türk tarımı da hak ettiği yere gelebilirdi. Türk ziraat mühendisleri bunu başaracak güçtedir. Yeter ki bizi idare etmeye çalışanlar görsünler.

Ben, tarıma, bilimin ışığından ayrılmayan ziraat mühendisine, alın terini toprakla yoğuran cefakar çiftçimize önem ve değer veren, her konuda mücadelesini sonuna kadar sürdüren ve heyecanını kaybetmeyen sizin gibi değerli insanın tarım bakanı olmasını canı yürekte isterim. Bu duygular içerisinde yazdığım ve sizi tanıdığım için bahtiyarım. Saygılarımla.

Ayşe CANAN: Merhabalar, Tarımsal Yayım ve Danışmanlık eğitimine katılmayı düşünüyordum ancak işlenecek olan konuları incelediğimde fakülte yıllarında 4. sınıfta ders olarak aldığımız "Tarımsal haberleşme ve yayım" derslerinin aynısı olduğunu gördüm. Bu şekildeki bir eğitimin tekrar meslektaşlarımıza dayatılması ve odanın bu konu ile ilgili hiçbir çalışmasının olmaması, daha da üstüne eğitimler düzenlemesi beni açıkçası şaşırttı. Üniversitede gördüğümüz dersler dikkate alınmıyorsa o zaman 4 sene hayatımızdan boşa gitti mi diyelim? Ziraat mücadelesinde skandalın bir benzeri de bu bence. Mühendislik haklarımız resmen ayaklar altına alınmaktadır. Avukatlar, muhasebeciler ve benzeri mesleklerde duyuyor musunuz böyle gördükleri eğitimin aynısının verildiğini? Bu konuyu da ODA olarak ele almanızı rica ediyorum. Bireysel olarak ben de bu konuda hukuksal takip başlatmayı düşünüyorum. İyi çalışmalar.

Medine ADIGÜZEL: Benimkisi ne şikayet, ne istek, ne de öneri... Merak ettiğim bir sorunun cevabı... Ziraat Mühendisleri Odası işsiz ziraat mühendisleri için ne yapar? 2003 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümünden mezun oldum. Daha sonra Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Besleme Ve Beslenme Hastalıkları A.B.D. da 3 yıl mastır yaptım. 2006 yılında mezun oldum ve hala işsizim. Odanıza üyeliğim de var.

Özgür ERDUĞAN: Türkiye'nin birçok yerini gezdim. Ege Akdeniz ve Marmara'da yanan ormanlarının yerine orman dikildiğini gördüm. Ancak Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da orman ekimlerinin yeterince yapılmadığını gördüm. Bununla ilgili çalışmalarınız nedir? Sayın bakanıma sormanızı istiyorum. Orman içerisinde birçok villanın yapıldığını görüyorum. Bu yapılarla nasıl ruhsat verildiği anlamış değilim. Devlet memuruyum, maaşımdan direkt olarak yeni ormanlar yapılması için belli bir miktar para kesilmesi yönünde çalışmalar yapılmasını istiyorum. İyi akşamlar

Cafer ÇİFTÇİ: Sayın Dr. Gökhan GÜNAYDIN'ı televizyondaki oturum programında dinledim. Gözlerim doldu, tüylerim diken diken oldu. Biz nasıl bu kadar duyarsız bir Ulus haline getirilmek isteniyoruz anlayamıyorum. Uzun zamandır çalışmalarınızı takip ediyorum. (e-mail yolu ile) Bu ülkede sizin gibi düşünen kurum ve kuruluşlar olduğu sürece ulusumuzun asla yıkılamayacağına inanıyorum. Gelen her e-mail beni mutlu ediyor ve diyorum ki yine bir dava kazandık. Yine bir yanlış karara dur dedik. Sonra başımı iki elimin arasına alıp düşünüyorum; bu kadar çok yanlış kararın arkasındaki nedenleri... Düşünüyorum ve yine üzüntü yine çıkar ve rant kavgası ile alınan yanlış kararlar... Benim de kızım Ziraat Mühendisi, Harran'ı bitirdi. Varlığınızla ONUR ve GURUR duyuyorum. Saygılarımla...

Tevfik BETTEMİR: Sayın ZMO yönetimi; Yalova İli Altınova İlçesi, Çavuşçiftliği köyündeki Tersane için Tarım Alanı katliamına karşı açılan dava ve varılan sonuç için sizleri kutluyorum. Bu ve buna benzer konulardaki hassasiyetinizi de sonuna kadar destekliyorum. Kolay gelsin, başarılar.

Serkan KÖRAN: Sayın yetkili; Başta ZMO varlığından duyduğum memnuniyeti dile getirmek isterim. Tüm ekip arkadaşlarına göstermiş oldukları gayret, çaba için teşekkür ederim. Benim sıkıntım; Neden her şeyin eğitimini veriyorsunuz? Malum, ziraat sektörü çok kazandıran bir sektör değil. Neden bu eğitim verme trafiği? Arkasında durabilecek misiniz, bu kadar verilen eğitimlerin? İştirakçilerin vermiş oldukları zaman-para kayıplarının diyetini çekebilecek misiniz? Mevcut haklarımızı neden güncelleme yapılmıyormuş gibi bizleri küçük düşürüyorsunuz? Biz Makine Mühendisleri Odası gibi hizmet alamıyoruz. Çok yakından takip etmeme rağmen. Bu eğitimlerin sonu nereye kadar? Ziraat alan bitince tıbbi alanlara doğrudan mı geçeceğiz?